

Internationella rättsförhållanden rörande arv

*Betänkande av Utredningen om arvsfrågor i
internationella situationer*

Stockholm 2014

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

SOU 2014:25

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes Offentliga Publikationer på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Beställningsadress:
Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Orderfax: 08-598 191 91
Ordertel: 08-598 191 90
E-post: order.fritzes@nj.se
Internet: www.fritzes.se

Svara på remiss – hur och varför. Statsrådsberedningen (SB PM 2003:2, reviderad 2009-05-02)
– En liten broschyr som underlättar arbetet för den som ska svara på remiss.
Broschyren är gratis och kan laddas ner eller beställas på
<http://www.regeringen.se/remiss>

Textbearbetning och layout har utförts av Regeringskansliet, FA/kommittéservice.

Omslag: Elanders Sverige AB.

Tryckt av Elanders Sverige AB.
Stockholm 2014

ISBN 978-91-38-24099-1
ISSN 0375-250X

Till statsrådet och chefen för Justitiedepartementet

Regeringen beslutade den 18 oktober 2012 att ge en särskild utredare i uppdrag att föreslå de författningsändringar som EU:s arvsförordning och en nordisk överenskommelse om ändring av den nordiska arvskonventionen ger anledning till. Samma dag utsåg chefen för Justitiedepartementet, statsrådet Beatrice Ask, f.d. generaldirektören Anders Eriksson till särskild utredare.

Som sakkunnig i utredningen förordnades den 7 november 2012 kanslirådet Jenny Wulker Roos.

Som experter förordnades den 7 november 2012 hovrättsrådet tillika vice ordföranden Ulrika Beergrehn, advokaten Ulf Bergquist, bankjuristen Linda Conradsson, rättslige experten Torbjörn Gerelius, professor Michael Hellner, professor Maarit Jänträ-Jareborg och advokaten Mia Reich Sjögren.

Hovrättsassessorn Dina Gutrad anställdes som sekreterare i utredningen fr.o.m. den 1 november 2012.

Utredningen överlämnar härmed betänkandet Internationella rättsförhållanden rörande arv (SOU 2014:25).

Utredningens uppdrag är härmed slutfört.

Stockholm den 25 april 2014

Anders Eriksson

/Dina Gutrad

Innehåll

Sammanfattning	15
Summary	23
1 Författningsförslag	31

Del I **Inledning och bakgrund**

2 Uppdraget och utredningens arbete	49
2.1 Uppdraget.....	49
2.2 Utredningens arbete	51
2.3 Språkfrågor	52
2.4 Betänkandets disposition.....	52
3 Gällande rätt	53
3.1 Svensk internationell privaträtt på successionsrättens område	53
3.2 Svensk behörighet och tillämplig lag för förfarandet	54
3.2.1 Utomnordiska förhållanden.....	54
3.2.2 Nordiska förhållanden.....	56
3.3 Tillämplig lag.....	57
3.3.1 Utomnordiska förhållanden.....	57
3.3.2 Nordiska förhållanden.....	60

3.4	Erkännande och verkställighet	61
3.4.1	Utomnordiska förhållanden	61
3.4.2	Nordiska förhållanden	62
3.5	Boutredningsman m.m.....	62
3.6	Bouppteckningar	64
3.6.1	Bouppteckningsskyldigheten	64
3.6.2	Reglerna om bouppteckning	65
3.6.3	Dödsboanmälan	69
3.6.4	Överklagande av bouppteckning.....	69
4	Allmänna utgångspunkter	71
4.1	Bakgrund.....	71
4.2	Allmänna överväganden beträffande den kommande lagregleringen på området.....	72

Del II

EU:s arvsförordning

5	Arvsförordningens tillämpningsområde och vissa begrepp.....	75
5.1	Tillämpningsområde.....	75
5.1.1	Arvsförordningens sakliga tillämpningsområde	75
5.1.2	Arvsförordningens geografiska tillämpningsområde.....	77
5.1.3	Arvsförordningens tidsmässiga tillämpningsområde.....	80
5.2	Definitioner	80
5.2.1	Domstolsbegreppet.....	82
5.2.2	Dom	85
5.3	Hemvist.....	85
5.4	Förhållandet till gällande internationella konventioner och svenska autonoma regler.....	87
5.4.1	Behörighet	88
5.4.2	Tillämplig lag.....	89
5.4.3	Erkännande och verkställighet	90

6	Behörighet.....	91
6.1	Arvsförordningens bestämmelser om behörighet	91
6.1.1	Allmän behörighet	92
6.1.2	Subsidiär behörighet	92
6.1.3	Behörighet vid lagvalsförordnande	93
6.1.4	Forum necessitatis	95
6.1.5	Begränsade förfaranden	95
6.1.6	Särskilda behörighetsregler för accept av eller avstående från arv, legat eller laglott.....	95
6.1.7	Allmänna bestämmelser	96
6.2	Överväganden	97
6.2.1	Inledning	98
6.2.2	Behörighet att ta emot förklaringar om accept av eller avstående från arv, legat eller laglott	99
6.2.3	Konsekvenser av arvsförordningens behörighetsregler	100
6.2.4	Forum vid svensk internationell behörighet	104
7	Tillämplig lag.....	107
7.1	Inledning.....	107
7.2	Tillämplig lag enligt arvsförordningen.....	108
7.2.1	Tillämplig lag på arvet i dess helhet – även förfarandefrågor.....	108
7.2.2	Särskilda regler för boutredningsmän	111
7.2.3	Tillämplig lag för särskilda frågor	113
7.2.4	Särskilda regler för vissa tillgångar.....	117
7.2.5	Samtidigt avlidna.....	119
7.2.6	Arv där arvinge saknas.....	119
7.2.7	Återförvisning.....	119
7.2.8	Ordre public.....	120
7.2.9	Stater med fler än en rättsordning	120
7.3	Överväganden	121
7.3.1	Allmänna utgångspunkter	121
7.3.2	Några internationellt privaträttsliga principer vid tillämpning av utländsk rätt	122
7.3.3	Tillämplig lag på arvet i dess helhet (artiklarna 21–23 i arvsförordningen)	129

7.3.4	De särskilda reglerna för boutredningsmän (artikel 29 i arvsförordningen)	144
7.3.5	Testamenten och arvsavtal (artiklarna 24–26 i arvsförordningen)	150
7.3.6	Formell giltighet för testamenten och andra skriftliga förordnanden om kvarlåtenskap (artikel 27 i arvsförordningen)	154
7.3.7	Särskilda regler för viss egendom (artikel 30 i arvsförordningen)	155
7.3.8	Arv där arvinge saknas (artikel 33 i arvsförordningen)	156
7.3.9	Ordre public (artikel 34 i arvsförordningen)	157
7.3.10	Stater med fler än en rättsordning (artiklarna 36 och 37 i arvsförordningen)	157
8	Erkännande och verkställighet	159
8.1	Erkännande, verkställbarhet och verkställighet av domar ...	159
8.1.1	Inledning.....	159
8.1.2	Erkännande.....	159
8.1.3	Verkställbarhet	162
8.2	Officiella handlingar och förlikningar inför domstol	166
8.2.1	Inledning.....	166
8.2.2	Definitionen av förlikning och officiell handling	167
8.2.3	Godkännande av officiella handlingar	168
8.2.4	Officiella handlingars verkställbarhet	169
8.2.5	Verkställbarhet av förlikningar inför domstol	170
8.3	Överväganden.....	170
8.3.1	Bryssel I-utredningens förslag	171
8.3.2	Exekvaturförfarandet	174
8.3.3	Verkställighet	186
8.3.4	Interimistiska åtgärder och säkerhetsåtgärder	188
9	Ett europeiskt arvsintyg	191
9.1	Utgångspunkter.....	191
9.2	Arvsintyget	191
9.2.1	Arvsintygets ändamål.....	191
9.2.2	Behörig domstol/myndighet	192

9.2.3	Ansökan om arvsintyg.....	192
9.2.4	Prövning av ansökan och utfärdande av arvsintyg....	194
9.2.5	Utfärdande av arvsintyget	195
9.2.6	Arvsintygets närmare innehåll	197
9.2.7	Arvsintygets rättsverkningar.....	198
9.2.8	Bestyrkta kopior av arvsintyget	199
9.2.9	Rättelse och omprövning	200
9.2.10	Rättsmedel.....	201
9.2.11	Hävning av arvsintygets rättsverkningar.....	202
9.3	Överväganden	203
9.3.1	Allmänna utgångspunkter	203
9.3.2	Skatteverket bör ansvara för utfärdande av arvsintyg	205
9.3.3	Skatteverkets beslut om arvsintyg bör överklagas till allmän domstol	207
9.3.4	Automatiserad behandling av personuppgifter.....	210
9.3.5	Ett europeiskt arvsintyg utfärdat i en annan medlemsstat bör kunna ligga till grund för lagfart ...	211

Del III

Den nordiska arvskonventionen

10	Internordiska regler om arv.....	215
10.1	Nuvarande svensk reglering	215
10.2	Utredningens direktiv.....	216
10.2.1	Betydelsen av arvsförordningen.....	216
10.2.2	Den nordiska ändringsöverenskommelsen	216
10.2.3	Uppdraget	217
10.3	Undantaget i arvsförordningen.....	217
10.4	Det nordiska arbetet med revidering av arvskonventionen.....	218
10.5	Den nordiska arvskonventionen	219
10.5.1	Gällande lydelse	219
10.5.2	Ändringsöverenskommelsen.....	222
10.6	Överväganden	242

10.6.1 Ska Sverige tillträda den nordiska ändringsöverenskommelsen?.....	242
10.6.2 Vilken inverkan har arvsförordningen på den nordiska regleringen?.....	244

Del IV

Kompletterande bestämmelser i övrigt

11 Makars och sambors förmögenhetsförhållanden vid den ena makens eller sambons död	251
11.1 Inledning.....	251
11.2 Inhemskaregler om bodelning med anledning av makes död.....	252
11.3 Tillämpningsområdet för LIMF och förhållandet till IDL.....	253
11.4 Internationella frågor om makars förmögenhetsförhållanden vid dödsfall bör regleras i LIMF	254
11.5 Svensk domsrätt vid tvist och domstols behörighet vid bodelning med anledning av makes död	257
11.5.1 Gällande regler	257
11.5.2 Överväganden.....	260
11.5.3 Vilken egendom ska omfattas av bodelningen m.m.	263
11.6 Tillämplig lag för bodelningsförfarandet	267
11.6.1 Boutredningsman är utan särskilt förordnande bodelningsförrättare	267
11.7 Regler för erkännande och verkställighet av utländsk bodelning med anledning av makes död och utländskt avgörande avseende tvist om sådan bodelning	268
11.7.1 Erkännande.....	269
11.7.2 Verkställighet	271
11.7.3 Formkrav för utländsk bodelning.....	272

12	Erkännande och verkställighet i svensk autonom rätt....	275
12.1	Inledning.....	275
12.2	Bestämmelserna om erkännande och verkställighet i IDL	276
12.2.1	Villkor för erkännande och verkställbarhet	277
12.2.2	Exekvaturförfarandet.....	279
12.3	Nya regler för erkännande och verkställighet av avgörande från stater som inte är bundna av arvsförordningen eller den nordiska arvskonventionen	279
12.3.1	Erkännande och verkställighet.....	280
12.3.2	Makars förmögenhetsförhållanden m.m.	281
12.4	Villkor för erkännande.....	282
12.4.1	Bakgrund och tidigare överväganden	282
12.4.2	Laga kraft.....	284
12.4.3	Anknytning till den stat som meddelat avgörandet	285
12.5	Hinder för erkännande	286
12.5.1	Brister i det utländska förfarandet.....	287
12.5.2	Konkurrerande avgöranden eller förfaranden.....	288
12.5.3	Ordre public.....	291
12.5.4	Den tillämpade lagens betydelse.....	291
12.6	Exekvaturförfarandet.....	293
12.6.1	Exekvaturprövning i ett steg.....	293
12.6.2	Behörig domstol	294
12.6.3	Tillämpliga regler för exekvaturförfarandet	294
12.6.4	Formkrav för utländskt arvskifte.....	295
13	Några ytterligare frågor	297
13.1	Inledning.....	297
13.2	Överväganden beträffande boutredningsmänna- och skiftesmannafunktionen m.m.	297
13.2.1	Bakgrund	298
13.2.2	Utredningens direktiv	300
13.2.3	Arvsförordningen	300

13.2.4 Reformbehovet.....	301
13.2.5 Särskild boutredningsman m.m.....	302
13.2.6 Socialnämndens roll vid internationella arvsärenden.....	305
13.2.7 Hänsyn till resultatet av utländsk förrättning.....	307
13.2.8 Bestämmelser om Utrikesdepartementet och utlandsmyndigheters medverkan vid internationella arvsärenden	310
13.2.9 Stat och kommun.....	312

Del V

Genomförande av förslagen

14 Genomförande av förslagen.....	313
14.1 Införlivande av instrumenten och lagtekniska lösningar	313
14.1.1 Införlivande av instrumenten	313
14.1.2 Lagtekniska lösningar	314
14.2 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser	315
14.3 Konsekvenser av förslagen.....	317
14.3.1 Kostnadseffekter och finansiering	317
14.3.2 Konsekvenserna i övrigt	321

Del VI

Författningskommentaren

15 Författningskommentaren.....	323
15.1 Förslaget till lag om internationella rättsförhållanden rörande arv m.m.	323
15.2 Förslaget till lag om ändring i jordabalken	345
15.3 Förslaget till lag om ändring i ärvdabalken.....	346
15.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden.....	347

Bilagor

Bilaga 1	Kommittedirektiv.....	351
Bilaga 2	Arvsförordningen.....	361
Bilaga 3	SÖ 1935 nr 17.....	389
Bilaga 4	SÖ 1975 nr 56.....	425
Bilaga 5	Överenskommelse om ändring i den nordiska arvskonventionen	441

Sammanfattning

Uppdraget

Utredaren har i uppdrag att föreslå de kompletterande bestämmelser som föranleds av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 650/2012 om behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt godkännande och verkställighet av officiella handlingar i samband med arv och om inrättandet av ett europeiskt arvsintyg (arvsförordningen). I uppdraget ligger att analysera arvsförordningen och belysa likheter och skillnader i förhållande till framför allt Bryssel I-förordningen och underhållsförordningen. Analysen ska bland annat innefatta en bedömning av vilken betydelse arvsförordningen får när det gäller kravet på ingivande av bouppteckning, vilka myndigheter och rättstillämpare i Sverige som ska anses vara domstol i arvsförordningens mening samt vilken myndighet i Sverige som ska ansvara för utfärdande av s.k. europeiskt arvsintyg. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid att arvsförordningen, till skillnad från gällande svensk internationell privaträtt på området, inte innehåller regler om bodelning med anledning av makes död. I uppdraget ingår också att förslå bestämmelser om erkännande och verkställighet i förhållande till stater som inte är bundna av arvsförordningen.

Utredarens uppdrag omfattar att överväga om Sverige ska tillträda överenskommelsen den 1 juni 2012 om ändring i konventionen den 19 november 1934 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om arv, testamente och bodelning (den nordiska arvskonventionen) och analysera vad arvsförordningen har för inverkan på den nordiska regleringen. I det sammanhanget ska analyseras vad det särskilda undantaget från arvsförordningens tillämpningsområde till förmån för de nordiska reglerna innebär. Utredaren ska lämna förslag till författningsändringar som krävs för att införliva överenskommelsen med svensk lag.

Allmänna utgångspunkter

Internationella arvsfrågor regleras, med undantag för förhållanden som rör nordiska länder, i lagen (1937:81) om internationella rättsförhållanden rörande dödsbo (IDL). För internationella arvsfrågor som enbart berör de nordiska länderna gäller inte IDL utan tre andra lagar – lagen (1935:44) om dödsbo efter dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare, som hade hemvist här i riket m.m., lagen (1935:45) om kvarlåtenskap efter den som hade hemvist i Danmark, Finland, Island eller Norge och lagen (1935:46) om tillsyn i vissa fall å oskiftat dödsbo efter medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge. Sistnämnda tre lagar införlivar den nordiska arvskonventionen.

Arvsförordningen ersätter stora delar av såväl regleringen i IDL som den internordiska regleringen på området. Utredaren föreslår därför att IDL och 1935 års lagar upphävs och att de kompletterande bestämmelser som arvsförordningen föranleder samt de regler som Sverige kan fortsätta att tillämpa tas in i en särskild lag. IDL omfattar också vissa bestämmelser om bodelning med anledning av makes död. Frågor som rör makars förmögenhetsförhållanden omfattas inte av arvsförordningens tillämpningsområde. Utredaren föreslår att frågor om bodelning med anledning av makes död framöver regleras i lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden (LIMF).

Alla EU:s medlemsstater deltar inte i antagandet av arvsförordningen. Arvsförordningen är direkt tillämplig i samtliga medlemsstater utom Danmark, Storbritannien och Irland.

Arvsförordningen

Behörighet

Arvsförordningen reglerar när medlemsstaternas domstolar är behöriga att fatta beslut i frågor som rör arv. Behörighet finns hos domstol i det land där den avlidne hade hemvist vid sin död. Genom arvsförordningen införs en möjlighet för personer att genom lagvalsförordnande välja att lagen i medborgarskapslandet ska vara tillämplig på arvet. Vid lagvalsförordnande till förmån för lagen i en medlemsstat finns, under vissa förutsättningar, behörighet hos domstolarna i den medlemsstat vars lag valts. Därutöver

finns bestämmelser om subsidiär behörighet och om behörighet i undantagsfall (t.ex. om det är omöjligt att få ett avgörande i en tredjestat till vilken målet har nära anknytning).

Utgångspunkten är att behörighet enligt arvsförordningen är universell och omfattar såväl egendom inom som utom landet. Vid subsidiär behörighet kan behörigheten i vissa fall vara begränsad till att fatta beslut om egendom som finns i Sverige. Arvsförordningen innehåller också en regel som medger rätt för den annars behöriga domstolen att i vissa fall begränsa förfarandet till att inte omfatta egendom som är belägen i en tredjestat.

Arvsförordningens regler om behörighet är heltäckande och medger inte rätt till allmänt tillämpliga autonoma behörighetsregler.

Tillämplig lag

Huvudregeln enligt arvsförordningen är att lagen i den stat där den avlidne hade hemvist vid sin död ska tillämpas på arvet i dess helhet. Om det av samtliga omständigheter i fallet undantagsvis framgår att den avlidne vid sin död uppenbart hade en närmare anknytning till en annan stat än hemviststaten ska i stället lagen i den andra staten tillämpas.

Genom arvsförordningen införs en möjlighet för personer att välja vilken lag som ska tillämpas på arvet efter honom eller henne. En person kan genom ett särskilt lagvalsförordnande ange att lagen i den stat där personen är medborgare vid tidpunkten för sitt val eller sin död ska tillämpas på arvet. För en person som är medborgare i flera länder innebär reglerna att han eller hon kan välja lagen i en av de stater som han eller hon är medborgare i vid tidpunkten för sitt val eller vid sin död. Ett lagval ska göras uttryckligen. Det ska ske i en förklaring i form av ett förordnande om kvarlåtenskap (vanligen ett testamente) eller framgå av villkoren i ett sådant förordnande.

Enligt arvsförordningen gäller universalitetsprincipen och den lag som enligt förordningens bestämmelser är tillämplig gäller oavsett om det är lagen i en medlemsstat eller lagen i en tredjestat.

Arvsförordningens regler om tillämplig lag ersätter till en början den allmänna regeln i IDL om tillämplig lag. Enligt IDL är den avlidnes medborgarskap styrande för vilket lands lag som ska tillämpas på arvet, den s.k. nationalitetsprincipen. Arvsförordningen

innebär, såvida lagvalsförordnande inte gjorts, att hemvistprincipen i stället kommer att gälla för frågan om tillämplig lag på arv.

Arvsförordningen medger att de medlemsstater (bland annat Sverige) som är parter i Haagkonventionen av den 5 oktober 1961 rörande lagkonflikter i fråga om formen för testamentariska förordnanden, beträffande testamentes och gemensamma testaments formella giltighet, fortsätter att tillämpa konventionen i stället för arvsförordningens regel i ämnet. Utredaren föreslår därför att en bestämmelse som införlivar nämnda Haagkonvention behålls i den nya lagen.

Enligt arvsförordningen är utgångspunkten att den på arvet tillämpliga lagen (arvsstatutet) ska reglera arvet i dess helhet, dvs. även förfarandefrågor. Bestämmelserna i arvsförordningen om arvsstatutets räckvidd innebär en förändring från vad som hittills gällt i Sverige. I de fall det föreligger svensk internationell behörighet och utländsk rätt ska tillämpas på arvet innebär arvsförordningen att utländska regler ska tillämpas på boutredning och arvskifte. Utredaren föreslår vissa kompletterande regler rörande bouppteckning och därmed sammanhängande frågor samt krav på oberoende boutredningsmän i vissa fall.

För internordiska förhållanden medger arvsförordningen under vissa förutsättningar undantag för nordiska särregler om förvaltningen av dödsboet och medverkan av myndigheter i de fördragslutande staterna. Utredaren föreslår att det i den nya lagen tas in regler om vilken lag som ska vara tillämplig på förfarandefrågor i internordiska förhållanden. Vilken lag som i övrigt ska tillämpas på arvet kommer också i nordiska situationer att framöver styras av arvsförordningens bestämmelser. I detta sammanhang bör uppmärksammas att den mellanstatliga överenskommelsen om ändring i den nordiska arvskonventionen innebär att också de nordiska särregler som Sverige, på grund av arvsförordningen, inte kan tillämpa, i mångt och mycket kommer att stämma överens med arvsförordningens regler.

Erkännande och verkställighet

Enligt arvsförordningen ska domar avseende arv från medlemsstater erkännas utan att det krävs något särskilt förfarande. För verkställighet krävs att domen har förklarats verkställbar i den medlemsstat där verkställighet begärs.

Förfarandet vid ansökan om verkställbarhet ska enligt arvsförordningen, i den mån annat inte följer av förordningen, regleras av lagen i den verkställande medlemsstaten. Utredaren föreslår att förfarandet vid ansökan om verkställbarhet (exekvaturförfarandet) i huvudsak ska följa det som gäller för motsvarande förfaranden enligt andra internationella instrument. Mot bakgrund av lagförslag om nya regler för erkännande och verkställighet av utländska domar på civilrättens område föreslår utredaren att ansökan om verkställbarhet ska göras till de tingsrätter som regeringen föreskriver.

Ett europeiskt arvsintyg

Genom arvsförordningen inrättas ett europeiskt arvsintyg. Reglerna om det europeiska arvsintyget avser att underlätta hanteringen av arvsärenden med gränsöverskridande verkan inom EU. Ett arvsintyg ska kunna användas av arvingar, testamentstagare, testamentsexekutorer eller boutredningsmän bland annat för att bevisa sin ställning, sina rättigheter och sina befogenheter i en annan medlemsstat, t.ex. där egendomen är belägen. Arvsintyget ersätter inte nationella dokument som används för liknande ändamål i medlemsstaterna och det är inte obligatoriskt att använda sig av arvsintyget. Ett arvsintyg har dock rättsverkningar i alla medlemsstater utan att det krävs något särskilt förfarande. Ingen myndighet eller person som mottagit ett arvsintyg som utfärdats i en annan medlemsstat har rätt att begära att man i stället för ett arvsintyg ska redovisa en dom, en officiell handling eller en förlikning inför domstol.

Utredaren föreslår att Skatteverket anförtros uppgiften att utfärda arvsintyg i Sverige.

Överenskommelsen om ändring i den nordiska arvskonventionen

Tillträde till den nordiska överenskommelsen

En förutsättning för att Sverige (och Finland) ska få tillämpa vissa bestämmelser i den nordiska arvskonventionen är att konventionen ändras på det sätt som de nordiska länderna har kommit överens om i en mellanstatlig överenskommelse. Sverige har undertecknat överenskommelsen med förbehåll för ratifikation.

Överenskommelsen innebär bland annat att lagvalsreglerna i den nordiska arvskonventionen anpassats till arvsförordningen för att möjliggöra att utfallet i de olika nordiska länderna vid tillämpning av lagvalsreglerna ska komma att bli väsentligen desamma, trots att Sverige och Finland är skyldiga att tillämpa lagvalsreglerna i arvsförordningen medan Danmark, Island och Norge kommer att tillämpa lagvalsreglerna i den nordiska konventionen.

Utredaren föreslår att Sverige ska tillträda den nordiska överenskommelsen om ändring i den nordiska arvskonventionen.

Det nordiska undantaget

Det nordiska undantaget innebär att Sverige utan hinder av arvsförordningen får tillämpa en reviderad nordisk arvskonvention såvitt avser regler om förvaltningen av dödsboet och medverkan av myndigheter i de fördragsslutande staterna, samt enklare och snabbare förfaranden för erkännande och verkställighet av domar.

Utredaren föreslår att de regler i den reviderade nordiska arvskonventionen som Sverige får fortsätta att tillämpa införlivas i svensk rätt genom bestämmelser i den nya lagen.

Makars förmögenhetsförhållanden vid den ena makens död

I IDL regleras inte bara frågor som rör arv utan också frågor som rör makars förmögenhetsförhållanden vid makes död. Det är fråga om behörighet vid tvist om efterlevande makes rätt i dödsbo, när bodelning med anledning av makes död ska ske i Sverige, erkännande av utländsk bodelning med anledning av makes död eller av

utländsk dom avseende sådan bodelning samt verkställighet av utländsk dom varigenom tvist om bodelning med anledning av makes död prövats. För sambors del regleras nu aktuella frågeställningar i LIMF.

Utredaren föreslår att nu berörda frågor om makars förmögenhetsförhållanden vid den ena makens död ska regleras i LIMF.

Autonoma regler om erkännande och verkställighet

Arvsförordningens regler om erkännande och verkställighet är endast tillämpliga i förhållande till avgöranden från andra medlemsstater som deltar i antagandet av arvsförordningen och inte är parter i den nordiska arvskonventionen (dvs. samtliga medlemsstater utom Danmark, Finland, Storbritannien och Irland). För avgöranden från nordiska länder gäller de regler som införlivar den nordiska arvskonventionens bestämmelser om erkännande och verkställighet. Det finns ett behov av regler om erkännande och verkställighet för avgöranden från stater som inte är bundna av arvsförordningen eller den nordiska arvskonventionen.

Gällande regler i IDL innebär en mycket restriktiv inställning till erkännande och verkställighet av utländska avgöranden. Utredaren föreslår nya regler för erkännande och verkställighet av avgöranden från stater som inte är bundna av arvsförordningen eller den nordiska överenskommelsen.

Reglerna innehåller dels grundläggande krav för erkännande och verkställighet, dels vissa särskilda omständigheter som utgör hinder mot erkännande och verkställighet. Även om det utländska avgörandet uppfyller de grundläggande kraven ska avgörandet inte erkännas eller verkställas i Sverige om det föreligger hinder för erkännande. Hinder för erkännande föreligger om det utländska avgörandet inte uppfyller rimliga krav på rättssäkerhet, såsom rätten att inte dömas ohörd. Ett utländskt avgörande gäller inte heller om det utländska avgörandet är uppenbart oförenligt med grunderna för den svenska rättsordningen (ordre public). Också den omständigheten att det finns ett konkurrerande svenskt eller utländskt avgörande eller ett pågående förfarande i Sverige som kan leda fram till ett motstridigt avgörande kan leda till att det utländska avgörandet inte erkänns i Sverige.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Utredarens förslag till kompletterande bestämmelser till arvsförordningen och bestämmelser om införlivande av den (reviderade) nordiska arvskonventionen bör träda i kraft samtidigt som arvsförordningen börjar tillämpas, nämligen den 17 augusti 2015.

Det föreslås övergångsbestämmelser med innebörd att äldre bestämmelser, i den mån inte annat följer av arvsförordningen, ska tillämpas på arv efter personer som avlidit före den 17 augusti 2015. I övergångsbestämmelser föreslås också att äldre bestämmelser tillämpas på exekvaturförfaranden som inletts före ikraftträdandet.

Summary

Remit

The Inquiry's remit has been to propose the supplementary provisions required by Regulation (EU) No 650/2012 of the European Parliament and of the Council on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and acceptance and enforcement of authentic instruments in matters of succession and on the creation of a European Certificate of Succession (the 'Succession Regulation'). The remit entails analysing the Succession Regulation and shedding light on similarities and differences in relation, in particular, to the Brussels I Regulation and the Maintenance Regulation. The analysis is to include an assessment of the impact of the Succession Regulation's requirement concerning the submission of estate inventories, which authorities and legal professionals in Sweden are to be deemed 'courts' for the purposes of the Succession Regulation and which authority in Sweden is to be responsible for issuing the European Certificate of Succession. Particular attention is to be given to the fact that the Succession Regulation, unlike current Swedish private international law in the area, does not contain rules on distribution of property upon the death of a spouse. The remit also includes proposing provisions on recognition and enforcement with respect to States that are not bound by the Succession Regulation.

The Inquiry's remit includes considering whether Sweden should accede to the agreement of 1 June 2012 on amendment of the Convention of 19 November 1934 between Sweden, Denmark, Finland, Iceland and Norway on succession, wills and distribution of property (the Nordic Convention on Succession) and analysing the consequences of the Succession Regulation for the Nordic regulations. In this connection, the Inquiry is to analyse the implications of the special derogation from the scope of the Succession

Regulation in favour of the Nordic regulations. The Inquiry is to present proposals on legislative amendments required to incorporate the agreement in Swedish law.

General principles

With the exception of matters concerning Nordic countries, matters of international succession are regulated in the Act on Conflict of Laws in Regard to Succession (1937:81). For matters of international succession that only concern Nordic countries, this act does not apply. Instead, three other acts apply: the Act concerning estates left by Danish, Finnish, Icelandic or Norwegian citizens habitually resident in Sweden (1935:44), the Act concerning property left by deceased persons habitually resident in Denmark, Finland, Iceland or Norway (1935:45) and the Act concerning supervision in certain cases of undistributed estates left by citizens of Denmark, Finland, Iceland or Norway (1934:46). These three acts incorporate the Nordic Convention on Succession in Swedish law.

The Succession Regulation replaces large parts of the regulations in the area contained in the four acts mentioned above. The Inquiry therefore proposes that these four acts be repealed and that the supplementary provisions required by the Succession Regulation be adopted in a new special act, together with the rules that Sweden can continue to apply. The Act on Conflict of Laws in Regard to Succession also contains certain provisions on the distribution of property upon the death of a spouse. Matters concerning matrimonial property do not come under the scope of the Succession Regulation. The Inquiry proposes that matters concerning distribution of property upon the death of a spouse be regulated in the Act on Certain International Issues relating to Matrimonial Property Relations (1990:272).

Not all EU Member States are taking part in the adoption of the Succession Regulation. The Succession Regulation is directly applicable in all Member States except Denmark, the UK and Ireland.

The Succession Regulation

Jurisdiction

The Succession Regulation regulates when courts in Member States have jurisdiction to rule on matters of succession. Jurisdiction lies with the courts in the country in which the deceased person was habitually resident at the time of death. The Succession Regulation introduces an option for individuals to choose, by a choice of law declaration, that the law of their country of nationality shall apply to their succession. In the event of a choice of law declaration in favour of the law of a Member State, provided certain conditions are fulfilled, jurisdiction lies with the courts of the Member State whose law has been chosen. In addition, there are provisions on subsidiary jurisdiction and on jurisdiction in exceptional cases (e.g. if it is impossible to obtain a ruling in a third State to which the case is closely connected).

In principle, jurisdiction under the Succession Regulation is universal and covers property both in and outside the country. In the event of subsidiary jurisdiction, jurisdiction may be limited in certain cases to ruling on property in Sweden. The Succession Regulation also contains a rule that allows the court that otherwise has jurisdiction to limit the proceedings in certain cases so as not to include property located in a third State.

The rules of the Succession Regulation on jurisdiction are comprehensive and do not allow for generally applicable, autonomous rules on jurisdiction.

Applicable law

The general rule under the Succession Regulation is that the law of the State in which the deceased had their habitual residence at the time of death shall apply to the succession as a whole. If, by way of exception, it is clear from all the circumstances of the case that, at the time of death, the deceased was manifestly more closely connected with a State other than the State of habitual residence, the law of that other State shall apply instead.

The Succession Regulation introduces an option for individuals to choose which law shall apply to their succession. An individual can indicate by a special choice of law declaration that the law of the State of which the individual is a national at the time of choice

or of death shall apply to the succession. When an individual is a national of more than one country, the rules mean that they can choose the law of one of the States of which they are a national at the time of choice or of death. A choice of law must be made explicitly. This shall be done in a declaration in the form of a disposition of property upon death (usually a will) or shall be demonstrated by the terms of such a disposition.

Under the Succession Regulation, the principle of universality applies and the law that is applicable under the terms of the disposition applies irrespective of whether it is the law of a Member State or the law of a third State.

The rules of the Succession Regulation on applicable law replace, to begin with, the general rule on applicable law in the Act on Conflict of Laws in Regard to Succession. In this act, the deceased's nationality governs which country's law applies to the succession (the 'principle of nationality'). The Succession Regulation entails that, in the absence of a choice of law declaration, the principle of habitual residence will instead apply to the issue of applicable law on succession.

The Succession Regulation allows the Member States (including Sweden) that are parties to the Hague Convention of 5 October 1961 on the Conflict of Laws Relating to the Form of Testamentary Dispositions to continue to apply the Convention instead of the rule in the Succession Regulation with regard to the formal validity of wills and joint wills. The Inquiry therefore proposes that a provision incorporating the Hague Convention be retained in the new act.

Under the Succession Regulation, in principle the law applicable to the succession (the 'succession statute') shall regulate the succession in its entirety, i.e. including procedural matters. The provisions in the Succession Regulation concerning the scope of the succession statute entail a change compared with the rules that have previously applied in Sweden. In cases where Sweden has international jurisdiction and foreign law is to apply to the succession, the Succession Regulation entails that foreign rules apply to the estate administration and succession. The Inquiry proposes certain supplementary rules concerning estate administration and related issues and rules requiring independent administrators in certain cases.

For inter-Nordic relations, the Succession Regulation allows exceptions, given certain conditions, for special Nordic rules con-

cerning the administration of the estate and the involvement of authorities in the States parties. The Inquiry proposes that the new act contain rules on which law shall apply to procedural issues in inter-Nordic relations. The law that is to apply to succession in other respects will in future be governed by the provisions of the Succession Regulation, in Nordic as in other situations. In this connection, it should be noted that as a result of the intergovernmental agreement on amendments to the Nordic Convention on Succession, the special Nordic rules that Sweden is unable to apply because of the Succession Regulation will, in many respects, be in line with the rules in the Succession Regulation.

Recognition and enforcement

Under the Succession Regulation, decisions on succession from Member States shall be recognised without any special procedure being required. For enforcement, the decision must have been declared enforceable in the Member State where enforcement is requested.

According to the Succession Regulation, the procedure for applying for enforcement is to be regulated by law in the enforcing Member State, unless otherwise provided by the Regulation. The Inquiry proposes that, in general, the procedure for an application for enforceability (exequatur proceedings) should be in line with equivalent procedures under other international instruments. In light of legislative proposals on new rules for recognition and enforcement of judgments of foreign courts in the area of civil law, the Inquiry proposes that applications for enforcement should be made to the district courts prescribed by the Government.

A European Certificate of Succession

The Succession Regulation establishes a European Certificate of Succession. The rules on the European Certificate of Succession are intended to facilitate the management of succession cases with cross-border implications in the EU. A European Certificate of Succession is intended for use by heirs, legatees, executors of the will or administrators of the estate to demonstrate their status, rights and powers in another Member State, for instance in a Mem-

ber State in which succession property is located. The European Certificate of Succession does not replace national documents used for similar purposes in the Member States and use of the Certificate is not obligatory. However, a European Certificate of Succession has legal effects in all Member States, without any special procedure being required. No authority or person that has received a Certificate of Succession issued in another Member State should have the right to demand that a person produce a decision, an official document or a settlement before a court instead of a Certificate of Succession.

The Inquiry proposes that the Swedish Tax Agency be entrusted with the task of issuing Certificates of Succession in Sweden.

Agreement on amendment of the Nordic Convention on Succession

Accession to the Nordic agreement

A prerequisite for Sweden (and Finland) to be able to apply certain provisions in the Nordic Convention on Succession is that the Convention is amended in the manner agreed by the Nordic countries in an intergovernmental agreement. Sweden has signed the agreement, subject to ratification.

One of the effects of the agreement is to bring the choice of law rules in the Nordic Convention on Succession into line with the rules in the Succession Regulation. This is to enable the outcome of applying the choice of law rules in the Nordic countries to be essentially the same, even though Sweden and Finland are obliged to apply the choice of law rules in the Succession Convention, while Denmark, Iceland and Norway will apply the choice of law rules in the Nordic Convention.

The Inquiry proposes that Sweden accede to the Nordic agreement on amendment of the Nordic Convention on Succession.

The Nordic derogation

The Nordic derogation means that Sweden, notwithstanding the Succession Regulation, is allowed to apply a revised Nordic Convention on Succession with regard to rules on the administration of the estate and involvement of authorities in the States parties, and simpler and faster procedures for recognition and enforcement of decisions.

The Inquiry proposes that the rules in the revised Nordic Convention on Succession that Sweden is allowed to continue to apply be incorporated in Swedish law through provisions in the new act.

Matrimonial property relations in the event of a spouse's death

The Act on Conflict of Laws in Regard to Succession regulates not only matters of succession but also matters concerning matrimonial property relations in the event of a spouse's death. These matters relate to jurisdiction in the event of a dispute regarding the surviving spouse's rights in the estate, when distribution of property upon the death of a spouse is to take place in Sweden, recognition of a foreign distribution of property upon the death of a spouse or of a foreign decision regarding such distribution of property, and enforcement of a foreign decision that rules on a dispute on distribution of property upon the death of a spouse. In the case of partners who are not married, these issues are now regulated in the Act on Certain International Questions relating to Married People's Property.

The Inquiry proposes that the issues mentioned here concerning matrimonial property relations in the case of a spouse's death should be regulated by the Act on Certain International Questions relating to Married People's Property.

Autonomous rules on recognition and enforcement

The rules in the Succession Regulation on recognition and enforcement are only applicable in relation to decisions from other Member States that take part in the adoption of the Succession Regulation and are not parties to the Nordic Convention on Suc-

cession (i.e. all Member States except Denmark, Finland, the UK and Ireland). For decisions from Nordic countries, the rules incorporating the provisions of the Nordic Convention on Succession regarding recognition and enforcement apply. There is a need for rules on recognition and enforcement of decisions from States that are not bound by the Succession Regulation or the Nordic Convention on Succession.

The current rules in the Act on Conflict of Laws in Regard to Succession involve a very restrictive approach to recognition and enforcement of foreign decisions. The Inquiry proposes new rules on recognition and enforcement of decisions from States that are not bound by the Succession Regulation or the Nordic agreement.

The rules contain basic requirements for recognition and enforcement, together with certain special circumstances that constitute impediments to recognition and enforcement. Even if the foreign decision satisfies the basic requirements, the decision shall not be recognised or enforced in Sweden if impediments to recognition exist. Impediments to recognition exist if the foreign decision does not satisfy reasonable requirements for due process, such as the right not to be judged without a hearing. Nor is a foreign decision applicable in Sweden if the foreign decision is manifestly incompatible with the principles of the Swedish legal order (public policy). The existence of a competing Swedish or foreign decision, or ongoing proceedings in Sweden that may lead to a contrary decision, can also lead to the foreign decision not being recognised in Sweden.

Entry into force and transitional provisions

The Inquiry's proposal on supplementary provisions in the Succession Regulation and provisions on incorporating the (revised) Nordic Convention on Succession should enter into force at the same time as the Succession Regulation begins to apply, i.e. on 17 August 2015.

Transitional provisions are proposed to the effect that older provisions, unless otherwise provided by the Succession Regulation, shall apply to succession to persons deceased before 17 August 2015. The transitional provisions also propose that older provisions should apply to exequatur proceedings initiated before the entry into force.

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till lag om internationella rättsförhållanden rörande arv m.m.

Härigenom föreskrivs följande

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § Denna lag innehåller bestämmelser i anslutning till Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 650/2012 av den 4 juli 2012 om behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt godkännande och verkställighet av officiella handlingar i samband med arv och om inrättandet av ett europeiskt arvsintyg¹ (EU:s arvsförordning).

För bedömning av testamentens formella giltighet gäller dock vad som föreskrivs i 2 kap. 4 § denna lag i stället för artikel 27 i EU:s arvsförordning.

Regler om svensk domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av avgöranden i frågor om bodelning med anledning av makes eller sambos död finns i lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden.

2 § I förhållandet till Danmark, Finland, Island och Norge gäller vad som föreskrivs i 3 kap. denna lag, om inte annat följer av EU:s arvsförordning.

---

¹ EUT L 201, 27.7.2012, s. 107.

3 § I förhållande till stater som inte är bundna av EU:s arvsförordning eller konventionen den 19 november 1934 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om arv, testamente och boutredning² (den nordiska arvskonventionen) gäller vad som föreskrivs i 4 kap. denna lag för frågor om erkännande och verkställighet av avgöranden.

2 kap. Kompletterande bestämmelser till EU:s arvsförordning

Förfaranderegler

1 § Vid avträdande av egendom till förvaltning av boutredningsman efter någon som vid sin död inte hade hemvist i Sverige ska sådan särskild boutredningsman som avses i 19 kap. 3 § fjärde stycket ärvdabalken förordnas. Detsamma gäller när boutredningsman förordnas enligt svensk lag med stöd av artikel 29 i EU:s arvsförordning.

2 § Finns det inte någon behörig person som tar hand om egendom i Sverige efter någon som vid sin död inte hade hemvist här, ska socialnämnden, om det behövs, ta hand om egendomen och vidta nödvändiga åtgärder. Dödsfallet ska anmälas till socialnämnden av den som är närmast till det.

Är egendomen av ringa värde och består den huvudsakligen av kontanter, kläder och andra lösören för personligt bruk, får socialnämnden överlämna egendomen till anhörig till den avlidne eller, om den avlidne var utländsk medborgare, till utlandsmyndighet för den främmande staten.

Omfattas egendomen inte av andra stycket ska socialnämnden anmäla dödsfallet till rätten, som efter omständigheterna har att förordna att egendomen ska avträdas till provisorisk förvaltning av sådan särskild boutredningsman som avses i 19 kap. 3 § fjärde stycket ärvdabalken.

3 § Ska utländsk lag tillämpas på ett arv som handläggs i Sverige får registrering av utländsk bouppteckning eller motsvarande förteckning som enligt den på arvet tillämpliga lagen ska ges in till viss domstol eller myndighet ske hos Skatteverket.

---

² SÖ 1935 nr 17.

Utan hinder av att utländsk lag är tillämplig på ett arv som handläggs i Sverige ska vad som sägs i svensk lag om bouppteckning gälla om det i kvarlåtenskapen finns fast egendom i Sverige.

Testamentens formella giltighet

4 § Testamente ska anses giltigt till formen, om testamentet uppfyller vad som i det hänseendet föreskrivs i lagen på den ort där testamentet upprättades eller den ort där testator vid upprättandet eller vid sin död hade hemvist eller lagen i den stat där testator vid upprättandet eller vid sin död var medborgare. Såvitt testamentet avser fast egendom ska det också anses giltigt till formen, om testamentet uppfyller vad som i det hänseendet föreskrivs i lagen på den ort där egendomen finns.

Vad som föreskrivs i första stycket ska tillämpas också på fråga om återkallelse av testamente. En återkallelse ska också anses giltig till formen, om återkallelsen i det hänseendet uppfyller vad som föreskrivs i någon av de lagar enligt vilka testamentet enligt första stycket var giltigt till formen.

Vid tillämpning av första eller andra stycket ska som testators hemvist räknas även främmande ort där testator enligt lagen på den orten hade domicil.

Allmänna arvsfonden

5 § Om det enligt den på arvet tillämpliga lagen inte finns någon arvinge eller testamentstagare till sådan egendom som finns i Sverige, ska egendomen tillfalla Allmänna arvsfonden.

Erkännande och verkställbarhet

6 § En ansökan om att ett utländskt avgörande ska erkännas eller förklaras vara verkställbart i Sverige enligt EU:s arvsförordning ska göras hos den tingsrätt som regeringen föreskriver.

7 § En ansökan om ändring enligt EU:s arvsförordning av ett beslut med anledning av en ansökan enligt 6 § görs hos den tingsrätt som meddelat beslutet.

Om en sådan ansökan görs av den som har gjort ansökan enligt 6 §, ska den ha kommit in till tingsrätten inom fyra veckor från den dag då beslutet meddelades.

8 § Vid handläggningen i domstol av ärenden som avses i 6 och 7 §§ tillämpas bestämmelserna i lagen (1996:242) om domstolsärenden, om inte annat följer av EU:s arvsförordning.

9 § Om en ansökan om verkställbarhetsförklaring bifalls, får det utländska avgörandet verkställas enligt utsökningsbalken på samma sätt som en svensk dom som har vunnit laga kraft, om inte annat följer av EU:s arvsförordning.

10 § Om tingsrätten vid det förfarande som avses i 6 § bifaller en ansökan om verkställbarhetsförklaring, ska tingsrättens beslut anses innefatta ett beslut om kvarstad eller någon annan åtgärd som avses i 15 kap. rättegångsbalken.

Europeiskt arvsintyg

11 § Skatteverket är behörig myndighet för utfärdande av europeiska arvsintyg enligt EU:s arvsförordning.

12 § Skatteverkets beslut avseende ett europeiskt arvsintyg får överklagas till tingsrätten i den ort där den avlidne hade hemvist vid sin död. Saknade den avlidne hemvist i Sverige, är Stockholms tingsrätt behörig.

Vid överklagande gäller lagen (1996:242) om domstolsärenden, om inte annat följer av EU:s arvsförordning.

3 kap. Bestämmelser rörande internordiska förhållanden

Förfarandet vid boutredning, bodelning och arvskifte

1 § Boutredning, bodelning och arvskifte efter medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge ska förrättas enligt svensk lag, om den avlidna personen vid sin död hade hemvist i Sverige.

Har en efterlevande make, som är medborgare i en sådan stat, suttit i oskiftat bo och boet ska delas, ska det ske i enlighet med svensk lag, om maken har eller vid sin död hade hemvist i Sverige.

Vid bodelning som avses i första stycket ska i fråga om den efterlevande makens rätt att ta ut viss egendom tillämpas svensk lag. Vad som föreskrivs i annan nordisk stats lag om rätt för en efterlevande make att i visst fall innehålla vad som vid bodelning tillskiftas arvinge ska inte tillämpas vid bodelning som sker i Sverige.

2 § Boutredning, bodelning och arvsskifte efter en nordisk medborgare som vid sin död hade hemvist i Danmark, Finland, Island eller Norge ska förrättas enligt lagen i den stat där den avlidna personen hade hemvist. Om inte annat följer av EU:s arvsförordning, ska förfarandet i sådana fall omfatta även till boet hörande egendom som finns i Sverige. Svensk domstol får, såvida inte annat följer av EU:s arvsförordning, inte ta befattning med kvarlåtenskapen i vidare mån än som framgår av 3 och 4 §§.

3 § I fall som avses i 2 §, ska Skatteverket, om egendom som hör till boet finns i Sverige, på begäran av dödsboförvaltningen förordna en lämplig person att förrätta bouppteckning. I bouppteckningen ska tas upp dödsboets tillgångar här i Sverige med uppgift om värdet och sådana skulder som på grund av pantbrev eller av annat skäl särskilt belastar den egendomen. På begäran av dödsboförvaltningen ska domstol förordna en god man att omhänderta förvaltningen av egendomen i avvaktan på att den kan tas om hand av dödsboförvaltningen. Om egendomen är utsatt för förstörelse eller det finns risk för hastigt fallande värde eller om egendomen fordrar alltför kostsam vård, får den förordnade gode mannen låta sälja egendomen.

Om Skatteverket eller domstolen finner skäl för det får verket eller domstolen begära att dödsboförvaltningen i förskott betalar kostnaden för sökt åtgärd innan beslut om åtgärden fattas.

Handlingar som är avfattade på finska eller isländska språket ska vara åtföljda av styrkt översättning till danska, norska eller svenska språket.

4 § Har en nordisk medborgare avlidit under vistelse i Sverige och har den avlidne hemvist i Danmark, Finland, Island eller Norge, ska den avlidnes egendom i Sverige, till dess att den omhändertas av dödsboförvaltningen, omhändertas och vårdas enligt svensk lag. Det ska dock inte ankomma på den som tar hand om och vårdar egendomen att se till att bouppteckning görs.

5 § Är ett dödsbo som avses i 2 § föremål för behandling av bobestyrer i Danmark eller offentligt skifte i Island eller Norge och hör till boet egendom i Sverige, ska vad som i den andra statens lag föreskrivs om inskränkning i borgenärs rätt att utmättningsvis få betalning ur dödsbo tillämpas på egendomen i Sverige. Vad som nu har sagts gäller dock inte om det är fråga om utmätning för skatt eller annan allmän avgift, som pålagts i Sverige. Det gäller inte heller om fordran ska tas ut ur egendom som häftar som pant eller som får kvarhållas till säkerhet för fordringen.

Vad som föreskrivs i första stycket gäller endast om svensk domstol eller myndighet enligt EU:s arvsförordning är behörig.

6 § Vad lagen i annan nordisk stat föreskriver om att inskrivning i fastighetsbok eller domstolsprotokoll (tingslysning) utgör förutsättning för att rätt som uppkommit genom avtal eller annan rättshandling eller genom utmätning (utlegg eller utpantning) ska gälla emot dödsbo, ska inte tillämpas beträffande egendom som vid dödsfallet fanns i Sverige.

7 § Vid tillämpning av de föreskrifter denna lag innehåller om egendoms befintlighet i viss nordisk stat ska fordran som är grundad på löpande skuldebrev eller annat fordringsbevis, vars företeende utgör villkor för rätt att utkräva fordringen, anses befintlig där handlingen finns, men annan fordran betraktas som befintlig i den stat, enligt vars lag boutredningen ska ske.

Registrerat fartyg eller luftfartyg ska anses finnas i den stat, där det har hemort.

8 § Har domstol i Danmark, Finland, Island eller Norge fattat beslut att dödsbo efter medborgare i nordisk stat som vid sin död hade hemvist i Danmark, Finland, Island eller Norge ska omhändertas av domstolen, arvsdomstol, boutredningsman, bobestyrer eller testamentsexekutor, eller att boet ska bli föremål för utredning och skifte genom delägarnas försorg eller skiftas under medverkan av skiftesman, ska beslutet gälla i Sverige.

Testamentens formella giltighet

9 § I fråga om formen för testamente och återkallelse av testamente efter den som vid sin död var medborgare i en nordisk stat och hade hemvist i en sådan stat gäller vad som sägs i 2 kap. 4 § denna lag.

Erkännande och verkställighet

10 § I fråga om erkännande och verkställighet av dom eller förlikning om rätt på grund av arv eller testamente, efterlevande makes rätt, boutredning eller skifte med anledning av dödsfall eller ansvarighet för den dödes gäld gäller bestämmelserna i lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område.

4 kap. Erkännande och verkställighet i förhållande till stater som inte är bundna av EU:s arvsförordning eller den nordiska arvskonventionen

Erkännande

1 § Ett lagakraftvunnet avgörande som avser arv eller testamente av en utländsk domstol, annan myndighet eller särskilt förordnad skiftesman i en stat som inte är bunden av EU:s arvsförordning eller den nordiska arvskonventionen gäller i Sverige, om det meddelats i en stat där den avlidne vid sin död hade hemvist.

2 § Det utländska avgörandet gäller dock inte i Sverige, om

1. avgörandet har meddelats mot en part som inte har gått i svaromål och som inte har fått kännedom om den väckta talan i tid för att kunna svara i saken eller mot en part som annars inte har fått rimliga möjligheter att föra sin talan i det utländska förfarandet,

2. avgörandet strider mot ett svenskt avgörande,

3. avgörandet strider mot ett utländskt avgörande som gäller här i ett förfarande som påbörjades tidigare än det andra utländska avgörandet,

4. det i Sverige pågår ett förfarande som kan leda till ett motstridigt avgörande, såvida det svenska förfarandet påbörjades innan det utländska avgörandet meddelades eller

5. det skulle vara uppenbart oförenligt med grunderna för den svenska rättsordningen att erkänna avgörandet.

Verkställbarhet

3 § Ett utländskt domstolsavgörande som är verkställbart i domstolslandet och som gäller i Sverige får verkställas, om avgörandet har förklarats verkställbart här.

En ansökan om att ett utländskt avgörande ska förklaras vara verkställbart i Sverige ska göras hos den tingsrätt som regeringen föreskiver med hänsyn till var motparten har sin hemvist.

Till ansökan ska bifogas avgörandet i original eller av behörig myndighet bestyrkt kopia och de ytterligare handlingar som tingsrätten behöver för sin prövning.

Vid handläggningen i domstol tillämpas bestämmelserna i lagen (1996:242) om domstolsärenden.

Verkställighet

4 § Om ett utländskt domstolsavgörande förklaras verkställbart, verkställs avgörandet enligt utsökningsbalken på samma sätt som en svensk dom som har vunnit laga kraft. Föreskrifter om tvångsmedel i det utländska avgörandet ska inte tillämpas.

5 kap. Övriga frågor

Beaktande av utländsk förrättning

1 § Vid boutredning eller arvskifte i Sverige ska beaktas vad som vid motsvarande förrättning efter den döde i en stat som inte är bunden av EU:s arvsförordning eller den nordiska arvskonventionen tillkommit eller kan antas tillkomma borgenär, efterlevande make, arvinge eller testamentstagare.

Formkrav för utländskt arvskifte

2 § Utländskt arvskifte ska anses giltigt till formen om det uppfyller formkraven enligt

- lagen i den stat där skiftet förrättades,
- lagen i den stat där den avlidne vid sin död hade hemvist eller var medborgare, eller
- den lag som var tillämplig på arvet.

Utrikesdepartementet

3 § Har egendom genom Utrikesdepartementets försorg överförs till Sverige för att utlämnas till någon som är berättigad enligt ett arvskifte utomlands, får den inte utmätas eller beläggas med kvarstad innan den har utlämnats.

4 § Boutredningsman får för införskaffande av handlingar från utländsk förrättning avseende boutredning eller arvskifte anlita Utrikesdepartementet.

---

1. Denna lag träder i kraft den 17 augusti 2015, då lagen (1937:81) om internationella rättsförhållanden rörande dödsbo, lagen (1935:44) om dödsbo efter dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare, som hade hemvist här m.m., lagen (1935:45) om kvarlåtenskap efter den som hade hemvist i Danmark, Finland, Island eller Norge och lagen (1935:46) om tillsyn i vissa fall å oskiftat dödsbo efter medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge ska upphöra att gälla.

2. Äldre bestämmelser tillämpas på arv efter personer som avlidit före den 17 augusti 2015, om inte annat följer av EU:s arvsförordning.

3. Äldre bestämmelser tillämpas på förfaranden som inletts vid Svea hovrätt före ikraftträdandet.

1.2 Förslag till ändring i jordabalken

Härigenom föreskrivs att 20 kap. 2 och 5 §§ jordabalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Lagfart *skall* sökas inom tre månader efter det att den handling på vilken förvärvet grundas (fångeshandlingen) upprättades.

Tiden för sökande av lagfart räknas dock

1. för förvärv som beror av villkor, myndighets tillstånd eller annan sådan omständighet, från det förvärvet fullbordades,

2. för dödsbo, i fall som avses i 1 § andra stycket, från det egendomen överläts eller, om bouppteckning då ej registrerats, från det registreringen skedde,

3. för den som är ensam delägare i dödsbo, från det bouppteckningen registrerades eller, om han först därefter blivit ensam delägare, från det så skedde, dock, om boets förvaltning omhänderhas av boutredningsman eller testaments-exekutor eller om boet är avträtt till konkurs, ej i något fall tidigare än från det egendomen utgavs till delägare,

Föreslagen lydelse

20 kap.

2 §

Lagfart *ska* sökas inom tre månader efter det att den handling på vilken förvärvet grundas (fångeshandlingen) upprättades.

Tiden för sökande av lagfart räknas dock

1. för förvärv som beror av villkor, myndighets tillstånd eller annan sådan omständighet, från det förvärvet fullbordades,

2. för dödsbo, i fall som avses i 1 § andra stycket, från det egendomen överläts eller, om bouppteckning då ej registrerats, från det registreringen skedde,

3. för den som är ensam delägare i dödsbo, från det bouppteckningen registrerades eller, om han först därefter blivit ensam delägare, från det så skedde, dock, om boets förvaltning omhänderhas av boutredningsman eller testaments-exekutor eller om boet är avträtt till konkurs, ej i något fall tidigare än från det egendomen utgavs till delägare,

4. för testamentstagare som tillagts egendom i legat, från det testamentet vann laga kraft och legatet utgavs eller, om boupp-teckning då ej registrerats, från det registreringen skedde,

5. när talan väckts om återgång eller hävande av förvärv innan tiden för sökande av lagfart utgick, från det dom varigenom talan ogillades vann laga kraft.

4. för testamentstagare som tillagts egendom i legat, från det testamentet vann laga kraft och legatet utgavs eller, om boupp-teckning då ej registrerats, från det registreringen skedde,

5. när talan väckts om återgång eller hävande av förvärv innan tiden för sökande av lagfart utgick, från det dom varigenom talan ogillades vann laga kraft,

6. för den som åberopar ett europeiskt arvsintyg till grund för sitt förvärv, från den dag då arvsintyget utfärdades.

5 §

Den som söker lagfart *skall* ge in fångeshandlingen och de övriga handlingar som är nödvändiga för att styrka förvärvet. Om ett dödsbo eller en arvinge som är ensam delägare i ett dödsbo söker lagfart på förvärv av egendom från den döde, anses en inregistrerad boupp-teckning efter denne som fångeshandling.

Den som söker lagfart *ska* ge in fångeshandlingen och de övriga handlingar som är nödvändiga för att styrka förvärvet. Om ett dödsbo eller en arvinge som är ensam delägare i ett dödsbo söker lagfart på förvärv av egendom från den döde, anses en inregistrerad boupp-teckning efter denne som fångeshandling. *Ett för ändamålet utfärdat europeiskt arvsintyg kan också ligga till grund för lagfartsansökan.*

Om en ansökan om lagfart görs av flera sökande gemensamt, *skall* den innehålla uppgift om hur stor andel av fastigheten som varje sökande har förvärvat. Om det saknas sådana uppgifter och sökandena inte följer ett föreläggande att komplettera ansökan, *skall* den anses avse andelar efter huvudtalet.

Om en ansökan om lagfart görs av flera sökande gemensamt, *ska* den innehålla uppgift om hur stor andel av fastigheten som varje sökande har förvärvat. Om det saknas sådana uppgifter och sökandena inte följer ett föreläggande att komplettera ansökan, *ska* den anses avse andelar efter huvudtalet.

Denna lag träder i kraft den 17 augusti 2015.

1.3 Förslag till ändring i ärvdabalken

Härigenom föreskrivs att 19 kap. 3 § och 23 kap. 5 § ärvdabalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

19 kap

3 §

Val av boutredningsman *skall så träffas* att uppdraget kan förväntas *bliva* utfört med den insikt som boets beskaffenhet kräver. Särskilt avseende *skall* fästas vid förslag av dem, vilkas rätt är beroende av utredningen.

Delägare *må* förordnas till boutredningsman.

Är testamentsexekutor utsedd, *skall förordnandet meddelas honom, om ej skäl äro däremot.*

Val av boutredningsman *ska göras så* att uppdraget kan förväntas *bli* utfört med den insikt som boets beskaffenhet kräver. Särskilt avseende *ska* fästas vid förslag av dem, vilkas rätt är beroende av utredningen.

Delägare *får* förordnas till boutredningsman.

Har någon utsetts till testamentsexekutor, ska denne förordnas till boutredningsman om det inte finns skäl som talar emot det.

Till särskild boutredningsman förordnas den som inte är dödsbodelägare eller på annat sätt beroende av utredningen.

23 kap.

5 §

På en delägars begäran *skall* rätten förordna någon att vara skiftesman. Vad som föreskrivs i 17 kap. 1–4 och 6–9 §§ äkten- skapsbalken om bodelning, bodel- ningsförrättare och make *skall* gälla i fråga om arvskifte, skiftes- man och delägare i boet. Arvode och ersättning till skiftesmannen *skall* dock betalas av dödsboet.

Ställs boet under förvaltning av testamentsexekutor, är denne utan särskilt förordnande skiftes- man. Detta gäller dock *ej*, om någon annan redan har förord- nats som skiftesman eller om testamentsexekutorn är delägare i boet.

På en delägars begäran *ska* rätten förordna någon att vara skiftesman. Vad som föreskrivs i 17 kap. 1–4 och 6–9 §§ äkten- skapsbalken om bodelning, bo- delningsförrättare och make *ska* gälla i fråga om arvskifte, skiftes- man och delägare i boet. Arvode och ersättning till skiftesmannen *ska* dock betalas av dödsboet.

Ställs boet under förvaltning av testamentsexekutor, är denne utan särskilt förordnande skiftes- man. Detta gäller dock *inte*, om någon annan redan har för- ordnats som skiftesman eller om testamentsexekutorn är delägare i boet.

Dödsbodelägare får inte för- ordnas till skiftesman.

Denna lag träder i kraft den 17 augusti 2015.

1.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden

Härigenom föreskivs att 2 och 5 §§ lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

En fråga om makars förmögenhetsförhållanden får tas upp av svensk domstol,

1. om frågan har samband med ett äktenskapsmål i Sverige,

2. om svaranden har hemvist i Sverige,

3. om käranden har hemvist i Sverige och svensk lag enligt 3 eller 4 § är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden,

4. om frågan rör egendom i Sverige, eller

5. om svaranden i en uppkommen fråga har godtagit att saken prövas i Sverige eller har gått i svaromål i saken utan invändning om domstolens behörighet.

En fråga om makars förmögenhetsförhållanden får tas upp av svensk domstol,

1. om frågan har samband med ett äktenskapsmål i Sverige,

2. om svaranden har hemvist i Sverige,

3. om käranden har hemvist i Sverige och svensk lag enligt 3 eller 4 § är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden,

4. om frågan rör egendom i Sverige, eller

5. om svaranden i en uppkommen fråga har godtagit att saken prövas i Sverige eller har gått i svaromål i saken utan invändning om domstolens behörighet.

Särskilda bestämmelser om svensk domstols behörighet i frågor om bodelning med anledning av en makes död finns i lagen (1937:81) om internationella rättsförhållanden rörande dödsbo. En sådan fråga får tas upp av svensk domstol även i fall som anges i första stycket 2, 3 och 5.

En fråga om bodelning med anledning av makes död får också, på begäran efterlevande make, tas upp av svensk domstol om domstolen är behörig att ta upp en fråga om arv enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 650/2012 av den 4 juli 2012 om behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt godkännande och verkställighet av officiella handlingar i samband med arv och om inrättandet av ett europeiskt arvsintyg³.

En rättshandling mellan makar avseende deras förmögenhetsförhållanden är giltig, om den stämmer överens med den lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden när rättshandlingen företas. Företas rättshandlingen före äktenskapet, är den giltig, om den stämmer överens med den lag som blir tillämplig när makarna ingår äktenskap.

Rättshandlingen *skall* vidare anses giltig till formen, om den uppfyller formkraven enligt lagen i den stat där den företas eller där makarna då har hemvist.

5 §

En rättshandling mellan makar avseende deras förmögenhetsförhållanden är giltig, om den stämmer överens med den lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden när rättshandlingen företas. Företas rättshandlingen före äktenskapet, är den giltig, om den stämmer överens med den lag som blir tillämplig när makarna ingår äktenskap.

Rättshandlingen *ska* vidare anses giltig till formen, om den uppfyller formkraven enligt lagen i den stat där den företas eller där makarna då har hemvist.

³ EUT L 201, 27.7.2012, s. 107.

Äktenskapsförord mellan makar som har hemvist i Sverige när rättshandlingen företas blir dock gällande här i landet endast om registrering sker enligt bestämmelserna i äktenskapsbalken. Gåva mellan makar som har hemvist i Sverige när gåvan ges blir gällande mot givarens borgenärer endast om vad som föreskrivs för sådan giltighet i 8 kap. 1 § äktenskapsbalken har iakttagits.

Äktenskapsförord mellan makar som har hemvist i Sverige när rättshandlingen företas blir dock gällande här i landet endast om registrering sker enligt bestämmelserna i äktenskapsbalken. Gåva mellan makar som har hemvist i Sverige när gåvan ges blir gällande mot givarens borgenärer endast om vad som föreskrivs för sådan giltighet i 8 kap. 1 § äktenskapsbalken har iakttagits.

En utländsk bodelning med anledning av makes död ska anses giltig till formen om den uppfyller formkraven enligt

– lagen i den stat där den förrättades,

– lagen i den stat där den avlidne vid sin död hade hemvist eller var medborgare, eller

– den lag som var tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden.

7 §

Vid en bodelning *skall* makarnas samtliga tillgångar och skulder i Sverige och utomlands beaktas, om inte något annat följer av den lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden. Vid lottläggningen bör en make i första hand tilldelas egendom som tillhör honom eller henne utomlands.

Vid en bodelning *ska* makarnas samtliga tillgångar och skulder i Sverige och utomlands beaktas, om inte något annat följer av den lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden. Vid lottläggningen bör en make i första hand tilldelas egendom som tillhör honom eller henne utomlands.

Finns det egendom i ett främmande land och kan det antas att bodelningen inte kommer att gälla i det landet, får bodelningen begränsas till att gälla en viss del av makarnas egendom. En sådan begränsning får dock inte göras, om någon av makarna med rimliga skäl motsätter sig det.

Finns det egendom i ett främmande land och kan det antas att bodelningen inte kommer att gälla i det landet, får bodelningen begränsas till att gälla en viss del av makarnas egendom. En sådan begränsning får dock inte göras, om någon av makarna med rimliga skäl motsätter sig det

Vid bodelning som görs i Sverige med anledning av makes död ska beaktas vad som vid motsvarande förrättning efter den döde i annan stat tillkommit eller kan antas tillkomma efterlevande make

---

Denna lag träder i kraft den 17 augusti 2015.

2 Uppdraget och utredningens arbete

2.1 Uppdraget

I juli 2012 antogs Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 650/2012 om behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt godkännande och erkännande av officiella handlingar i samband med arv och om inrättandet av ett europeiskt arvsintyg (arvsförordningen).¹ Internationellt privaträttsliga frågor om arv i förhållande till länder utanför Norden har hittills reglerats genom svenska, i huvudsak, autonoma regler i lagen (1937:81) om internationella rättsförhållanden rörande dödsbo (IDL).

I förhållande till nordiska länder har tre andra lagar gällt för internationella arvsfrågor; lagen (1935:44) om dödsbo efter dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare, som hade hemvist här i riket, m.m., lagen (1935:45) om kvarlåtenskap efter den som hade hemvist i Danmark, Finland, Island eller Norge och lagen (1935:46) om tillsyn i vissa fall å oskiftat dödsbo efter medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge. Lagarna införlivar konventionen den 19 november 1934 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om arv, testamente och boutredning (den nordiska arvskonventionen).²

Arvsförordningen innebär att internationella arvsfrågor för Sveriges och Finlands del faller inom EU:s exklusiva kompetens. Under förhandlingarna om arvsförordningen begärde Sverige och Finland ett undantag för att få fortsätta att tillämpa den nordiska arvskonventionen i en reviderad lydelse. Arvsförordningen kom också att innehålla ett undantag för de nordiska reglerna. Undantaget innebär att Sverige och Finland får tillämpa arvskonventionen

---

¹ Arvsförordningen finns intagen som *bilaga 2* till detta betänkande. Arvsförordningen är publicerad i EU:s officiella tidning, EUT L, 27.7.2012, s. 107.

² SÖ 1935 nr 17. Den nordiska arvskonventionen finns intagen som *bilaga 3* till detta betänkande. I *bilaga 4* finns överenskommelsen om ändring från 1975, SÖ 1975 nr 56.

på det sätt som den ändrats genom en mellanstatlig överenskommelse mellan de nordiska länderna, i den utsträckning konventionen föreskriver regler avseende dödsboförvaltningen, medverkan av myndigheter i de fördragsslutande staterna samt enklare och snabbare förfaranden för erkännande och verkställighet av domar i samband med arv. Överenskommelsen har utarbetats av den nordiska expertgruppen för familjerättsfrågor, där samtliga nordiska länder är representerade. Expertgruppen har haft i uppdrag att modernisera den nordiska arvskonventionen. När det stod klart vad arvsförordningen skulle få för konsekvenser för tillämpningen av den nordiska arvskonventionen anpassade expertgruppen sitt arbete efter det. Regeringen beslutade den 26 april 2012 att den föreslagna överenskommelsen om en reviderad arvskonvention skulle under-tecknas, med förbehåll för ratifikation. Överenskommelsen under-tecknades av samtliga nordiska länder den 1 juni 2012.

Regeringen beslutade den 18 oktober 2012 att ge en särskild utredare i uppdrag att föreslå de författningsändringar som de ovan nämnda instrumenten (arvsförordningen och överenskommelsen om ändring av den nordiska arvskonventionen) ger anledning till.³ I uppdraget ligger att utredaren ska analysera arvsförordningen, varvid likheter och skillnader i förhållande till framför allt Bryssel I-förordningen och underhållsförordningen ska belysas. Utredaren ska vidare undersöka vilka kompletterande författningsbestämmelser som behövs med anledning av förordningen och föreslå sådana.

I arbetet ingår att bedöma vilka myndigheter och rättstillämpare i Sverige som bör anses falla in under arvsförordningens domstolsbegrepp. Utredaren ska också överväga om ett nytt institut bör införas, t.ex. genom att uppgifterna för boutredningsmän och skiftesmän slås ihop. Vidare ska utredaren undersöka konsekvenserna av att den enligt arvsförordningen tillämpliga lagen, till skillnad från vad som nu gäller, även ska reglera förfarandefrågor. Härvid ska utredaren klargöra gränsdragningen gentemot rent processuella frågor. Analysen ska också innefatta en bedömning av på vilket sätt svenska institut kan omhänderta sådana uppgifter som enligt främmande rättsordningar tillkommer en för svenska rättsförhållanden okänd aktör, t.ex. en notarie. Även vilken betydelse arvsförordningen får när det gäller kravet på ingivande av bouppteckningar ska utredas. Enligt direktiven ska utredaren analysera det av bland annat Sverige framförhandlade undantaget om tillämpning av

³ Direktiven, dir. 2012:106 bifogas som *bilaga 1* till betänkandet. Överenskommelsen om ändring i den nordiska arvskonventionen finns intagen som *bilaga 5* till betänkandet.

domstolslandets lag för utseende av och befogenheter för boutredningsmän i vissa fall, trots att utländsk lag i övrigt ska tillämpas på arvet. Om det därvid visar sig att de nationella bestämmelserna inte är tillräckliga för en fullgod tillämpning av undantaget får utredaren föreslå kompletterande regler.

Utredaren ska analysera innebörden av arvsförordningens bestämmelser om erkännande och verkställighet av domar samt godkännande och verkställighet av officiella handlingar samt i samband därmed uppmärksamma skillnader mot gällande svenska regler. Härvid ska beaktas att det i förhållande till stater utanför EU bör finnas kvar bestämmelser om erkännande och verkställighet.

I uppdraget ingår också att lämna förslag på vilken myndighet i Sverige som bör anförtros uppgiften att utfärda europeiska arvsintyg samt redovisa vilken kompetens och vilka resurser som behövs för att myndigheten ska kunna fullgöra uppdraget.

Utredaren ska överväga om Sverige ska tillträda överenskommelsen om ändring av den nordiska arvskonventionen. Enligt direktiven ska utredaren analysera vilken inverkan arvsförordningen har på den nordiska regleringen och lämna de förslag till författningsändringar som behövs för att införliva överenskommelsen med svensk lag.

Om utredaren under arbetets gång skulle finna att någon anknytande internationellt familjerättslig fråga behöver tas upp står det utredaren fritt att göra det. Om förslagen påverkar kostnader för staten, ska en beräkning av kostnaderna redovisas. Finansiering för kostnadsökningarna ska föreslås. Uppdraget ska redovisas senast den 30 april 2014.

2.2 Utredningens arbete

Utredningens arbete inleddes i november 2012. Utredningen har hållit åtta sammanträden med experter och sakkunnig. Enligt direktiven ska utredaren följa övriga nordiska länders arbete med den nordiska arvskonventionen och Finlands arbete med arvsförordningen. Vikt ska fästas vid intresset av nordisk rättslikhet. Av denna anledning har utredningen haft kontakt med berörda tjänstemän i Danmark, Finland, Norge och Island. Från Utrikesdepartementet har inhämtats uppgifter om departementets arbete med internationella arvsfrågor. Under arbetet har också lagstiftningsarbetet med anledning av 2012 års Bryssel I-förordning och frågan om ett generellt överflyttande av exekvaturprövningen från Svea hovrätt till tingsrätt beaktats.

2.3 Språkfrågor

Arvsförordningen är, såsom en EU-förordning, antagen på alla medlemsstaters språk och alla språkversioner är jämställda. Under arbetets gång har uppkommit en del frågeställningar beträffande vissa skrivningar i den svenska språkversionen. En del av skrivningarna i den svenska språkversionen ger bestämmelserna en annan materiell innebörd än vad som torde vara avsett. Dessa felöversättningar kommenteras i betänkandet. Den svenska språkversionen rymmer också i några fall skrivningar som språkligt kan uttryckas på ett enklare och tydligare sätt. Utredningen har lämnat en förteckning med förslag till rättelser till Justitiedepartementet.

2.4 Betänkandets disposition

Betänkandet är indelat i sex delar. Den första delen (del I) omfattar ett inledande kapitel med utredningens uppdrag och arbete samt språkfrågor (kapitel 2), ett avsnitt om gällande rätt (kapitel 3) och ett om allmänna utgångspunkter (kapitel 4).

Den andra delen (del II) behandlar arvsförordningen. Där redogörs för arvsförordningens tillämpningsområde och definitioner (kapitel 5), förordningens bestämmelser och utredarens överväganden om behörighet (kapitel 6), tillämplig lag (kapitel 7), erkännande och verkställighet (kapitel 8) och EU:s arvsintyg (kapitel 9).

I betänkandets tredje del (del III) behandlas den nordiska arvskonventionen, överenskommelsen om ändring av den nordiska arvskonventionen samt utredarens överväganden och förslag om nordiska särregler (kapitel 10).

Den fjärde delen (del IV) av betänkandet tar upp kompletterande bestämmelser i övrigt såsom frågor som rör makars och sambors förmögenhetsförhållanden vid arv (kapitel 11), erkännande och verkställighet i förhållande till länder som inte är bundna av arvsförordningen eller den nordiska arvskonventionen (kapitel 12) samt överväganden om boutredningsmannainstitutet m.m. (kapitel 13).

I den femte delen (del V) behandlas frågor hänförliga till genomförandet av förslagen. Denna del innehåller bedömningar och förslag beträffande införlivande av den reviderade arvskonventionen, lagtekniska frågor, ikraftträdande- och övergångsbestämmelser samt konsekvenser av förslagen (kapitel 14).

Den sjätte och sista delen av betänkandet (del VI) innehåller författningskommentaren (kapitel 15).

3 Gällande rätt

3.1 Svensk internationell privaträtt på successionsrättens område

Med undantag för förhållanden som rör nordiska länder regleras internationella arvsfrågor i svensk rätt i lagen (1937:81) om internationella rättsförhållanden rörande dödsbo (nedan IDL). Bortsett från bestämmelsen i 1 kap. 4 § IDL om tillämplig lag för frågan om testamentariska förordnandens formella giltighet, som införlivar 1961 års Haagkonvention om lagkonflikter i fråga om formen för testamentariska förordnanden, är IDL inte grundat på någon internationell överenskommelse. I IDL finns bestämmelser om tillämplig lag för arv och därmed sammanhängande frågor, regler om svensk behörighet samt om erkännande och verkställighet av utländska avgöranden i anledning av makes död, arv eller testamente. IDL utgår från nationalitetsprincipen, dvs. att en persons rättsförhållanden ska bedömas enligt lagen i det land där han eller hon är medborgare.

För internationella arvsfrågor som enbart berör de nordiska länderna gäller inte IDL utan tre andra lagar – lagen (1935:44) om dödsbo efter dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare, som hade hemvist här i riket, m.m. (nedan NDL I), lagen (1935:45) om kvarlåtenskap efter den som hade hemvist i Danmark, Finland, Island eller Norge (NDL II) och lagen (1935:46) om tillsyn i vissa fall å oskiftat dödsbo efter medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge (NDL III). Genom nämnda tre lagar införlivas konventionen den 19 november 1934 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om arv, testamente och bodelning (den nordiska arvskonventionen). Den nordiska arvskonventionen reglerar frågor om lagval och domsrätt vid arvsfrågor när en person är medborgare i ett nordiskt land men har hemvist i ett annat nordiskt land. Den nordiska ordningen bygger i allt väsentligt på hemvistprincipen,

som innebär att hemvistlandets lag ska tillämpas vid bedömningen av en persons rättsförhållanden. För frågor om erkännande och verkställighet av dom eller förlikning om rätt på grund av arv eller testamente, efterlevande makes rätt, boutredning eller skifte med anledning av dödsfall eller ansvar för den dödes skulder hänvisas till bestämmelserna i lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område (nedan NEVL). KK (1935:575) angående skriftväxling med utländska myndigheter i sådana frågor om handräckning, som avses i konventionen den 19 november 1934 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om arv, testamente och boutredning innebär att dödsboförvaltningen har rätt att vända sig direkt till domstol i annat nordiskt land för att få hjälp med uppteckningen av dödsboets egendom i det landet samt bistånd med handräckningsåtgärder.

3.2 Svensk behörighet och tillämplig lag för förfarandet

3.2.1 Utomnordiska förhållanden

Boutredning, bodelning och arvskifte

Boutredning, bodelning och arvskifte efter den som vid sin död hade hemvist i Sverige ska enligt 2 kap. 1 § första stycket IDL förrättas här. I nämnda lagrum anges uttryckligen att handläggningen också ska omfatta egendom i utlandet. Sedan boutredning efter utländsk medborgare avslutats, kan dock, om delägarna är eniga, bodelning och arvskifte ske enligt lagen i det land i vilket den avlidne var medborgare och egendomen för sådant ändamål omhändertas av den som enligt nämnda lag är därtill behörig. Svenska bestämmelser om avträdande till förvaltning av boutredningsman är enligt 2 kap. 2 § IDL tillämpliga även i de fall den avlidne inte hade hemvist här men var svensk medborgare eller efterlämnade egendom här. Sedan egendomen blivit avträd till förvaltning av boutredningsman ska boutredning, bodelning och arvskifte i sådana fall ske enligt svensk lag. Om den avlidne inte hade svenskt hemvist får enligt 2 kap. 4 § IDL inte dödsbodelägare eller annan vars rätt är beroende av utredningen förordnas till boutredningsman. Förvaltningen av dödsboet får då inte heller övertas

av delägare.¹ Av 2 kap. 5 § första stycket IDL följer att boutredning, bodelning och arvskifte efter svensk medborgare som inte hade hemvist här också omfattar boets egendom i utlandet.

Har egendom här i riket efter någon som vid sin död inte hade hemvist här inte avträtts till förvaltning av boutredningsman ska den som har vård om egendomen eller anhörig, medlem av det hushåll som den döde tillhörde, hyresvärd eller annan som är närmast till det enligt 2 kap. 3 § IDL göra anmälan till socialnämnden. Om kvarlåtenskapen är av ringa värde eller huvudsakligen består av kontanter och lösören för personligt bruk, får socialnämnden överlämna egendomen till anhörig efter den avlidne eller, om denne var utländsk medborgare, till konsul för det land han tillhörde. I annat fall ska socialnämnden göra anmälan till rätten som då förordnar att egendomen ska avträdas till förvaltning av en opartisk boutredningsman.

De redovisade reglerna innebär att huvudprincipen enligt IDL är att hemvist eller medborgarskap medför att boutredning, bodelning och arvskifte ska ske här samt att behörigheten är universell. Även den omständigheten att egendom finns i Sverige kan grunda behörighet. I det fallet omfattar behörigheten dock bara egendom i Sverige. Av 2 kap. 6 § första stycket IDL följer att den svenska förrättningen beträffande kvarlåtenskap efter utländsk medborgare med hemvist utomlands (se 2 kap. 2 § IDL) endast ska omfatta den här befintliga egendomen.

Efter det att boutredningen är klar kan som angetts ovan den fortsatta förrättningen efter en utländsk medborgare, under förutsättning att delägarna är eniga härom, överlämnas till utländsk förvaltning (2 kap. 1 § andra stycket IDL). Också beträffande svensk medborgare med hemvist i utlandet kan utländsk dödsboförvaltning enligt hemvistlandets lag enligt 2 kap. 5 § andra stycket IDL under vissa förutsättningar aktualiseras för egendomen eller del av egendomen i boet. Beslut om att boutredning, bodelning och arvskifte ska ske enligt lagen i hemvistlandet fattas av tingsrätten. Utländsk dödsboförvaltning enligt i första hand medborgarskapslandets lag och i andra hand hemvistlandets lag kan enligt 2 kap. 6 § andra stycket IDL även aktualiseras beträffande utländska medborgare med hemvist utomlands med egendom här i landet.

---

¹ NJA II 1938 s. 237.

Sker boutredning, bodelning eller arvskifte här i riket ska enligt 2 kap. 7 § IDL frågan om dödsbodelägarers ansvar för den avlidnes skulder bedömas efter svensk lag.

Vid boutredning och arvskifte som äger rum här i riket ska enligt 2 kap. 8 § IDL svensk lag också tillämpas beträffande dels delgivning och klander av testamente, dels preskription av rätt att här i riket ta arv eller testamente.

Enligt 2 kap. 9 § IDL ska det vid boutredning, bodelning eller arvskifte här i riket tas hänsyn till vad som vid motsvarande förrättning efter den avlidne i annat land tillagts borgenär, efterlevande make, arvinge eller testamentstagare.

Twist om arv, testamente och efterlevande makes rätt

Vid twist om arv eller testamente eller efterlevande makes rätt i dödsbo omfattar svensk domsrätt i princip de fall där boutredning, bodelning och arvskifte äger rum här. Det föreskrivs i 2 kap. 10 § första stycket IDL att svensk domstol är behörig när den avlidne var svensk medborgare eller hade hemvist här i riket. Svensk domstol är också enligt sistnämnda lagrum behörig i de fall den avlidne var utländsk medborgare med hemvist utomlands om tvisten avser egendom som finns här i riket. Av 2 kap. 10 § andra stycket IDL följer att svensk domstol inte är behörig när dödsboförvaltningen överlämnats enligt 2 kap. 1 § andra stycket, 5 § andra stycket eller 6 § andra stycket IDL.

3.2.2 Nordiska förhållanden

Boutredning, bodelning och arvskifte

Boutredning, bodelning och arvskifte efter nordisk medborgare som vid sin död hade hemvist i Sverige ska ske i enlighet med svensk lag (jfr 19 § första stycket NDL I). Av 20 § NDL I följer att förrättningen är universell och alltså omfattar all till boet hörande egendom, även sådan som finns utom riket. För svensk medborgare med hemvist i Danmark, Finland, Island eller Norge gäller motsatsvis enligt 1 § NDL II att boutredning, bodelning och arvskifte ska ske i hemvistlandet samt omfatta all till boet hörande egendom, dvs. jämväl sådan egendom som finns i Sverige. Enligt sistnämnda lagrum får svensk domstol inte ta befattning med kvarlåtenskapen i

vidare mån än vad som anges i NDL II. Ett domstolsbeslut från ett annat nordiskt land om att dödsbo efter en nordisk medborgare med hemvist där ska behandlas av en särskild arvsdomstol eller att dödsboet ska överlämnas till boutredningsman eller testaments-exekutor eller om efterlevande makes rätt att överta oskiftat bo gäller enligt 8 § NDL II här i riket.

Twist om arv, testamente och efterlevande makes rätt

Vid twist om arv eller testamente efter nordisk medborgare, eller om dennes efterlevande makes rätt att ta över oskiftat bo eller om fordran mot dödsboet är svensk domstol enligt 22 § NDL I behörig om den avlidne var nordisk medborgare med hemvist i Sverige.

Hade den först avlidne maken hemvist i ett annat nordiskt land och har en myndighet i det landet beslutat att den efterlevande maken ska få sitta kvar i oskiftat bo, är svensk domstol behörig att ta upp twist om bodelning och arvskifte efter makarna, om den efterlevande maken vid sitt frånfälle var nordisk medborgare med hemvist i Sverige.² Är den efterlevande maken nordisk medborgare med hemvist i Sverige är svensk domstol också enligt det nu behandlade lagrummet behörig att under den efterlevande makens livstid ta upp twist om bodelning eller annars om den efterlevande makens rätt i boet. Är parterna överens kan tvisten tas upp i ett annat nordiskt land, s.k. prorogation. Det sagda gäller dock inte om boet förvaltas av testamentsexekutor, eller av en domstol förordnad boutredningsman eller skiftesman, eller om tvisten avser klander av bodelning eller arvskifte i ett sådant bo eller testamente.

3.3 Tillämplig lag

3.3.1 Utomnordiska förhållanden

Bestämmelser om tillämplig lag, utom vad gäller förfarandet, återfinns i första kapitlet i IDL. IDL bygger på nationalitetsprincipen, vilket innebär att huvudregeln är att det är den avlidnes medborgarskap som är avgörande för lagvalet. Rätt till arv efter den som vid sin död var svensk medborgare ska enligt 1 kap. 1 § IDL

---

² Bergquist, Nordisk internationell privaträtt. En kommentar med tillägg till Internationell arvs- och bodelningsrätt, s. 70.

bedömas enligt svensk lag, även om denne inte hade hemvist här i riket. För den som vid sin död var medborgare i annat land gäller lagen i det landet. Regeln innebär att medborgarskapslandets lag ska tillämpas på samtliga den avlidnes tillgångar, oavsett om de finns inom eller utom riket.³ Enligt 1 kap. 1 § andra stycket IDL tillämpas även medborgarskapslandets lag i fråga om arvinges rätt att utöver sin arvslott njuta underhåll ur kvarlåtenskapen.⁴

Av 1 kap. 2 § IDL följer ett undantag från nationalitetsprincipen för sådan fast egendom som enligt lagen där fastigheten är belägen är underkastad särskilda arvsregler (t.ex. fideikommiss). Också frågor om bindande verkan av arvsavtal med arvlåtaren eller gåva för dödsfalls skull samt frågor om egendom som arvlåtaren under sin livstid gett till arvinge ska anses som förskott på arv prövas enligt lagen i det land i vilket arvlåtaren var medborgare (1 kap. 7 och 8 §§ IDL). Den avgörande tidpunkten för lagvalet i dessa fall är arvlåtarens medborgarskap vid tiden för rättshandlingarna.

Av 1 kap. 1 § IDL framgår att den avlidnes medborgarskap vid tiden för dennes död är avgörande för lagvalet. I 1 kap. 3 § IDL anges dock att frågan om behörighet att upprätta eller återkalla testamente ska bedömas enligt lagen i det land där testator var medborgare när rättshandlingen företogs. Enligt 1 kap. 4 § IDL ska ett testamente anses formellt giltigt om testamentet uppfyller vad som i det hänseende krävs enligt lagen i det land i vilket testamentet upprättades, det land där testator vid upprättandet hade hemvist, det land där testator vid sin död hade hemvist, det land där testator vid förordnandet var medborgare, det land där testator vid sin död var medborgare eller, om testamentet avser fast egendom, det land där egendomen är belägen.⁵

Frågan huruvida ett testamentariskt förordnande är ogiltigt prövas enligt 1 kap. 5 § IDL enligt lagen i det land i vilket testator var medborgare vid sin död. I fråga om fast egendom med förordnande till förmån för ofödda följer vidare av 1 kap. 5 § IDL att ett sådant förordnande är ogiltigt om det strider mot lagen där fastigheten är belägen. Frågan huruvida upprättande eller återkallande av testamente är ogiltigt på grund av testators sinnessillstånd eller på grund av svek, villfarelse, tvång eller annan otillbörlig på-

³ NJA II 1938 s. 210.

⁴ För svensk rätts del avses bestämmelsen i 18 kap. 5 § andra stycket ärvdabalken om efterlevande makes och oförsörjda barns rätt till underhåll ur dödsboet. Se Bergquist, Internationell arvs- och bodelningsrätt. En kommentar, s. 46.

⁵ Bestämmelsen bygger på 1961 års Haagkonvention och avser att tillgodose att testamenten i så liten utsträckning som möjligt ska bli ogiltiga på grund av formfel.

verkan bedöms enligt 1 kap. 6 § IDL enligt lagen i det land i vilket testator var medborgare vid tiden för rättshandlingen. Fråga om förverkande av rätt att ta testamente bedöms enligt 1 kap. 10 § IDL enligt lagen i det land i vilket testator vid dödsfallet var medborgare.

I 1 kap. 9 § IDL anges att frågan huruvida någon överhuvud är behörig att ta arv eller testamente ska prövas enligt lagen i det land i vilket han eller hon är medborgare. Styrande för lagvalet är alltså arvinges eller testamentstagares medborgarskap och den avgörande tidpunkten för lagvalet är arvlåtarens död.⁶

Efterlämnar utländsk medborgare egendom i Sverige som enligt lagen i medborgarskapslandet skulle tillkomma staten, kommun eller allmän fond eller inrättning tillfaller egendomen enligt 1 kap. 11 § IDL Allmänna arvsfonden. Att Allmänna arvsfondens rätt är en arvsrätt och inte ett ur statens höghetsrätt härstammande anspråk på herrelös egendom står klart.⁷ När Allmänna arvsfonden träder in är fonden alltså att betrakta som arvinge. Närmare regler om Allmänna arvsfonden finns i lagen (1994:243) om Allmänna arvsfonden.

Av 1 kap. 12 § IDL följer att en bestämmelse i utländsk lag som är uppenbart oförenlig med grunderna för rättsordningen här i riket inte ska tillämpas (*ordre public*).

Om lagen i en främmande stat ska tillämpas på grund av medborgarskap och det i den staten finns flera gällande rättssystem ska tillämpligt rättssystem enligt 3 kap. 1 § IDL bestämmas enligt lagen i den främmande staten. Saknas sådana regler tillämpas rättssystemet med den närmaste anknytningen.

Är innehållet i utländsk rätt inte känt för domstolen kan rätten enligt 3 kap. 2 § IDL förelägga part att inkomma med utredning härom. I paragrafens andra stycke finns en bestämmelse om att domstolen är skyldig att följa förordnanden av regeringen om skyldighet för domstolen att, på i förordnandet angivet sätt, själv inhämta sådan utredning. Några förordnanden av regeringen om att domstolen är skyldig att själv undersöka innehållet i utländsk rätt har dock inte utfärdats.⁸

⁶ Bodgan, Svensk internationell privat- och processrätt, sjunde upplagan, s. 245 och Bergquist, Internationell arvs- och bodelningsrätt. En kommentar, s. 58.

⁷ NJA II 1938 s. 219.

⁸ Jänträ-Jareborg, Svensk domstol och utländsk rätt. En internationellt privat- och processrättslig studie, s. 250.

3.3.2 Nordiska förhållanden

Styrande för lagvalet i fråga om rätt till arv efter nordisk medborgare är arvlåtarens hemvist. Hade en nordisk medborgare vid sin död hemvist i Sverige ska enligt 1 § NDL I svensk lag gälla i fråga om rätt till arv efter honom. Har arvlåtaren vid sin död inte haft hemvist i Sverige i minst fem år, ska dock medborgarskapslandets lag i stället tillämpas, om någon arvinge eller testamentstagare, vars rätt beror av det, framställer yrkande om det.⁹ Sådant yrkande kan inte framställas om arvet enligt medborgarskapslandets lag ska tillfalla staten (t.ex. Allmänna arvsfonden eller motsvarande). Tillämplig lag enligt 1 § NDL I ska även enligt 2 § NDL I tillämpas i fråga om efterlevande makes rätt att sitta kvar i oskiftat bo när bröstarvinge inte finns, efterlevande makes och arvinges rätt till bidrag till uppehälle och utbildning samt efterlevande makes rätt att från boet erhålla egendom till ett visst penningvärde.

Beträffande arvsavtal, gåva för dödsfalls skull, och förskott på arv tillämpas enligt 13 § NDL I lagen i det nordiska land där arvlåtaren vid rättshandlingen hade hemvist. I 14 § NDL I finns särskilda regler beträffande förordnande om fast egendom (bland annat fideikommiss) med innebörd att lagen i det nordiska land där fastigheten är belägen ska tillämpas. Frågan om förverkande av rätt att ta arv ska, oavsett femårsregeln, enligt 16 § NDL I bedömas enligt svensk rätt om arvlåtaren vid sin död hade hemvist här i riket.

För bestämmande av tillämplig lag i fråga om formen för testamente och återkallelse av testamente efter den som vid sin död var medborgare i och hade hemvist i en nordisk stat hänvisas i 9 § NDL I till bestämmelserna i IDL. Det innebär att ett testamente anses giltigt till formen om det uppfyller vad som i det hänseendet föreskrivs i lagen på den ort där testamentet upprättades eller den ort där testator vid upprättandet eller vid sin död hade hemvist eller lagen i den stat där testator vid upprättandet eller vid sin död var medborgare. Avser testamentet fast egendom ska det också anses formellt giltigt om det uppfyller vad som i det hänseendet föreskrivs i lagen på den ort där fastigheten är belägen. (Se vad som

⁹ Av 7 § NDL I följer att det är den som påkallar tillämpning av medborgarskapslandets lag som har bevisbördan för att visa att förutsättningar för en sådan tillämpning föreligger samt för innehållet i medborgarskapslandets lag. Yrkande enligt femårsregeln om tillämpning av medborgarskapslandets lag ska enligt 3 § NDL I väckas senast inom sex månader från dödsfallet eller, om arvskifte äger rum efter utgången av den tiden, senast vid arvskiftet. Sedan arvskifte skett, kan inte den som deltagit vid skiftet väcka sådant yrkande.

angetts ovan beträffande 1 kap. 4 § IDL.) Frågan om behörighet att upprätta eller återkalla testamente ska enligt 10 § NDL I bedömas enligt lagen i testators hemviststat vid tiden för rättshandlingen. Beträffande upprättande av testamente föreskrivs särskilt, för det fallet att testator inte haft hemvist i den staten sedan minst fem år, att testamentet ändå är gällande förutsatt att testator hade rätt att vidta åtgärden enligt medborgarskapslandets lag. Enligt 11 § NDL I ska frågan om testamentes eller återkallelse ogiltighet på grund av testators sinnessillstånd, eller på grund av svek, villfarelse, tvång eller annan otillbörlig påverkan bedömas enligt lagen i den nordiska stat där testator hade hemvist när åtgärden vidtogs.

3.4 Erkännande och verkställighet

3.4.1 Utomnordiska förhållanden

Bestämmelser om erkännande och verkställighet för utomnordiska förhållanden finns i 2 kap. 12 och 13 §§ IDL.

Bodelning i anledning av makes död eller arvskifte som förrättats av myndighet eller av särskilt förordnad skiftesman i utlandet samt dom från utländsk domstol avseende tvist om sådan bodelning, arv eller testamente gäller enligt 2 kap. 12 § IDL här i riket under villkor att

- den avlidne vid sin död var medborgare eller hade hemvist i det land där bodelningen eller skiftet förrättades eller domen meddelades,
- bodelningen, skiftet eller domen inte avser egendom som här i riket är föremål för dödsbobehandling eller här skulle varit föremål för bodelning eller skifte,
- bodelningen, skiftet, eller domen vunnit laga kraft,
- det genom bodelningen, skiftet eller domen träffade avgörandet, i fråga om egendom här i riket, inte grundats på lag vars bestämmelser strider mot den lag som ska tillämpas enligt 1 kap. IDL,
- avgörandet inte är uppenbart oförenligt med grunderna för rättsordningen här i riket samt
- i fråga om tredskodom, part som uteblivit antingen personligen eller genom ombud i tid fått del av stämningen.

För verkställighet av en utländsk dom avseende bodelning, arv eller testamente krävs enligt 2 kap. 13 § IDL ett svenskt verkställighetsbeslut (exekvatur). Ansökan om exekvatur görs hos Svea hovrätt. Av 2 kap. 13 § andra stycket IDL framgår att hovrättens prövning enbart tar sikte på de villkor för erkännande som ställs upp i 2 kap. 12 § IDL.

3.4.2 Nordiska förhållanden

För frågor om erkännande och verkställighet av dom eller förlikning om rätt på grund av arv eller testamente, efterlevande makes rätt, boutredning eller skifte med anledning av dödsfall eller ansvar för den dödes gäld hänvisar 10 § NDL II till bestämmelserna i lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område (nedan NEVL). Enligt 1 § NEVL gäller domar och domstolsbeslut i andra nordiska länder även i Sverige och på ansökan ska en dom eller ett beslut enligt 3 § NEVL verkställas här. En förutsättning är att den avlidne var medborgare i Danmark, Finland, Island, Norge eller Sverige och hade hemvist i något av dessa länder (se 7 § andra stycket 5 NEVL).

3.5 Boutredningsman m.m.

Bestämmelserna om dödsboförvaltning är tillämpliga i internationella arvsärenden när svensk rätt ska tillämpas på förfarandet. När en dödsbodelägare eller en testamentsexekutor begär det ska tingsrätten förordna att egendomen i ett dödsbo ska avträdas till förvaltning av boutredningsman och utse någon att vara sådan boutredningsman. Även vissa andra personer kan begära att boet ska förvaltas av boutredningsman (se 19 kap. 1 § ärvdabalken). Domstolen ska till boutredningsman utse någon som kan förväntas utföra uppdraget med den insikt som boets beskaffenhet kräver. Särskilt avseende ska fästas vid de förslag till boutredningsman som framförs av dem vilkas rätt är beroende av utredningen, t.ex. dödsbodelägare. Som anförs ovan kan inte dödsbodelägare förordnas till boutredningsman om den avlidne vid sin död inte hade hemvist i Sverige (2 kap. 4 § IDL). I andra fall finns det inget som hindrar att en delägare i dödsboet förordnas till boutredningsman. Om en testamentsexekutor är utsedd i testamentet, ska denne normalt utses till boutredningsman (19 kap. 3 § ärvdabalken). Om det behövs, kan flera

boutredningsmän utses för ett dödsbo. Domstolen kan då bestämma hur arbetet ska fördelas mellan dem (19 kap. 4 § ärvdabalken).

Boutredningsmannen företräder dödsboet gentemot tredje man och har processbehörighet för dödsboet. Boutredningsmannen förvaltar egendomen i dödsboet. I vissa fall ska boutredningsmannen inhämta samtycke av delägarna till åtgärder med egendomen (se 19 kap. 11–13 §§ ärvdabalken).

När dödsboet är färdigutrett, ska boutredningsmannen anmäla det till dödsbodelägarna och avge redovisning för sin förvaltning (19 kap. 15 § första stycket ärvdabalken). Sedan bodelning eller arvskifte har gjorts av delägarna, ska boutredningsmannen lämna ut egendomen i boet (19 kap. 15 § andra stycket ärvdabalken).

Det är således normalt delägarna själva som ska göra bodelning och arvskifte (se 23 kap. 1 och 4 §§ ärvdabalken och 9 kap. 5 § äktenskapsbalken; jfr även 20 § sambolagen). Om delägarna inte kan enas om arvskifte ska tingsrätten, om en delägare begär det, förordna någon att vara skiftesman (se 23 kap. 5 § ärvdabalken).

Om makar (eller en make och den andra makens rättsinnehavare) inte kan komma överens om bodelning, ska tingsrätten på begäran av make (eller makes rättsinnehavare) förordna någon att vara bodelningsförrättare (17 kap. 1 § äktenskapsbalken; jfr 9 kap. 5 § äktenskapsbalken).

Om dödsboet ställs under förvaltning av boutredningsman, är denne utan särskilt förordnande bodelningsförrättare och skiftesman. Det gäller dock inte, om någon annan redan har förordnats, eller om boutredningsmannen är delägare i boet (se 17 kap. 1 § andra stycket äktenskapsbalken och 23 kap. 5 § ärvdabalken; jfr 20 § sambolagen).

En bodelningsförrättare eller skiftesman ska bestämma tid och plats för bodelning och arvskifte samt kalla parterna till förrättningen. Kan dödsbodelägarna inte komma överens, ska bodelningsförrättaren eller skiftesmannen pröva sådana tvistiga frågor som är av betydelse för bodelningen eller arvskiftet och som inte är föremål för rättegång. I sådant fall ska bodelningsförrättaren eller skiftesmannen i en av denne underskriven handling själv bestämma om bodelning och arvskifte (17 kap. 6 § äktenskapsbalken, 20 § sambolagen och 23 kap. 5 § ärvdabalken). Den bodelnings- och arvskifteshandling som bodelningsförrättaren/skiftesmannen har upprättat ska i original eller bestyrkt kopia så snart som möjligt delges efterlevande make/sambo och de andra dödsbodelägarna. Om någon av dessa är missnöjd med bodelningen eller arvskiftet

får denne klandra det genom att inom fyra veckor efter delgivningen väcka talan mot den andra maken/sambon och övriga dödsbodelägare vid den tingsrätt som har förordnat bodelningsförrättaren/skiftesmannen.

Den som är bodelningsförrättare eller skiftesman kan således göra ett s.k. tvångsskifte av hela boet.

En testamentsexekutor är enligt 23 kap. 5 § andra stycket ärvdabalken utan särskilt förordnande också skiftesman (men däremot inte bodelningsförrättare). Testamentsexekutorn måste således komma överens med den efterlevande maken/sambon om bodelningen. Därefter kan testamentsexekutorn göra ett tvångsarvskifte, om inte arvingar och universella testamentstagare kan komma överens om arvskiftet. Kan testamentsexekutorn inte komma överens om bodelningen med efterlevande make/sambo får testamentsexekutorn hos tingsrätten begära att bodelningsförrättare utses. Ett annat alternativ är att testamentsexekutorn begär att någon ska utses till boutredningsman.

3.6 Bouppteckningar

3.6.1 Bouppteckningsskyldigheten

Bouppteckningsskyldigheten vid internationella förhållanden enligt gällande svensk rätt motsvarar de fall då förrättningen ska ske enligt svenska bestämmelser. Om den avlidne hade hemvist i Sverige ska bouppteckning förrättas och omfatta all den avlidnes egendom, oavsett om egendomen finns i Sverige eller i utlandet (2 kap. 1 § IDL). Också om den avlidne inte hade hemvist i Sverige men var svensk medborgare eller utländsk medborgare och efterlämnade egendom här ska bouppteckning förrättas (2 kap. 2 § IDL). För svenska medborgare med hemvist utomlands ska förrättningen omfatta jämväl egendom i utlandet (2 kap. 5 § första stycket IDL). För utländsk medborgare med hemvist utomlands och egendom här i landet omfattar förrättningen enbart egendom som finns i Sverige (2 kap. 6 § första stycket IDL).

Boutredning, bodelning och arvskifte efter medborgare i annat nordiskt land som vid sin död hade hemvist här i riket ska enligt 19 § NDL I ske enligt svensk lag. Av 20 § NDL I följer att förrättningen ska omfatta all till boet hörande egendom, jämväl egendomen som finns i utlandet.

3.6.2 Reglerna om bouppteckning

Förenklat uttryckt är en bouppteckning en skriftlig sammanställning över den avlidnes tillgångar och skulder samt förteckning över de som ska kallas till bouppteckningsförrättningen. Till förrättningen ska kallas samtliga dödsbodelägare (efterlevande make eller sambo, arvingar och universella testamentstagare). Efterlevande make eller sambo ska kallas även om denne inte är delägare. Samma sak gäller för arvinge eller universell testamentstagare som ska träda till först sedan annans rätt upphört (20 kap. 2 § ärvdabalken). Upprättande av bouppteckning är inte frivilligt. Lagen uppställer dock inte något krav på deltagande av en utomstående person såsom en förrättningsman, utan förrättningen är en privat angelägenhet för dödsbodelägarna.

Bestämmelser om bouppteckning finns i 20 kap. ärvdabalken. Sedan 2001 ansvarar Skatteverket¹⁰ för registrering av bouppteckningar. Närmare bestämmelser om Skatteverkets handläggning finns i förordning (2001:423) om vissa frågor rörande Skatteverkets handläggning enligt 20 kap. ärvdabalken.

Skatteverket registrerar dödsfall och ansvarar för utfärdande av dödsfallsintyg. Ungefär en månad efter dödsfallet skickar Skatteverket ut information till de efterlevande om att bouppteckning ska göras. För förrättande av bouppteckningen finns en särskild av Skatteverket framtagen blankett och en broschyr med information om hur bouppteckningen ska gå till. Dödsboet behöver dock inte använda sig av blanketten utan uppgifterna kan lämnas på en egenhändigt utformad bouppteckningshandling.

Skatteverket kontrollerar så att förrättningen har gått till på det sätt som anges i 20 kap. ärvdabalken och att bouppteckningen innehåller föreskrivna uppgifter. Som närmare redogörs för nedan kan bland annat bouppgivare, på talan av någon vars rätt kan bero därav eller av boutredningsman eller testamentsexekutor, föreläggas att vid edgång bekräfta sina uppgifter om dödsboet. Edgången fullgörs då vid tingsrätt. När ansvaret för registrering av bouppteckningar flyttades från tingsrätterna till Skatteverket ansågs att edgång var ett förfarande som endast bör förekomma vid domstol.¹¹

Bouppteckning ska enligt 20 kap. 1 § ärvdabalken som huvudregel förrättas senast tre månader efter dödsfallet. Tidsfristen kan med hänsyn till boets beskaffenhet eller annan orsak förlängas. Vid

¹⁰ Skatteverket bildades 2004 och ersatte då de tidigare skattemyndigheterna.

¹¹ Prop. 2000/01:21 s. 47 och SOU 1996:160 s. 91 f.

boutredning efter en person som saknade hemvist i Sverige räknas tiden inte från dödsfallet utan från det att egendomen avträdde till förvaltning av boutredningsman (se 2 kap. 4 § IDL). Bouppteckningen jämte en bestyrkt kopia ska sedan enligt 20 kap. 8 § ärvdabalken ges in till Skatteverket inom en månad från bouppteckningens upprättande.

Ansvar för att bouppteckning förrättas åvilar i första hand dödsbodelägare som har egendomen i sin vård eller i förekommande fall boutredningsman eller testamentsexekutor. Dödsbodelägare som har egendomen i sin vård, boutredningsman eller testamentsexekutor ska enligt 20 kap. 2 § första stycket ärvdabalken bestämma tid och ort för bouppteckning samt utse två kunniga och trovärdiga gode män att förrätta den.¹² Till förrättningen ska samtliga delägare kallas i god tid. Den avlidnes efterlevande make eller sambo ska alltid kallas. Vidare ska sekundosuccessorer som ska erhålla lott i kvarlåtenskapen först sedan annan arvinge eller universell testamentstagare har avlidit kallas.

Vilka uppgifter som ska tas in i bouppteckningen framgår närmare av 20 kap. 3, 4 och 5 §§ ärvdabalken. I bouppteckningen ska till en början enligt 20 kap. 3 § ärvdabalken anges dagen för förrättningen, den avlidnes fullständiga namn, personnummer eller samordningsnummer, hemvist och dödsdag. Vidare ska namn och hemvist för dem som ska ha kallats till förrättningen anges. För underårig ska födelsedatum anges och för arvinge ska anges hans släktskap med den döde. Arvinge ska anges även om denne är utesluten från del i kvarlåtenskapen. Om den döde efterlämnar en make, ska för bröstarvingar anges om de är bröstarvingar även till maken. Av bouppteckningen ska vidare anges vilka som varit närvarande vid förrättningen. Har någon kallats, men inte närvarit, ska bevis om att denne kallats i rätt tid fogas till bouppteckningen.

Den dödes tillgångar och skulder ska enligt 20 kap. 4 § ärvdabalken antecknas så som de var vid dödsfallet. Tillgångarna ska anges till sina värden och skulderna till sina belopp. Var den döde gift ska båda makarnas tillgångar och skulder antecknas och vär-

---

¹² Enligt 20 kap. 2 § andra stycket ärvdabalken kan det också ankomma på annan att föranstalta om bouppteckning; om boet inte tas om hand av någon dödsbodelägare, eller om boutredningsman eller testamentsexekutor inte har blivit utsedd och egendomen inte heller har tagits om hand av förvaltare eller god man enligt föräldrabalken, syssloman eller annan, ska enligt 18 kap. 2 § andra stycket ärvdabalken, egendomen tas om hand av medlem av det hushåll som den avlidne tillhörde, hyresvärd eller annan som är närmast till det. Den som har hand om boet ska tillkalla delägare eller anmäla dödsfallet till socialnämnden. Sedan delägare tillkallats eller anmälan gjorts till socialnämnden övergår ansvaret för egendomen liksom bouppteckningsansvaret på delägare eller nämnden.

deras var för sig. Såvida det inte är obehövt ska beträffande enskild egendom och sådan personlig rättighet enligt 10 kap. 3 § äktenskapsbalken som inte ska ingå i bodelning anges grunden för att egendomen ska vara undantagen bodelning och egendomens värde. Om en efterlevande sambo har begärt bodelning, ska bouppteckningen innehålla uppgift om bostad eller bohag som förvärvats för gemensamt begagnande. Det ska då anges vem egendomen tillhör. Fordringar som är förenade med särskild förmånsrätt i egendomen eller som av annan anledning är att hänföra till denna egendom ska antecknas. Begär den efterlevande sambon eller den avlidnes övriga dödsbodelägare att få täckning för annan skuld ur egendomen, ska sambons samtliga tillgångar och skulder antecknas och värderas.

Efterlämnar den döde testamente eller äktenskapsförord ska det enligt 20 kap. 5 § ärvdabalken tas in i bouppteckningen. Uppgifter ska också lämnas om livförsäkringar och tillgångar på pensionskonto som till följd av att förmånstagare insatts inte ingår i kvarlåtenskapen. Finns laglottsberrättigad arvinge ska i vissa fall också anges uppgifter om förskott som arvinge eller dennes avkomling mottagit av den döde eller av efterlevande makes giftorättsgods samt annan gåva som arvinge, arvinges avkomling, efterlevande make, dennes avkomling eller universell testamentstagare mottagit av den döde.

Den som vårdar egendomen eller i övrigt bäst känner till boet ska enligt 20 kap. 6 § ärvdabalken såsom bouppgivare lämna uppgifter om boet. Varje delägare samt efterlevande make eller sambo är skyldig att på anmaning lämna uppgifter till bouppteckningen. Bouppgivaren ska på handlingen teckna försäkran på heder och samvete att uppgifterna till bouppteckningen är riktiga och att inga uppgifter avsiktligt utelämnats. På talan av någon vars rätt kan bero därav eller av boutredningsman eller testamentsexekutor kan bouppgivare och dödsbodelägare, andra personer som tagit befattning med boet samt efterlevande make eller sambo som inte varit bouppgivare åläggas att bekräfta sina uppgifter med ed. De gode männen ska på handlingen intyga att allt har blivit riktigt antecknat och att tillgångarna har värderats efter bästa förstånd. Hade den avlidne egendom på flera orter får enligt 20 kap. 7 § ärvdabalken särskild bouppteckning förrättas på varje ort. I en av bouppteckningarna ska dock finnas en sammanfattning av boets tillgångar och skulder.

Enligt 20 kap. 8 § ärvdabalken ska bouppteckningen jämte en bestyrkt kopia av densamma ges in till Skatteverket för registrering inom en månad efter upprättandet. Finns det flera bouppteckningar ska de ges in samtidigt och senast inom en månad från det att den sista bouppteckningen upprättades. En bestyrkt kopia av bouppteckningen ska förvaras hos Skatteverket. Har omyndig del i boet eller är någon för vilken förvaltare eller god man förordnats delägare, ska ytterligare en bestyrkt kopia av bouppteckningen ges in för varje överförmyndare som ska ha tillsyn över ifrågavarande förmynderskap, förvaltarskap eller godmanskap. Är bouppteckningen vidlyftig behöver kopian till överförmyndaren endast omfatta de delar som överförmyndaren kan behöva.

Som angetts ovan ska bouppteckning ges in till Skatteverket inom en månad efter upprättandet. Enligt 20 kap. 9 § ärvdabalken åligger det Skatteverket att se till att bouppteckning, när sådan krävs, förrättas och ges in inom föreskriven tid. Försummas bouppteckning får Skatteverket vid vite förelägga viss tid eller, där bouppteckning inte skett, förordna en lämplig person att föranstalta om det. När bouppteckningen ges in ska Skatteverket – som nämnts ovan – registrera bouppteckningen och förse den med bevis om registrering. Registrering får dock inte ske, om det inte framgår att bouppteckningen har gått till på det sätt som föreskrivs i 20 kap. ärvdabalken. Om bouppteckningen är bristfällig får Skatteverket med föreläggande av vite bestämma en tidsfrist för avhjälpande av bristen. Skatteverket får också förelägga den som är skyldig att lämna uppgift till bouppteckning att fullgöra sin skyldighet vid äventyr av vite.

Om en ny tillgång eller skuld blir känd först efter det att bouppteckningen upprättats eller upptäcks annan felaktighet i bouppteckningen, ska enligt 20 kap. 10 § ärvdabalken en tilläggsbouppteckning innehållande tillägg eller rättelse förrättas inom en månad. En tilläggsbouppteckning ska också i vissa fall förrättas om efterlevande sambo först efter det att bouppteckning har förrättats framställer en begäran om skuldtäckning på sätt som anges i 20 kap. 4 § tredje stycket ärvdabalken. Tilläggsbouppteckningen ska då förrättas inom tre månader från det att begäran framställdes.

3.6.3 Dödsboanmälan

I 20 kap. 8 a § ärvdabalken finns bestämmelser om dödsboanmälan. Räcker den dödes tillgångar eller, när han efterlämnar make, tillgångarna jämte hans andel i makens giftorättsgods inte till annat än begravningskostnader och andra utgifter med anledning av dödsfallet behöver bouppteckning inte förrättas om dödsboanmälan i stället görs. För att en bouppteckning ska kunna underlåtas får tillgångarna inte omfatta fast egendom eller tomträtt. En dödsboanmälan ska vara skriftlig och förutom uppgifter om den döde och dödsbodelägarna innehålla ett intyg utvisande att tillgångarna i dödsboet inte räcker till mer än begravningskostnader jämte andra utgifter med anledning av dödsfallet. Dödsboanmälan ska göras inom två månader efter dödsfallet. Dödsboet ska då vända sig till socialnämnden som gör dödsboanmälan till Skatteverket.

Även sedan en dödsboanmälan har gjorts kan enligt 20 kap. 8 a § tredje stycket ärvdabalken bouppteckning behöva förrättas om dödsbodelägare eller annan vars rätt kan bero därav begär det. En förutsättning är dock antingen att den som begär bouppteckning ställer säkerhet för kostnader eller att det framkommer uppgifter om att dödsboet har ny tillgång.

Dödsboanmälningar är inte föremål för registrering, men ska enligt 20 kap. 8 a § andra stycket ärvdabalken förvaras hos Skatteverket.

3.6.4 Överklagande av bouppteckning

Skatteverkets beslut om registrering av bouppteckning kan överklagas till förvaltningsrätten. Överklagandet ges in till Skatteverket inom tre veckor från det att klaganden tagit emot registreringsbeslutet. Också vitesförelägganden kan överklagas till förvaltningsrätten. Antalet överklaganden är lågt. Överklaganden kan t.ex. avse att viss arvinge inte upptagits i bouppteckningen. Det förekommer också överklaganden som avser att viss tillgång i boet värderats fel. Överklaganden avslås i regel.

4 Allmänna utgångspunkter

4.1 Bakgrund

Amsterdamfördraget trädde i kraft i maj 1999. Amsterdamfördraget innebar att gemenskapen fick nya befogenheter inom det civilrättsliga området. Genom Amsterdamfördragets ikraftträdande blev det också möjligt att inom ramen för det gemenskapsrättsliga samarbetet enligt avdelning IV i EG-fördraget anta rättsakter om privaträttsligt samarbete. Danmark, Storbritannien och Irland deltar inte i det civilrättsliga samarbetet enligt Amsterdamfördraget.¹ Storbritannien och Irland har, till skillnad från Danmark, möjlighet att ansluta sig till rättsakter på området.

Vid Europeiska rådets möte i Tammerfors i oktober 1999 uttryckte EU:s medlemsstater sitt stöd för principen om ömsesidigt erkännande av domar och andra avgöranden inom EU. Europeiska kommissionen (kommissionen) och Europeiska unionens råd (rådet) antog den 30 november 2000 ett åtgärdsprogram för genomförande av principen om ömsesidigt erkännande av domar på privaträttsens område.² I åtgärdsprogrammet identifieras harmonisering av lagvalsregler som sådana åtgärder som underlättar ömsesidigt erkännande av domar, och det föreskrivs att ett instrument om domstols behörighet, erkännande och verkställighet av domar i fråga om arvska utarbetas. I slutet av 2004 antog Europeiska rådet ett nytt program, Haagprogrammet för stärkt frihet, säkerhet och rättvisa i Europeiska unionen.³ I Haagprogrammet framhålls behovet av att anta en rättsakt om arvsfrågor som främst behandlar lagvalsregler, behörighet, ömsesidigt erkännande och verkställighet av domar på arvsrättsens område samt ett europeiskt arvsintyg. I mars 2005 lade

---

¹ Se protokoll om Danmarks ställning, EGT C 340, 10.11.1997, s. 101 och protokoll om Förenade kungarikets och Irlands ställning, EGT C 340, 10.11.1997, s. 353.

² EGT C 12, 15.1.2001, s. 1.

³ EUT C 53, 3.3.2005, s. 1.

kommissionen fram en grönbok om arv och testamente.⁴ Ett år senare inrättade kommissionen en expertgrupp för frågor om äganderättsliga verkningar av äktenskap och andra samlevnadsfrågor samt av arv och testamente inom EU.⁵ Den 14 oktober 2009 lade kommissionen fram sitt förslag till en EU-förordning om arv.⁶ I Stockholmsprogrammet, som antogs av Europeiska rådet i december 2009, anges att det ömsesidiga erkännandet borde utvidgas till områden som är betydelsefulla i det dagliga livet, t.ex. arv och testamenten.⁷ Arvsförordningen innebär att det i Sverige inte längre finns utrymme för nationell lagstiftning i de frågor som omfattas av förordningen såvida inte särskilt undantag görs.

Arvsförordningen hindrar inte att de medlemsstater som är avtalsslutande parter i Haagkonventionen av den 5 oktober 1961 rörande lagkonflikter i fråga om formen för testamentariska förhållanden fortsätter att tillämpa reglerna i Haagkonventionen i stället för arvsförordningens bestämmelse om testamentens och gemensamma testamentens formella giltighet (artikel 75.1). Arvsförordningen medger också undantag för Sverige och Finland⁸ att i vissa frågor som rör förvaltningen av dödsbo samt erkännande och verkställighet fortsätta att tillämpa den nordiska arvskonventionen så som den ändrats genom en mellanstatlig överenskommelse mellan konventionsstaterna av den 1 juni 2012 (artikel 75.3).

4.2 Allmänna överväganden beträffande den kommande lagregleringen på området

Enligt direktiven ingår det i uppdraget att undersöka vilka kompletterande författningsbestämmelser som behövs med anledning av arvsförordningen samt föreslå sådana. Därvid ska utredaren överväga om de kompletterande bestämmelserna som kan behövas bör samlas i en särskild lag eller om de ska tas in i befintlig lagstiftning. Utredaren ska vidare lämna förslag till de författningsändringar som behövs för att införliva den nordiska överenskommelsen med svensk lag. Mot bakgrund av att arvsförordningen kommer att ersätta stora delar av den nordiska regleringen på området

---

⁴ KOM (2005) 65 slutlig.

⁵ EUT C 51, 1.3.2006, s. 3.

⁶ KOM (2009) 154 slutlig.

⁷ EUT C 115, 4.5.2010, s. 1.

⁸ Danmark står som nämnts utanför det civilrättsliga samarbetet enligt Amsterdamfördraget och deltar inte i antagandet av arvsförordningen.

ska utredaren också överväga om de återstående bestämmelserna bör samlas i en lag och, om så anses vara fallet, lämna förslag på en samlad och moderniserad lagstiftning.

Som redogjorts för i avsnittet om gällande rätt (kapitel 3) finns, med undantag för internordiska förhållanden, regler om svensk internationell privaträtt på successionsrättens område i IDL. Arvsförordningen ersätter till stora delar IDL. Jag anser mot denna bakgrund att IDL bör upphävas och att kompletterande bestämmelser till arvsförordningen bör tas in i en särskild lag. I den nya lagen bör också tas in bestämmelser om erkännande och verkställighet i förhållande till stater som inte omfattas av förordningens regler härom. Till skillnad från arvsförordningen, omfattar IDL frågor som rör behörighet och tillämplig lag för förfarandet vid bodelning med anledning av makes död. Frågor som rör behörighet och tillämplig lag för förfarandet vid bodelning med anledning av sambos död omfattas inte av 2 kap. IDL utan regleras i lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden (LIMF). Som allmän utgångspunkt anser jag att frågor som rör behörighet och tillämplig lag för förfarandet vid bodelning med anledning av makes död bör regleras i LIMF.

För internordiska förhållanden gäller inte IDL utan tre separata lagar och en kunglig kungörelse varigenom den nordiska arvskonventionen (transformerats) förts in i svensk lag; NDL I, NDL II, NDL III och K.K. (1935:575) angående skriftväxling med utländska myndigheter i sådana frågor om handräckning, som avses i konventionen den 19 november 1934 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om arv, testamente och boutredning. Vid sidan av dessa nordiska särregleringar finns även regler om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område i NEVL.

Som redogjorts för ovan medger arvsförordningen att Sverige i vissa avseenden fortsätter att tillämpa den nordiska arvskonventionen som den ändrats genom en mellanstatlig överenskommelse den 1 juni 2012. Den mellanstatliga överenskommelsen som träffades den 1 juni 2012 mellan de fem nordiska länderna om ändring av 1934 års konvention innebär betydande ändringar i konventionen. Arvsförordningen ersätter också stora delar av den internordiska regleringen. Sammantaget anser jag därför att 1935 års lagar bör ersättas av en ny lagreglering.

5 Arvsförordningens tillämpningsområde och vissa begrepp

5.1 Tillämpningsområde

5.1.1 Arvsförordningens sakliga tillämpningsområde

I arvsförordningens inledande artikel 1.1 slås fast att förordningen är tillämplig på arv efter avliden. Arvsförordningens tillämpningsområde innefattar *samtliga civilrättsliga aspekter på arv efter en avliden person*, dvs. alla former av överföring av tillgångar, rättigheter och skyldigheter efter dödsfall, oavsett om det rör sig om ett testamentariskt förordnande om kvarlåtenskap eller om arv enligt den legala arvsordningen. Den enligt arvsförordningen tillämpliga lagen ska styra arvet i dess helhet. Förutom materiella bestämmelser om arv, såsom fastställande av förmånstagare och deras andelar samt överföring av tillgångarna som utgör kvarlåtenskapen, omfattas även förfarandefrågor, dvs. frågor om hur boutredning och arvskitte ska ske.

Från förordningens tillämpningsområde undantas skattefrågor, tullfrågor och förvaltningsrättsliga frågor. I artikel 1.2 finns en uppräknning av en rad frågor som skulle kunna betraktas som knutna till arvsområdet men som inte omfattas av förordningens tillämpningsområde. Sålunda anges att förordningen inte är tillämplig på:

- fysiska personers rättsliga status och familjeförhållanden,
- fysiska personers rättskapacitet eller rättshandlingsförmåga,¹

---

¹ Förordningens bestämmelser omfattar dock frågan om en person har förmåga att ärva (artikel 23.2 c) och frågan om rättshandlingsförmågan/rättskapaciteten hos den som förordnat om kvarlåtenskap (artikel 26).

- frågor som rör fysiska personers försvinnande, frånvaro eller dödförklaring,
- frågor som rör makars och sambors förmögenhetsförhållanden,
- underhållsskyldighet utöver den som uppstår på grund av dödsfall,
- formell giltighet för muntliga förordnanden om kvarlåtenskap,
- rättigheter och tillgångar som uppkommit eller överlåtits på annat sätt än genom arv, t.ex. genom gåva, samäganderätt med rätt att överta egendomen för den efterlevande, pensionsparande, försäkringsavtal och liknande,²
- frågor som omfattas av rättsliga regler om juridiska personer såsom klausuler i stiftelseurkunder eller stadgar för företag, sammanslutningar och andra juridiska personer som fastställer hur det ska förfaras med andelar när en eller flera medlemmar avlider,
- upplösning, upphörande och sammanslagning av företag, sammanslutningar och andra juridiska personer,
- upprättande, förvaltning och upplösande av truster,
- frågor som rör karaktären hos sakrätter, och
- frågor som rör registrering i register av rättigheter i fast eller lös egendom.

Makars förmögenhetsförhållanden

Flera av de svenska internationellt privaträttsliga reglerna om bodelning och arvskifte i IDL omfattar också bodelning med anledning av makes död.³ Frågor som rör makars förmögenhetsförhållanden samt förmögenhetsrättsliga frågor avseende förhållanden som enligt den lag som är tillämplig på sådana förhållanden har jämförbar verkan med äktenskap omfattas inte av arvsförordningens tillämpningsområde (artikel 1.2 d). Det sagda innebär att frågor som rör bodelning i anledning av makes eller sambos död inte omfattas av arvsförordningen.

---

² Tillämpningsområdet för förordningen omfattar dock återföring eller nedsättning av gåvor, förskott på arv eller legat vid beräkningen av olika förmånstagares lotter (artikel 23.2 i).

³ Sambor omfattas inte av 2 kap. IDL. Internationella frågor om bland annat sambors förmögenhetsförhållanden behandlas i lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden.

Inom EU pågår ett lagstiftningsarbete rörande domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet i mål om makars förmögenhetsförhållanden och mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap.⁴ I avvaktan på den kommande EU-regleringen behöver frågor som rör makars förmögenhetsförhållanden vid en makes död regleras av autonom svensk internationell privaträtt. I kapitel 11 redogörs för mina överväganden och förslag beträffande frågor som rör bodelning med anledning av makes eller sambos död.

5.1.2 Arvsförordningens geografiska tillämpningsområde

I vilka medlemsstater är arvsförordningen tillämplig?

Arvsförordningen är direkt tillämplig i samtliga medlemsstater utom Storbritannien, Irland och Danmark, som inte deltar i antagandet av arvsförordningen (se arvsförordningens ingress, punkterna 82 och 83). Förordningen är därför inte bindande för eller tillämplig i dessa stater.⁵ Frågan är då om Storbritannien, Irland och Danmark vid tillämpning av arvsförordningen är att betrakta som tredjestater eller som medlemsstater. I det ursprungliga förslaget från kommissionen fanns en definition av medlemsstat vari angavs att med medlemsstat avsågs samtliga medlemsstater, med undantag av Danmark, Storbritannien och Irland.⁶ En definition av medlemsstat finns i andra EU-förordningar, t.ex. Bryssel II-förordningen.⁷ Enligt artikel 2 i Bryssel II-förordningen är inte Danmark att betrakta som medlemsstat vid tillämpningen av förordningen.

Arvsförordningen innehåller ingen definition av medlemsstat. Detta talar för att Danmark, Storbritannien och Irland vid tillämp-

---

⁴ Se förslag till rådets förordning om domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet i mål om makars förmögenhetsförhållanden KOM (2011) 126 och förslag till rådets förordning om domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap KOM (2011) 127.

⁵ Genom Amsterdamfördragets ikraftträdande blev det möjligt att inom ramen för det gemenskapsrättsliga samarbetet enligt avdelning IV i EG-fördraget anta rättsakter om privaträttsligt samarbete. I ett särskilt protokoll undantas Danmark från samarbetet i avdelning IV i EG-fördraget. Enligt protokollet om Storbritanniens och Irlands ställning deltar inte heller dessa länder i beslut under avdelning IV i EG-fördraget. Storbritannien och Irland har dock möjlighet att delta genom att anmäla att de särskilt önskar delta i ett föreslaget beslut eller i efterhand acceptera beslutet.

⁶ Se KOM (2009) 154 slutlig s. 13 (artikel 1.2).

⁷ Rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldransvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000, EUT L 338, 23.12.2003, s. 1.

ningen av arvsförordningen är att betrakta som medlemsstater. Vid bedömningen av om de ifrågavarande länderna, vid tillämpning av arvsförordningen, ska vara att betrakta som medlemsstater eller tredjestater bör emellertid också beaktas liknande skrivningar beträffande de aktuella ländernas deltagande i andra unionsakter. När Bryssel I-förordningen⁸ trädde i kraft ersatte den Brysselkonventionen⁹ i förhållande till samtliga medlemsstater inom EU utom Danmark (Storbritannien och Irland deltog i antagandet av Bryssel I-förordningen). Detta innebär att Brysselkonventionen, och inte Bryssel I-förordningen, reglerade förhållandet till Danmark. I likhet med arvsförordningen innehåller inte Bryssel I-förordningen någon definition av medlemsstat. I ingressen till Bryssel I-förordningen anges att Danmark inte deltar i antagandet av förordningen som varken är bindande för eller tillämplig på Danmark (se punkten 21). År 2005 ingicks ett avtal mellan Europeiska gemenskapen och Danmark innebärande att Bryssel I-förordningen ska vara tillämplig mellan gemenskapen och Danmark.¹⁰

Det finns än så länge inte något avtal om att arvsförordningen ska vara tillämplig i förhållande till Danmark. Storbritannien och Irland har inte förklarat att de önskar delta i antagandet av förordningen. Det sagda talar för att Danmark, Storbritannien och Irland vid tillämpningen av arvsförordningen inte är att betrakta som medlemsstater. Detta innebär bland annat att bestämmelserna om erkännande och verkställighet i arvsförordningen inte är tillämpliga i förhållande till dessa länder. Vidare kan inte ett europeiskt arvsintyg antas ha de föreskrivna rättsverkningarna i Danmark, Storbritannien och Irland som det ska ha i de medlemsstater som är bundna av arvsförordningen. (Se artikel 69 där det anges att arvsintyget ska ha särskilda rättsverkningar i alla medlemsstater.) När det gäller frågan om erkännande och verkställighet måste också beaktas att det som avses åstadkommas genom förordningen är *ömsesidigt* erkännande av medlemsstaternas domar på arvsområdet (se arvsförordningens ingress, punkten 59). Vid angivna förhållanden kan inte rimligen domar från Danmark, Storbritannien och Irland betraktas som domar från medlemsstater och omfattas av förordningens kapitel IV.

⁸ Rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område, EGT L 12, 16.1.2001 s. 1.

⁹ Konventionen om domstols behörighet och verkställighet av domar på privaträttens område, vilken ingicks i Bryssel den 27 september 1968, EGT 1997 C 15/30.

¹⁰ EUT L 299, 16.11.2005 s. 61 (2005/790/EG).

Universellt tillämpliga bestämmelser om tillämplig lag

Arvsförordningens bestämmelser om behörighet är av naturliga skäl avsedda att tillämpas av domstolarna i medlemsstater (se artikel 4–19). I enlighet med vad som anförts ovan innebär detta att Danmark, Storbritannien och Irland inte kan grunda behörighet i arvsfrågor på arvsförordningen och att dessa länder vid tillämpning av arvsförordningens bestämmelse om subsidiär behörighet (artikel 10) är att betrakta som tredjestater.

När det gäller frågan om vilken lag som ska tillämpas på arvet följer av artikel 20 att den lag som arvsförordningens lagvalsregler pekar ut ska tillämpas oavsett om det är en medlemsstats lag eller inte; lagvalsreglerna i arvsförordningen har universell tillämpning. Hade den avlidne vid sin död hemvist i en tredjestat är det alltså lagen i den tredjestaten som ska tillämpas på arvet (artikel 21.1). På motsvarande sätt är möjligheten för en person att genom lagval förordna om att lagen i medborgarskapslandet ska tillämpas på arvet inte begränsad till de fall personen var medborgare i en medlemsstat; också lagvalsförordnanden till förmån för lagen i en tredjestat ska alltså respekteras (artikel 22). Vid tillämpningen av förordningen får frågan om den på arvet tillämpliga lagen är lagen i en medlemsstat eller lagen i en tredjestat bara betydelse för återförvisning (artikel 34) och särskilda regler om utseende av och befogenheter för boutredningsmän i vissa situationer (artikel 29). Annars är avsikten att den på arvet tillämpliga lagen ska få samma genomslag och tillämpning oavsett om det är lagen i en medlemsstat eller lagen i en tredjestat.

Mot bakgrund av att något annat inte uttryckligen sägs i arvsförordningen är det min uppfattning att Danmark, Storbritannien och Irland också vid tillämpning av förordningens bestämmelser om tillämplig lag är att betrakta som tredjestater. Ska t.ex. engelsk rätt tillämpas på grund av att den avlidne vid sin död hade hemvist i Storbritannien är det alltså fråga om tillämpning av lagen i en tredjestat.

5.1.3 Arvsförordningens tidsmässiga tillämpningsområde

Arvsförordningen trädde i kraft den 24 juli 2012 och ska i sak börja tillämpas från och med den 17 augusti 2015.

Förordningen är tillämplig på arv efter personer som avlidit på eller efter den 17 augusti 2015. Möjligheten att genom lagvalsförordnande välja att medborgarskapslandets lag ska tillämpas på arvet är en nyhet för svenska förhållanden. Det bör därför i detta sammanhang särskilt framhållas att även lagvalsförordnanden som gjorts före den 17 augusti 2015 kan vara giltiga om personen avlidit på eller efter den 17 augusti 2015. Lagvalsförordnanden som gjorts före den 17 augusti 2015 ska nämligen enligt artikel 83.2 anses giltiga om de uppfyller antingen arvsförordningens villkor härom eller villkoren enligt den internationella privaträtt som var gällande när förordnandet gjordes.

I arvsförordningens övergångsbestämmelser finns också regler om förordnanden om kvarlåtenskap som gjorts före den 17 augusti 2015. Mina överväganden beträffande ikraftträdande och övergångsbestämmelser finns i avsnitt 14.2.

5.2 Definitioner

I artikel 3 i arvsförordningen definieras en rad begrepp.

Med *arv* avses arv efter avliden och begreppet omfattar alla former av överföring av tillgångar, rättigheter och skyldigheter efter dödsfall, oavsett om det rör sig om ett testamentariskt förordnande om kvarlåtenskap eller om arv enligt den legala arvsordningen.

Arvsavtal definieras som ett avtal, inbegripet inbördes testamenten, som med eller utan motprestation beviljar, ändrar eller återkallar rätt till framtida kvarlåtenskap för en eller flera parter i avtalet.

Gemensamt testamente är ett testamente som upprättas av två eller flera personer i en enda handling.

Med *förordnande av kvarlåtenskap* avses testamente, gemensamt testamente eller ett arvsavtal.

Den medlemsstat där domen har meddelats, där förlikningen inför domstolen har godkänts eller ingåtts, där den officiella handlingen har fastställts eller där det europeiska arvsintyget har utfärdats benämns i förordningen *ursprungsmedlemsstat*.

Verkställande medlemsstat är den medlemsstat där verkställbarhetsförklaringen eller verkställighet av domen, förlikningen inför domstol eller den officiella handlingen begärs.

Med *dom* avses i förordningen varje arvsrättsligt avgörande som har meddelats av en domstol i en medlemsstat oavsett avgörandets rubricering, såsom domstolstjänstemans beslut i fråga om rättegångskostnader.

Förlikning inför domstol är en förlikning i en arvsrättslig fråga som har godkänts av en domstol eller ingåtts i en domstol under förfarandet.

En officiell handling är en handling i en arvsfråga som har upprättats eller registrerats som en officiell handling i en medlemsstat samt vars äkthet avser handlingens underskrift och innehåll, och som har bestyrkts av en offentlig myndighet eller annan för detta bemyndigad myndighet i ursprungsmedlemsstaten.

Begreppet *domstol* har i arvsförordningen fått en långt vidare definition än den gängse. Med domstol avses i förordningen

- alla rättsliga myndigheter och
- alla andra myndigheter och rättstillämpare som har behörighet i arvsfrågor och som utövar rättsliga funktioner eller agerar genom delegering från en rättslig myndighet eller agerar under kontroll av en rättslig myndighet.

Beträffande andra myndigheter och rättstillämpare än rättsliga myndigheter föreskrivs att de omfattas av förordningens domstolsbegrepp under förutsättning att de garanterar opartiskhet och samtliga parter rätt att bli hörda samt att deras beslut enligt lagen i den medlemsstat där de är verksamma a) kan bli föremål för överklagande eller förnyad prövning vid en rättslig myndighet och b) har liknande giltighet och verkan som ett beslut av en rättslig myndighet i samma fråga.¹¹

---

¹¹ Medlemsstaterna ska underrätta kommissionen om vilka andra myndigheter och rättstillämpare som avses och kommissionen ska upprätta en förteckning över sådana andra myndigheter och rättstillämpare (artikel 3.2 och artikel 79).

5.2.1 Domstolsbegreppet

Som framgått ovan är arvsförordningens domstolsbegrepp långt vidare än det gängse. Inom medlemsstaterna finns olika system för handläggning av arvsrättsliga frågor. Genom en vidare definition av domstolsbegreppet ges arvsförordningen ett större genomslag eftersom också andra rättstillämpare än domstolar i ordets egentliga mening är underkastade förordningens behörighetsregler. Sålunda omfattas inte endast rättsliga myndigheter i form av domstolar utan också samtliga andra myndigheter och rättstillämpare som har behörighet i arvsfrågor och som utövar rättsliga funktioner eller agerar genom delegering från en rättslig myndighet eller agerar under kontroll av en rättslig myndighet. För att myndigheter eller andra rättstillämpare ska vara att betrakta som domstol enligt arvsförordningen uppställs till en början krav på opartiskhet och samtliga parter rätt att bli hörda. Vidare fordras att de beslut som fattas av den aktuella myndigheten eller rättstillämparen, enligt lagen i den medlemsstat där de är verksamma, kan bli föremål för överklagande eller förnyad prövning vid en rättslig myndighet och har liknande giltighet och verkan som ett beslut av en rättslig myndighet i samma fråga (artikel 3.2).

I utredningens uppdrag ingår att bedöma vilka myndigheter och rättstillämpare i Sverige som bör omfattas av arvsförordningens domstolsbegrepp. Att rättsliga myndigheter i Sverige såsom de allmänna domstolarna (tingsrätter, hovrätter och Högsta domstolen) samt de allmänna förvaltningsdomstolarna (förvaltningsrätter, kammarrätter och Högsta förvaltningsdomstolen) omfattas av domstolsbegreppet står till en början klart.¹²

När det gäller andra myndigheter och rättstillämpare som utövar rättsliga funktioner i vissa arvsfrågor måste frågan om de omfattas av förordningens domstolsbegrepp besvaras utifrån de i arvsförordningen uppställda kriterierna. För att omfattas av förordningens domstolsbegrepp fordras som nämnts dels att kravet på opartiskhet och samtliga parter rätt att bli hörda upprätthålls, dels att beslut från myndigheten eller rättstillämparen kan överklagas eller bli föremål för förnyad prövning vid en rättslig myndighet och har liknande giltighet och verkan som ett beslut av en rättslig myndighet i samma fråga.

---

¹² Även hyres- och arrendenämnderna, Arbetsdomstolen, Marknadsdomstolen, Patentbesvärslagen och Försvarsunderrättsdomstolen omfattas givetvis också av domstolsbegreppet men dessa domstolar fattar inte beslut i arvsrättsliga frågor.

Sammanfattningsvis anser jag att Skatteverket och en skiftesman som inte är delägare i dödsboet ska anses vara ”domstol” i arvsförordningens mening. Det sagda gäller även för boutredningsman och testamentsexekutor när dessa är sådana skiftesmän.

Skatteverket

När det gäller frågan om vilka svenska myndigheter som är att betrakta som domstolar i arvsförordningens mening är det framför allt Skatteverket som kommer i blickpunkten. Verket handlägger bouppteckningar och genom hanteringen av bouppteckningar är Skatteverket en myndighet som utövar rättsliga funktioner i vissa arvsfrågor. Skatteverkets registreringsbeslut kan också överklagas. Skatteverket bör alltså enligt min mening omfattas av arvsförordningens domstolsbegrepp.

Skiftesman

En skiftesman har behörighet i arvsfrågor och utövar rättsliga funktioner efter förordnande av domstol. I skiftesmannafunktionen ingår att vara opartisk. Även om det inte uttryckligen anges i lag får det anses att skiftesmannen har skyldighet att inhämta parternas uppfattning i frågor där det föreligger meningsskiljaktigheter. Det sagda får anses ligga i kravet på att skiftesmannen enligt 23 kap. 5 § ärvdabalken jämfört med 17 kap. 6 § andra stycket äktenskapsbalken ska pröva tvistiga frågor. För att kunna göra det måste skiftesmannen ta reda på av parterna vad som är tvistigt. I det praktiska rättslivet går det också till på det sättet.

Det uppställs i lagen inte några särskilda krav på en skiftesmans kvalifikationer. I huvudsak torde dock samma principer som vid utseende av boutredningsman gälla. Det innebär att valet av skiftesman bör träffas så att uppdraget kan förväntas bli utfört med den insikt som boets beskaffenhet kräver, varvid särskilt avseende ska fästas vid förslag från delägarna (19 kap. 3 § ärvdabalken). I praktiken är det alltid en oberoende person som förordnas till skiftesman. Det finns emellertid inget formellt hinder i lag mot att en dödsbodelägare förordnas.

En skiftesman som också är dödsbodelägare kan inte anses opartisk i den mening som krävs enligt arvsförordningen och

sålunda inte heller omfattas av förordningens domstolsbegrepp. Jag anser emellertid att det knappast finns ett behov av att kunna förordna en delägare i boet till skiftesman. En skiftesman utses ju därför att delägarna inte har kunnat komma överens om fördelningen av kvarlåtenskapen. Det kan då knappast vara lämpligt att utse en av dem till skiftesman. Jag kommer därför i kapitel 13 att föreslå att möjligheten att förordna delägare till skiftesman tas bort.

Skiftesmannens tvångsskifte kan klandras och blir då föremål för domstolsprövning. Om det inte klandras har det enligt 23 kap. 5 § ärvdabalken jämfört med 17 kap. 8 § äktenskapsbalken samma verkan som ett beslut av en rättslig myndighet.

Av det ovan anförda följer att det finns förutsättningar för att bedöma att en skiftesman i det svenska rättssystemet, under förutsättning att denne inte också är dödsbodelägare, uppfyller de krav som ställs i arvsförordningen för att kunna omfattas av förordningens domstolsbegrepp.

Boutredningsman och testamentsexekutor

En boutredningsman och en testamentsexekutor kan utses bland kretsen av dödsbodelägare. En boutredningsman eller testamentsexekutor som också är dödsbodelägare uppfyller inte arvsförordningens krav på opartiskhet och kan redan av det skälet inte omfattas av förordningens domstolsbegrepp. Inte heller en utomstående boutredningsman eller testamentsexekutor torde omfattas av domstolsbegreppet eftersom deras beslut inte kan överklagas eller bli föremål för förnyad prövning vid en rättslig myndighet.

En boutredningsman är dock utan särskilt förordnande även skiftesman (se 23 kap. 5 § första stycket ärvdabalken jämfört med 17 kap. 1 § andra stycket äktenskapsbalken). Det gäller dock inte om någon annan redan förordnats till skiftesman eller om boutredningsmannen är delägare i dödsboet. En boutredningsman som är skiftesman bör därför i sin egenskap av skiftesman också kunna anses omfattas av begreppet "domstol" i arvsförordningen.

Såvida någon annan inte redan har förordnats som skiftesman är också en testamentsexekutor utan särskilt förordnande skiftesman. Liksom beträffande boutredningsman gäller det inte om testamentsexekutorn är dödsbodelägare. En sådan testamentsexekutor är inte skiftesman (23 kap. 5 § andra stycket ärvdabalken). En testaments-

exekutor har inte utsetts av domstol. Testamentsexekutorn utövar dock rättsliga funktioner som har lagts fast i lag. En testaments-exekutor som är skiftesman torde uppfylla arvsförordningens förutsättningar för att omfattas av begreppet ”domstol”.

Som närmare redogörs för i kapitel 13 förslår jag att en boutredningsman som inte är delägare i boet i rättens förordnande ska betecknas som särskild boutredningsman.

5.2.2 Dom

Enligt artikel 3.1 g avses med dom varje arvsrättsligt avgörande som har meddelats av en ”domstol” i en medlemsstat oavsett dess rubricering, såsom domstolstjänstemans beslut i fråga om rättegångskostnader. Det får anses innebära att bland annat ett tvångsskifte som förrättats av en skiftesman som inte är delägare i dödsboet är att betrakta som en dom i arvsförordningens mening. Det gäller även tvångsskiften av boutredningsman eller testaments-exekutor i deras egenskap av sådan skiftesman. Skatteverkets beslut om att registrera eller avslå registrering av en bouppteckning är ett annat exempel på ett arvsrättsligt avgörande av nu berört slag.

5.3 Hemvist

I den svenska språkversionen av arvsförordningen förekommer begreppet *hemvist* i flera olika sammanhang. Frågan är vilken innebörd som ska ges åt det begreppet. I de engelska och franska språkversionerna används i stället begreppet *habitual residence* och *résidence habituelle*. I några andra internationella instrument (t.ex. Bryssel I-förordningen) har *habitual residence* översatts till vanlig vistelseort och *domicile* till hemvist. I underhållsförordningen översatts dock *habitual residence* med hemvist och *domicile* med *domicil*. Samma sak gäller Bryssel II-förordningen.

Inom den internationella privaträtten finns inget enhetligt hemvistbegrepp. Innebörden av begreppet hemvist kan skilja sig åt från land till land. Det är inte heller givet att hemvistbegreppet har samma innebörd inom all internationell privaträtt på familjerättens område. Ytterst är det EU-domstolen som tolkar EU-rätten. I arvsförordningen används såväl begreppet hemvist som begreppet *domicil*.

Det allmänna anknytningskriteriet för fastställande av såväl behörig domstol som tillämplig lag är enligt arvsförordningen *den avlidnes hemvist vid sin död* (se artiklarna 4 och 21). I de allra flesta fall är hemvistfrågan enkel att avgöra. Den avlidne anses i normalfallet ha hemvist där han eller hon hade sin senaste bosättning. I arvsförordningens ingress ges viss vägledning för fastställande av hemvist. Enligt arvsförordningens ingress (punkten 23) fastställs den avlidnes hemvist utifrån en helhetsbedömning av samtliga relevanta omständigheter rörande den avlidnes liv dels under de år som föregick dödsfallet, dels vid tidpunkten för dödsfallet. Härvid ska särskilt beaktas hur varaktig och regelbunden den avlidnes vistelse i den berörda staten varit, förhållandena vid vistelsen samt skälen till denna. Att fastställa den avlidnes hemvist kan i en del fall visa sig vara komplicerat. I arvsförordningens ingress (punkten 24) ges en viss vägledning för bestämmande av den avlidnes hemvist i ett par sådana komplicerade fall. Ett sådant fall kan uppkomma om den avlidne av ekonomiska eller yrkesmässiga skäl bott utomlands (ibland under längre perioder) men bibehållit en nära och stabil koppling till sin ursprungsstat. I det fallet kan den avlidne alltjämt anses ha haft hemvist i sin ursprungsstat, där den avlidnes familj hade sina huvudsakliga intressen och den avlidne hade sitt sociala liv. Ett annat komplicerat fall kan föreligga när den avlidne bott i flera stater eller rest från stat till stat utan att ha något mer permanent boende i någon av dessa. I ett sådant fall kan vid fastställande av hemvist omständigheter som den avlidnes medborgarskap eller, i förekommande fall, den plats där den avlidne hade samtliga viktiga tillgångar särskilt beaktas.

Hemvistbegreppet i arvsförordningen torde i allt väsentligt bygga på rent faktiska förhållanden. Ingressuttalandena synes innebära att arvsförordningens hemvistbegrepp är avsett att få en autonom EU-rättslig innebörd. Utgångspunkten för bedömningen av hemvist är objektiva förhållanden såsom den faktiska bosättningens varaktighet men också subjektiva omständigheter såsom personens avsikt med vistelsen ska beaktas vid fastställande av hemvist enligt förordningen. I normalfallet torde som nämnts bestämmandet av hemvisten inte föranleda några större bekymmer utan motsvaras av personens faktiska bosättning.

I vissa artiklar i arvsförordningen hänvisas till domicil som anknytningskriterium (artiklarna 27, 44, 45, 50 och 57). Arvsförordningen innehåller ingen närmare anvisning om vad som avses med domicil. När det gäller lokala domstolars behörighet för

ansökningar om verkställbarhetsförklaringar anges att den lokala behörigheten ska bestämmas utifrån domicilet för den part mot vilken verkställighet begärs eller utifrån den plats där verkställighet ska ske (artikel 45.2).¹³ För att i samband med förfarandet enligt artiklarna 45–58 fastställa huruvida en part har domicil i den verkställande medlemsstaten, ska domstolen vid vilken talan väckts tillämpa den medlemsstatens interna lag, dvs. lex fori (artikel 44). Om talan om verkställbarhetsförklaring väcks vid en svensk domstol, ska frågan huruvida en part har domicil här avgöras enligt svensk rätt.

Motsvarande bestämmelser i underhållsförordningen och Bryssel I-förordningen anger att den lokala behörigheten ska bestämmas av motpartens hemvist eller efter den plats där verkställighet ska ske (se artikel 27.2 respektive artikel 39.2).

Vid tillämpning av artikel 44 i arvsförordningen och de bestämmelser som det hänvisas till i den artikeln får begreppet domicil antas ha samma innebörd som det svenska hemvistbegreppet. Det svenska hemvistbegreppet definieras i 7 kap. 2 § lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap (IÄL) och i 19 § LIMF. Vid tillämpningen av de två sistnämnda lagarna ska den som är bosatt i en viss stat anses ha hemvist där, om bosättningen med hänsyn till vistelsens varaktighet och omständigheterna i övrigt får anses stadigvarande. Denna definition av hemvistbegreppet har ansetts vara vägledande inom den svenska autonoma privat- och processrätten, såväl när det gäller frågor om behörighet som när det gäller frågor som rör tillämplig lag.¹⁴

5.4 Förhållandet till gällande internationella konventioner och svenska autonoma regler

I artikel 75.1 anges att arvsförordningen inte ska påverka tillämpningen av sådana internationella konventioner gällande frågor som omfattas av förordningen i vilka en eller flera medlemsstater är part vid arvsförordningens antagande. Medlemsstater som är parter i Haagkonventionen av den 5 oktober 1961 rörande lagkonflikter i fråga om formen för testamentariska förordnanden ska, beträffande testamentens och gemensamma testamentens formella giltighet,

¹³ Också i den engelska språkversionen används "domicile" i artikel 45.2.

¹⁴ Prop. 1973:158 s. 80 och Bogdan, Svensk internationell privaträtt, åttonde upplagan, 2014, s. 134 f.

fortsätta att tillämpa reglerna i konventionen i stället för artikel 27 i arvsförordningen.

I förhållanden mellan medlemsstater följer av artikel 75.2 att arvsförordningen ska ha företräde framför konventioner som ingåtts uteslutande mellan två eller flera medlemsstater och som gäller frågor som regleras genom arvsförordningen.

Beträffande den nordiska arvskonventionen anges i artikel 75.3 att arvsförordningen inte ska hindra tillämpningen av konventionen, så som den ändrats genom en mellanstatlig överenskommelse mellan de konventionsslutande staterna den 1 juni 2012, av de medlemsstater som är parter i konventionen i den utsträckning konventionen föreskriver a) regler om dödsboförvaltning och b) enklare och snabbare förfaranden om erkännande och verkställighet av domar i samband med arv.

Arvsförordningen ska inte påverka tillämpningen av rådets förordning (EG) nr 1346/2000 av den 29 maj 2000 om insolvensförfaranden¹⁵.

5.4.1 Behörighet

Genom arvsförordningen regleras frågan om domstols behörighet uttömmande. Det innebär att det enligt arvsförordningen inte finns något utrymme för svenska autonoma behörighetsregler. Utgångspunkten är att domstolarna i den medlemsstat där den avlidne hade hemvist vid sin död ska vara behöriga att fatta beslut om arvet i dess helhet.

Om den avlidne genom lagvalsförordnande angett att lagen i dennes medborgarskapsland ska vara tillämplig kan behörigheten, i de fall den avlidne var medborgare i en medlemsstat, också grundas på lagvalsförordnandet. Det medför att domstolarna i den medlemsstat i vilken den avlidne var medborgare kan vara behöriga när ett lagvalsförordnande har gjorts.

Om den avlidne vid sin död inte hade hemvist i en medlemsstat får behörigheten grundas på arvsförordningens regler om subsidiär behörighet. Bestämmelserna om subsidiär behörighet syftar till att säkerställa att domstolarna i alla medlemsstater får utöva behörighet på samma grunder när det gäller arv efter personer som inte hade sin hemvist i en medlemsstat vid sin död.

Som framgått av vad som anförts ovan omfattar undantaget för den nordiska särregleringen inte behörighetsfrågor.

---

¹⁵ EGT L, 30.6.2000, s. 1.

5.4.2 Tillämplig lag

Arvsförordningens bestämmelser om tillämplig lag är universellt tillämpliga; den lag som anges i förordningen ska tillämpas oavsett om det är en medlemsstats lag eller inte. Som redogjorts för ovan ska de medlemsstater som är parter i Haagkonventionen av den 5 oktober 1961 rörande lagkonflikter i fråga om formen för testamentariska förordnanden fortsätta att tillämpa reglerna i konventionen i stället för artikel 27 i arvsförordningen. Sverige har ratificerat nämnda Haagkonvention och konventionen har införlivats i svensk rätt genom bestämmelsen i 1 kap. 4 § IDL om tillämplig lag för bedömning av testamentes giltighet till formen.¹⁶ När det gäller tillämplig lag för bedömning av den formella giltigheten av testamenten och gemensamma testamenten ska Sverige alltså alltjämt tillämpa Haagkonventionen. Utredningen föreslår att en bestämmelse av motsvarande innehåll som i 1 kap. 4 § IDL tas in i kompletterande bestämmelser till arvsförordningen (se närmare kapitel 7 om tillämplig lag).

Särskilt beträffande tillämplig lag för förfarandet

Den lag som gäller enligt arvsförordningens bestämmelser om tillämplig lag, ska styra arvet i dess helhet och också förfarandet. I detta avseende innebär arvsförordningen ett avsteg från vad som hittills gällt i Sverige beträffande tillämplig lag för förfarandet. Som närmare utvecklas i kapitel 7 medger artikel 29 i arvsförordningen undantag från denna ordning i vissa fall men någon möjlighet att i svensk lag föreskriva att svensk rätt ska tillämpas på dödsboförvaltningen när utländsk lag är tillämplig på arvet kommer inte att finnas. Sverige kan alltså inte behålla svenska autonoma regler om tillämplig lag för förfarandet när det gäller boutredning och arvskifte.

I förhållande till de nordiska länderna kan Sverige med stöd av undantaget för den nordiska särregleringen, i stället för arvsförordningen, tillämpa den nordiska arvskonventionen såsom den ändrats genom en överenskommelse mellan de nordiska staterna beträffande regler avseende förvaltningen av dödsboet (se kapitel 10).

---

¹⁶ Prop. 1973:175.

5.4.3 Erkännande och verkställighet

Arvsförordningens bestämmelser om erkännande och verkställighet gäller i förhållande till domar som har meddelats i andra medlemsstater.

I förhållande till Danmark, Finland, Island och Norge kan Sverige med stöd av undantaget för den nordiska särregleringen tillämpa den nordiska arvskonventionen såsom den ändrats genom överenskommelsen mellan de nordiska staterna i den utsträckning som konventionen föreskriver enklare och snabbare förfaranden för erkännande och verkställighet av domar i samband med arv (se närmare kapitel 10).

Erkännande och verkställighet avseende domar från icke medlemsstater samt avseende domar från Storbritannien och Irland kommer även fortsättningsvis att regleras av svenska autonoma regler. Utredningen föreslår att bestämmelser om erkännande och verkställighet beträffande avgöranden från länder som varken omfattas av arvsförordningen eller den nordiska särregleringen tas in i kompletterande bestämmelser till arvsförordningen (se kapitel 12).

6 Behörighet

6.1 Arvsförordningens bestämmelser om behörighet

I arvsförordningens andra kapitel, artiklarna 4–19, finns bestämmelser om behörighet. Huvudregeln är att den avlidnes hemvist grundar behörighet. Arvsförordningen innehåller också bestämmelser om behörighet grundad på avtal, tillgångarnas belägenhet och svaromål. Till skillnad från Bryssel I-förordningen¹ (artikel 4.1) överlämnar arvsförordningen inte i någon del behörighetsfrågan till nationell rätt. Arvsförordningen innehåller i likhet med underhållsförordningen en bestämmelse om subsidiär behörighet. Bestämmelserna om subsidiär behörighet syftar enligt arvsförordningens ingress (punkten 30) till att säkerställa att domstolarna i alla medlemsstater får utöva behörighet på samma grunder när det gäller arv efter personer som inte hade hemvist i en medlemsstat vid sin död.

Nedan beskrivs arvsförordningens bestämmelser om behörighet. I anslutning till de olika bestämmelserna redogörs för likheter och skillnader i förhållande till Bryssel I-förordningen och underhållsförordningen². Hänvisning sker också till relevanta bestämmelser i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1215/2012 av den 12 december 2012 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område³ (2012 års Bryssel I-förordning).

---

¹ Rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område, EGT L 12, 16.1.2001, s. 1.

² Rådets förordning (EG) nr 4/2009 av den 18 december 2008 om domstols behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt samarbete i fråga om underhållsskyldighet, EUT, L 7, 10.1.2009, s. 1.

³ EUT L 351, 20.12.2012, s. 1.

6.1.1 Allmän behörighet

Enligt arvsförordningens bestämmelse om allmän behörighet ska domstolarna i den medlemsstat där den avlidne vid sin död hade hemvist ("habitual residence") vara behöriga att fatta beslut om arvet i dess helhet (artikel 4). Innebörden av hemvistbegreppet har närmare redogjorts för i kapitel 5. Utgångspunkten är att behörigheten är universell och omfattar jämväl kvarlåtenskap utanför den aktuella medlemsstaten. Behörighetsbestämmelser med hemvist som behörighetsgrund finns också i Bryssel I-förordningen (artikel 2.1), 2012 års Bryssel I-förordning (artikel 4) och underhållsförordningen (artikel 3).

6.1.2 Subsidiär behörighet

I artikel 10 i arvsförordningen finns en bestämmelse om subsidiär behörighet, dvs. vad som gäller om den avlidne vid sin död inte hade hemvist i en medlemsstat. När den avlidne vid sin död inte hade hemvist i en medlemsstat ska domstolarna i den medlemsstat på vars territorium tillgångar som ingår i kvarlåtenskapen är belägna ändå vara behöriga att pröva arvsålet i dess helhet, om a) den avlidne var medborgare i den medlemsstaten vid sin död, eller i annat fall, b) den avlidne tidigare haft hemvist i den medlemsstaten, förutsatt att det vid den tidpunkt då talan väcktes vid domstolen inte gått mer än fem år sedan den avlidnes hemvist ändrades (artikel 10.1).⁴ Finns det ingen behörig domstol i en medlemsstat enligt vad som nyss sagts är domstolarna i den medlemsstat där tillgångarna är belägna ändå behöriga att fatta beslut om de aktuella tillgångarna (artikel 10.2). En bestämmelse om subsidiär behörighet finns också i underhållsförordningen (artikel 6).

---

⁴ I den svenska språkversionen anges att "... domstolarna i den medlemsstat på vars territorium *de* tillgångar som ingår i kvarlåtenskapen är belägna ..." För subsidiär behörighet krävs givetvis inte att samtliga tillgångar i kvarlåtenskapen finns i medlemsstaten. Artikel 10 ska därför rätteligen ha den lydelse som anges i texten ovan; subsidiär behörighet kan alltså föreligga för domstolarna i den medlemsstat på vars territorium *tillgångar* som ingår i kvarlåtenskapen är belägna.

6.1.3 Behörighet vid lagvalsförordnande

Reglerna i arvsförordningen avser att åstadkomma ett resultat som innebär att den myndighet som handlägger arvet i de flesta fall kommer att tillämpa den egna materiella lagen (arvsförordningens ingress, punkten 27). Mot den bakgrunden innehåller förordningen ett flertal mekanismer som träder i kraft när den avlidne för regleringen av sitt arv valt lagstiftningen i en medlemsstat där denne var medborgare. Möjligheten till lagvalsförordnande är inte begränsad till när medborgarskapslandet är en medlemsstat. Den utpekade lagen kan sålunda vara lagen i en tredjestat.

Om den avlidne gjort ett lagvalsförordnande till förmån för en tredjestats lag, saknas det särskilda behörighetsregler på grund av lagvalsförordnandet. I stället får med ledning av de allmänna behörighetsreglerna prövas om en domstol i ett medlemsland är behörig, se artikel 4. Behörigheten kan i ett sådant fall också grundas på subsidiär behörighet, se artikel 10 (och forum necessitatis i artikel 11, se nästa avsnitt). I artikel 7 finns särskilda behörighetsregler som ska tillämpas när den avlidne gjort ett lagvalsförordnande till förmån för lagen i en medlemsstat. För att en domstol i den medlemsstat vars lag har valts av den avlidne ska ha behörighet att pröva arvsområdet krävs att

- en domstol inför vilken talan väckts i samma fall har avvisat talan enligt artikel 6 (artikel 7 a),
- parterna i målet i enlighet med artikel 5 har avtalat om att ge en domstol eller domstolarna i denna medlemsstat behörighet (artikel 7 b), eller
- parterna i målet uttryckligen har accepterat att den domstol vid vilken talan väcktes är behörig (artikel 7 c).

Den första situationen för behörighet vid lagvalsförordnande avser när en domstol har avvisat talan enligt artikel 6. Under förutsättning att den valda lagen avser lagen i en medlemsstat kan en domstol, vid vilken talan väckts enligt artikel 4 (allmän behörighet) eller artikel 10 (subsidiär behörighet), i vissa fall avvisa talan. Domstolen får avvisa talan, på begäran av någon av parterna i målet, om den bedömer att domstolarna i den medlemsstat vars lag har valts är bättre lämpade att pröva arvsområdet med hänsyn till praktiska omständigheter när det gäller arvet, såsom parternas hemvist och placeringen av tillgångarna i kvarlåtenskapen (artikel 6 a). Bestämmelsen

är fakultativ och avvisning sker efter domstolens prövning. Föreligger ett s.k. prorogationsavtal enligt artikel 5 ska domstolen avvisa talan (artikel 6 b).

Behörigheten vid lagvalsförordnande kan också grundas på ett avtal mellan berörda parter om vilken domstol som ska vara behörig. När den avlidne enligt bestämmelserna om lagvalsförordnande angett att en medlemsstats lag ska tillämpas på arvet får berörda parter avtala om att en domstol eller domstolarna i den medlemsstaten ska ha exklusiv behörighet att pröva alla arvsfrågor (artikel 5.1). Prorogationsavtalet ska vara skriftligt, daterat och undertecknat av de berörda parterna. Ett elektroniskt meddelande som möjliggör varaktig dokumentation av avtalet ska anses vara likvärdigt ett skriftligt avtal (artikel 5.2). Enligt arvsförordningens ingress (punkten 28) får, beroende framför allt av vilken fråga som omfattas av avtalet, från fall till fall avgöras huruvida prorogationsavtalet måste ingås av samtliga parter som berörs av arvet eller om några av dessa kan enas om att låta den valda domstolen avgöra en särskild fråga i en situation där domen inte skulle påverka övriga parter rätt till arvet.

Vid lagvalsförordnande kan behörigheten också grundas på svaromål. Om det under handläggningen vid en domstol i en medlemsstat som är behörig enligt artikel 7 framkommer att inte alla parter i målet var parter i avtalet om val av domstol, ska domstolen fortsätta att utöva behörighet om den aktuella parten går i svaromål utan att framställa foruminvändning (artikel 9.1). Görs invändning om domstolens behörighet i rätt tid ska domstolen dock avvisa talan (artikel 9.2). Behörigheten tillkommer då domstolarna i den medlemsstat där den avlidne hade hemvist (artikel 4) eller den domstol som har subsidiär behörighet (artikel 10).

Bestämmelser om behörighet på grund av avtal om val av domstol och behörighet grundad på svaromål finns också i Bryssel I-förordningen (artikel 23 och 24), 2012 års Bryssel I-förordning (artikel 25 och 26.1) samt underhållsförordningen (artikel 4 och 5). Behörighet grundad på svaromål enligt Bryssel I-förordningen och 2012 års Bryssel I-förordning gäller dock inte om en annan domstol har exklusiv behörighet.

Slutligen kan behörigheten vid lagval enligt arvsförordningen grundas på en uttrycklig accept av domstolens behörighet av parterna i målet.

6.1.4 Forum necessitatis

Är ingen medlemsstats domstolar behöriga enligt arvsförordningens övriga bestämmelser kan domstolarna i en medlemsstat i undantagsfall pröva arvsålet, om ett förfarande inte rimligen kan inledas eller genomföras eller visar sig vara omöjligt i en tredjestat till vilken målet har nära anknytning. Målet måste i sådana fall ha tillräcklig anknytning till den medlemsstat i vilken talan väcks (artikel 11, s.k. forum necessitatis). Som exempel på när ett undantagsfall kan anses föreligga anges i arvsförordningens ingress (punkten 31) att ett förfarande i den berörda tredjestaten visar sig vara omöjligt på grund av inbördeskrig eller att sökanden inte rimligen kan förväntas inleda eller genomföra ett förfarande i det landet.

I underhållsförordningen (artikel 7) finns en bestämmelse av motsvarande innehåll.

6.1.5 Begränsade förfaranden

I artikel 12 finns en bestämmelse om begränsade förfaranden beträffande tillgångar i en tredjestat. Omfattar kvarlåtenskapen efter den avlidne tillgångar som är belägna i en tredjestat kan domstolen som handlägger arvsålet, på begäran av en av parterna, besluta att inte fatta beslut om en eller flera sådana tillgångar om det kan antas att domstolens avgörande beträffande dessa inte kommer att vare sig erkännas eller, i tillämpliga fall, förklaras verkställbart i den tredjestaten.

Möjligheten att i vissa fall frånga huvudregeln om att samtliga tillgångar i kvarlåtenskapen, dvs. också egendom i utlandet, ska hanteras inom ramen för ett och samma förfarande innebär inte att en bouppteckningsman kan begränsa vilka tillgångar som tas upp i en bouppteckning som upprättas enligt svensk lag. Däremot torde sådan egendom som avses i artikel 12 t.ex. kunna undantas från ett arvsifte.

6.1.6 Särskilda behörighetsregler för accept av eller avstående från arv, legat eller laglott

Artikel 13 handlar om behörighet för domstolar i en medlemsstat där den som har rätt till ett arv, legat eller laglott har hemvist att motta en förklaring om accept av eller avstående från arv, legat eller laglott. Om den på arvet tillämpliga lagen föreskriver att en person får avge en förklaring inför domstol om accept av eller avstående

från arv, legat eller laglott eller en förklaring som ska begränsa den berörda personens ansvar vad gäller skulderna i arvsärendet ska, utöver den domstol som enligt arvsförordningen är behörig att pröva arvsålet, även domstolarna i den medlemsstat där personen har hemvist ha behörighet att motta sådana förklaringar. Förutsättningen är att lagen i personens hemviststat godtar att sådana förklaringar avges inför domstol.

6.1.7 Allmänna bestämmelser

I artikel 14 finns en bestämmelse om när talan ska anses väckt. Talan ska anses väckt när stämningsansökan eller motsvarande handling har getts in till domstolen (punkten a). Detta förutsätter att sökanden därefter inte har underlåtit att vidta de åtgärder som denne varit skyldig att vidta för att få delgivning av svaranden verkställd. Om delgivning av handlingen ska ske innan handlingen ges in till domstolen, ska talan anses väckt när den tas emot av den myndighet som är ansvarig för delgivning (punkten b). Detta förutsätter att sökanden inte därefter har underlåtit att vidta de åtgärder som denne var skyldig att vidta för att få handlingen ingiven till domstolen. Bestämmelsen i artikel 14 har sin motsvarighet i artikel 30 i Bryssel I-förordningen, artikel 32.1 i 2012 års Bryssel I-förordning och i artikel 9 i underhållsförordningen.

Domstolarna ska i princip självmant beakta behörighetsreglerna i arvsförordningen. Om talan som väcks vid en domstol i en medlemsstat avser en arvsfråga som domstolen inte är behörig att ta upp enligt förordningen, ska domstolen självmant förklara sig obehörig (artikel 15). Som redogjorts för ovan kan behörigheten vid lagvalsförordnande grundas på ett svaromål utan foruminvändning (artikel 9). Bestämmelsen i artikel 15 kan dock komma att aktualiseras om domstolen överväger att meddela tredskodom mot en svarande som underlåtit att inkomma med svaromål. I Bryssel I-förordningen (artikel 26.1), 2012 års Bryssel I-förordning (artikel 28.1) och underhållsförordningen (artikel 10) finns motsvarande reglering.

Bestämmelser om vilandeförklaring av mål i avvaktan på delgivning av stämningsansökan eller motsvarande handling och skäligt rådrum att gå i svaromål finns i artikel 16. När svaranden har hemvist i en annan stat än i den medlemsstat där talan väcktes ska domstolen förklara målet vilande till dess att det har klarlagts att svaranden haft möjlighet att ta del av stämningsansökan eller motsvarande handling i tid för att kunna förbereda sitt svaromål, eller att alla

nödvändiga åtgärder i detta syfte har vidtagits (artikel 16.1). Om stämningsansökan eller motsvarande handling ska översändas från en medlemsstat till en annan enligt delgivningförordningen,⁵ ska i stället artikel 19 i den förordningen gälla (artikel 16.2). Om bestämmelserna i delgivningförordningen inte är tillämpliga ska i stället artikel 15 i Haagkonventionen av den 15 november 1965 om delgivning i utlandet av handlingar i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur gälla, om stämningsansökan eller motsvarande handling ska översändas till utlandet i enlighet med den konventionen. Bestämmelsen har sin motsvarighet i artikel 26.2–26.4 Bryssel I-förordningen, artikel 28.2–28.4 i 2012 års Bryssel I-förordning och artikel 11 i underhållsförordningen.

Kapitlet om behörighet avslutas med regler om litispens (artikel 17), käromål som har samband med varandra (artikel 18) och interimistiska åtgärder (artikel 19). Interimistiska åtgärder, inbegripet säkerhetsåtgärder, som kan viddas enligt lagen i en medlemsstat får enligt artikel 19 begäras hos domstolarna i den staten, även om en domstol i en annan medlemsstat är behörig att pröva målet i sak enligt arvsförordningen. Likalydande bestämmelser finns i Bryssel I-förordningen (artiklarna 27, 28 och 31), 2012 års Bryssel I-förordning (artiklarna 29, 30 och 35) samt i underhållsförordningen (artiklarna 12–14).

6.2 Överväganden

Bedömning: Arvsförordningen lämnar inget utrymme för autonoma behörighetsregler vid arv i internationella situationer. Något behov av kompletterande bestämmelser beträffande behörighet finns inte.

Förklaringar om accept av eller avstående av arv, legat eller laglott bör handläggas av tingsrätt inom ramen för de befintliga reglerna om bevisning för framtida säkerhet i 41 kap. rättegångsbalken.

Föreligger svensk behörighet enligt arvsförordningen är svenska forumbestämmelser tillämpliga. Gällande svenska forumbestämmelser är tillräckliga för att anvisa behörig svensk domstol eller annan myndighet när det finns svensk internationell behörighet.

⁵ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1393/2007 av den 13 november 2007 om delgivning i medlemsstaterna av handlingar i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur (delgivning av handlingar), EUT L 324, 10.12.2007, s. 79.

6.2.1 Inledning

Som redogjorts för i del I (kapitel 4) anser jag att IDL bör upphävas i dess helhet och att kompletterande bestämmelser till arvsförordningen bör tas in i en ny lag.

Behörighetsfrågor vid arv efter en avliden person i internationella situationer regleras uttömmande av arvsförordningen, dvs. såväl frågan om vilket lands domstol som är behörig att hantera tvister om arv i internationella situationer som frågan om i vilket land boutredning och arvskifte ska äga rum. Det finns därför inget utrymme för autonoma behörighetsregler i svensk lagstiftning vid sidan om arvsförordningen. Inte heller har det visat sig att det finns behov av kompletterande bestämmelser beträffande behörighetsfrågorna.

Behörighetsreglerna i arvsförordningen träffar alla domstolar (enligt förordningens definition, se kapitel 3). I vissa medlemsstater (bland annat Sverige) kan arvsfrågor handläggas av icke-rättsliga myndigheter som inte är bundna av behörighetsreglerna i förordningen. I Sverige kan t.ex. dödsbodelägarna själva sköta boutredningen och arvskiftet utan någon annan inblandning av myndigheter än vad som följer av kravet på ingivande av bouppteckning till Skatteverket. Enligt arvsförordningens ingress (punkten 36) kan det mot denna bakgrund inte uteslutas att en uppgörelse i godo utanför domstol och domstolsförfaranden beträffande samma arv inleds parallellt i olika medlemsstater. Av nämnda ingresspunkt följer att det i sådana fall bör vara de berörda parternas sak att så snart de blir medvetna om de parallella förfarandena försöka enas om hur de ska förfara. Om en överenskommelse inte kan nås, bör emellertid arvet handläggas och avgöras av de domstolar som är behöriga enligt arvsförordningen.

Arvsförordningens behörighetsregler tar sikte på både frågor som rör själva förvaltningen, dvs. boutredning och arvskifte, och frågor om behörig domstol vid t.ex. tvist om arv eller testamente. IDL skiljer på behörighet för dödsboförvaltningen (2 kap. 1 och 2 §§) och behörighet vid tvist om arv eller testamente (2 kap. 10 §).

Som närmare redogörs för i kapitel 11 omfattar inte arvsförordningen frågor som rör makars eller sambors förmögenhetsförhållanden. Flertalet av bestämmelserna i 2 kap. IDL omfattar också frågor som rör makars förmögenhetsförhållanden vid makes död (bodelningsfrågor som rör sambor omfattas inte av 2 kap. IDL). I genomgången nedan, där behörighetsreglerna i IDL jämförs med

behörighetsreglerna i arvsförordningen, bortses från att 2 kap. också reglerar frågan om behörighet för bodelning med anledning av makes död samt tvist om efterlevande makes rätt i dödsbo. För min bedömning i frågor som rör makars och sambors förmögenhetsförhållanden vid den ena makens eller sambons död hänvisas till kapitel 10.

6.2.2 Behörighet att ta emot förklaringar om accept av eller avstående från arv, legat eller laglott

Föreligger svensk behörighet enligt arvsförordningen följer indirekt av artikel 13 att svenska domstolar också är behöriga att ta emot förklaringar om accept av eller avstående av arv, legat eller laglott. I en situation när svensk internationell jurisdiktion föreligger och den på arvet tillämpliga lagen anger att en förklaring om accept av eller avstående av arv, legat eller laglott ska ske inför domstol bör en sådan förklaring kunna avges inför en särskild botredningsman, testamentsexekutor eller skiftesman. Om inte särskild dödsboförvaltning anordnats bör en sådan förklaring kunna avges vid tingsrätten enligt bestämmelserna i 41 kap. rättegångsbalken om bevisning för framtida säkerhet. Syftet med bevisupptagningen enligt 41 kap. rättegångsbalken är i första hand att säkerställa bevisning för en senare rättegång. Processlagberedningen påpekade dock att upptagandet av bevis kan medföra att rättegång undviks, något som torde vara särskilt tydligt när förhör till framtida säkerhet sker med testamentsvittnen.⁶ Liksom är fallet med testamentsvittnen kan en förklaring om avstående av eller accept av arv, legat eller laglott medföra att en rättegång undviks och sådana förklaringar bör därför kunna hanteras inom ramen för det befintliga regelverket om bevisning för framtida säkerhet.

Av artikel 13 följer också att en person som vill avge en förklaring om accept av eller avstående från arv, legat eller laglott inte nödvändigtvis behöver vända sig till en domstol i den medlemsstat som är behörig att pröva arvsålet. Har personen hemvist i en annan medlemsstat är också domstolarna i personens hemviststat behöriga att ta emot förklaringen förutsatt att sådana förklaringar enligt lagen i den aktuella medlemsstaten får avges inför domstol. Svensk lag innehåller inte några särskilda regler om avgivande av förklaring om accept av eller avstående från arv, legat eller laglott

⁶ Se NJA II 1943 s. 515.

inför domstol. Också i detta fall bör emellertid förklaringar om accept av eller avstående från arv, legat eller laglott kunna avges enligt reglerna i 41 kap. rättegångsbalken. En sådan ordning får antas underlätta för arvtagare med hemvist i Sverige när arvet handläggs i en annan medlemsstat.

6.2.3 Konsekvenser av arvsförordningens behörighetsregler

Hemvist i Sverige

Utgångspunkten enligt nu gällande rätt är att boutredning och arvskifte efter en person som vid sin död hade hemvist i Sverige ska förrättas här och omfatta såväl egendom i Sverige som egendom i utlandet (2 kap. 1 § första stycket IDL). När boutredningen i Sverige är klar finns det dock, om den avlidne var utländsk medborgare, möjlighet att överlämna egendomen till en utländsk dödsboförvaltning för arvskifte där (2 kap. 1 § andra stycket IDL). För överlämnande enligt sistnämnda lagrum krävs att samtliga delägare är eniga. Med att boutredningen ska vara klar avses inte bara att en bouppteckning upprättats och registrerats, utan också att boets skulder har betalats (21 kap. ärvdabalken) och att legat utgetts och ändamålsbestämmelser fullgjorts (22 kap. ärvdabalken).

Twist om arv eller testamente ska enligt nu gällande rätt bland annat tas upp av svensk domstol om den avlidne hade hemvist i Sverige (2 kap. 10 § första stycket IDL). Behörigheten omfattar inte twist om egendom som överlämnats till utländsk dödsboförvaltning för boutredning eller arvskifte (2 kap. 10 § andra stycket IDL).

Arvsförordningen föreskriver som utgångspunkt att domstolarna i den medlemsstat där den avlidne vid sin död hade hemvist ska vara behöriga att fatta alla beslut om arvet (artikel 4). Behörigheten omfattar såväl egendom i hemvistlandet som egendom i utlandet. Också enligt arvsförordningen är alltså svenska domstolar – på samma sätt som anges i IDL – behöriga att förordna om boutredningsman och skiftesman eller avgöra tvister om arv eller testamente när den avlidne hade hemvist i Sverige. Hade en person som var medborgare i en annan medlemsstat gjort ett lagvalsförordnande till förmån för lagen i medborgarskapslandet kan behörigheten i stället tillkomma domstol i medborgarskapslandet.

Arvsförordningen innehåller ingen motsvarighet till bestämmelsen i 2 kap. 1 § andra stycket IDL om överlämnande av egendom för arvskifte i den avlidnes medborgarskapsland. Det finns emellertid en bestämmelse som innebär att det är möjligt att begränsa förfarandet när kvarlåtenskapen omfattar egendom som är belägen i en tredjestat (artikel 12). Enligt artikeln får den domstol vid vilken talan väckts, på begäran av parterna underlåta att fatta beslut om en eller flera av sådana tillgångar om det kan antas att dess avgörande beträffande dessa tillgångar inte kommer att vare sig erkännas eller, i tillämpliga fall, förklaras vara verkställbart i den tredjestaten. Enligt min bedömning bör den nu behandlade bestämmelsen också vara tillämplig när det gäller en boutredningsmans eller skiftesmans förvaltning. En boutredningsman eller skiftesman måste, om delägarna så önskar, ha möjlighet att begränsa förfarandet, när det kan antas att ett skifte beträffande den aktuella egendomen inte kommer att erkännas i den aktuella tredjestaten. Som närmare anförts under avsnitt 6.1.5 innebär emellertid inte möjligheten att i vissa fall begränsa förfarandet att en boutredningsman kan begränsa vilka tillgångar som tas upp i en bouppteckning som upprättas enligt svensk lag.

Hemvist utomlands

Även om den avlidne inte hade hemvist i Sverige ska enligt nu gällande rätt boutredning och arvskifte ske här, om den avlidne var svensk medborgare eller om han efterlämnar egendom i Sverige (2 kap. 2 § IDL). En förutsättning för behörigheten är att egendomen blivit avträd till förvaltning av en oberoende boutredningsman. Svensk domstol är sålunda behörig att förordna en boutredningsman också om den avlidne hade hemvist i utlandet förutsatt att denne var svensk medborgare eller efterlämnat egendom i Sverige. Den boutredningsman som sålunda förordnas får dock inte vara delägare i boet eller på annat sätt vara beroende av utredningen (2 kap. 4 § IDL).

Boutredning och arvskifte efter en *svensk medborgare* med hemvist i utlandet omfattar egendom såväl i Sverige som utomlands (2 kap. 5 § första stycket IDL). På ansökan av boutredningsmannen kan, under förutsättning att det kan ske utan skada för rättsägare, tingsrätten förordna att egendomen eller viss del av den överlämnas för boutredning och arvskifte i det land där den avlidne hade hem-

vist (2 kap. 5 § andra stycket IDL). Skäl för överlämnande kan t.ex. föreligga när alla eller de flesta av dödsbodelägarna bor i den avlidnes hemvistland eller om i stort sett all egendom i kvarlåtenskapen finns i det landet.⁷

Om en boutredningsman förordnats efter en *utländsk medborgare*, med hemvist utomlands, omfattar förrättningen endast den egendom som finns i Sverige (2 kap. 6 § första stycket IDL). På samma sätt som beskrivits ovan kan överlämnande ske till en förrättning i utlandet, varvid en dödsboförvaltning i den avlidnes medborgarskapsland ska ha företräde framför en dödsboförvaltning i den avlidnes hemvistland. Också om boutredningen har avslutats kan överlämnande under vissa förutsättningar ske för arvskifte i antingen den avlidnes medborgarskapsland eller hemvistland (2 kap. 6 § andra stycket IDL).

Twist om arv eller testamente ska enligt nu gällande rätt, som anförts ovan, tas upp av svensk domstol om den avlidne vid sin död hade hemvist här. Enligt IDL är svenska domstolar också behöriga att ta upp twist om arv eller testamente om den avlidne var svensk medborgare eller om tvisten rör egendom i Sverige (2 kap. 10 § första stycket IDL). Behörigheten omfattar inte twist om egendom som överlämnats till utländsk dödsboförvaltning för boutredning eller arvskifte (2 kap. 10 § andra stycket IDL).

Också arvsförordningen innehåller regler som innebär att behörigheten kan grundas på den avlidnes medborgarskap och på att det finns egendom efter den avlidne i landet (artiklarna 7 och 10). Redan här ska emellertid sägas att svenska domstolar aldrig kan bli behöriga på den grunden att den avlidne efterlämnar egendom i Sverige om den avlidne hade hemvist i en annan medlemsstat; behörighet enligt artikel 10 förutsätter att den avlidne inte hade hemvist i en medlemsstat.

Svensk domstol kan vara behörig att förordna en boutredningsman och skiftesman eller annars fatta beslut om arvet efter en svensk medborgare med hemvist utomlands (i annan medlemsstat eller tredjestat) om den avlidne gjort ett lagvalsförordnande till förmån för svensk lag (artikel 7). Bestämmelserna om lagvalsförordnande till förmån för medborgarskapslandets lag beskrivs närmare i kapitel 7. Utöver själva lagvalsförordnandet krävs vidare antingen

---

⁷ NJA II 1938 s. 238.

- att en domstol vid vilken talan väckts enligt artikel 4 (hemvist i en medlemsstat) eller artikel 10 (inte hemvist i en medlemsstat men egendom i en medlemsstat) avvisat talan enligt artikel 6,
- att parterna i målet enligt artikel 5 ingått ett prorogationsavtal eller
- att parterna uttryckligen har accepterat att domstolen i medborgarskapsmedlemsstaten (dvs. det land vars lag valts) är behörig.

Finns det egendom i Sverige efter en person som vid sin död inte hade hemvist här eller i en annan medlemsstat, kan svenska domstolar vara behöriga att förordna boutredningsman och skiftesman enligt artikel 10.1, om det i Sverige finns tillgångar som ingår i kvarlåtenskapen under förutsättning att

- den avlidne vid sin död var svensk medborgare, eller i annat fall,
- den avlidne tidigare haft hemvist i Sverige och det när talan väcks inte gått mer än fem år sedan hemvisten ändrades.

Behörigheten enligt artikel 10.1 omfattar såväl den egendom som finns i Sverige som egendom i utlandet.

Finns det egendom i Sverige efter en utländsk medborgare som vid sin död inte hade hemvist i en annan medlemsstat och som inte heller haft hemvist i Sverige under de senaste fem åren räknat från när talan väcktes, kan svenska domstolar vara behöriga att förordna boutredningsman eller skiftesman (artikel 10.2). En förutsättning är dock att domstolar i en annan medlemsstat inte är behöriga enligt vad som beskrivits ovan i artikel 10.1. Behörigheten enligt artikel 10.2 är territoriell, dvs. begränsad till de tillgångar som finns i landet.

Av det ovan anförda följer att arvsförordningen innebär en betydande skillnad jämfört med behörighetsbestämmelsen i 2 kap. 2 § IDL när det gäller att grunda behörigheten på svenskt medborgarskap eller egendom i Sverige.

Slutligen ska tilläggas att arvsförordningens bestämmelse om forum necessitatis (artikel 11) innebär att behörighet kan föreligga i ytterligare fall. Bestämmelsen saknar motsvarighet i IDL. Behörighet med stöd av artikel 11 fordrar dels att ingen medlemsstats domstol är behörig enligt de andra bestämmelserna i arvsförordningen (artiklarna 4, 7 eller 10), dels att ett förfarande inte rimligen

kan inledas eller genomföras i en tredjestat till vilket målet har nära anknytning eller att ett förfarande visar sig vara omöjligt i en sådan stat. Därtill fordras att målet har tillräcklig anknytning till den medlemsstat där talan väcks. Av arvsförordningens ingress (punkten 31) framgår att behörighetsregeln i artikel 11 tar sikte på undantagssituationer orsakade av krig eller dylikt i den tredjestat vartill målet har nära anknytning.

Arvsförordningen innehåller ingen motsvarighet till bestämmelserna i 2 kap. 5 § andra stycket och 2 kap. 6 § andra stycket IDL om överlämnande av egendom. Liksom beskrivits ovan bör det emellertid, i de fall behörigheten omfattar såväl egendom i Sverige som egendom i utlandet, vara möjligt att begränsa förfarandet enligt artikel 12.

6.2.4 Forum vid svensk internationell behörighet

När det enligt arvsförordningen finns svensk internationell behörighet blir nationella forumbestämmelser tillämpliga. Tvister om arvsrätt, fördelning av kvarlåtenskap, olika åtgärder under boutredningen, testamentes giltighet och innebörd m.m. handläggs vid den domstol som är behörig enligt 10 kap. 9 § rättegångsbalken (arvsforum). Forumbestämmelsen i 10 kap. 9 § rättegångsbalken är tillämplig även om fast egendom ingår i boet.

Twist om arv eller testamente tas upp av den rätt där den döde hade att svara i tvistemål i allmänhet (10 kap. 9 § första stycket rättegångsbalken). När svensk internationell behörighet föreligger på grund av den avlidnes hemvist vid sin död (artikel 4) är alltså laga forum den avlidnes allmänna tvistemålsforum.

När den avlidne var medborgare i en medlemsstat och genom ett lagvalsförordnande angett att lagen i dennes medborgarstat ska tillämpas kan parterna avtala om att en domstol eller domstolarna i den aktuella medlemsstaten ska ha exklusiv behörighet (artikel 5). Om den internationella behörigheten grundas på ett sådant prorogationsavtal är den utpekade domstolen behörig. Det sagda bör gälla oavsett att forumregeln i 10 kap. 9 § rättegångsbalken är indispositiv (jfr 10 kap. 21 § rättegångsbalken som anger att avvikande bestämmelser i lag eller författning om laga domstol gäller). Det kan emellertid hända att parterna endast avtalat om att svensk domstol ska vara behörig utan att närmare ange viss domstol. Finns det, t.ex. på grund av att den avlidne saknade hemvist här i landet,

inte någon behörig domstol enligt bestämmelserna om den avlidnes allmänna tvistemålsforum ska målet tas upp av Stockholms tingsrätt (10 kap. 9 § tredje stycket rättegångsbalken). Samma sak torde gälla även i andra fall då Sverige har internationell behörighet trots att den avlidne inte hade hemvist här i landet. Också i de fall den internationella behörigheten grundas på bestämmelserna om subsidiär behörighet (artikel 10) eller forum necessitatis (artikel 11) ska målet tas upp av Stockholms tingsrätt.

I fråga om klander av arvskifte som förrättats av skiftesman finns bestämmelser om forum i 23 kap. 5 § första stycket ärvdabalken (jfr 17 kap. 8 § andra stycket äktenskapsbalken och 10 kap. 9 § fjärde stycket rättegångsbalken). Rätt forum för klander av arvskifte är den domstol som förordnat skiftesmannen. Ansökan om förordnande av skiftesman görs vid den avlidnes allmänna tvistemålsforum (23 kap. 5 § första stycket ärvdabalken och 10 kap. 9 § rättegångsbalken).

För förordnande av boutredningsman finns inte några uttryckliga forumbestämmelser. I förarbetena har dock förutsatts att ansökan ska prövas vid den avlidnes personliga forum eller, om behörig domstol inte finns, av Stockholms tingsrätt. Rätt forum för ansökan om boutredningsman är alltså den avlidnes allmänna tvistemålsforum. I övriga fall görs ansökan vid Stockholms tingsrätt.

Av 10 kap. 17 § första stycket 4 rättegångsbalken följer att arvsforum enligt 10 kap. 9 § rättegångsbalken är exklusivt och att rätten ex officio ska beakta sin behörighet. Arvsforum enligt 10 kap. 9 § rättegångsbalken är inte bara exklusivt forum utan även indispositivt. Väckande av talan vid domstol som inte är behörig att pröva tvisten utgör rättegångshinder och leder till att domstolen ex officio avvisar talan.

Förklaring om accept av eller avstående av arv, legat eller laglott

Som anförts ovan anser jag att en förklaring om accept av eller avstående av arv, legat eller laglott i vissa fall bör kunna ske till tingsrätt och hanteras enligt rättegångsbalkens bestämmelser om bevisning till framtida säkerhet. Ansökan om bevisning till framtida säkerhet ska göras hos den tingsrätt vid vilken bevisupptagningen ska ske. Några särskilda forumregler är inte nödvändiga.

7 Tillämplig lag

7.1 Inledning

Bestämmelser om tillämplig lag finns i arvsförordningens tredje kapitel, artiklarna 20–38.

Liksom för behörighetsfrågan är det allmänna anknytningskriteriet den avlidnes hemvist vid sin död.¹ Avsikten med att använda hemvist som anknytningskriterium för såväl frågan om domstols behörighet som frågan om tillämplig lag är att få till stånd en ordning som innebär att domstolar som huvudregel tillämpar domstolslandets egen lag. Syftet är att säkerställa en korrekt rättstillämpning inom EU och att säkra den faktiska anknytningen mellan arvet och den medlemsstat där behörigheten utövas (arvsförordningens ingress, punkten 23). Bestämmelserna om tillämplig lag har universell tillämpning; den lag som enligt arvsförordningen är tillämplig ska tillämpas oavsett om det är en medlemsstats lag eller inte (artikel 20). Den enligt arvsförordningen tillämpliga lagen ska också styra "arvet i dess helhet". Förutom materiella bestämmelser om arv, såsom regler för fastställande av förmånstagare och deras andelar samt överföring av tillgångarna som utgör kvarlåtenskapen, omfattas även förfarandefrågor, dvs. frågor om hur boutredning och arvskifte ska ske. Den närmare innebörden av att den tillämpliga lagen ska styra arvet i dess helhet återkommer jag till i det följande.

I detta kapitel beskrivs arvsförordningens bestämmelser om tillämplig lag. Därefter redogörs för allmänna frågeställningar och principer vid tillämpning av utländsk rätt samt vilka konsekvenser arvsförordningens bestämmelser kan antas få för nu gällande svensk internationell privaträtt på området samt mina förslag.

---

¹ I kapitel 5 redogörs närmare för hemvistbegreppet.

7.2 Tillämplig lag enligt arvsförordningen

7.2.1 Tillämplig lag på arvet i dess helhet – även förfarandefrågor

Den avlidnes hemvist vid sin död

Huvudregeln för tillämplig lag är att lagen i den stat där den avlidne hade hemvist vid sin död ska tillämpas på arvet i dess helhet (artikel 21.1). Om det undantagsvis framgår av samtliga omständigheter i fallet att den avlidne vid sin död uppenbart hade närmare anknytning till en annan stat än hemviststaten ska i stället lagen i den andra staten vara tillämplig på arvet (artikel 21.2). Avsikten är inte att den uppenbart närmaste anknytningen ska användas som kompletterande anknytningskriterium i de fall det är komplicerat att fastställa den avlidnes hemvist enligt huvudregeln. Om exempelvis den avlidne nyligen före sin död hade flyttat till den stat där denne hade hemvist och det av omständigheterna framgår att vederbörande uppenbarligen hade närmare anknytning till en annan stat får den handläggande myndigheten förordna att den lag som ska tillämpas på arvet inte ska vara hemvistlandets lag utan lagen i den stat till vilken den avlidne uppenbarligen hade närmare anknytning (arvsförordningens ingress, punkten 25).

Också för frågor om underhållsskyldighet har hemvist valts som anknytningskriterium. För frågor om tillämplig lag beträffande underhållsskyldighet hänvisar artikel 15 i EU:s underhållsförordning till Haagprotokollet av den 23 november 2007 om tillämplig lag avseende underhållsskyldighet (nedan 2007 års Haagprotokoll). Huvudregeln enligt 2007 års Haagprotokoll är att underhållsskyldighet ska regleras av lagen i den stat där den underhållsberättigade har sin hemvist (artikel 3.1). För vissa underhållsberättigades del föreskriver dock 2007 års Haagprotokoll en del undantag från huvudregeln när en tillämpning av lagen i den underhållsberättigades hemviststat inte ligger i den underhållsberättigades intresse (artiklarna 4–6).

Lagvalsförordnande

Enligt arvsförordningen kan en person genom lagvalsförordnande ange vilken lag som ska tillämpas på arvet. Bestämmelsen om lagvalsförordnade finns i artikel 22 och föreskriver att en person får låta rätten till sitt arv i dess helhet styras av lagen i den stat där personen är medborgare vid tidpunkten för sitt val eller vid sin död. En person som är medborgare i flera länder får enligt bestämmelsen välja lagen i en av de stater i vilken personen är medborgare vid tidpunkten för sitt beslut eller vid sin död. Frågan huruvida en person ska anses vara medborgare i en stat är en fråga som inte omfattas av arvsförordningen utan som är underkastad nationell lagstiftning samt, i tillämpliga fall, internationella konventioner (arvsförordningens ingress, punkten 41).

Möjligheten att välja vilken lag som ska tillämpas på arvet har begränsats till medborgarlandets lag för att säkerställa en koppling mellan den avlidne och den valda lagen samt för att undvika att en lag väljs i avsikt att kullkasta legitima förväntningar hos personer som har rätt till laglott (arvsförordningens ingress, punkten 38). I detta sammanhang bör uppmärksammas att begränsningen till medborgarskapslandets lag i sig inte innebär någon garanti för att ett laglottsskydd i hemvistlandets lag inte kringgås; avgörande för frågan om rätt till laglott föreligger är innehållet i den på arvet tillämpliga lagen. Om den valda lagen, dvs. medborgarskapslandets lag, saknar bestämmelser om laglottsskydd kommer sådana regler följaktligen inte heller att gälla. Uttalandet i ingressen om att legitima förväntningar hos personer som har rätt till laglott inte ska kunna kullkastats torde närmast vara att uppfatta som att begränsningen till medborgarskapslandets lag innebär en ordning som är mer förutsebar för de efterlevande än om arvlåtaren kunde välja vilken lag som helst som tillämplig på arvet. Även om arvlåtarens medborgarskap givetvis kan sammanfalla med hans eller hennes hemvist bör särskilt noteras att det inte är möjligt att genom lagvalsförordnande välja hemviststatens lag.² En utländsk medborgare som efter flera år i Sverige avser att flytta till ett annat land kan alltså inte genom lagvalsförordnande ange att svensk lag ska vara tillämplig på arvet efter honom eller henne.

---

² Jfr t.ex. 1 kap. 1 § lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap vari anges att frågan om rätt att ingå äktenskap för icke svenska medborgare med hemvist i utlandet ska prövas enligt lagen i en efter eget val angiven stat (medborgarlandets eller hemvistlandets).

Lagvalsförordnandet ska anges uttryckligen i en förklaring i form av ett förordnande om kvarlåtenskapen eller framgå av villkoren i ett sådant (artikel 22.2). Har arvlåtaren inte gjort ett uttryckligt val kan valet av lag anses framgå av ett sådant förordnande, om den avlidne exempelvis i sitt förordnande hänvisat till särskilda bestämmelser i lagen i den stat där denne var medborgare eller om denne på annat sätt omnämnt den lagen (arvsförordningens ingress, punkten 39). Frågan om lagvalsförordnandet är materiellt giltigt, t.ex. med hänsyn till ogiltighetsgrunder som tvång och svek, ska prövas enligt den valda lagens regler (artikel 22.3). I arvsförordningens ingress poängteras dock att ett lagval bör vara giltigt även om den valda lagen inte ger någon möjlighet att välja lag i samband med arv (punkten 40). Om förordnandet om tillämplig lag ändras eller återkallas, ska samma formkrav ställas som vid ändringar eller återkallelser av förordnanden om kvarlåtenskap (artikel 22.4).

Den tillämpliga lagens räckvidd

Av artikel 23 framgår att den lag som anvisas enligt artikel 21 eller 22 ska styra arvet i dess helhet. Den anvisade lagen ska enligt artikel 23 bland annat reglera

- a) orsak, tidpunkt och plats för inledningen av arvsförfarandet,
- b) fastställande av förmånstagarna, deras respektive andelar samt de förpliktelser som de kan komma att åläggas enligt den avlidnes sista vilja samt fastställandet av övriga arvsrätter, inbegripet efterlevande makes, makas eller partners arvsrätt,³
- c) förmågan att ärva,
- d) arvslöshetsförklaring och förverkande av rätt på grund av beteende,
- e) överföring av tillgångar, rättigheter och förpliktelser som utgör kvarlåtenskapen till arvingar och eventuella testamentstagare, däribland villkor för och rättsverkningar av accept av eller avstående från arv eller legat,

---

³ När två eller flera personer vars arv regleras i olika lagstiftningar avlider under sådana omständigheter att det råder ovisshet om vem som avlidit först, och om dessa lagar har skilda bestämmelser eller saknar bestämmelser om denna situation, följer av artikel 32 att ingen av de avlidna ska ha någon arvsrätt till den andras eller de övrigas arv.

- f) arvingars, testamentsexekutorers och boutredningsmäns befogenheter, särskilt i fråga om försäljning av egendom och betalning till borgenärer, utan att det påverkar de befogenheten som anges i artikel 29.2 och 29.3⁴,
- g) ansvaret för skulderna i arvsärendet,
- h) den disponibla kvoten, laglotter och andra inskränkningar i rätten att förordna om sin kvarlåtenskap, liksom anspråk som närstående personer till den avlidne kan tänkas ha gentemot dödsboet eller arvingarna,
- i) återföring av eller nedsättning för gåvor⁵, förskott på arv eller legat vid beräkningen av de olika förmånstagarnas lotter, och
- j) arvets uppdelning.

Uppräkningen i artikel 23 är inte uttömmande.

7.2.2 Särskilda regler för boutredningsmän

I artikel 29 finns särskilda regler om förordnande av boutredningsmän och deras befogenheter. Trots att den behöriga domstolen⁶ enligt arvsförordningens bestämmelser om tillämplig lag på arvet ska tillämpa utländsk lag, får domstolen under vissa förutsättningar förordna boutredningsmän enligt domstolslandets egna lag, *lex fori*. Om utseende av boutredningsman är obligatoriskt enligt domstolslandets nationella lagstiftning eller domstolslandets lag föreskriver att boutredningsman ska utses på begäran, får domstolen, under vissa villkor, med tillämpning av *lex fori* utse en eller flera boutredningsmän (artikel 29.1).

---

⁴ Se närmare följande avsnitt (7.2.2). Huvudregeln är att en boutredningsmans befogenheter styrs av den på arvet tillämpliga lagen. Om den lag som tillämpas på arvet inte ger tillräckliga befogenheter för att t.ex. bevara dödsboets tillgångar kan den domstol som förordnar boutredningsmannen enligt artikel 29.2 ange att denne får utöva ytterligare befogenheter som följer av domstolslandets lag. Om arvsstatutet är lagen i en tredjestat kan domstolen vid förordnande av boutredningsman enligt artikel 29.3 i undantagsfall ange att boutredningsmannen har samtliga befogenheter som tillkommer boutredningsmän enligt domstolslandets lag.

⁵ Med återföring eller nedsättning av gåvor torde avses den situation som i svensk materiell arvsrätt behandlas i 7 kap. 4 § ärvdabalken.

⁶ Se kapitel 5 beträffande arvsförordningens domstolsbegrepp.

Val av boutredningsman

Till boutredningsman får utses den eller de som har rätt att vara testamentsexekutor för den avlidne och/eller boutredningsman enligt den lag som är tillämplig på arvet. Valet av boutredningsman ska alltså i första hand göras enligt den på arvet tillämpliga lagen. Genom denna ordning avses att säkerställa en smidig samordning mellan den lag som är tillämplig på arvet och domstolslandets lag eftersom förordnandet då kommer att ges till den eller de personer som ändå skulle haft rätt att ha hand om dödsboförvaltningen (arvsförordningens ingress, punkten 43).

Om den på arvet tillämpliga lagen inte innehåller föreskrifter om oberoende boutredningsmän kan domstolen, under vissa förutsättningar, ändå utse en utomstående boutredningsman med tillämpning av domstolslandets lag. Förutsättningarna för att domstolen ska kunna förordna en utomstående boutredningsman enligt det sagda är dock att en sådan ordning krävs enligt domstolslandets lag *samt* att det rör sig om 1) en allvarlig intressekonflikt mellan förmånstagarna eller mellan förmånstagarna och borgenärerna eller andra personer som har stått som garantier för den avlidnes skulder, 2) oenighet bland förmånstagarna med avseende på boutredningsuppdraget eller 3) att dödsboförvaltningen på grund av tillgångarna är komplicerad.

Boutredningsmannens befogenheter

Utgångspunkten är att boutredningsmannen ska utöva de boutredningsbefogenheter som följer av den på arvet tillämpliga lagen. I beslutet om förordnande av boutredningsman får domstolen fastställa specifika villkor för utövande av sådana befogenheter (artikel 29.2). Först om den på arvet tillämpliga lagen inte innehåller föreskrifter om befogenheter som är tillräckliga för att bevara dödsboets tillgångar eller skydda borgenärers rättigheter eller rättigheter för andra personer som har stått garantier för den avlidnes skulder får domstolen besluta att tillåta att boutredningsmannen utövar kvarstående befogenheter som föreskrivs i detta syfte i den egna lagen. I beslutet får då specifika villkor för utövande av sådana befogenheter fastställas. Vid utövande av de befogenheter som följer av *lex fori* ska boutredningsmannen respektera den lag som är tillämplig

på arvet vad avser överföring av arvsegendomen⁷, ansvaret för skulderna i arvsärendet och förmånstagarnas rättigheter, inklusive i förekommande fall arvinges rätt till accept av eller avstående från arvet samt i förekommande fall testamentsexekutorns befogenheter.

Om den på arvet tillämpliga lagen är lagen i en tredjestat får domstolen i undantagsfall besluta att ge boutredningsmannen de samtliga befogenheter som tillkommer boutredningsmän enligt lex fori (artikel 29.3). Enligt artikel 29.3 ska boutredningsmannen i en sådan situation vid utövande av sina befogenheter särskilt respektera fastställandet av förmånstagarna, varmed torde förstås arvingar, universella testamentstagare och legatarier och deras arvsrätter, inklusive deras rätt till en laglott eller anspråk gentemot dödsboet eller arvingarna enligt den lag som är tillämplig på arvet.

7.2.3 Tillämplig lag för särskilda frågor

Testamenten och arvsavtal

Artiklarna 24–26 behandlar frågan om tillämplig lag för dels förordnanden om kvarlåtenskap som inte är arvsavtal, dels arvsavtal.

Enligt svensk arvsrätt finns två typer av förordnanden om kvarlåtenskap som inte utgör arvsavtal, nämligen testamente och återkallelse av testamente. Avtal, varigenom arvlåtaren förfogat över sin kvarlåtenskap gäller inte enligt svensk materiell rätt och utfästelse om gåva som inte får göras gällande under givarens livstid är giltig endast om den följer vad som gäller för testamente (17 kap. 3 § ärvdabalken). Nedan används arvsförordningens terminologi, dvs. ”förordnande om kvarlåtenskap som inte är arvsavtal” och ”arvsavtal”.

Såväl artikel 24 som artikel 25 tar sikte på tillämplig lag för att bedöma förordnandets materiella giltighet. Vad som vid tillämpning av artiklarna 24 och 25 ska vara att bedöma som materiell giltighet anges i artikel 26.

Prövningen av om ett förordnande om kvarlåtenskap som inte är arvsavtal är tillåtligt och frågan om förordnandets materiella giltighet ska ske enligt den lag som enligt arvsförordningen skulle ha varit tillämplig på arvet efter den person som upprättade förordnandet om denne avlidit samma dag som förordnandet upprätt-

---

⁷ Med begreppet arvsegendom synes inte avses något annat än egendom som ingår i kvarlåtenskapen.

ades (artikel 24.1).⁸ En person får dock välja att prövningen av frågan om tillåtligheten och den materiella giltigheten av hans eller hennes förordnande om kvarlåtenskap ska regleras av den lag som den personen kunde ha valt enligt förordningens bestämmelser om lagvalsförordnande (artikel 24.2). Den tillämpliga lagen enligt artikel 24.1 eller 24.2 ska också gälla vid ändring eller återkallande av ett förordnande om kvarlåtenskap som inte är ett arvsavtal.

I artikel 25 finns bestämmelser om arvsavtal. Ett arvsavtal som gäller arv efter en person ska när det gäller frågan om det är tillåtligt, dess materiella giltighet och dess bindande verkningar parterna emellan, inbegripet villkoren för dess upphävande, regleras av den lag som enligt arvsförordningen skulle ha varit tillämplig på arvet efter personen, om denne hade avlidit samma dag som avtalet ingicks (artikel 25.1).⁹ Om ett arvsavtal avser arv efter flera avlidna krävs att avtalet är tillåtligt enligt de lagar som skulle ha varit tillämpliga på arv efter var och en av de inblandade personerna om dessa avlidit samma dag som avtalet ingicks (artikel 25.2).

Utan hinder av vad som nu sagts kan parterna också välja att arvsavtalet efter en avliden, såvitt avser nu berörda frågor, ska regleras av den lag som den person eller de personer vilkas kvarlåtenskap berörs kunde ha valt i enlighet med artikel 22 på de däri fastställda villkoren (artikel 25.3). Med parterna torde avses parterna i arvsavtalet.¹⁰ De som är parter i arvsavtalet kan alltså avtala att den avlidnes medborgarskapslands lag ska vara tillämplig på frågan om tillåtligheten av arvsavtalet, dess materiella giltighet och dess bindande verkningar, parterna emellan, inbegripet villkoren för dess upphävande.

Det kan hända att bestämmelserna om tillämplig lag leder till att ett lands lag ska tillämpas på förordnandet om kvarlåtenskap eller

---

⁸ I den svenska språkversionen anges att artikel 24 bland annat avser frågan om tillämplig lag för frågan om huruvida förordnandet "kan tas upp". Vid jämförelse med dels de tyska och franska språkversionerna, dels vad som sägs om den nu aktuella bestämmelsen samt artiklarna 25 och 26 i arvsförordningens ingress står dock klart att detta är en felöversättning. Enligt arvsförordningens ingress (punkten 48) är syftet med de särskilda lagvalsreglerna beträffande "tillåtligheten och den materiella giltigheten för förordnanden om kvarlåtenskap" att säkerställa rättssäkerhet för personer som i förväg vill planera sina arvsrättsliga förhållanden. Med tillåtlighet torde avses frågan om den angivna typen av förordnanden över huvudtaget gäller (jfr 17 kap. 3 § ärvdabalken). Se även arvsförordningens ingress, punkterna 49 och 50.

⁹ Liksom i artikel 24 anges i den svenska språkversionen att artikel 25 bland annat avser att frågan om tillämplig lag för frågan huruvida ett arvsavtal "kan tas upp". Som redogjorts för i föregående fotnot är det här fråga om en felöversättning. Lydelsen ska rätteligen vara "tillåtligheten".

¹⁰ I såväl den engelska som den tyska språkversionen anges att parterna kan välja tillämplig lag för *deras avtal* ("...the parties may choose as the law to govern *their agreement*..." "...die Parteien für die Zulässigkeit, die materielle Wirksamkeit und die Bindungswirkungen *ihres Erbvertrags*...").

arvsavtalet och att ett annat lands lag ska tillämpas på arvet i övrigt. I arvsförordningens ingress anges särskilt att den lagstiftning som enligt arvsförordningen kommer att reglera tillåtligheten och den materiella giltigheten för ett förordnande om kvarlåtenskap och, när det gäller arvsavtal, de bindande verkningarna parterna emellan, inte bör påverka rättigheterna för en person som enligt den på arvet tillämpliga lagen har rätt till laglott eller annan rätt som denne inte kan fråntas av den person vars kvarlåtenskap det gäller (punkten 50). Detta innebär att bestämmelser i den på arvet tillämpliga lagen till skydd för laglott eller annan rätt som arvlåtaren inte själv skulle kunna kringgå, inte sätts ur spel även om den lag som t.ex. ska tillämpas på ett testamente saknar sådana skyddsregler.

Av artikel 26 följer vad som, vid tillämpningen av artiklarna 25 och 26, ska vara att hänföra till *materiell giltighet* av förordnanden om kvarlåtenskap. Till den materiella giltigheten hänför sig:

- a) Kapaciteten¹¹ hos den som upprättar förordnande om kvarlåtenskap att upprätta ett sådant förordnande.
- b) De särskilda skäl som förhindrar den person som upprättar förordnandet att gynna vissa personer eller som förhindrar en person att ta emot arvsegendom från den person som upprättar förordnandet.
- c) Tillåtligheten av företrädare vid upprättandet av ett förordnande om kvarlåtenskap.
- d) Tolkningen av förordnandet.
- e) Bedrägeri, olaga tvång, misstag och andra frågor gällande samtycket eller avsikten hos den person som upprättar förordnandet.¹²

Om en person är behörig att upprätta ett förordnande om kvarlåtenskap i enlighet med den lag som är tillämplig enligt artikel 24 eller artikel 25, ska en senare ändring av den tillämpliga lagen inte påverka dennes behörighet att ändra eller återkalla ett sådant förordnande. Med ändringar i den tillämpliga lagen avses både ändringar i den inhemska lag som är tillämplig enligt artikel 24 och 25 samt ändringar som innebär att ett annat lands lag blir tillämplig.

---

¹¹ Med kapacitet torde inte avses annan innebörd än behörighet.

¹² De situationer som avses i punkten e torde bland annat vara sådana som i svensk arvsrätt behandlas i 13 kap. 3 § ärvdabalken, dvs. frågan om testamentes ogiltighet pga. svek, villfarelse, tvång eller annan otillbörlig påverkan. Se vidare nedan under avsnitt 7.3.5.

Formell giltighet för skriftliga förordnanden om kvarlåtenskap

Vilken lag som ska tillämpas beträffande frågor som rör *den formella giltigheten* av skriftliga förordnanden om kvarlåtenskap följer av artikel 27. Förordnandet ska anses till formen giltigt om det uppfyller lagen

- a) i den stat där förordnandet upprättades eller arvsavtalet ingicks,
- b) i en stat där testatorn eller åtminstone en av de personer vilkas kvarlåtenskap berörs av ett arvsavtal var medborgare, antingen vid tidpunkten för upprättandet av förordnandet eller för ingående av avtalet, eller vid sin död,
- c) i en stat där testatorn eller åtminstone en av de personer vilkas kvarlåtenskap berörs av ett arvsavtal hade domicil antingen vid tidpunkten för upprättandet av förordnandet eller för ingåendet av avtalet, eller vid sin död,
- d) i en stat där testatorn eller åtminstone en av de personer vilkas kvarlåtenskap berörs av ett arvsavtal hade sin hemvist antingen vid tidpunkten för upprättandet av förordnandet eller för ingåendet av avtalet, eller vid sin död, eller
- e) vad gäller fast egendom, i den stat där den fasta egendomen är belägen.

För fastställande av domicil i en viss stat ska lagen i den staten tillämpas.

De utpekade lagarna för bedömning av den formella giltigheten av ett skriftligt förordnande om kvarlåtenskap ska tillämpas också i fråga om den formella giltigheten av förordnanden om kvarlåtenskap som ändrar eller återkallar ett tidigare förordnande (artikel 27.2).

Till formen hänför sig frågor om begränsningar på grundval av ålder, nationalitet eller andra personliga förhållanden beträffande testatorn eller de personer vilkas kvarlåtenskap berörs av ett arvsavtal. Också krav beträffande vittnen anses tillhöra frågan om formell giltighet (artikel 27.3).

I artikel 75.1 anges att arvsförordningen inte ska påverka tillämpningen av internationella konventioner som gäller frågor som omfattas av förordningen i vilka en eller flera medlemsstater är part vid arvsförordningens antagande. Medlemsstater (bland annat Sverige) som är parter i Haagkonventionen av den 5 oktober 1961

rörande lagkonflikter i fråga om formen för testamentariska förordnanden ska, beträffande testamentens och gemensamma testamentens formella giltighet, fortsätta att tillämpa reglerna i konventionen i stället för artikel 27 i arvsförordningen.

Accept av eller avstående från arv etc.

I artikel 28 finns en bestämmelse om vilken lag som ska tillämpas vid bedömning av om en förklaring om accept av eller avstående från arv, legat eller laglott eller en förklaring som syftar till att begränsa ansvaret för den person som upprättar förklaringen ska anses vara formellt giltig. Enligt artikeln ska en sådan förklaring anses formellt giltig om den antingen uppfyller kraven i den lag som är tillämplig på arvet (dvs. normalt lagen i den avlidnes hemviststat eller, om lagvalsförordnande gjorts, medborgarstat) eller lagen i den stat där den person som upprättar förklaringen har sin hemvist.¹³

7.2.4 Särskilda regler för vissa tillgångar

Regler som fastställer begränsningar för eller påverkar arvskiftet beträffande vissa tillgångar

I artikel 30 görs undantag från huvudregeln om att den anvisade lagen enligt artiklarna 21 eller 22 ska styra arvet i dess helhet oavsett var egendomen finns. Om lagen i det land där vissa typer av fast egendom, vissa företag eller andra särskilda kategorier av tillgångar finns (*lex rei sitae*) innehåller särskilda regler beträffande egendomen som fastställer begränsningar för eller påverkar arvet, ska de aktuella reglerna enligt lagen där egendomen är belägen tillämpas på arvet i den delen.

Bestämmelsen tar sikte på viss typ av egendom som med hänsyn till ekonomiska, familjemässiga eller sociala förhållanden är föremål för särskild reglering i den medlemsstat där de är belägna och som begränsar eller påverkar arvet beträffande de aktuella tillgångarna. I Sverige finns t.ex. fideikommiss, men dessa ska avvecklas enligt lagen

---

¹³ Utöver den domstol som är behörig att pröva arvsålet enligt arvsförordningen är även domstolarna i den medlemsstat där en arvinge som upprättat en förklaring enligt artikel 28 har hemvist behöriga att motta sådana förklaringar när sådana förklaringar, enligt lagen i arvingens hemviststat, får avges inför domstol (artikel 13), se närmare kapitel 6.

(1963:583) om avveckling av fideikommiss. Ett annat exempel är den finska ärvdabalkens regler om skifte av gårdsbruksenhet som hör till kvarlåtenskapen (se 25 kapitlet finska ärvdabalken). I ingressen anges att undantaget från tillämpningen av den lag som är tillämplig på arvet bör tolkas snävt så att förordningens allmänna målsättning inte förfelas (punkten 54). Varken lagvalsregler enligt vilka fast egendom omfattas av annan lag än den som ska tillämpas på lös egendom eller bestämmelser om större laglotter än de som föreskrivs i den lag som är tillämplig på arvet enligt arvsförordningen, får enligt arvsförordningens ingress betraktas som särskilda regler som påverkar arvskiftet beträffande vissa tillgångar (punkten 54).

Anpassning av främmande sakrätter

I arvsförordningens ingress anges att förordningen bör medge uppkomst eller överlåtelse genom arv av en rättighet i fast eller lös egendom enligt den lag som är tillämplig på arvet. Enligt vissa länders lagstiftning kan emellertid endast vissa på förhand givna rättigheter inrymma sakrättsligt skydd (numerus clausus). En medlemsstat bör inte vara skyldig att erkänna en sakrätt avseende egendom i den medlemsstaten om denna sakrätt inte är känd inom medlemsstatens rättsordning (arvsförordningens ingress, punkten 15). Om t.ex. nyttjanderätt inte erkänns i en medlemsstat kan sådan rätt inte införas i det landet genom att den lag som är tillämplig på arvet godtar en sådan rätt.¹⁴

I artikel 31 finns en bestämmelse om anpassning av främmande sakrätter. Om en person åberopar en sakrätt som denne har rätt till enligt den på arvet tillämpliga lagen och denna sakrätt är okänd enligt lagen där rätten åberopas ska sakrätten, om det är nödvändigt och i möjligaste mån, anpassas till den närmast likvärdiga sakrätten enligt den statens lagstiftning med beaktande av de syften och intressen som den specifika sakrätten motiveras av och av den verkan den har. Genom den nu behandlade artikeln möjliggörs anpassning av en främmande sakrätt till den närmast likvärdiga sakrätten enligt lagstiftningen i det land där egendomen finns. Härigenom säkerställs att förmånstagare kommer i åtnjutande av rättigheter som uppkommit eller överlåtits genom arv i en annan medlemsstat.

---

¹⁴ Detta exempel anges i kommissionens förslag till arvsförordning som presenterades i oktober 2009, se KOM (2009) 154 slutlig.

7.2.5 Samtidigt avlidna

I artikel 32 finns en bestämmelse om arvsrätt för samtidigt avlidna. När två eller flera personer, vars arv regleras i olika lagstiftningar, avlider under sådana omständigheter att det råder ovisshet om vem som avlidit först ska – om dessa lagar har skilda bestämmelser eller saknar bestämmelser för denna situation – ingen av de avlidna ha någon arvsrätt till den andres eller de övrigas arv.

7.2.6 Arv där arvinge saknas

Om det enligt den på arvet tillämpliga lagen saknas arvinge eller testamentstagare som utsetts i ett förordnande om kvarlåtenskap för samtliga tillgångar, har en medlemsstat eller en enhet som den medlemsstaten i detta syfte utsett, rätt att i enlighet med sin nationella lagstiftning överta den del av kvarlåtenskapen som är belägen på dess territorium. En förutsättning är att borgenärer har rätt att kräva gottgörelse från samtliga tillgångar som ingår kvarlåtenskapen (artikel 33).

7.2.7 Återförvisning

När arvsförordningen föreskriver att lagen i en tredjestat ska tillämpas avses gällande rättsregler i det landet däribland dess internationella privaträtt i den mån dessa regler hänvisar till a) lagen i en medlemsstat eller b) lagen i en annan tredjestat som tillämpar sin egen lag (artikel 34). Återförvisning tillämpas följaktligen endast i den utsträckning den tillämpliga lagens internationella privaträtt hänvisar till lagen i en medlemsstat eller lagen i en tredjestat som tillämpar sin egen lag. Enligt artikel 34 ska återförvisning inte tillämpas i fråga om den lagstiftning som avses i artikel 21.2 (uppenbart närmare anknytning), artikel 22 (lagvalsförordnande), artikel 27 (skriftligt förordnande om kvarlåtenskap), artikel 28 b (arvinges accept eller arvsavstående) och artikel 30 (t.ex. fideikommiss).

7.2.8 Ordre public

Arvsförordningen innehåller en bestämmelse som ger rätt att vägra tillämpa lagen i en viss stat som anges i förordningen, om sådan tillämpning är uppenbart oförenlig med grunderna för domstolslandets rättsordning (ordre public, artikel 34).

7.2.9 Stater med fler än en rättsordning

Artiklarna 36–38 innehåller regler om hur tillämplig lag ska bestämmas i stater med fler än en rättsordning.

När det gäller stater med fler än en rättsordning – territoriella lagkonflikter – ska, i fall den tillämpliga lagen enligt arvsförordningen är lagen i en stat som omfattar flera territoriella enheter som var och en har egna rättsregler för arv efter avliden, de interna lagvalsreglerna i den staten avgöra vilken territoriell enhets rättsregler som ska tillämpas (artikel 36.1). Saknas interna lagvalsregler ska, när den avlidnes hemvist anges som anknytningskriterium för tillämplig lag, detta förstås som en hänvisning till den territoriella enhet där den avlidne hade hemvist vid sin död (artikel 36.2 a). När den avlidnes nationalitet är anknytningsfaktor för tillämplig lag och interna lagvalsregler saknas ska det förstås som en hänvisning till lagen i den territoriella enhet till vilken den avlidne hade den närmaste anknytningen (artikel 36.2 b). Om interna lagvalsregler saknas ska varje hänvisning till en stats lag för fastställande av tillämplig lag i enlighet med annan bestämmelse i arvsförordningen som anger andra omständigheter som anknytningskriterium förstås som en hänvisning till lagen i den territoriella enhet där dessa omständigheter föreligger (artikel 36.2 c). I artikel 36.3 finns en regel om fastställande av tillämplig lag enligt artikel 27 (formell giltighet för skriftliga förordnanden om kvarlåtenskap) för stater med fler än en rättsordning.

I artikel 37 regleras lagkonflikter i stater med olika rättssystem avseende olika personkategorier. Artikel 37 behandlar situationen att den enligt arvsförordningen tillämpliga lagen är lagen i en stat som har flera rättsordningar som är tillämpliga för olika personkategorier med hänsyn till religionstillhörighet. När en stat har två eller flera rättsordningar eller regelsystem som är tillämpliga på olika kategorier av personer när det gäller arv, ska varje hänvisning till lagen i den staten förstås som en hänvisning till den rätts-

ordning eller det regelsystem som är tillämpligt enligt gällande regler i den staten. Saknas sådana regler ska den rättsordning eller det regelverk vartill den avlidne hade närmast anknytning tillämpas.

Av artikel 38 följer att en medlemsstat som omfattar flera territoriella enheter som var och en har egna rättsregler för arv inte behöver tillämpa arvsförordningen vid lagkonflikter enbart mellan lagarna i sådana enheter.

7.3 Överväganden

7.3.1 Allmänna utgångspunkter

I direktiven anges att utredaren ska undersöka vad det får för konsekvenser att den lag som anvisas i artiklarna 21–23 i arvsförordningen (arvsstatutet), till skillnad från vad som nu gäller i Sverige, även ska reglera förfarandefrågor. I detta sammanhang anges att boutredning och arvskifte kommer att kunna regleras av främmande rätt även när arvlåtaren hade hemvist i Sverige. Utredaren ska göra en analys av vilka frågor av förfarandekaraktär som omfattas av förordningens arvsstatut samt klargöra gränsdragningen gentemot sådana rent processuella frågor som ligger utanför arvsstatutets räckvidd och som i stället kommer att regleras av lagen i det land som är behörigt att handlägga arvsärendet.

Analysen ska innefatta en bedömning av på vilket sätt svenska domstolar, myndigheter och andra behöriga organ kan omhänderta sådana uppgifter som enligt främmande rättsordningar kan tillkomma en för svenska förhållanden okänd aktör t.ex. en notarie. I detta sammanhang ska utredaren beakta den internationellt privaträttsliga principen om anpassning. Analysen ska även innefatta en bedömning av vilken betydelse förordningen får när det gäller krav på ingivande av bouppteckning.

Utredaren ska också analysera det av bland annat Sverige framförhandlade undantaget om utseende av och befogenheter för boutredningsmän i vissa situationer (artikel 29) och beskriva hur det kan komma att tillämpas i Sverige. Om det härvid visar sig att de nationella bestämmelserna i IDL och ärvdabalken om dödsboförvaltningen inte är tillräckliga för att möjliggöra en lämplig och fullgod tillämpning av undantaget, får utredaren föreslå kompletterande regler.

Som anförts i kapitel 4 innehåller arvsförordningen regler som till stora delar ersätter innehållet i IDL. Mot denna bakgrund föreslår jag att IDL upphävs i dess helhet och att kompletterande bestämmelser till arvsförordningen tas in i en ny lag (se kapitel 4).

Nedan redovisas vilka konsekvenser arvsförordningens bestämmelser om tillämplig lag får för den nuvarande svenska regleringen i IDL och i vilken mån kompletterande bestämmelser till arvsförordningen bör meddelas. Inledningsvis redogörs för några internationellt privaträttsliga principer vid tillämpning av utländsk rätt och om huruvida arvsförordningen föranleder några kompletterande allmänna bestämmelser för tillämpning av utländsk rätt.

7.3.2 Några internationellt privaträttsliga principer vid tillämpning av utländsk rätt

Bedömning: Det saknas anledning att i de bestämmelser som kompletterar arvsförordningen ta in en regel motsvarande den i 3 kap. 2 § andra stycket IDL om domstolars möjlighet att förelägga part att inkomma med utredning om innehållet i utländsk rätt.

Domstolens materiella processledning i mål om arv

En första fråga som rör tillämpning av utländsk rätt gäller om domstolen ex officio ska beakta att utländsk rätt i vissa fall ska tillämpas eller om tillämpning av utländsk rätt kräver att någon av parterna åberopar antingen en tillämplig lagvalsregel utvisande att utländsk rätt ska tillämpas eller de utländska rättsreglerna direkt. I indispositiva mål gäller att domstolen ex officio ska beakta aktuella lagvalsregler och också tillämplig utländsk rätt ex officio.¹⁵ Också för dispositiva mål är utgångspunkten att parterna inte direkt behöver åberopa antingen en tillämplig lagvalsregel eller de utländska rättsreglerna direkt, utan utländsk rätt bör i förekommande fall tillämpas utan särskild anmaning från parterna. En förutsättning härför är emellertid att parterna åberopat sådana faktiska omständigheter som kan aktualisera tillämpning av utländsk rätt.¹⁶ I dispositiva mål får domen inte grundas på omständighet som inte

¹⁵ Bogdan, Svensk internationell privat- och processrätt, åttonde upplagan, 2014, s. 38.

¹⁶ Bogdan, a.a. s. 39.

åberopats av part till grund för dennes talan (jfr 17 kap. 3 § rättegångsbalken). Det kan inte heller komma i fråga att domstolen i ett mål skulle tillämpa utländsk rätt utan parternas kännedom. Om en part åberopar en omständighet som skulle kunna vara av betydelse för lagvalet, t.ex. att ett testamente upprättats utomlands, bör domstolen inom ramen för sin materiella processledning ge parten möjlighet att uttala sig över den åberopade omständigheten som kan aktualisera tillämpning av utländsk rätt. Om parten sedan den av domstolen informeras om vilken relevans en av honom eller henne åberopad omständighet har för lagvalet är det möjligt för parten att återta sitt åberopande.¹⁷ En sådan tillämpning innebär att lagvalsreglerna ska behandlas på samma sätt som andra bestämmelser.

När det gäller mål om underhåll med internationell anknytning utgör de enhetliga lagvalsreglerna i 2007 års Haagprotokoll en förutsättning för att de av protokollet bundna staternas avgöranden ska kunna verkställas utan någon verkställighetsförklaring (se närmare kapitel 8 om erkännande och verkställighet). Mot denna bakgrund har antagits att domstolarna i mål om underhåll med internationell anknytning måste vara väl införstådda med protokollets bestämmelser och noga överväga i vilken utsträckning materiell processledning måste utövas i fråga om tillämplig lag. Sålunda har förutsatts att domstolen om det finns en utländsk anknytning i ett mål om underhåll t.ex. kan behöva fråga hur parterna ser på hemvistfrågan. Det har inte ansetts att domstolen aktivt bör efterforska omständigheter av dispositiv natur samt självklart inte heller aktivt ta upp undantagsregler som enligt 2007 års Haagprotokoll förutsätter invändning från part. Gränserna för domstolens materiella processledning har överlämnats till rättstillämpningen.¹⁸

Utgångspunkten enligt arvsförordningen är att en dom som har meddelats i en medlemsstat ska erkännas i övriga medlemsstater utan att det krävs något särskilt förfarande (artikel 39). För verkställighet i en annan medlemsstat fordras dock – till skillnad från vad som gäller för avgöranden om underhåll i förhållandet mellan de medlemsstater som är bundna av 2007 års Haagprotokoll – att domen har förklarats verkställbar, dvs. ett exekvaturförfarande (artikel 43). Arvsförordningen saknar alltså underhållsförordningens speciella koppling mellan verkställighet å ena sidan och bestämmelserna om tillämplig lag å andra sidan. Liksom beträffande lag-

¹⁷ Jänterä-Jareborg, Svensk domstol och utländsk rätt. En internationellt privat- och processrättslig studie, s. 186 f.

¹⁸ SOU 2010:59 s. 177 f.

valsreglerna i 2007 års Haagprotokoll är emellertid arvsförordningens regler om tillämplig lag utformade på ett sätt som tyder på att avsikten är att dess tillämpning är obligatorisk för staternas domstolar och andra myndigheter. Om inte annat anges i arvsförordningen ska den lag som är tillämplig på arvet i dess helhet vara lagen i den stat där den avlidne hade hemvist vid sin död (artikel 21). Den lag som anvisas enligt artikel 21 eller genom lagvalsförordnande enligt artikel 22 ska styra arvet i dess helhet.

En särskild fråga är om parterna i ett dispositivt mål själva kan komma överens om tillämplig lag, trots att de tillämpliga lagvalsreglerna inte tillmäter parternas önskemål någon betydelse. Bortsett från artikel 25.3 som ger berörda parter möjlighet att välja lagen i den avlidnes medborgarskapsland för bedömning av ett arvsavtal, innehåller inte arvsförordningen någon bestämmelse som ger parterna möjlighet att avtala om tillämplig lag. Enligt doktrin är det tveksamt vad som gäller för de fall då kollisionsreglerna inte uttryckligen tillmäter parternas överenskommelse betydelse för frågan om tillämplig lag.¹⁹ Härvid verkar man skilja mellan möjligheten att i förväg med bindande verkan komma överens om tillämplig lag och förutsättningarna för parterna att under processen avtala om lagval. Rättsläget är inte klart, men i doktrin har framförts ståndpunkten att bestämmelser om tillämplig lag i EU-lagstiftning ställer mer långtgående krav på medlemsstaternas domstolar än andra i medlemsstaterna gällande lagvalsregler.²⁰ För att arvsförordningen ska få fullt genomslag måste bestämmelserna i arvsförordningen antas innebära att parterna inte kan avtala (vare sig konkludent eller uttryckligen) om tillämplig lag såvida inte förordningen medger det.

Lojal tillämpning och anpassning

När de internationellt privaträttsliga reglerna anger att utländsk rätt ska tillämpas ska den tillämpliga lagen tolkas och tillämpas lojalt, den lojala tillämpningens princip.²¹ Det innebär att man bör tolka och tillämpa de främmande rättsreglerna som de tolkas och tillämpas i sitt ursprungsland.

¹⁹ Bogdan, Svensk internationell privat- och processrätt, åttonde upplagan, 2014, s. 40 ff.

²⁰ Jänterä-Jareborg, Svensk domstol och utländsk rätt. En internationellt privat- och processrättslig studie, s. 198.

²¹ Bogdan, Svensk internationell privat- och processrätt, åttonde upplagan, 2014, s. 42.

Bortsett från bestämmelsen i artikel 31 om anpassning av främmande sakrätter (se avsnitt 7.2.4) innehåller inte arvsförordningen någon uttrycklig bestämmelse om anpassning. Att anpassning kan behöva ske också i andra situationer och att det är förenligt med förordningen att så sker är dock uppenbart. Den anpassning av främmande sakrätter som uttryckligen föreskrivs i förordningen bör enligt arvsförordningens ingress inte utesluta andra former av anpassning i samband med tillämpning av förordningen (punkten 17).

Anpassning kan göras såväl i domstolslandets egna lag som i utländsk rätt.²² Också när samma utländska rättsordning ska tillämpas på hela förfarandet kan anpassning behöva ske.

Aktörer som inte finns i domstolslandet

Anpassning behöver också ske om den på arvet tillämpliga lagen anger att en viss fråga ska tas om hand av en för svenska förhållanden främmande aktör som inte finns i domstolslandet, t.ex. en notarie. Denna typ av offentliga tjänstemän finns i 22 av EU:s medlemsstater. I en del medlemsstater utövar notarier rättsliga funktioner i likhet med domstolar. I flertalet medlemsstater, som har notarier med befogenhet att handlägga arvsfrågor, utövar dock inte notarierna rättsliga funktioner. Den sistnämnda kategorin omfattas inte heller av arvsförordningens domstolsbegrepp (arvsförordningens ingress, punkten 20).

Ett praktiskt viktigt exempel på situationer då andra medlemsstater har ett förfarande som innefattar anlitan av notarier är accept av arv. I flera utländska rättsordningar föreskrivs att arvingar ska avge accept av arvet. Det kan t.ex. vara fråga om situationer där man inte bara ärver tillgångarna i kvarlåtenskapen utan också den dödes skulder. I flera länder är det möjligt att avge en villkorad accept av arvet, innebärande att arvtagaren begränsar sitt ansvar på så vis att denne godtar arvet utan ansvar för dödsboets skulder i den mån de överstiger tillgångarna. Om arvtagaren önskar avstå från eller godta arvet utan ansvar för dödsboets skulder utöver tillgångarna, måste denne anmäla detta till en domstol eller notarie.

För att underlätta för arvingar och testamentstagare med hemvist i en annan medlemsstat än den där arvsärendet handläggs är det enligt arvsförordningen även möjligt att avge en förklaring om accept av eller avstående från arv, legat eller laglott eller, när det

---

²² Bogdan, a.a. s. 98 f.

gäller skulderna i arvsärendet, en förklaring om ansvarsbegränsning, inför domstolarna i arvtagarnas eller testamentstagarens hemvistland. En förutsättning för att en sådan förklaring ska kunna avges inför domstol i en arvtagares eller testamentstagares hemviststat är att det enligt lagen i det landet är möjligt att avge sådana förklaringar (se artiklarna 13). Det sagda utesluter inte att sådana förklaringar kan komma att avges inför domstolar som är behöriga att pröva arvsålet; den domstol som enligt arvsförordningen är behörig att pröva arvsålet är givetvis också behörig att ta emot förklaringar av nu aktuellt slag. Om det enligt den på arvet tillämpliga lagen krävs att den som önskar begränsa sitt ansvar i fråga om skulderna i arvsärendet inleder ett rättsligt förfarande, såsom förrättande av en bouppteckning, är det också så att en förklaring avgiven i arvingens hemvistland inte anses tillräcklig (se arvsförordningens ingress, punkten 33).

Det är knappast möjligt att för varje enskilt fall uttala sig om vilket svenskt institut som ska ta hand om sådana uppgifter som enligt främmande rättsordningar kan tillkomma en för svenska förhållanden främmande aktör. Tillkommer uppgiften en s.k. notarie ligger det dock närma till hands att med tillämpning av principen om anpassning anse att en boutredningsman i Sverige kan ta hand om uppgiften. När svensk internationell behörighet föreligger enligt arvsförordningen och den på arvet tillämpliga lagen föreskriver att en person t.ex. får eller ska avge en förklaring om accept av eller avstående från arv etc. bör en boutredningsman, testamentsexekutor eller skiftesman kunna ta emot förklaringen. Mina överväganden beträffande tingsrättens möjligheter att motta sådana förklaringar enligt bestämmelserna om bevisning för framtida säkerhet i 41 kap. rättegångsbalken finns i avsnitt 6.2.2.

Utredning om utländsk rätt

När utländsk rätt ska tillämpas med stöd av en EU-regel torde förutsättas – med hänsyn till principen om EU-rättens effektivitet och medlemsstaternas lojalitetsplikt – att domstolen agerar aktivt i utredningsavseende utan hänsyn till målets internrättsliga kvalificering såsom dispositivt eller indispositivt eller liknande.²³

---

²³ Jänterä-Jareborg, Svensk domstol och utländsk rätt. En internationellt privat- och processrättslig studie, s. 194 ff. och 244.

IDL innehåller en särskild regel beträffande utredningen om innehållet i utländsk lag. Ska utländsk lag tillämpas och är innehållet inte känt för rätten får rätten enligt 3 kap. 2 § första stycket IDL förelägga part att i sådant hänseende förebringa utredning. Bestämmelsen har sin motsvarighet i 35 kap. 2 § andra stycket rättegångsbalken som anger att domstolen, om lagens innehåll inte sedan tidigare är känt för domstolen, får anmana part att förebringa bevisning härom. Domstolen har också möjlighet att begära upplysningar enligt förordning (1981:366) om rätt att i vissa fall begära upplysningar om innehållet i utländsk rätt. Framställningar enligt sistnämnda förordning görs till Justitiedepartementet. I 3 kap. 2 § andra stycket IDL anges att rätten är skyldig att söka underrättelse om innehållet i utländsk lag om lagens innehåll är okänt för rätten och ”Konungen förordnat huru underrättelse om innehållet i utländsk lag må av rätten sökas”. Bestämmelsen infördes i avvaktan på ett internationellt samarbete på familjerättens område. Något sådant samarbete har emellertid inte tillkommit och några förordnanden om skyldighet för domstolarna att inhämta utredning om innehållet i utländsk rätt har aldrig utfärdats.²⁴ I lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap samt lagen (1912:69) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskaps rättsverkningar har funnits bestämmelser av motsvarande innehåll men dessa bestämmelser har upphävts. Domstolarna är således fria i valet av vägar för inhämtande av utredning om innehållet i utländsk rätt.²⁵

I förvaltningsmyndigheters serviceskyldighet ligger att myndigheter har ett ansvar för att ärenden blir tillräckligt utredda (4 § förvaltningslagen). Det innebär att myndigheten ska leda utredningen och se till att nödvändigt material kommer in, dock inte att myndigheten ansvarar för att sköta utredningen. Är innehållet i utländsk rätt inte känt för Skatteverket kan verket förelägga den enskilde att komma in med utredning om innehållet i utländsk rätt. I många fall inhämtar dock Skatteverket själv utredning om innehållet i utländsk rätt på eget initiativ.

Enligt artikel 77 i arvsförordningen åligger det medlemsstaterna att förse kommissionen med bland annat en kort sammanfattning av sin nationella lagstiftning om arvsrätt och de nationella förfarandena rörande arvsrätt. Informationen ska finnas tillgänglig för allmänheten inom ramen för det europeiska rättsliga nätverket

²⁴ Jänterä-Jareborg, a.a. s. 250.

²⁵ Jänterä-Jareborg, a.a. s. 250.

på privaträttens område. Som nämnts kommer informationen enbart att utgöra en kort sammanfattning av den materiella arvsrätten och förfaranderegler i de olika medlemsstaterna. Den information som medlemsstaterna i enlighet med artikel 77 ska förse kommissionen med kan sålunda knappast anses tillräcklig för att ge vägledning i komplicerade arvsrättsliga frågor i det enskilda fallet och det är inte heller syftet med informationen. Till det anförda kommer att den aktuella informationen enbart tar sikte på medlemsstaters lagstiftning och alltså inte säger något om innehållet i tredjestats lagar.

Sammantaget anser jag att de befintliga bestämmelserna i rättegångsbalken och förvaltningslagen får anses ge tillräckligt stöd för domstolars och andra myndigheters förutsättningar att inhämta utredning om innehållet i utländsk rätt. Det får vidare antas att också parterna har ett intresse av att medverka till att innehållet i den utländska lagen blir känt för den svenska myndigheten. En bestämmelse motsvarande den i 3 kap. 2 § andra stycket IDL bör mot bakgrund av det anförda inte införas i den lag som kompletterar arvsförordningen.

Det bakomliggande rättsförhållandet

Enligt artikel 1 i arvsförordningen undantas en rad frågor från arvsförordningens direkta tillämpningsområde. Arvsförordningen är t.ex. inte tillämplig på fysiska personers ställning samt familjeförhållanden och förhållanden som enligt den lag som är tillämplig på sådana förhållanden har jämförbar verkan (artikel 1.2 a). Frågor som rör bakomliggande familjerättsliga statusförhållanden om t.ex. faderskap och äktenskaps giltighet ska inte bedömas enligt den lag som gäller för rätten till arv utan prövas självständigt enligt de internationellt privaträttsliga regler som gäller för de aktuella frågorna.

Avgörande av prejudiciella frågor är ofta av central betydelse för bedömningen av huvudfrågan men saknar rättskraft. Frågor som rör bakomliggande rättsförhållanden aktualiseras givetvis inte bara i mål av internationell karaktär. I internationella situationer måste man emellertid inför avgörande av prejudiciella frågor först ta ställning till enligt vilket lands lag den prejudiciella frågan ska avgöras; enligt rättsuppfattning i det land vars lag ska tillämpas på huvudfrågan eller enligt domstolslandets egna lag? Frågan om tillämplig

lag för bedömning av den prejudiciella frågan måste alltså avgöras separat. Frågeställningen gör sig som nämnts också gällande inom andra rättsområden än arv. Huvudregeln torde vara att prejudiciella frågor får avgöras enligt domstolslandets egen lag inklusive dess internationella privaträtt, men undantag förekommer.²⁶ Liksom tidigare bör frågor om vilket lands lag som ska tillämpas på prejudiciella frågor lämnas åt rättstillämpningen.

7.3.3 Tillämplig lag på arvet i dess helhet (artiklarna 21–23 i arvsförordningen)

Bedömning och förslag: Artiklarna 21–23 i arvsförordningen ersätter bestämmelserna i 1 kap. 1, 8, 9 och 10 §§ samt 2 kap. 1, 2, 7 och 8 §§ IDL om tillämplig lag i arvsrättsliga frågor och för förfarandet vid boutredning och arvskifte. Det saknas utrymme för att, i den lag som kompletterar arvsförordningen, behålla bestämmelser av motsvarande innehåll.

I kompletterande bestämmelser till arvsförordningen föreskrivs att registrering av utländsk bouppteckning eller motsvarande förteckning som enligt den på arvet tillämpliga lagen ska ges in till domstol eller annan myndighet ska ske hos Skatteverket.

Arvsförordningen innebär att det inte är möjligt att upprätthålla ett generellt krav på ingivande av bouppteckning enligt ärvdabalkens bestämmelser när utländsk rätt är tillämplig. Även om den enligt artikel 21 eller artikel 22 tillämpliga lagen är utländsk lag bör, när svensk internationell behörighet föreligger, bestämmelser i svensk rätt om bouppteckning tillämpas om den avlidne efterlämnar fast egendom i Sverige.

En bestämmelse om skyldigheten att förrätta bouppteckning när svensk internationell behörighet föreligger enligt arvsförordningen och det i kvarlåtenskapen ingår fast egendom i Sverige tas in i den lag som kompletterar arvsförordningen.²⁷

²⁶ Bogdan, Svensk internationell privat- och processrätt, åttonde upplagen, 2014, s. 95.

²⁷ Som närmare redogörs för i kapitel 9 föreslås att ett europeiskt arvsintyg ska kunna ligga till grund för en lagfartsansökan beträffande fast egendom i Sverige när boutredning och arvskifte ägt rum i en annan medlemsstat.

Inledning

Arvsförordningen innebär att IDL bör upphävas i dess helhet och att kompletterande bestämmelser till arvsförordningen tas in i en ny lag (se kapitel 4).

Lagvalsreglerna i artiklarna 21 och 22 ska läsas tillsammans med artikel 23 som närmare anger tillämpningsområdet för artiklarna 21 och 22. Arvsförordningens bestämmelser om tillämplig lag innebär att en rad paragrafer i IDL ersätts. En genomgripande förändring för den svenska internationella privaträtten på området är att arvsförordningen utgår från den avlidnes hemvist, och inte nationalitet, som avgörande för lagvalet. Nedan redogörs för aktuella bestämmelser i IDL och vilka konsekvenser arvsförordningen får för dessa. Artiklarna 21–23 innefattar bestämmelser om tillämplig lag som i gällande rätt regleras i 1 kap. 1, 7, 8, 9 och 10 §§ samt 2 kap. 1, 2 och 7 §§ IDL.

Som närmare redogörs för i kapitel 11 omfattar inte arvsförordningen frågor som rör makars eller sambors förmögenhetsförhållanden. Flertalet av bestämmelserna i 2 kap. IDL omfattar också frågor som rör makars förmögenhetsförhållanden vid makes död (bodelningsfrågor som rör sambor omfattas inte av 2 kap. IDL). I genomgången nedan, där bestämmelserna om tillämplig lag i IDL jämförs med motsvarande bestämmelser i arvsförordningen, bortses från att 2 kap. IDL också reglerar frågan om tillämplig lag för bland annat bodelning med anledning av makes död. För utredningens bedömning i frågor som rör makars och sambors förmögenhetsförhållanden vid en makes eller sambos död hänvisas till kapitel 11.

Arv

Genom arvsförordningens artiklar 21–23 ersätts till en början bestämmelsen i gällande rätt (1 kap. 1 § första stycket IDL) om tillämplig lag på frågan om rätt till arv. Såvida inte lagvalsförordnande gjorts innebär arvsförordningens lagvalsregel att den avlidnes hemvist och inte nationalitet ska vara styrande för vilket lands lag som ska vara tillämplig på arvet. Liksom beträffande sistnämnda bestämmelse i IDL är utgångspunkten för arvsförordningens lagvalsregler att den tillämpliga lagen ska tillämpas på all den avlidnes egendom, dvs. även egendom i utlandet.

I 1 kap. 1 § andra stycket IDL finns en hänvisning till att den på arvet tillämpliga lagen jämväl ska tillämpas i fråga om arvinges rätt att utöver sin laglott erhålla underhåll ur kvarlåtenskapen. Bestämmelsen syftar på regeln i 18 kap. 5 § andra stycket ärvdabalken om rätt för efterlevande make och oförsörjda barn att erhålla nödigt underhåll ur boet under tre månader från dödsfallet och motsvarande regler i andra länder.²⁸ Arvsförordningen är inte tillämplig på annan underhållsskyldighet än den som uppstår på grund av dödsfall (se artikel 1.2 e). Också enligt arvsförordningen omfattar emellertid arvsstatutet anspråk som närstående personer till den avlidne kan tänkas ha gentemot dödsboet eller arvingarna (artiklarna 21 och 22 jämfört med artikel 23.2 h).

Förskott på arv

1 kap. 8 § IDL reglerar vilket lands lag som enligt gällande rätt ska tillämpas på frågan om egendom som arvinge erhållit från arvlåtaren under dennes livstid ska anses som förskott på arv. Enligt 1 kap. 8 § IDL ska frågan bedömas enligt lagen i det land i vilket arvlåtaren var medborgare vid tiden för gåvan. Anledningen till att arvsförskott ska avräknas eller återbäras enligt lagen i det land där arvlåtaren var medborgare vid gåvotillfället är att en gåva inte ska bli mindre värdefull därför att arvlåtaren byter medborgarskap efter gåvotillfället.²⁹ Enligt artikel 23.2 i omfattar lagvalsreglerna i artiklarna 21 och 22 frågan om återföring av eller nedsättning för gåvor, förskott på arv eller legat vid beräkningen av de olika förmånstagarnas lotter. Av det anförda följer att arvsförordningens arvsstatut omfattar den situation som enligt gällande rätt regleras i 1 kap. 8 § IDL. Konsekvensen härav blir för det första att anknytningskriteriet ändras; såvida lagvalsförordnande inte gjorts, blir det arvlåtarens hemvist som styr lagvalet. Arvsförordningens bestämmelse innebär också att den avgörande tidpunkten för bedömning av anknytningskriteriet ändras från tiden för gåvan till tidpunkten när arvlåtaren avled. De arvsrättsliga reglerna om avräkning för förskott på arv samt nedsättning och återbäring av gåvor tar sikte på dispositioner som arvlåtaren företagit under sin livstid (se 6 kap. 1 § och 7 kap. 4 § ärvdabalken). Det är alltså inte orimligt att tänka sig att arvlåtarens hemvist ändras efter det att gåvan utgetts, med

²⁸ Bergquist, Internationell arvs- och bodelningsrätt. En kommentar, s. 46.

²⁹ NJA II 1938 s. 217.

innebörd att en annan lag än den som skulle ha gällt vid tidpunkten för gåvan kommer att tillämpas på frågan om gåvan ska avräkning etc. Genom att den avgörande tidpunkten för bedömning av anknytningskriteriet ändras minskas förutsebarheten och arvlåtarens självbestämmanderätt.

Behörighet att ta arv

Vilket lands lag som ska tillämpas på frågan om behörighet att arva eller ta testamente styrs enligt gällande rätt (1 kap. 9 § IDL) av i vilket land arvingen eller testamentstagaren var medborgare i vid testators död. Behörighetsfrågor att hänföra till nu behandlade lagrum kan vara frågor om arvsrätt och rätt att ta testamente för ofödda barn, hjärndöda, dödförklarade och diskriminerade.³⁰ I vissa länder gäller t.ex. att endast födda barn kan arva eller ta testamente, medan andra länder (bland annat Sverige, se 1 kap. 1 § ärvdabalken) under vissa förutsättningar godtar arvsrätt för ofödda barn. Behörighetsfrågan kan gälla såväl fysiska personer som juridiska personer.³¹ Vid testamenten till förmån för juridiska personer gäller frågan om behörighet att arva förutsättningarna för den juridiska personens existens och vilka rättigheter den juridiska personen kan ha.³² Regleringen i 1 kap. 9 § IDL ersätts i dess helhet av reglerna om tillämplig lag i artiklarna 21 och 22. Av artikel 23.2 c följer nämligen att den på arvet tillämpliga lagen ska reglera förmågan att arva.³³ Beträffande dödförklaringar bör i detta sammanhang uppmärksammas att från arvsförordningens tillämpningsområde uttryckligen undantagits frågor som rör fysiska personers försvinnande, frånvaro eller dödförklaringar (artikel 1.2 c). Det som undantas från förordningens tillämpningsområde i artikel 1 är dock inte dödförklaring i relation till behörighet att arva utan ”frågor som rör dödförklaring”.

---

³⁰ NJA II 1938 s. 217 f. och Bergquist, a.a. s. 58.

³¹ Bergquist, a.a. s. 58.

³² Bergquist, a.a. s. 60.

³³ De frågor som är att hänföra till 1 kap. 9 § IDL och artiklarna 21–23 ska skiljas från den situationen att vissa personer (t.ex. läkare, präster och advokater) kan vara uteslutna från rätt att ta emot testamente. Att vissa personer kan vara förhindrade att ta testamente regleras i 1 kap. 5 § IDL som ersätts av artiklarna 24–26 (Se nedan avsnitt 7.3.5).

Förverkande av rätt att ta testamente

Enligt gällande rätt (1 kap. 10 § IDL) ska frågan om förverkande av rätt att ta testamente bedömas enligt lagen i det land i vilket testator vid dödsfallet var medborgare. Situationen där arvinge förverkar sin arvsrätt bedöms enligt 1 kap. 1 § IDL.

Enligt artikel 23.2 d i arvsförordningen ska den på arvet tillämpliga lagen reglera arvsförklaringsföreläggning och förverkande av rätt på grund av beteende. Bestämmelsen i 1 kap. 10 § IDL ersätts genom artiklarna 21, 22 och 23.2 d och det saknas utrymme att behålla en motsvarighet till 1 kap. 10 § IDL i kompletterande bestämmelser till arvsförordningen.

Förfarandet

Enligt gällande rätt är tillämpningsområdet för de svenska förfarandereglerna mycket vidsträckt. Enligt 2 kap. 1 § första stycket IDL ska boutredning, bodelning och arvskifte efter den som vid sin död hade hemvist här i riket förrättas såsom i (lagen om boutredning och arvskifte) sägs. Bestämmelsen i 2 kap. 1 § första stycket IDL är inte en lagvalsregel och anger inte vilken materiell rätt som kan komma att tillämpas utan enbart att svenska regler ska tillämpas på själva förfarandet. Lagvalsregler för bodelning finns i 3–5 §§ LIMF och lagvalsregler för arv finns i 1 kap. IDL.

Att boutredning, bodelning och arvskifte efter den som vid sin död hade hemvist här i riket ska förrättas ”såsom i lagen om boutredning och arvskifte sägs” innebär att boutredning efter den som hade hemvist i Sverige ska ske enligt bestämmelserna i 18–22 kap. ärvdabalken, bodelning ska följa reglerna i 9 och 17 kap. äktenskapsbalken samt arvskifte ska ske enligt reglerna i 23 kap. ärvdabalken.

Också när den avlidne inte hade hemvist här i landet är enligt 2 kap. 2 § IDL de svenska förfarandereglerna tillämpliga om denne var medborgare här eller efterlämnar egendom här i landet. I sistnämnda lagrum anges sålunda att reglerna i svensk rätt om egendomsavträdande till förvaltning av boutredningsman ska gälla för den som inte hade hemvist här, men som var medborgare här eller efterlämnar egendom här. Sedan egendomen avträtts till förvaltning av boutredningsman ska boutredning, bodelning och arvskifte ske enligt svensk lag. Som redogjorts för ovan omfattar förfarande-

reglerna vid hemvist här i landet såväl här belägen egendom som egendom i utlandet. Samma sak gäller när boutredning och arvs-kifte efter svensk medborgare som inte hade hemvist här ska för-rättas enligt svensk lag (2 kap. 5 § första stycket IDL). Vid bout-redning och arvs-kifte efter utländsk medborgare som inte hade hemvist här omfattar emellertid förrättningen enbart den här befintliga egendomen samt, bortsett från skulder till svenska med-borgare eller borgenärer med hemvist här endast skulder som borgenären särskilt anmält till boutredningsmannen (2 kap. 6 § första stycket IDL).

Arvsförordningen anger att den på arvet tillämpliga lagen ska tillämpas på *arvet i dess helhet* (artiklarna 21 och 22). Som anförts ovan ska bestämmelserna läsas tillsammans med artikel 23 som närmare anger gränserna arvsstatutets räckvidd. Uppräkningen i artikel 23 är inte uttömmande. Den lag som är tillämplig på arvet bör enligt arvsförordningens ingress (punkten 42) styra arvet från det att arvsförfarandet inleds till dess att de tillgångar som utgör kvarlåtenskapen överförts till förmånstagarna, i enlighet med be-stämmelserna i den lagen. I ingressen anges vidare att den tillämp-liga lagen bör omfatta frågor som rör förvaltningen av kvarlåtens-kapen och ansvaret för skulder i arvsärendet. Att den enligt arvs-förordningen tillämpliga lagen ska styra också förfarandefrågor framgår även av hur begreppet *arv* definieras i förordningen. Med arv avses arv efter avliden som omfattar alla former av överföring av tillgångar, rättigheter och skyldigheter efter dödsfall, oavsett om det rör sig om ett testamentariskt förordnande om kvarlåtenskap eller om arv enligt den legala arvsordningen (artikel 3.1 a). I kom-missionens förslag till arvsförordning som lades fram i okto-ber 2009 uttrycktes det än tydligare: "Begreppet 'arv' bör ges en självständig tolkning och bör anses omfatta alla arvsrättsliga aspekter, i synnerhet arvsordning, boutredning och skifte."³⁴ Det sagda följer också av att bibehållandet av möjligheten att i vissa situationer utse boutredningsmän enligt domstolslandets lag, när utländsk lag är tillämplig på arvet, krävt särskilda undantagsregler (se artikel 29 som behandlas nedan). Utgångspunkten är att den på arvet tillämpliga lagen reglerar inte bara frågor om vem som har arvsrätt och fördelningen av arvet etc., utan också frågor som rör hur kvarlåtenskapen ska tas om hand och vem som efter dödsfallet ansvarar för egendomen. Arvsstatutets räckvidd enligt arvsförord-

---

³⁴ KOM (2009) 154 slutlig.

ningen innebär att utrymmet för att tillämpa svenska regler på förfarandet eller delar av detta är mycket begränsat, när utländsk lag är tillämplig på arvet. När arvsförordningen anvisar att ett visst lands lag ska tillämpas på arvet ska den lagen tillämpas även när det gäller förfarandet (oavsett om det är *lex fori* eller utländsk rätt). Genom artiklarna 21–23 i arvsförordningen ersätts sålunda reglerna för val av tillämplig lag för boutredning och arvskifte i 2 kap. 1 och 2 §§ IDL. I detta sammanhang förtjänar framhållas att arvsförordningens regler innebär att det land vars domstolar är behöriga troligtvis i de allra flesta fall kommer att tillämpa domstolslandets lag. I vissa situationer, såsom vid t.ex. lagvalsförordnande, kan emellertid utländsk rätt vara att tillämpa på arvet i dess helhet och alltså även förfarandet.

Enligt arvsförordningen gäller som huvudregel universalitetsprincipen, dvs. att hela handläggningen sker i ett land och omfattar all egendom. I arvsförordningens ingress anges att den tillämpliga lagen av rättssäkerhetsskäl och för att undvika att arvet splittras bör styra arvet i dess helhet, dvs. all egendom som utgör kvarlåtenskap, oavsett tillgångarnas natur och oavsett om tillgångarna finns i en annan medlemsstat eller i en tredjestat (punkten 37). När det väl avgjorts vilken lag som är tillämplig är utgångspunkten att den lagen ska tillämpas på arvet i dess helhet oavsett den avlidnes nationalitet, hemvist, tillgångarnas natur eller belägenhet i det enskilda fallet.³⁵ I kapitel 5 har redogjorts för att arvsförordningens behörighetsregler i vissa fall medger att förfarandet begränsas till att inte omfatta tillgångar belägna i en tredjestat.

Särskilt om kravet på ingivande av bouppteckning

En fråga som anknyter till våra inhemska förfaranderegler är kravet på ingivande av bouppteckning; kan Sverige i ett fall där svenska domstolar och myndigheter är behöriga och utländsk rätt ska tillämpas på arvet upprätthålla kravet på ingivande av bouppteckning? Med hänsyn till att arvsförordningen utgår från att såväl behörighetsfrågan som frågan om tillämplig lag ska styras av samma anknytningsfaktor, den avlidnes hemvist vid sin död kommer

³⁵ Som närmare redogörs för nedan innehåller arvsförordningen en specialbestämmelse för vissa typer av egendom såsom t.ex. fideikommiss (artikel 30). Till det anförda kommer de särskilda undantagsreglerna för förordnande av boutredningsman enligt inhemska rätt trots att arvsförordningen anger att utländsk lag ska tillämpas på arvet (artikel 29). Den närmare innebörden och konsekvenserna av artikel 29 redogörs för nedan.

sannolikt svensk lag att vara tillämplig i de flesta fall som svensk domsrätt föreligger. Även om situationer där utländsk rätt ska tillämpas får förmodas bli ovanliga måste emellertid beaktas vad som ska gälla för förfarandet i detta avseende när t.ex. en person med hemvist här gjort ett lagvalsförordnande till förmån för utländsk lag.

I internationella arvsärenden omfattar bouppteckningsskyldigheten enligt gällande svensk rätt de fall då förrättningen ska ske enligt svenska bestämmelser, dvs. om den avlidne vid sin död hade hemvist i Sverige, var svensk medborgare eller efterlämnande egendom här i landet (2 kap. 1 och 2 §§ IDL).³⁶

Bouppteckningen utgjorde tidigare underlag för beskattning och när arvsskatten slopades ifrågasattes i vilken utsträckning det över huvud taget fanns ett behov av att fortsätta att upprätta och registrera bouppteckningar.³⁷ Frågan om bouppteckningsinstitutets vara eller icke vara har också behandlats i tidigare lagstiftningsarbeten.³⁸ Sammantaget kan sägas att bouppteckningsinstitutet (dvs. både förrättningen och bouppteckningshandlingen) också efter arvsskattens avskaffande ansetts fylla en viktig funktion som inte ansetts böra ersättas med ett annat institut såsom en enklare legitimationshandling eller liknande. Bestämmelserna om bouppteckning har närmare redogjorts för i avsnittet om gällande rätt (se kapitel 3).

Vad innebär det då för kravet på ingivande av bouppteckningar att den enligt arvsförordningen tillämpliga lagen ska tillämpas också på förfarandet? Av artikel 1 i arvsförordningen följer att förordningen inte ska tillämpas på skattefrågor, tullfrågor och förvaltningsrättsliga frågor. I de medlemsstater som har regler om arvsskatt (för närvarande 21 av EU:s 28 medlemsstater) får det av bestämmelsen om arvsförordningens tillämpningsområde anses följa att förordningen inte hindrar nationella krav på bouppteckning eller motsvarande när denna ligger till grund för beskattning. Bestämmelserna om bouppteckningar utgör inte processrättsliga regler utan är en del av förfarandet. Att upprätta bouppteckning är emellertid inte frivilligt. Skyldigheten att förrätta och ge in bouppteckning utgör ett krav från det allmänna om att en viss föreskriven ordning ska iakttas vid ett dödsfall. Man skulle kunna resonera så att det offentlighetsrättsliga kravet på att en bouppteckning ska förrättas och ges in till Skatteverket utgör en förvaltningsrättslig

³⁶ Se närmare kapitel 6 om behörighetsreglerna i IDL och vad arvsförordningen innebär för dessa.

³⁷ Prop. 2004/05:25 s. 46.

³⁸ Se SOU 1996:160.

fråga som inte omfattas av arvsstatutets räckvidd enligt arvsförordningen.

Den på arvet tillämpliga lagen ska enligt artikel 23.1 f bland annat reglera arvingars, testamentstagares och boutredningsmäns befogenheter, särskilt i fråga om försäljning av egendom och betalning till borgenärer. Uppräkningen i artikel 23 om den tillämpliga lagens räckvidd är inte uttömmande. Att bestämmelser i nationell rätt som tar sikte på arvingars, testamentstagares och boutredningsmäns befogenheter, t.ex. inskränkningen i en boutredningsmans möjligheter att överlåta fast egendom i 19 kap. 13 § ärvdebalken, inte får tillämpas när utländsk rätt är tillämplig på arvet är tydligt.

Samma sak måste antas gälla frågan om huruvida ett dödsbo uppstår vid ett dödsfall. En central del av de svenska förfarandereglererna är bestämmelserna om dödsboförvaltning. När en person avlider uppstår enligt svensk rätt ett dödsbo. Ett dödsbo utgör ett självständigt rättssubjekt, en juridisk person. Dödsboet består av den avlidnes tillgångar och skulder samt rättigheter och skyldigheter. Arvet tillfaller inte automatiskt arvtagarna efter dödsfallet, men arvingar, efterlevande make eller sambo och universella testamentstagare är delägare i dödsboet. Enligt exempelvis tysk rätt överförs arvet automatiskt till arvtagarna vid den avlidnes bortgång utan att arvtagarna vidtar några åtgärder. Vill arvtagare inte godkänna arvet ska han eller hon avstå från arvet inom viss tid.³⁹ Också enligt fransk rätt överförs arvet automatiskt till arvtagarna vid dödsfallet. Kan arvsövergången ske utan stridigheter görs det genom ett tyst eller uttryckligt tillträdande.⁴⁰ När svenska domstolar enligt arvsförordningen ska tillämpa utländsk rätt innebär förordningen att de svenska bestämmelserna om dödsbon inte är tillämpliga. Tillfaller arvet enligt den utländska lagen arvtagarna automatiskt måste detta gälla även om svenska domstolar är behöriga att handlägga frågor om arvet.

På sätt som redovisats är utgångspunkten att den på arvet tillämpliga lagen reglerar frågor som rör en boutredningsmans befogenheter och om tillgångarna i kvarlåtenskapen ska tillfalla arvtagarna direkt eller ingå i ett dödsbo. Enligt min mening kan det

³⁹ Bürgerliches Gesetzbuch (BGB) §§ 1922, 1942 och 1945. Se vidare <http://www.successions-europe.eu/sv/germany/topics/how-and-when-do-you-become-an-heir>.

⁴⁰ Code civil artiklarna 724 och 782. Se vidare <http://www.successions-europe.eu/sv/france/topics/how-and-when-do-you-become-an-heir>.

inte direkt av artikel 23 anses följa att kravet på ingivande av en bouppteckning, enligt de nationella bestämmelserna härom, inte kan upprätthållas när utländsk lag är tillämplig på arvet. Även om kravet på att en bouppteckning förrättas på föreskrivet sätt och registreras hos Skatteverket utgör ett krav från det allmänna får dock, med hänsyn till uttalanden i arvsförordningens ingress, anses stå klart att förrättande och ingivande av bouppteckning är att hänföra till en sådan del av förfarandet som är tänkt att regleras av den lag som enligt förordningen är tillämplig på arvet.

Vid tillämpning av arvsförordningen anses inte bara regler som avser en boutredningsmans befogenhet vara förfaranderegler utan också bestämmelserna om förordnande av boutredningsman omfattas av förordningens arvsstatut. Det sagda följer motsatsvis av artikel 29. Den närmare innebörden av artikel 29 behandlas i det följande. Utformningen av artikel 29, som utgör ett undantag från artikel 23 om den tillämpliga lagens räckvidd, är också av betydelse för frågan om de nationella reglerna om bouppteckning kan upprätthållas när utländsk lag är tillämplig på arvet. Med stöd av artikel 29 kan en boutredningsman, trots att utländsk lag är tillämplig på arvet, under vissa särskilt angivna förutsättningar förordnas enligt *lex fori*. När det gäller den utsedde boutredningsmannens befogenheter framgår av artikel 29.2 att dessa i första hand följer av den på arvet tillämpliga lagen. Även om svensk lag alltså i vissa fall kan tillämpas för själva förordnandet av en boutredningsman är det alltså arvsstatutet i enlighet med vad som anförs i artikel 23 som reglerar vilka befogenheter boutredningsmannen har (artikel 29.2 första stycket). Om den lag som är tillämplig på arvet inte innehåller föreskrifter om befogenheter som är tillräckliga för att bevara dödsboets tillgångar eller skydda borgenärernas rättigheter eller rättigheterna för andra personer som har stått som garantier för den avlidnes skulder, får emellertid den utseende domstolen besluta att tillåta att boutredningsmannen eller boutredningsmännen utövar kvarstående befogenheter som föreskrivs i detta syfte i den egna lagen (artikel 29.2 andra stycket). Om den på arvet tillämpliga lagen är lagen i en tredjestat får domstolen i undantagsfall besluta att ge en boutredningsman alla de befogenheter som följer av *lex fori* (artikel 29.3 första stycket). Vid utövandet av sådana befogenheter ska boutredningsmännen bland annat respektera fastställandet av förmånstagarna och deras arvsrätter inklusive deras rätt till en laglott eller anspråk gentemot dödsboet eller arvingarna enligt den lag som är tillämplig på arvet.

I arvsförordningens ingress utvecklas vad som i artikel 29.2 andra stycket avses med ”kvarstående befogenheter”. Kvarstående befogenheter kan exempelvis inbegripa upprättande av en förteckning över dödsboets tillgångar och skulder, information till borgenärerna om inledande av arvsförfarandet och en uppmaning till dem att uppge sina fordringar samt att vidta interimistiska åtgärder – däribland skyddsåtgärder – avsedda att bevara dödsboets tillgångar (arvsförordningens ingress, punkten 44). Bestämmelser om bouppteckningar utgör alltså exempel på regler som avser att bevara dödsboets tillgångar eller skydda borgenärernas rättigheter eller rättigheterna för andra personer som har stått som garantier för den avlidnes skulder. Det hänvisade ingressuttalandet vore överflödigt om det generella kravet på ingivande av bouppteckning i svensk rätt skulle ha kunnat upprätthållas även i de fall utländsk lag är tillämplig på arvet. Av ingressuttalandet får också anses följa att det inte är förenligt med arvsförordningen att, när utländsk rätt föreskriver att en bouppteckning eller liknande ska ges in, tillämpa principen om anpassning och i stället tillämpa de svenska bestämmelserna om bouppteckning.

Enligt ovan nämnda ingressuttalande är således utgångspunkten att de svenska bestämmelserna om bouppteckning inte kan tillämpas när utländsk lag är tillämplig på arvet, såvida inte undantagsregeln i artikel 29 är tillämplig. Min slutsats är därför att det inte är förenligt med arvsförordningen att upprätthålla ett generellt krav på förrättande och ingivande av bouppteckning enligt svenska bestämmelser när utländsk rätt ska tillämpas på arvet.

Arvsförordningen ska, som nämnts ovan, inte tillämpas på skattefrågor (artikel 1.1). Regler om arvsskatt finns i majoriteten av EU:s medlemsstater. De medlemsstater som har nationella regler om bouppteckning eller motsvarande till grund för bedömning av skatterättsliga frågor, kan förmodas upprätthålla dessa regler trots att utländsk rätt är tillämplig på arvet. Det framstår som mycket tveksamt om jämväl en bouppteckning enligt den utländska lagen kommer att upprättas i en sådan situation. Om det t.ex. finns domsrätt i Frankrike (som har regler om arvsskatt) och svensk lag är tillämplig på arvet kan det antas att en bouppteckning eller motsvarande förteckning till grund för beskattning kommer att upprättas enligt fransk lag och ges in till behöriga myndigheter i Frankrike. En bouppteckning enligt svenska bestämmelser torde sannolikt inte komma till stånd i en sådan situation. Finns det egenom i Sverige får det vidare antas att arvingar, testamentstagare,

testamentsexekutor eller bouppteckningsman som t.ex. behöver visa sin ställning här använder sig av ett europeiskt arvsintyg.⁴¹

Om Sverige har jurisdiktion och den utländska lagen föreskriver att en bouppteckning eller motsvarande förteckning över kvarlåtenskapen ska upprättas för registrering eller annat förfarande vid domstol eller viss myndighet uppkommer frågan hur den utländska bouppteckningen ska hanteras. Om exempelvis den utländska lagen föreskriver att bouppteckningen ska registreras vid en viss myndighet är frågan om bouppteckningen ska registreras hos angiven myndighet i utlandet, här i Sverige eller kanske i båda länderna. Härvid bör beaktas att den utländska lagen kan föreskriva ett förfarande som inkluderar ett – för svenska förhållanden – främmande institut, t.ex. en notarie.

Finns det tillgångar i utlandet kan det tänkas att myndigheterna där har ett intresse av bouppteckningen. Under förutsättning att arvsförordningens behörighetsregler inte anses utgöra hinder vore det också lämpligt att registreringen sker i det aktuella landet. Saknade den avlidne tillgångar i det land vars lag ska tillämpas på arvet kan det dock ifrågasättas om de utländska myndigheterna skulle ha något intresse av bouppteckningen och vad syftet med en sådan registrering skulle vara.

Eftersom arvsförordningen innebär att regler i utländsk rätt om upprättande av bouppteckning som utgångspunkt ska följas är det enda alternativet enligt min mening att man enligt principen om anpassning i stället får ge in den utländska bouppteckningen till den myndighet i Sverige som hanterar svenska bouppteckningar, dvs. Skatteverket.

När den huvudsakliga avsikten är att den utländska bouppteckningen ska ligga till grund för arvskifte i Sverige kan lämpligheten av en sådan ordning visserligen ifrågasättas. En rimligare lösning vore att man vid tillämpning av utländsk rätt innebärande att en bouppteckning eller motsvarande handling ska ges in eller registreras vid en viss myndighet enligt principen om anpassning i stället tillämpar de svenska reglerna om bouppteckning. Som jag ser det skulle emellertid en sådan ordning strida mot arvsförordningen. Det sagda innebär att bouppteckningar får upprättas enligt utländsk rätt och registreras hos Skatteverket i de sannolikt mycket

---

⁴¹ Arvsförordningens bestämmelser om det europeiska arvsintyget behandlas i kapitel 9. Finns tillgångar i en tredjestat kan man dock inte räkna med att ett arvsintyg godtas där som en legitimationshandling. I förhållande till tredjestat förändrar alltså inte arvsförordningen den ordning som tidigare har gällt.

få fall som Sverige har jurisdiktion, utländsk rätt ska tillämpas på arvet och artikel 29 inte är tillämplig. En bestämmelse om att Skatteverket är behörig myndighet att ta emot utländska bouppteckningar bör tas in i den lag som kompletterar arvsförordningen. Upphävandet av det generella kravet på ingivande av bouppteckning enligt bestämmelserna i ärvdabalken i internationella arvsärenden när utländsk lag är tillämplig på arvet följer av upphävandet av 2 kap. 1 och 2 §§ IDL.

Omfattar kvarlåtenskapen fast egendomen är den inregistrerade bouppteckningen central för förvärvarens möjligheter att erhålla lagfart. Bestämmelser om lagfart finns i 20 kap. jordabalken. Skyldigheten för den som med äganderätt förvärvat fast egendom att söka inskrivning av förvärvet (lagfart) slås fast i 20 kap. 1 § jordabalken. Lagfarten är en formell registrering i inskrivningsregistret av ett gjort förvärv. Ett dödsbo är inte skyldigt att söka lagfart i annat fall än när dödsboet överlåter fast egendom. Anledningen härtill är att det inte är fråga om ett förvärv i egentlig mening utan egendomen överförs till dödsboet. Överföringen av fast egendom som tillhört den döde till dödsboet är alltså inte lagfartspliktigt, men om dödsboet ska överlåta fast egendom behöver dödsboet söka lagfart. Vidare behöver inte heller en make eller sambo som ”förvärvar” fast egendom genom bodelning söka lagfart, såvida inte egendomen tillhört den avlidne (20 kap. 1 § andra stycket jordabalken).

Den som erhåller fast egendom genom arv, testamente, arvsavstående etc. är emellertid skyldig att ansöka om lagfart. Skyldighet att söka lagfart för fast egendom i Sverige måste också anses föreligga om den på arvet tillämpliga lagen saknar bestämmelser om dödsbo. Innebär den utländska lagen att fast egendom går direkt från den avlidne till en arvinge (eller samtliga arvingar med samäganderätt) uppstår också skyldighet att söka lagfart för fast egendom i Sverige. Vid ansökan om lagfart ska fångeshandlingen och de övriga handlingar som är nödvändiga för att styrka förvärvet ges in (20 kap. 5 § första stycket första meningen jordabalken). Arvinge som genom arvskifte erhåller fast egendom behöver till lagfartsansökan bilägga bland annat arvskifteshandlingen i original och en bestyrkt kopia av den inregistrerade bouppteckningen. Till ansökan om lagfart för fastighet som erhållits genom testamentsförordnande ska bland annat biläggas det lagakraftvunna testamentet i original och en bestyrkt kopia av en inregistrerad bouppteckning. Om ett dödsbo eller en arvinge som är ensam delägare i ett dödsbo

söker lagfart på förvärv av egendom från den döde anses en inregistrerad bouppteckning efter denne som fångeshandling (20 kap. 5 § första stycket andra meningen jordabalken).

Som anförts ovan är det min bedömning att arvsförordningen innebär att ett generellt krav på ingivande av bouppteckningar inte kan upprätthållas när utländsk rätt ska tillämpas på arvet. Frågan är då om kravet, mot bakgrund av den inregistrerade bouppteckningens betydelse för lagfartsansökan, bör upprätthållas när kvarlåtenskapen omfattar fast egendom i Sverige.

Från arvsförordningens tillämpningsområde undantas frågor som rör registrering i ett register av rättigheter i fast eller lös egendom, inbegripet de rättsliga krav som ställs vid en sådan registrering, och verkningarna av en registrering eller utebliven registrering av sådana rättigheter i ett register (artikel 1.2 l). Undantaget torde ta sikte på såväl inskrivning av in-teckningar och panträtter som inskrivning av förvärv (lagfart). I arvsförordningens ingress anges i detta avseende att det bör vara lagen i den medlemsstat där registret förs (för fast egendom, lagen där egendomen är belägen [*lex rei sitae*]) som avgör de rättsliga villkoren och förfarandet för registreringen samt vilka myndigheter, såsom myndigheter med ansvar för fastighetsregister eller notarier, som ansvarar för att kontrollera att alla krav har uppfyllts och att de handlingar som uppvisats är tillräckliga eller innehåller de uppgifter som krävs (punkten 18).

Såvida det inte är fråga om ett dödsbo eller en arvinge som är ensam delägare i ett dödsbo som söker lagfart på förvärv från den döde finns det i och för sig inget formellt hinder mot att en utländsk bouppteckning eller motsvarande (tillsammans med andra handlingar) läggs till grund för en lagfartsansökan. Arvsförordningen hindrar dock inte att svenska bestämmelser om bouppteckning följs i syfte att tillgodose inhemska bestämmelser om lagfart när Sverige har jurisdiktion. När Sverige har jurisdiktion samt boutredning och arvskifte ska äga rum i Sverige finns det – oaktat att utländsk rätt är tillämplig på arvet – skäl för att, med stöd av det undantag som görs i arvsförordningen beträffande de rättsliga villkoren och förfarandet för registrering av fast egendom, upprätthålla kravet på ingivande av bouppteckning. I den lag som kompletterar arvsförordningen bör därför föreskrivas att bouppteckning ska förrättas enligt svensk lag om det i kvarlåtenskapen ingår

fast egendom belägen i Sverige.⁴² Praktiska skäl talar för att boupp-teckningen då i dess helhet upprättas enligt svenska bestämmelser.

Som närmare redogörs för i kapitel 9 anser jag att ett europeiskt arvsintyg som utfärdats i en behörig medlemsstat bör kunna ligga till grund för lagfart beträffande fast egendom i Sverige när boutredning och arvskifte förrättas i en annan medlemsstat. Ett arvsintyg ska utfärdas i den medlemsstat som enligt arvsförordningen har behörighet i syfte att användas i en annan medlemsstat.

Skulder

Att dödsbodelägares ansvar för skulder enligt gällande rätt ska bedömas enligt svensk lag när boutredning, bodelning eller arvskifte sker här följer av 2 kap. 7 § IDL. De materiella reglerna om dödsbodelägares ansvar för den avlidnes skulder finns i 21 kap. ärvdabalken. Arvsförordningens arvsstatut enligt artikel 21 eller artikel 22 omfattar ansvaret för skulderna i arvsärendet (artikel 23.2 g). När utländsk lag är tillämplig på arvet ska bestämmelserna i den lagen också tillämpas på frågan om ansvaret för skulderna i arvsärendet. Är svensk rätt tillämplig på arvet följer av bestämmelsen i arvsförordningen att svensk rätt ska tillämpas också på frågan om ansvaret för skulderna i arvsärendet.

Delgivning, klander och preskription

Tillämplig lag för delgivning och klander av testamente samt preskription av rätt att ta arv eller testamente regleras enligt gällande rätt i 2 kap. 8 § IDL. Sker boutredning och arvskifte här ska bestämmelserna i 14 och 16 kap. ärvdabalken tillämpas på frågor om delgivning och klander av testamente respektive preskription av arvs- eller testamentsrätt.

Frågan om tillämplig lag för nu behandlade frågor tas inte uttryckligen upp i artikel 23 som reglerar arvsstatutets räckvidd. Uppräknningen i artikeln är dock inte uttömmande och med hänsyn till att den på arvet tillämpliga lagen ska reglera arvet i dess helhet

---

⁴² Bestämmelser om inskrivning finns också vid förvärv av skepp och registrerat skeppsbygge (se 2 kap. 3 § sjölagen [1994:1009]) samt vid förvärv av och nyttjanderätt till luftfartyg och om in-teckning i luftfartyg (lagen [1955:227] om inskrivning av rätt till luftfartyg). Enligt min mening föranleder emellertid inte nämnda lagar att kravet på ingivande av svensk boupp-teckning behöver upprätthållas.

kan det hållas för visst att avsikten är att den på arvet tillämpliga lagen enligt artikel 21 eller 22 också ska reglera frågor om delgivning och klander av testamente samt preskription av arvs- eller testamentsrätt. Det framstår också som naturligt att det lands lag som i övrigt tillämpas på förfarandet för boutredning och arvskifte också tillämpas på frågan om delgivning och klander av testamente samt preskription av rätt att ta arv eller testamente. När det gäller delgivning bör förtydligas att man bör skilja på föreskrifter om att delgivning av en viss handling ska ske och lagregler som anger hur själva delgivningen ska gå till. Den lag som enligt arvsförordningen är tillämplig på arvet bör tillämpas när det gäller frågan om vilka handlingar som ska delges. Själva förfarandet för delgivning bör emellertid styras av lagen i det land där boutredningen och arvskiftet äger rum.

7.3.4 De särskilda reglerna för boutredningsmän (artikel 29 i arvsförordningen)

Inledning

Det av bland annat Sverige framförhandlade undantaget i artikel 29 om utseende av och befogenheter för boutredningsmän i vissa situationer innebär att den behöriga domstolen, oaktat att den lag som är tillämplig på arvet är utländsk lag, får utse en eller flera boutredningsmän i enlighet med sin egen lagstiftning. Den grundläggande förutsättningen för tillämpning av artikel 29 är alltså att svenska domstolar är behöriga och att utländsk lag är tillämplig. Även om arvsförordningen syftar till att åstadkomma en ordning som innebär att domstolar och myndigheter som huvudregel ska tillämpa sin nationella lagstiftning kan svensk domsrätt föreligga och utländsk lag vara tillämplig såväl när den avlidne hade hemvist här som i ett annat land.

I vilka situationer kan artikel 29 aktualiseras?

När den avlidne vid sin död hade *hemvist i Sverige* och svenska domstolar är behöriga att handlägga arvsålet i dess helhet enligt huvudregeln i artikel 4 kan utländsk rätt vara tillämplig på arvet i två situationer. Utländsk rätt kan, trots att arvlåtaren vid sin död hade hemvist i Sverige, vara tillämplig *om den avlidne genom lag-*

valsförordnande valt lagen i sitt medborgarskapsland (artikel 22). Även om förordningen anger att svenska domstolar är behöriga på grund av hemvist kan antas att domstolen i vissa fall, vid lagvals-förordnanden, kommer att avvisa talan. Domstolen ska nämligen avvisa talan om parterna, i fall där den avlidne gjort ett lagvals-förordnande, har avtalat om prorogation (artikel 6 b). Avvisning kan också aktualiseras på begäran av någon av parterna i målet om domstolen bedömer att domstolarna i den medlemsstat vars lag har valts är bättre lämpad att pröva arvsålet (artikel 6 a). På motsvarande sätt anger förordningen att domstolarna i en medlemsstat vars lag har valts av den avlidne ska ha behörighet att pröva arvs-ålet i de angivna fallen (artikel 7). Även om talan avvisats av den svenska domstolen kan det finnas kvarstående befogenheter för svenska domstolar och myndigheter. Exempelvis får intermistiska åtgärder begäras enligt artikel 19.

Utländsk rätt kan vidare vara tillämplig på arvet även när den avlidne vid sin död hade hemvist i Sverige *om den avlidne vid sin död uppenbart hade en närmare anknytning till en annan stat* (artikel 21.2) (se ovan avsnitt 7.2.1 beträffande bestämmelsens innebörd).

Också när den avlidne vid sin död hade *hemvist i ett annat land* kan svenska domstolar enligt arvsförordningen vara behöriga samt ha att tillämpa utländsk rätt. När den avlidne vid sin död inte hade hemvist i en medlemsstat kan behörighet att pröva arvsålet i dess helhet grundas på bestämmelsen om *subsidiär behörighet* (artikel 10). En förutsättning för behörighet enligt den nu aktuella bestämmelsen är att den döde efterlämnar egendom på medlemsstatens territorium. Det krävs då också antingen att den avlidne vid sin död var medborgare i den aktuella medlemsstaten, eller i annat fall att denne tidigare haft sin hemvist i den medlemsstaten och att det vid tiden för talans väckande inte förflutit mer än fem år sedan hemvisten ändrades. Finns det ingen behörig domstol enligt det nu sagda ska domstolarna i den medlemsstat där egendomen är belägen ändå vara behöriga att fatta beslut om dessa tillgångar.

Slutligen kan svensk domstol vara behörig enligt bestämmelsen om *forum necessitatis* (artikel 11). Om ingen medlemsstats domstol är behörig enligt andra bestämmelser i arvsförordningen, kan domstolarna i en medlemsstat i undantagsfall pröva arvsålet om ett förfarande inte rimligen kan inledas eller genomföras eller visar sig vara omöjligt i en tredjestat till vilket målet har nära anknytning.

Målet måste då ha tillräcklig anknytning till den medlemsstat i vilken talan väcks.

I båda de ovan beskrivna situationerna om behörighet för svenska domstolar vid hemvist utomlands kommer den på arvet tillämpliga lagen att vara lagen i en tredjestat. Situationen att personen i den tredjestaten var svensk medborgare och genom lagvalsförordnande angett att svensk lag ska tillämpas på arvet efter denne kan givetvis också grunda behörighet för svenska domstolar enligt den ovan beskrivna bestämmelsen i artikel 7 om behörighet vid lagvalsförordnande. Sådana situationer faller dock utanför den problemställning som behandlas här eftersom svensk rätt i enlighet med lagvalsförordnandet då ska tillämpas på arvet.

I vilka fall är det enligt svensk rätt obligatoriskt att förordna om särskild dödsboförvaltning?

En första förutsättning för att de särskilda reglerna om utseende av och befogenheter för boutredningsmän i artikel 29 ska vara tillämpliga är att det enligt domstolslandets lag är *obligatoriskt att utse boutredningsman* eller att detta är obligatoriskt på begäran. Även om det i praktiken ofta sker genom samma beslut bör inledningsvis anmärkas att själva förordnandet om särskild dödsboförvaltning, dvs. avträdande av boets förvaltning av boutredningsman och utseende av boutredningsman är två olika beslut, som inte nödvändigtvis behöver fattas samtidigt.⁴³ Skrivningen i artikel 29 bör dock rimligen förstås som att det fordras att domstolslandets lag uppställer krav på förordnande om särskild dödsboförvaltning av boutredningsman.

Enligt 19 kap. 1 § ärvdabalken är det obligatoriskt att förordna om att egendomen ska avträdas till förvaltning av boutredningsman och utse någon att i sådan egenskap handha förvaltningen på begäran av dödsbodelägare. Också den som erhållit legat eller äger föra talan om fullgörande av ändamålsbestämmelse kan, när det anses nödvändigt för legatets eller ändamålsbestämmelsens verkställande, begära förordnande av boutredningsman. Boutredningsman ska vidare förordnas på begäran av borgenär eller den som står ansvar för betalning av skuld efter den døde om det måste antas att dödsboet är på obestånd eller

---

⁴³ Wallin och Lind, Ärvdabalken Del II. Boutredning och arvskifte, försäkringar m.m. (version den 1 februari 2013, femte upplagan med tillägg och ändringar, Zeteo), kommentaren till 19 kap. 1 § ärvdabalken.

att sökandens rätt eljest äventyras. Är dödsbodelägare eller den som erhållit legat omyndig eller har enligt 11 kap. 3, 4, eller 7 § föräldrabalken god man eller förvaltare förordnats för honom, ska dödsboet avträdas till förvaltning av boutredningsman, om överförmyndaren begär det och rätten finner skäl till det.

Som närmare redogörs för i kapitel 13 föreslår jag att en bestämmelse motsvarande den i 2 kap. 3 § IDL om förordnande av boutredningsman efter anmälan av socialnämnden tas in i den lag som kompletterar arvsförordningen. Den föreslagna bestämmelsen tar sikte på provisoriska åtgärder som får vidtas i en medlemsstat enligt domstolslandets lag, även om en domstol i en annan medlemsstat är behörig att pröva målet i sak enligt arvsförordningen (se artikel 19).

I övrigt har jag inte funnit skäl att föreslå kompletterande bestämmelser till arvsförordningen om i vilka fall det är obligatoriskt att utse en boutredningsman.

Oberoende boutredningsman

Även om arvsförordningen hänvisar till domstolslandets lag för bedömning av i vilka situationer det är obligatoriskt att utse boutredningsman följer av artikel 29.1 att det i första hand är den på arvet tillämpliga lagen som styr *vem som kan utses till boutredningsman*. Sålunda föreskrivs att den eller de boutredningsmän som utses enligt artikel 29 ska vara den eller de personer som har rätt att vara testamentsexekutorer för den avlidne och/eller vara boutredningsmän enligt den lag som är tillämplig på arvet. Om den på arvet tillämpliga lagen inte innehåller föreskrifter om boutredningsmän i form av personer som inte är förmånstagare får domstolarna i den medlemsstat där boutredningsmannen ska utses emellertid utse en utomstående boutredningsman enligt sin egen lagstiftning. För utseende av en utomstående boutredningsman enligt domstolslandets egna lagstiftning fordras för det första att domstolslandets lag kräver det *och* att det rör sig om 1) en allvarlig intressekonflikt mellan förmånstagarna eller mellan förmånstagarna och borgenärerna eller andra personer som har stått som garantier för den avlidnes skulder, 2) oenighet bland förmånstagarna med avseende på boutredningsuppdraget eller 3) ett komplicerat dödsbo att förvalta på grund av typen av tillgångar.

Enligt 19 kap. 3 § ärvdabalken ska val av boutredningsman träffas så att uppdraget kan förväntas bli utfört med den insikt som

boets beskaffenhet kräver. Särskilt avseende ska fästas vid förslag av dem, vilkas rätt är beroende av utredningen. Det finns inget som hindrar att dödsbodelägare, dvs. en efterlevande sambo eller make, arvinge eller universell testamentstagare utses till boutredningsman. I 19 kap. 3 § andra stycket ärvdabalken anges uttryckligen att delägare må förordnas till boutredningsman. Om en testamentsexekutor är utsedd, ska denne enligt sistnämnda bestämmelse tredje stycket förordnas till boutredningsman såvida inte särskilda skäl talar mot det. Att det enligt ärvdabalken i första hand är dödsbodelägarna som har rätt att förvalta kvarlåtenskapen följer av att de, också sedan dödsboet avträtts till förvaltning av boutredningsman och en boutredningsman förordnats, gemensamt kan begära att boet inte längre ska förvaltas av boutredningsman, med följd att förvaltningen återgår till delägarna (19 kap. 6 § ärvdabalken). Föreligger en sådan begäran från samtliga dödsbodelägare ska rätten med boutredningsmannens entledigande förordna att boet inte längre ska stå under särskild dödsboförvaltning, såframt det kan ske utan fara för någon vars rätt är beroende av utredningen. Det sagda gäller inte om viss egendom enligt testamente ska vara undantagen delägarnas förvaltning och boutredningsman på grund därav utsetts. Är testamentsexekutor förordnad till boutredningsman krävs dennes samtycke för ett entledigande.

Även om ärvdabalken inte uttryckligen uppställer något krav på att den som förordnas som boutredningsman är oberoende följer det av de intressen som ska beaktas vid förordnandet att så blir fallet när det finns oenighet bland dödsbodelägarna eller annars finns skäl för att en oberoende boutredningsman bör utses.

När särskild dödsboförvaltning anordnats för egendom efter någon som vid sin död inte hade hemvist i riket får enligt 2 kap. 4 § IDL inte till boutredningsman utses dödsbodelägare eller annan vars rätt är beroende av utredningen och förvaltningen inte övertas av delägare. Som närmare redogörs för i kapitel 13 anser jag att en bestämmelse om krav på oberoende boutredningsman bör finnas kvar i den lag som kompletterar arvsförordningen.

Min bedömning är att befintliga bestämmelser i svensk materiell rätt är tillräckliga för det fall den lag som är tillämplig på arvet inte innehåller föreskrifter om befogenheter som är tillräckliga för att bevara dödsboets tillgångar eller skydda borgenärernas rättigheter eller rättigheterna för andra personer som har stått som garant för den avlidnes skulder.

Tingsrättens beslut

I tingsrättens beslut om förordnande av förvaltning av boutredningsman och utseende av boutredningsman anges enligt gällande svensk rätt inga andra villkor för boutredningsmannens förvaltning än en erinran om den redovisningsskyldighet som åvilar boutredningsmannen.

En boutredningsman (utsedd enligt den på arvet tillämpliga lagen eller *lex fori*) ska i första hand utöva de befogenheter som följer av den på arvet tillämpliga lagen (artikel 29.2 första stycket). Som redovisats ovan får domstolen i beslutet fastställa specifika villkor för utövande av sådana befogenheter. Det är svårt att se på vilket sätt det är tänkt att tingsrätten närmare ska kunna fastställa villkor för en boutredningsmans befogenheter enligt den utländska lagen. Följer boutredningsmannens befogenheter av den på arvet tillämpliga lagen kan man dock tänka sig att tingsrätten i beslutet erinrar om att boutredningsmannens befogenheter följer av den utländska lagen.

När den på arvet tillämpliga lagen inte innehåller föreskrifter om befogenheter som är tillräckliga för att bevara dödsboets tillgångar eller skydda borgenärens rättigheter eller andra personer som har stått garant för den avlidnes skulder får den utseende domstolen besluta att tillåta att boutredningsmannen utövar s.k. kvarstående befogenheter enligt *lex fori* och i beslutet fastställa specifika villkor för utövandet av sådana befogenheter (artikel 29.2 andra stycket). Om den på arvet tillämpliga lagen är lagen i en tredjestat får domstolen också, i undantagsfall, besluta att ge boutredningsmannen samtliga befogenheter enligt *lex fori* (artikel 29.3 första stycket). I praktiken bör föreskrifterna i arvsförordningen om att domstolen får besluta att ge boutredningsmannen tillstånd att utöva befogenheter enligt *lex fori* förutsätta ett yrkande om detta från den som ansöker om boutredningsman eller, om boutredningsmannaförvaltning redan har anordnats, från boutredningsmannen. Tingsrätten bör inte åläggas att, inför beslutet om förordnande av förvaltning av boutredningsman, *ex officio* undersöka om innehållet i den utländska rätten är tillräckligt för att bevara dödsboets tillgångar etc. Mot bakgrund av att ansökan om boutredningsmannaförvaltning vanligen görs av dödsbodelägare kan det i praktiken förväntas bli så att frågan om att kunna utöva boutredningsbefogenheter enligt svensk rätt uppkommer först efter att boutredningsmannen har påbörjat sitt arbete, dvs. först efter det att beslutet om boutred-

ningsman fattats. Den utsedde boutredningsmannen bör i en sådan situation genom anmälan till den tingsrätt som förordnat om särskild dödsboförvaltning kunna utverka ett beslut om tillstånd att utöva befogenheter enligt svensk rätt.

7.3.5 Testamenten och arvsavtal (artiklarna 24–26 i arvsförordningen)

Bedömning: Genom artiklarna 24–26 i arvsförordningen ersätts bestämmelserna i 1 kap. 3, 5, 6 och 7 §§ IDL. Det saknas utrymme för att i kompletterande bestämmelser till arvsförordningen behålla regler av motsvarande innebörd.

Behörighet att upprätta och återkalla testamente

Tillämplig lag för bedömning av behörighet att upprätta eller återkalla testamente regleras enligt gällande rätt i 1 kap. 3 § IDL. Med behörighet avses att testator dels ska ha uppnått en viss ålder (enligt 9 kap. 1 § ärvdabalken myndighetsålder), dels vara i sådant sinnestillstånd att han förstår innebörden av förordnandet.⁴⁴ Enligt bestämmelsen ska frågan bedömas enligt lagen i testators medborgarskapsland när rättshandlingen företogs. Andra meningen i 1 kap. 3 § IDL tar sikte på situationen att en person när rättshandlingen företogs enligt den då tillämpliga lagen var behörig att upprätta ett testamente, men att denne senare byter medborgarskap och han enligt den nya tillämpliga lagen inte är behörig att återkalla förordnandet. Enligt 1 kap. 3 § andra meningen IDL ska i en sådan situation en återkallelse ändå vara gällande här om testator enligt lagen i sitt förra medborgarskapsland fortfarande var behörig att återkalla testamentet.

Frågan om tillämplig lag för bedömning av den materiella giltigheten av förordnanden av kvarlåtenskap som inte är arvsavtal regleras i artikel 24. Artikel 24 ska läsas tillsammans med artikel 26 som anger vilka frågor som är att hänföra till den materiella giltigheten och sålunda faller in under artikel 24. Till den materiella giltigheten hör till att börja med frågor som rör kapaciteten⁴⁵ hos den person

⁴⁴ Bergquist, Internationell arvs- och bodelningsrätt. En kommentar, s. 48.

⁴⁵ Med kapacitet torde inte avses annan innebörd än behörighet.

som upprättar förordnandet om kvarlåtenskap att upprätta ett sådant förordnande (artikel 26.1 a).

Bestämmelsen i 1 kap. 3 § första meningen IDL ersätts i dess helhet av lagvalsbestämmelsen i artikel 24 som innebär att behörigheten ska bedömas antingen enligt lagen i testators hemviststat vid förordnandet, såvida denne inte hade uppenbart närmare anknytning till en annan stat, eller enligt lagen i testators medborgarskapsland om denne särskilt förordnat om lagval. Genom artikel 26.2 ersätts också bestämmelsen i 1 kap. 3 § andra meningen IDL. Arvsförordningens reglering innebär i detta sammanhang mer långtgående förutsättningar för testators behörighet att återkalla eller ändra förordnanden om kvarlåtenskap. Enligt artikel 26.2 ska en senare ändring av den tillämpliga lagen inte påverka personens behörighet att ändra eller återkalla ett förordnande. Avgörande för bedömningen av om återkallelsen är materiellt giltig är sålunda endast om testator hade behörighet att göra det ursprungliga förordnandet; en senare ändring av den inhemska tillämpliga lagen eller tillämplig lag på grund av t.ex. ändrat hemvist påverkar inte behörigheten att återkalla eller ändra.

Testamente – ogiltighet på grund av förordnandets innehåll

Frågan om tillämplig lag för bedömningen om ett testamente är ogiltigt på grund av sitt innehåll regleras enligt gällande rätt i 1 kap. 5 § IDL. Lagrummet kan bland annat tillämpas på frågor om speciella inskränkningar för vissa personer som kunnat utöva ett obehörigt inflytande på testator, t.ex. läkare, präst och advokat.⁴⁶ Huruvida frågan om ett testamente som inkräktar på en laglott ska vara att hänföra till 1 kap. 5 § IDL eller 1 kap. 1 § IDL torde vara oklart.⁴⁷ I arvsförordningens ingress anges att tillämplig lag för bedömning av bland annat tillåtligheten och den materiella giltigheten för ett förordnande om kvarlåtenskap inte bör påverka rättigheterna för en person som enligt den lagstiftning som är tillämplig på arvet har rätt till laglott eller en annan rätt som denne inte kan fråntas av den person vars kvarlåtenskap det gäller (punkten 50). Härigenom torde stå klart att tillämplig lag för bedömning av de rättigheter som tillkommer personer som har rätt till bland annat laglott ska vara den på arvet tillämpliga lagen enligt artikel 21 eller 22. Däremot omfattar

⁴⁶ NJA II 1938 s. 214.

⁴⁷ Bergquist, Internationell arvs- och bodelningsrätt. En kommentar, s. 53.

artikel 24 tillämplig lag för frågan om de särskilda skäl som förhindrar den person som upprättar förordnandet att gynna vissa personer eller som förhindrar en person att motta arvsegendom från den person som upprättar förordnandet (artikel 26.1 b). I 1 kap. 5 § IDL regleras också frågan om tillämplig lag beträffande frågan om giltigheten av förordnanden rörande fast egendom till förmån för ofödda. Tillämplig lag för sådana förordnanden torde också omfattas av artikel 24. Artiklarna 24 och 26.1 b) motsvarar alltså 1 kap. 5 § IDL och något utrymme för att i nationell rätt behålla en regel av motsvarande innebörd som 1 kap. 5 § IDL finns inte.

Testamente – ogiltighet på grund av testators sinnessillstånd etc.

I 1 kap. 6 § IDL regleras vilket lands lag som ska tillämpas på frågan om ett testamentsförordnande eller ett återkallande av testamente är ogiltigt på grund av testators sinnessillstånd eller på grund av svek, villfarelse, tvång eller annan otillbörlig påverkan. De situationer som avses i bestämmelsen är de som regleras i 13 kap. 2 och 3 §§ ärvdabalken. Vid tillämpning av artikel 24 ska till den materiella giltigheten hänföra sig frågor som rör bedrägeri, olaga tvång, misstag och andra frågor gällande samtycket eller avsikten hos den person som upprättar förordnandet (artikel 26.1 e). Lagvalsreglerna i 1 kap. 6 § IDL ersätts sålunda av bestämmelsen om tillämplig lag i artikel 24.

Som redogjorts för ovan regleras tillämplig lag för frågan om behörighet att arva (1 kap. 9 § IDL) och frågan om förverkande av rätt att ta testamente (1 kap. 10 § IDL) inte av artikel 24 utan enligt artikel 21 (artikel 23.2 c och d).

Arvsavtal och gåva för dödsfalls skull

Enligt 1 kap. 7 § första stycket IDL ska frågan om bindande verkan av arvsavtal med arvlåtaren eller av gåva för dödsfalls skull prövas enligt lagen i det land i vilket arvlåtaren var medborgare när rätts handlingen företogs. Tillämplig lag för bedömning av tillåtlighet och materiell giltighet av arvsavtal regleras i artikel 25 i arvsförordningen och artikeln ersätter 1 kap. 7 § första stycket IDL.

Har någon i fråga om rätt på grund av arv eller testamente efter den som ännu lever träffat avtal med annan än denne är det enligt 1 kap. 7 § andra stycket IDL inte i något fall gällande här. Sådana avtal är ogiltiga enligt 17 kap. 1 § ärvdabalken och i förarbetena till IDL anges att ordre public-synpunkten i dessa fall har ansetts så stark att avtalen generellt inte accepteras i Sverige.⁴⁸

Artikel 25.3 stadgar rätt för parterna att välja att prövningen av om arvsavtalet är tillåtligt och materiellt giltigt ska regleras av den lag som den person eller en av de personer vilkas kvarlåtenskap berörs kunde ha valt i enlighet med artikel 22 (lagvalsförordnande), dvs. medborgarskapslandets lag. Det förhållande att förordningen innehåller en särskild bestämmelse som ger parterna möjlighet att välja lag för detta fall kan innebära att arvsavtal som inte skulle vara giltiga enligt svensk rätt kan vara det enligt utländsk materiell arvsrätt. Det kan också vara så att definitionen av arvsavtal görs annorlunda i utländsk rätt. Bestämmelsen i 17 kap. 1 § ärvdabalken är t.ex. inte direkt tillämplig på avtal som innebär en överlåtelse av efterarvsrätt. Avtalet träffas först efter arvlåtarens död och är alltså inte att betrakta som ett sådant arvsavtal som avses i 17 kap. 1 § ärvdabalken. I förarbetena till bestämmelsen anges att en analogisk tillämpning av 17 kap. 1 § ärvdabalken kan vara aktuellt på ett sådant avtal av hänsyn till den efterlevande maken.⁴⁹ Dock lämnar också motivuttalandena utrymme för att förhållandena kan vara sådana att avtalet inte bör underkännas och det överlämnas åt rättstillämpningen att avgöra om skäl för en analogisk tillämpning av lagrummet föreligger eller inte. Vidare kan man tänka sig andra typer av avtal som rör arv men som inte skulle definieras som arvsavtal i den mening som avses i 17 kap. 1 § ärvdabalken. En situation som t.ex. inte omfattas av förbudet i 17 kap. 1 § ärvdabalken är att bröstarvingar efter den först avlidne makens död ingår avtal om arv efter denne. Sådana avtal är inte föremål för någon reglering i svensk rätt och synes så länge avtalet avser deras inbördes kvotdelar och inte enskilda egendomsobjekt kunna godtas. Även avtal mellan efterarvingar och efterlevande make godtas i den mån det avser fastställande av andelstalen för efterarvet.

I arvsförordningens ingress anges också att skälet till bestämmelsen om tillämplig lag beträffande arvsavtal, som är en typ av förordnande om kvarlåtenskap, är att medlemsstaterna har olika bestämmelser när det gäller tillåtligheten och godkännandet av

⁴⁸ NJA II 1938 s. 216.

⁴⁹ NJA II 1930 s. 408–412; NJA II 1958 s. 147.

sådana avtal. Bestämmelserna om tillämplig lag för arvsavtals tillåtlighet och materiella giltighet avser att göra det lättare att få arvsrättigheter till följd av ett sådant avtal godkända i medlemsstaterna (punkten 49). Med hänsyn till det nyss anförda vore det oförenligt med arvsförordningens syfte att redan i förväg i inhemsk lagstiftning underkänna avtal oavsett vad den utländska lagen stadgar. Mot denna bakgrund kan inte heller en bestämmelse motsvarande 1 kap. 7 § andra stycket IDL behållas i den kompletterande lagen. Frågan om bestämmelser i en utländsk lag anses uppenbart oförenliga med grunderna för den svenska rättsordningen får bedömas utifrån arvsförordningens bestämmelse om ordre public (artikel 35).

7.3.6 Formell giltighet för testamenten och andra skriftliga förordnanden om kvarlåtenskap (artikel 27 i arvsförordningen)

Bedömning och förslag: Den svenska regleringen om tillämplig lag för att bedöma huruvida ett testamentariskt förordnande är formellt giltigt grundas på 1961 års Haagkonvention. En bestämmelse av motsvarande innebörd som 1 kap. 4 § IDL tas in i kompletterande lagstiftning till arvsförordningen.

Sverige har ratificerat 1961 års Haagkonvention om lagkonflikter i fråga om formen för testamentariska förordnanden. Konventionen har införlivats genom 1 kap. 4 § IDL.⁵⁰ Sistnämnda bestämmelse gäller gentemot alla länder och inte bara gentemot de länder som ändrat sin lagstiftning i enlighet med 1961 års Haagkonvention.⁵¹ Eftersom Sverige med stöd av artikel 75.1 kommer att fortsätta att tillämpa 1961 års Haagkonvention i stället för artikel 27 i arvsförordningen bör bestämmelsen i 1 kap. 4 § IDL behållas i kompletterande lagstiftning till arvsförordningen.

Undantaget för tillämpning av 1961 års Haagkonvention avser formen för testamentariska förordnanden. Tillämplig lag för be-

⁵⁰ Prop. 1973:175 s. 27 f.

⁵¹ Bergquist, Internationell arvs- och bodelningsrätt. En kommentar, s. 50. 41 stater har anslutit sig till 1961 års Haagkonvention och bland EU:s medlemsstater är förutom Sverige är Belgien, Danmark, Estland, Finland, Frankrike, Grekland, Irland, Italien, Luxemburg, Nederländerna, Polen, Portugal, Spanien, Storbritannien, Tyskland och Österrike parter av konventionen. Konventionen har ratificerats av samtliga nämnda medlemsstater, utom Italien och Portugal som endast undertecknat densamma.

dömande av den formella giltigheten av andra skriftliga förordnanden om kvarlåtenskap än testamenten, gemensamma testamenten och återkallelser av testamenten ska bestämmas enligt artikel 27 i arvsförordningen. Därmed blir artikel 27 i arvsförordningen tillämplig på frågan om ett arvsavtals formella giltighet. Anknätningskriterierna för tillämplig lag vid bedömning av om ett testamente uppfyller formföreskrifter i artikel 27 motsvarar de i 1 kap. 4 § IDL.

7.3.7 Särskilda regler för viss egendom (artikel 30 i arvsförordningen)

Bedömning: 1 kap. 2 § IDL ersätts av artikel 30 i arvsförordningen. Det saknas utrymme för att, i den lag som kompletterar arvsförordningen, behålla en bestämmelse av motsvarande innehåll.

I 1 kap. 2 § IDL finns en lagvalsregel som tar sikte på fast egendom som regleras av särskilda successionsrättsliga regler, såsom t.ex. fideikommiss eller s.k. stamgods.⁵² I fråga om arvsrätt till sådan egendom tillämpas enligt IDL lagen i det land där fastigheten är belägen (*lex rei sitae*). I artikel 30 finns en bestämmelse om tillämplig lag för viss typ av fast egendom, vissa företag eller andra särskilda kategorier av tillgångar. Enligt sistnämnda artikel får lagen där egendomen är belägen tillämpas i den mån den innehåller särskilda regler som med hänsyn till ekonomiska, familjerättsliga eller sociala förhållanden fastställer begränsningar för eller påverkar arvet beträffande den nu aktuella egendomen. Som redogjorts för ovan (se avsnitt 7.2.4) är den nu aktuella bestämmelsen i arvsförordningen avsedd att tillämpas restriktivt. Artikel 30 ersätter bestämmelsen i 1 kap. 2 § IDL.

---

⁵² NJA II 1938 s. 211 f.

7.3.8 Arv där arvinge saknas (artikel 33 i arvsförordningen)

Förslag: Om det enligt den på arvet tillämpliga lagen saknas arvinge eller testamentstagare, beträffande hela eller delar av kvarlåtenskapen, ska egendom som finns här i Sverige tillfalla Allmänna arvsfonden. En bestämmelse härom tas in i den lag som kompletterar arvsförordningen.

Enligt 1 kap. 11 § IDL tillfaller utländsk medborgares egendom här i landet – oavsett om denne hade hemvist här eller inte – Allmänna arvsfonden om den avlidne saknar arvingar eller testamentstagare samt lagen i den avlidnes medborgarskapsland anger att egendomen skulle tillfalla staten, kommun, allmän fond eller inrättning. Om det inte finns någon annan arvinge och den avlidne inte upprättat ett testamente till förmån för någon annan ska arvet enligt 5 kap. 1 § ärvdabalken tillfalla Allmänna arvsfonden. Närmare bestämmelser om Allmänna arvsfonden finns i lagen (1994:243) om Allmänna arvsfonden och förordning (2004:484) om Allmänna arvsfonden.

Om det enligt den lag (som enligt arvsförordningen) är tillämplig på arvet saknas arvinge eller testamentstagare som utsetts i ett förordnande om kvarlåtenskapens samtliga tillgångar ska enligt artikel 33 den anvisade lagen inte utesluta rätten för en medlemsstat eller enhet som den medlemsstaten utsett i detta syfte att i enlighet med sin nationella lagstiftning överta den del av kvarlåtenskapen som är belägen på dess territorium, under förutsättning att borgenärerna har rätt att kräva att deras fordringar tillgodoses från alla tillgångar som ingår i kvarlåtenskapen. I arvsförordningens ingress anges att lagstiftningen för att hantera arv när arvinge eller testamentstagare saknas ser olika ut i olika länder. Enligt vissa länders lagstiftning kan t.ex. staten i en sådan situation göra anspråk på arvet i egenskap av arvinge, oberoende av var tillgångarna är placerade. I andra länder gäller att staten endast kan överta de tillgångar som är belägna på det egna territoriet (punkten 56). Mot denna bakgrund föreskrivs i arvsförordningen att den lag som är tillämplig på arvet inte bör utesluta att en medlemsstat i enlighet med sin egen lag får överta de tillgångar som är belägna på det egna territoriet. Som närmare redogjorts för i avsnitt 3.3.1 är Allmänna arvsfondens rätt enligt svensk rätt en arvsrätt och inte ett ur statens höghetsrätt härstammande anspråk på herrelös egendom.

Om det enligt den på arvet tillämpliga lagen saknas arvinge eller testamentstagare, beträffande delar eller hela kvarlåtenskapen, ska egendom som finns i Sverige tillfalla Allmänna arvsfonden. En bestämmelse härom bör tas in i den lag som kompletterar arvsförordningen.

7.3.9 Ordre public (artikel 34 i arvsförordningen)

Bedömning: Genom artikel 34 ersätts 1 kap. 12 § IDL. Något utrymme eller behov av att, i den lag som kompletterar arvsförordningen, behålla en regel motsvarande 1 kap. 12 § IDL finns inte.

En bestämmelse om ordre public finns i 1 kap. 12 § IDL. Bestämelsen i IDL ersätts i dess helhet av artikel 34.

7.3.10 Stater med fler än en rättsordning (artiklarna 36 och 37 i arvsförordningen)

Bedömning: Artiklarna 36 och 37 ersätter 3 kap. 1 § IDL. Något utrymme för att, i den lag som kompletterar arvsförordningen, behålla bestämmelser av motsvarande innebörd finns inte.

Gällande regler för vilket lands lag som ska tillämpas om det inom ett och samma land finns flera gällande rättssystem finns i 3 kap. 1 § IDL. Om lagen i en främmande stat ska tillämpas på grund av någons medborgarskap och det i den staten finns flera gällande rättssystem anger 3 kap. 1 § IDL att lösningen i första hand ska sökas enligt det landets interna lagvalsregler. Saknas interna lagvalsregler tillämpas lagen i det rättssystem till vilket personen hade närmast anknytning. I t.ex. USA finns olika arvsregler i de olika delstaterna. Närmast anknytning anses vanligen föreligga i förhållande till rättssystemet i den delstat där den avlidne hade hemvist.⁵³

Bestämmelsen i 3 kap. 1 § IDL motsvaras av artiklarna 36 och 37 i arvsförordningen. Medan bestämmelsen i IDL enbart omfattar fall

⁵³ Bergquist, Internationell arvs- och bodelningsrätt. En kommentar, s. 97.

då utländsk lag ska tillämpas på grund av någons medborgarskap i en stat med flera gällande rättssystem, omfattar artikel 36 samtliga fall då förordningens bestämmelser om tillämplig lag hänvisar till lagen i en stat omfattande flera territoriella enheter med sinsemellan olika rättsordningar. Liksom IDL hänvisar arvsförordningen till att lagkonflikten i första hand ska lösas i enlighet med statens interna lagvalsregler. Om interna lagvalsregler saknas ska, när den avlidnes hemvist anges som anknytningskriterium för tillämplig lag, detta förstås som en hänvisning till den territoriella enhet där den avlidne hade hemvist vid sin död (artikel 36.2 a). När den avlidnes nationalitet är anknytningsfaktor för tillämplig lag och interna lagvalsregler saknas ska det förstås som en hänvisning till lagen i den territoriella enhet till vilken den avlidne hade den närmaste anknytningen (artikel 36.2 b). Om interna lagvalsregler saknas ska varje hänvisning till en stats lag för fastställande av tillämplig lag i enlighet med annan bestämmelse i arvsförordningen som anger andra omständigheter som anknytningskriterier förstås som en hänvisning till lagen i den territoriella enhet där dessa omständigheter föreligger (artikel 36.2 c).

Arvsförordningen innehåller också en bestämmelse för lagkonflikter avseende olika kategorier av personer i stater med mer än en rättsordning (artikel 37). Härmed avses t.ex. länder med olika lagar för personer med olika religiös tillhörighet. Även sådana konflikter ska i första hand lösas i enlighet med landets interna lagvalsregler. Saknas interna lagvalsregler ska den rättsordning eller det regelverk som den avlidne hade närmast anknytning till tillämpas.

Bestämmelserna i artikel 36 och 37 ersätter 3 kap. 1 § IDL. Något utrymme för att i nationell rätt behålla en regel med motsvarande innebörd som 3 kap. 1 § IDL finns inte.

8 Erkännande och verkställighet

8.1 Erkännande, verkställbarhet och verkställighet av domar

8.1.1 Inledning

I arvsförordningens fjärde kapitel (artiklarna 39–58) finns bestämmelser om domars erkännande, verkställbarhet och verkställighet.

8.1.2 Erkännande

En dom som meddelats i en medlemsstat ska enligt arvsförordningen, utan något särskilt förfarande, erkännas i övriga medlemsstater (artikel 39.1). Motsvarande bestämmelse om erkännande finns i Bryssel I-förordningen (artikel 33.1), 2012 års Bryssel I-förordning (artikel 36.1) och underhållsförordningen (artiklarna 17.1 och 23.1).¹

I detta sammanhang bör erinras om att arvsförordningen definierar en *dom* som varje arvsrättsligt avgörande som har meddelats av en *domstol* i en medlemsstat oavsett dess rubricering, såsom domstolstjänstemans beslut i fråga om rättegångskostnader (artikel 3.1 g). Arvsförordningens domstolsbegrepp är vidare än det gängse vilket innebär att också en skiftesman som inte är delägare i dödsboet är att betrakta som domstol i arvsförordningens mening. Innebörden av det anförda är att ett tvångsskifte som förrättats av en oberoende skiftesman, eller av en boutredningsman eller en testamentsexekutor i deras egenskap av sådan skiftesman också är att betrakta som en dom i arvsförordningens mening (se

---

¹ Underhållsförordningen innehåller två alternativa förfaranden för erkännande och verkställighet beroende av om ursprungsmedlemsstaten är bunden av 2007 års Haagprotokoll eller inte.

närmare kapitel 5). Ska arvsförfarandet erkännas här ska det inte göras någon prövning av förfarandets giltighet.²

Även om ett arvsförfarande kan erkännas bör uppmärksammas att ett arvsförfarande inte kan bli föremål för verkställighet. En arvsförfarandehandling utgör inte en exekutionstitel (jfr 3 kap. 1 § utsökningsbalken). Den som vid en förrättning fått sig tillagd egendom som finns i någon annans besittning är sålunda om inte egendomen utlämnas frivilligt hänvisad till att, med åberopande av arvsförfarandet, föra talan vid domstol om egendomens utfående. Förs klandertalan mot arvsförfarandet krävs att domen har karaktären av en fullgörelsedom för att den ska kunna verkställas. Rättsfallet NJA 1985 s. 140 gällde frågan huruvida utmätning kunde ske på grund av en dom rörande klander av bodelning. Klanderprocessen hade enbart gällt att inom ramen för själva bodelningen fastställa fördelningen av egendom och vilken skifteslikvid som skulle utgå. I överensstämmelse med hur talan utformats innehöll inte domen något åläggande för part att betala skifteslikvid eller annan ersättning. Enligt Högsta domstolen utgjorde inte domen en verkställbar exekutionstitel. I de fall en klanderprocess enbart gäller att inom ramen för själva bodelningen eller arvsförfarandet fastställa fördelningen av egendom och vilken skifteslikvid som ska utgå utgör alltså domen, lika lite som själva bodelningen eller arvsförfarandet, en verkställbar exekutionstitel. För att en dom avseende klander ska få karaktären av en fullgörelsedom med innebörd att den kan verkställas fordras att klandertalan kombineras med ett yrkande om fullgörelse och att domslutet innefattar en betalningsförpliktelse eller liknande. I rättsfallet NJA 2008 s. 792 hade visserligen klandertalan ursprungligen endast syftat till att få till stånd en ändring av bodelningen men eftersom parterna under klandermålets handläggning träffat en förlikning innefattande förpliktande för den ena parten att senast ett visst angivet datum utge skifteslikvid till den andra parten ansågs den stadfästa förlikningen kunna verkställas.

Om erkännandefrågan är omtvistad kan den part som hävdar att domen ska erkännas få erkännandefrågan avgjord genom det exekvaturförfarande som föreskrivs som förutsättning för verkställighet (artikel 39.2, se närmare nedan om exekvaturförfarandet). Arvsförfarandet innebär emellertid inte att en tvistig fråga om erkännande alltid måste prövas enligt ett särskilt exekvaturförfarande. När erkännandefrågan uppkommer som en prejudiciell fråga

---

² Jfr NJA II 1938 s. 251.

vid en domstol i en medlemsstat får den domstolen enligt arvsförordningen avgöra frågan om erkännande (artikel 39.3). Så kan vara fallet när ett rättsförhållande som har fastställts i en utländsk dom är av prejudiciell betydelse i en rättegång i Sverige. Bestämmelsen innebär att om en part i en svensk rättegång gör gällande att en utländsk dom inte ska erkännas här och den utländska domen rör en fråga som är av betydelse för den svenska domstolens prövning, är den svenska domstolen behörig att pröva om ett erkännande ska vägras.

Motsvarande bestämmelser om erkännande finns i Bryssel I-förordningen (artikel 33), 2012 års Bryssel I-förordning (artikel 36) och i underhållsförordningen beträffande domar meddelade i en medlemsstat som inte är bunden av 2007 års Haagprotokoll (artikel 23).³

En dom som har meddelats i en medlemsstat får enligt artikel 41 i arvsförordningen inte omprövas i sak, men erkännande kan under vissa omständigheter vägras. Erkännande får vägras när ett erkännande uppenbart strider mot grunderna för rättsordningen (ordre public) i erkännandestaten, när domen är en tredsdom och svaranden inte i tillräcklig tid delgivits stämningensansökan eller motsvarande handling (såvida inte denne haft möjlighet att överklaga domen men underlåtit detta), när domen är oförenlig antingen med en dom som har meddelats i ett mål mellan samma parter i erkännandestaten eller en dom som tidigare meddelats i en annan medlemsstat eller i en tredjestat (artikel 40).

Motsvarande bestämmelser om att domen inte får omprövas i sak, men att erkännande i vissa fall kan vägras finns i Bryssel I-förordningen (artiklarna 34–36) samt 2012 års Bryssel I-förordning (artiklarna 52 och 45). För underhållsförordningen gäller som angetts ovan olika regler beroende på om domen meddelats i en medlemsstat som är bunden av 2007 års Haagprotokoll eller inte. För samtliga domar föreskrivs dock enligt underhållsförordningen att omprövning inte får ske i sak (artikel 42). För domar meddelade i en stat som inte är bunden av 2007 års Haagprotokoll finns också bestämmelser om att erkännande under vissa omständigheter kan vägras (artikel 24).

---

³ För domar meddelade i en medlemsstat som är bunden av 2007 års Haagprotokoll finns det (jfr dock övergångsbestämmelser) enligt underhållsförordningen inget krav på exekvaturförfarande och det är enligt förordningen inte möjligt att motsätta sig domens erkännande (artikel 17.1). Däremot finns enligt underhållsförordningen en möjlighet att ansöka om förnyad prövning av domen (artikel 19).

I artikel 42 i arvsförordningen finns en bestämmelse om vilandeförklaring av mål som rör erkännande, om det i ursprungsmedlemsstaten begärts ändring av domen. Görs det vid en domstol i en medlemsstat gällande att en dom som har meddelats i en annan medlemsstat ska erkännas, får domstolen låta handläggningen av målet vila, om ändring i domen har sökts genom ordinära rättsmedel i ursprungsstaten. I Bryssel I-förordningen finns en motsvarande bestämmelse (artikel 37). I 2012 års Bryssel I-förordning anges att domstolen i en sådan situation helt eller delvis får avbryta handläggningen (artikel 38 a). Också underhållsförordningen innehåller, beträffande domar som har meddelats i en medlemsstat som inte är bunden av 2007 års Haagprotokoll, en bestämmelse om vilandeförklaring av mål som rör erkännande (artikel 25). Bestämmelsen om vilandeförklaring i underhållsförordningen skiljer sig dock från arvsförordningen (och de båda Bryssel I-förordningarna) på så vis att den anger att domstolen *ska* låta handläggningen vila.

8.1.3 Verkställbarhet

För att en dom ska kunna verkställas i en annan medlemsstat än den där den har meddelats krävs enligt arvsförordningen att domen genom ett s.k. exekvaturförfarande av behörig domstol i verkställighetslandet har förklarats verkställbar där (artikel 43). Motsvarande bestämmelse finns i Bryssel I-förordningen (artikel 38). Som nämnts ovan innehåller underhållsförordningen (såvitt gäller domar meddelade i en medlemsstat som är bunden av 2007 års Haagprotokoll) och 2012 års Bryssel I-förordning inte något krav på exekvatur utan domar som har meddelats i en medlemsstat kommer att vara direkt verkställbara i andra medlemsstater (artikel 17 respektive artikel 39). Underhållsförordningen uppställer krav på exekvatur för verkställbarhet av domar som meddelats i en medlemsstat som inte är bunden av 2007 års Haagprotokoll (artikel 26).

Förfarandet för verkställbarhet och exekvatur

Ansökan om verkställbarhet och förklaring om att domen är verkställbar ska ske i enlighet med förfarandet i artiklarna 45–58 i arvsförordningen.

Ansökan om verkställbarhet ska göras vid den domstol eller den behöriga myndighet i den verkställande medlemsstaten som den medlemsstaten har meddelat kommissionen (artikel 45.1).⁴ Den lokala behörigheten ska bestämmas utifrån domicilet för den part mot vilken verkställighet begärs eller utifrån den plats där verkställighet ska ske (artikel 45.2). I artikel 44 anges att domstolen ska tillämpa domstolslandets egna interna lag vid fastställande av om en part har domicil i den verkställande medlemsstaten. Enligt Bryssel I-förordningen (artikel 39) och underhållsförordningen (artikel 27) ska den lokala behörigheten bestämmas av motpartens hemvist eller efter den plats där verkställigheten ska äga rum.⁵

Ansökningsförfarandet ska regleras av lagen i den verkställande medlemsstaten (artikel 46.1). Arvsförordningen innehåller emellertid också regler om förfarandet. Reglerna i nationell rätt gäller därför bara i den mån förordningen inte föreskriver något annat. I artikel 46 anges beträffande förfarandet att sökanden inte får åläggas att ha en postadress eller bemyndigat ombud i den verkställande medlemsstaten. Vidare anges att verkställighetsansökan ska åtföljas av dels en kopia av domen som uppfyller de villkor som är nödvändiga för att dess äkthet ska kunna fastställas, dels ett intyg som anger att domen är verkställbar i ursprungslandet. Intyget ska utfärdas av domstol eller behörig myndighet i ursprungsmedlemsstaten (se artikel 46.3 b jämfört med artikel 43).⁶ Om intyg inte har getts in, kan domstolen eller den behöriga myndigheten bestämma tid inom vilken intyg ska ges in, eller godta en likvärdig handling, eller, om tillgängliga uppgifter kan anses tillräckliga, befria sökanden från skyldigheten att ge in intyg (artikel 47.1). Domstolen kan begära att de ingivna handlingarna översätts (artikel 47.2).

Prövningen i det första skedet av exekvaturförfarandet inskränker sig till en kontroll av att sökanden fullgjort ovan beskrivna formaliteter. Omedelbart sedan kopia av domen och, i förekom-

---

⁴ Senast den 16 november 2014 ska medlemsstaterna meddela kommissionen namn och kontaktuppgifter för de domstolar och myndigheter som har behörighet att behandla ansökningar om verkställbarhetsförklaring och överklagande av beslut med anledning av sådana ansökningar (artikel 78.1 a).

⁵ I bilaga II, Bryssel I-förordningen hänvisas till att ansökan i Sverige ska göras till Svea hovrätt. Också i de kompletterande bestämmelserna till underhållsförordningen anges att ansökan ska göras till Svea hovrätt. I SOU 2013:63 har föreslagits en generell förflyttning av exekvaturförfaranden från Svea hovrätt till de tingsrätter som enligt 18 kap. 1 § utsökningsbalken och 17 kap. 1 § utsökningsförordningen handlägger överklaganden av Kronofogdemyndighetens beslut i utmättningsärenden.

⁶ Inom ramen för det rådgivande förfarandet ska kommissionen utarbeta ett formulär som ska användas som intyg.

mande fall, intyg getts in ska domen förklaras verkställbar. Någon prövning av eventuella verkställbarhetshinder ska alltså inte göras i detta skede och den part mot vilken verkställighet begärs ska inte ges tillfälle att yttra sig över ansökan (artikel 48). Trots att det inte uttryckligen anges, ankommer det också på exekvaturmyndigheten, att kontrollera att den åberopade domen härrör från en medlemsstat samt faller inom förordningens sakliga och tidsmässiga tillämpningsområde (artiklarna 1 och 84).⁷ Att den åberopade handlingen utgör en dom i den mening som avses i arvsförordningen (artikel 3.1 g) och att domen ifråga är verkställbar i ursprungsmedlemsstaten (artikel 43) torde som regel kunna besvaras med ledning av det intyg som domstol eller behörig myndighet i ursprungsmedlemsstaten utfärdat.

Sökanden ska snarast och i enlighet med det förfarande som anges i lagen i den verkställande medlemsstaten underrättas om det beslut som har meddelats med anledning av ansökan. Verkställbarhetsförklaringen och beslutet ska också delges den part mot vilken verkställighet har begärts (artikel 49).

I huvudsak motsvarande bestämmelser för exekvaturförfarandet finns i Bryssel I-förordningen (artiklarna 38–42) och underhållsförordningen (artikel 28–31). Enligt 2012 års Bryssel I-förordning, artikel 39, är en dom som har meddelats i en medlemsstat och som är verkställbar i den medlemsstaten verkställbar i andra medlemsstater utan att det krävs någon verkställbarhetsförklaring. Bestämmelsen innebär alltså att det enligt den reviderade Bryssel I-förordningen inte längre krävs något exekvaturförfarande i den medlemsstat där domen ska verkställas. Däremot innehåller 2012 års Bryssel I-förordning bestämmelser om ett förfarande för vägran av verkställighet (artiklarna 46–51).

I artikel 50 i arvsförordningen finns bestämmelser om ansökan om ändring av beslutet avseende verkställbarhetsförklaring. Var och en av parterna får ansöka om ändring av beslutet med anledning av ansökan om verkställbarhetsförklaring; dels kan den part mot vilken verkställighet begärs ansöka om ändring av en verkställbarhetsförklaring, dels kan sökanden ansöka om ändring av ett beslut som inte innebär bifall till ansökningen. En verkställbarhetsförklaring får endast ändras eller upphävas på de grunder som anges i artikel 40, dvs. om det finns skäl att vägra erkän-

---

⁷ Pålsson, Brysselkonventionen, Luganokonventionen och Bryssel I-förordningen, s. 262.

nande (artikel 52). Avgörandet med anledning av en ansökan om ändring får överklagas (artikel 51).⁸

Den domstol som handlägger verkställighetsfrågan sedan ansökan om ändring gjorts eller ett sådant beslut har överklagats ska, efter ansökan av motparten, låta handläggningen av målet vila, om verkställigheten av avgörandet i ursprungsmedlemsstaten skjuts upp på grund av att talan mot domen har förts (artikel 53).

Också Bryssel I-förordningen och underhållsförordningen innehåller bestämmelser om ändring av beslutet med anledning av ansökan om exekvatur (artiklarna 43–46 i Bryssel I-förordningen och artiklarna 32–35 i underhållsförordningen).

Interimistiska åtgärder och partiell verkställbarhet m.m.

Om en dom ska erkännas enligt arvsförordningen kan sökanden, utan föregående verkställbarhetsförklaring, begära interimistiska åtgärder, däribland säkerhetsåtgärder, enligt lagen i den verkställande medlemsstaten. En verkställbarhetsförklaring ska automatiskt medföra att säkerhetsåtgärder får vidtas (artikel 54). Innan verkställbarhetsförklaringen vunnit laga kraft eller beslutet meddelats med anledning av talan om ändring får inga andra åtgärder för verkställighet än säkerhetsåtgärder vidtas.

I arvsförordningen finns också en bestämmelse om partiell verkställbarhet. Omfattar en dom flera yrkanden och kan verkställbarhetsförklaring inte meddelas för domen i dess helhet, ska domstolen eller den behöriga myndigheten meddela den i fråga om ett eller flera av dem (artikel 55). Enligt den svenska språkversionen ska domstolen eller den behöriga myndigheten i vissa fall meddela verkställbarhetsförklaring i fråga om ett eller flera av *yrkandena*.⁹ Bestämmelsen om partiell verkställbarhet får antas innebära att en verkställbarhetsförklaring inte behöver avse domen i dess helhet, utan att en verkställbarhetsförklaring också kan avse ett eller flera självständiga anspråk som prövats genom domen.

I artikel 56 finns en bestämmelse om rättshjälp vid ansökan om verkställbarhetsförklaring.

⁸ Sådant talan får endast föras genom det förfarande som den berörda medlemsstaten har meddelat kommissionen i enlighet med artikel 78.

⁹ Samma formulering återfinns i artikel 37 i underhållsförordningen. I den engelska språkversionen av arvsförordningen anges att verkställbarhetsförklaring i vissa fall ska meddelas beträffande en eller flera frågor (matters).

Säkerhet, borgen eller deposition eller liknande får inte krävas av den part som i en medlemsstat ger in en ansökan om erkännande, verkställbarhet eller verkställighet av en dom som meddelats i en annan medlemsstat, på den grunden att denne är utländsk medborgare eller inte har domicil eller hemvist i den verkställande medlemsstaten (artikel 57). Inte heller får avgift eller skatt, beräknad efter tvisteföremålets värde, tas ut i den verkställande medlemsstaten vid ett förfarande som avser en verkställbarhetsförklaring (artikel 58).

I Bryssel I-förordningen (artiklarna 47–52) och underhållsförordningen (artiklarna 36–47) finns i huvudsak motsvarande bestämmelser om intermistiska åtgärder, verkställbarhetsförklaring beträffande delar av domslutet, avgifter, säkerhet och rättshjälp etc.¹⁰

8.2 Officiella handlingar och förlikningar inför domstol

8.2.1 Inledning

Som närmare redogörs för nedan är arvsförordningens regler om verkställighet i huvudsak också tillämpliga på vissa officiella handlingar som är verkställbara i ursprungsmedlemsstaten, dvs. där de upprättats eller registrerats (se artikel 60). Samma sak gäller för förlikningar inför domstol (se artikel 61). Till skillnad från domar kan officiella handlingar och förlikningar inför domstol inte bli föremål för erkännande. Det finns sålunda inte något hinder mot att väcka talan vid domstol beträffande giltigheten av en officiell handling eller en förlikning. En sådan handling utgör inte heller hinder för erkännande av en därmed oförenlig dom som har meddelats i en annan medlemsstat eller i en tredjestat (jfr artikel 40 c och d). Även om officiella handlingar inte kan bli föremål för erkännande följer av arvsförordningen (artikel 59) att officiella handlingar från andra medlemsstater ska ”godkännas”. Bakgrunden till arvsförordningens reglering avseende godkännande och verkställbarhet av officiella handlingar är att medlemsstaterna har olika system för att behandla arvsfrågor (se arvsförordningens ingress, punkten 60).

---

¹⁰ Underhållsförordningens bestämmelser om rättshjälp är dock mer långtgående än de i arvsförordningen och Bryssel I-förordningen.

Motsvarande bestämmelser om verkställighet av officiella handlingar och förlikningar inför domstol finns i Bryssel I-förordningen (artiklarna 57 och 58), 2012 års Bryssel I-förordning (artiklarna 58–60) och underhållsförordningen (artikel 48). Varken Bryssel I-förordningarna eller underhållsförordningen innehåller dock bestämmelser motsvarande de i arvsförordningen om ”godkännande” av officiella handlingar.

8.2.2 Definitionen av förlikning och officiell handling

Med *förlikning inför domstol* avses en förlikning i en arvsrättslig fråga som har godkänts av en domstol eller ingåtts i en domstol under förfarandet (artikel 3 h). Såvitt avser svenska förhållanden bör i detta sammanhang erinras om att en förlikning kan stadfästas genom dom (17 kap. 6 § rättegångsbalken). En förlikning som stadfästs i dom utgör inte en ”förlikning” enligt arvsförordningen utan omfattas av förordningens bestämmelser om erkännande och verkställighet av domar.¹¹ Däremot torde en förlikning som inte stadfästs utan enbart tas in i ett protokoll vara att betrakta som en förlikning i arvsförordningens mening. Förlikningen har inte godkänts av domstolen men väl ingåtts under förfarandet i domstol. Huruvida en utländsk förlikning är att betrakta som en förlikning eller dom i arvsförordningens mening får bedömas med ledning av innehållet i den utländska lagen.

Med *officiell handling* avses en handling beträffande en arvsfråga som har upprättats eller registrerats som en officiell handling i en medlemsstat och vars äkthet avser handlingens underskrift och innehåll, samt har bestyrkts av en offentlig myndighet eller annan för detta bemyndigad myndighet i ursprungsmedlemsstaten (artikel 3 i).

Det är svårt att se vilka handlingar beträffande arvsfrågor som används i Sverige som skulle vara att betrakta som officiella handlingar enligt arvsförordningens definition. Det som ligger närmast till hands är registrerade bouppteckningar. Bouppteckningens huvudsakliga syfte är att utgöra underlag vid avvecklingen av dödsboet. Genom bouppteckningen kartläggs boets tillgångar och skulder. I bouppteckningen anges också vilka som är dödsbodelägare eller vilka personer som annars har rätt till arv. Bouppteck-

¹¹ Jfr motsvarande bedömning beträffande underhållsförordningen, SOU 2010:59 s. 189, fotnot 9.

ningen är en legitimations- och fångeshandling vid t.ex. avyttring av fast egendom och vid bankärenden osv. En bouppteckning kan (i vissa fall tillsammans med arvsförfarandet) ha flera syften och användas i många olika situationer.

8.2.3 Godkännande av officiella handlingar

I artikel 59 anges vad som avses med godkännande av officiella handlingar. Officiella handlingar som har fastställts i en medlemsstat ska ha samma bevisvärde i en annan medlemsstat som den har i ursprungsmedlemsstaten eller ett bevisvärde som är så jämförbart som möjligt, under förutsättning att detta inte strider mot grunderna för rättsordningen (*ordre public*) i den berörda medlemsstaten. Den som avser att använda sig av en officiell handling i en medlemsstat kan begära att den utfärdande myndigheten i ursprungsmedlemsstaten i ett särskilt formulär anger den officiella handlingens bevisvärde i ursprungsmedlemsstaten.

Vid fastställande av en viss officiell handlingens bevisvärde i en annan medlemsstat eller av ett bevisvärde som är så jämförbart som möjligt, bör man hänvisa till arten och omfattningen av den officiella handlingens bevisvärde i ursprungsmedlemsstaten. Vilket bevisvärde en viss offentlig handling får i en annan medlemsstat kommer därför att vara avhängigt lagstiftningen i ursprungsmedlemsstaten (se arvsförordningens ingress, punkten 61).

Den omständigheten att en officiell handling ska tillerkännas visst bevisvärde torde inte innebära ett avsteg från principen om fri bevisprövning i svensk rätt. Att en officiell handling ska tillerkännas ett visst bevisvärde får antas innebära att ett påstående om att en viss officiell handling är en handling av påstått slag får godtas, men att det inte utesluter att det förs motbevisning om handlingens innehåll. Att exempelvis en hos Skatteverket registrerad bouppteckning verkligen är en registrerad bouppteckning får godtas, men det hindrar inte att invändningar mot t.ex. den dödsbodelägarkrets som angetts i bouppteckningen måste prövas. Se kapitel 9 beträffande motsvarande resonemang om vilket bevisvärde som i det enskilda fallet kan tillmätas ett europeiskt arvsintyg.

Om utgången av ett mål som handläggs vid en domstol i en medlemsstat är avhängig en fråga som är av prejudiciell betydelse och som gäller rättshandlingar eller rättsliga förhållanden som upp-

tagits i en officiell handling på arvsområdet ska den domstolen vara behörig att avgöra frågan (artikel 59.4).

I arvsförordningens ingress anges att en officiell handlings "äkthet" bör utgöra ett självständigt begrepp som omfattar sådant som handlingens äkthet, handlingens formella förutsättningar, befogenheterna för den myndighet som upprättat handlingen och det förfarande enligt vilket handlingen upprättats. Det bör också omfatta sakuppgifter som registrerats i den officiella handlingen av den berörda myndigheten, som att de angivna parterna vid angivet datum inställt sig vid den myndigheten och att de avgivit de aktuella förklaringarna (punkten 62).

Klagan över en officiell handlings äkthet ska göras vid domstol i ursprungsmedlemsstaten och avgöras enligt den statens lagstiftning (artikel 59.2). En officiell handling ska inte ha något bevisvärde i en annan medlemsstat förrän klagomålet beträffande handlingens äkthet avgjorts.

Gäller klagomålet rättshandlingar eller rättsförhållanden som upptagits i den officiella handlingen ska klaganden i stället vända sig till de domstolar som är behöriga enligt arvsförordningen och klagomålet ska avgöras med tillämpning av den enligt arvsförordningen tillämpliga lagen (artikel 59.3). När den tvistiga frågan rör rättshandlingar eller rättsförhållanden som upptagits i den officiella handlingen ska handlingen inte ha något bevisvärde i en annan medlemsstat än ursprungsmedlemsstaten innan klagomålet avgjorts.

8.2.4 Officiella handlingars verkställbarhet

Officiella handlingar som är verkställbara i ursprungsmedlemsstaten ska efter ansökan av berörd part vara verkställbara i en annan medlemsstat i enlighet med samma förfarande som föreskrivs för domar (artikel 60.1). Bestämmelserna i artiklarna 45–58 ska alltså också gälla för officiella handlingar. Den myndighet som har fastställt den officiella handlingen ska efter ansökan från berörd part utfärda ett intyg med hjälp av ett särskilt formulär (artikel 60.2). Vid ansökan om ändring enligt artikel 50 eller 51 ska domstolen vägra att utfärda eller återkalla en verkställbarhetsförklaring endast om verkställighet av den officiella handlingen uppenbart strider mot grunderna för rättsordningen (ordre public) i den verkställande medlemsstaten (artikel 60.3).

8.2.5 Verkställbarhet av förlikningar inför domstol

En förlikning som ingåtts inför domstol och som är verkställbar i ursprungsmedlemsstaten ska efter ansökan från en berörd part i enlighet med det förfarande som föreskrivs för domar förklaras vara verkställbar i en annan medlemsstat (artikel 61.1). Den domstol som godkänt förlikningen eller inför vilken förlikningen ingåtts ska efter ansökan från berörd part utfärda ett intyg med hjälp av ett särskilt formulär (artikel 61.2). Vid ansökan om ändring enligt artikel 50 eller artikel 51 ska domstolen vägra att utfärda eller återkalla en verkställbarhetsförklaring endast om verkställighet av förlikningen uppenbarligen strider mot grunderna för rättsordningen (ordre public) i den verkställande medlemsstaten (artikel 61.3).

8.3 Överväganden

Bestämmelser om erkännande och verkställighet av utländska avgöranden finns i flera EU-förordningar och andra internationella instrument. Det finns också ett flertal autonoma svenska lagar på särskilda områden som reglerar erkännande och verkställighet av utländska domar. Som redogjorts för ovan är förfarandet för erkännande och verkställighet enligt arvsförordningen av samma modell som gäller för bland annat underhållsförordningen och Bryssel I-förordningen.¹² Förfarandet för erkännande och verkställighet regleras delvis i förordningen, men vissa kompletterande bestämmelser behöver föreskrivas i lag. Som närmare utvecklas nedan är en utgångspunkt för min bedömning att de kompletterande bestämmelserna om bland annat exekvaturförfarandet för avgöranden som omfattas av arvsförordningens tillämpningsområde bör följa den ordning som gäller för erkännande och verkställighet av andra internationella avgöranden. Endast om arvsförordningen stadgar annat eller det annars finns starkt vägande skäl för det, bör en särlösning gälla för exekvaturförfarandet beträffande avgöranden som omfattas av arvsförordningens tillämpningsområde.

---

¹² Genom 2012 års Bryssel I-förordning tas kravet på exekvaturförfarande bort beträffande domar som omfattas av den förordningens tillämpningsområde. Enligt 2012 års Bryssel I-förordning finns emellertid en möjlighet att ansöka om vägran av erkännande och verkställighet (artiklarna 45 och 46). Förfarandet för vägran av verkställighet ska, i den mån det inte omfattas av bestämmelser i förordningen, regleras av lagen i den anmodade medlemsstaten (artikel 47.2).

8.3.1 Bryssel I-utredningens förslag

I utredningens direktiv anges att utredaren, när det gäller exekvaturförfarandet, särskilt ska beakta kommande lagstiftningsarbete med anledning av översynen av Bryssel I-förordningen.

I december 2012 beslutade regeringen att ge en särskild utredare i uppdrag att förslå de kompletterande författningsbestämmelser som den reviderade Bryssel I-förordningen ger anledning till.¹³ I uppdraget ingick också att överväga ett generellt överflyttande av prövningen i första instans av frågor om exekvatur från Svea Hovrätt till tingsrätt. I direktivet anges att den nuvarande ordningen, dvs. att Svea hovrätt vanligen är första instans vid exekvaturprövningen, innebär en avvikelse från den gängse uppgiftsfördelningen mellan domstolsinstanserna. Vidare anges att det sedan länge anses att instansordningen ska bygga på en funktionsfördelning mellan de olika nivåerna i domstolsorganisationen och att tyngdpunkten i rättskipningen ska ligga i tingsrätt; hovrättens främsta uppgift ska vara att överpröva tingsrättens avgöranden, dvs. kontrollera att de avgöranden som överklagas är riktiga och att rätta till eventuella felaktigheter.

Bryssel I-utredningen lämnade betänkandet Verkställighet av utländska domar och beslut – en ny Bryssel I-förordning m.m. (SOU 2013:63) den 12 september 2013. Utredningens förslag innebär att exekvaturärenden som för närvarande handläggs av Svea hovrätt i stället ska prövas av tingsrätt som första instans. Utredningen föreslår att en ansökan om verkställbarhet, där den efterföljande verkställigheten sker enligt utsökningsbalken, ska göras vid den tingsrätt som enligt 18 kap. 1 § utsökningsbalken prövar överklagande av Kronofogdemyndighetens beslut.¹⁴

Det finns två olika förfaranden för exekvaturprövning. Vissa instrument (bland annat arvsförordningen) föreskriver förfaranden i flera steg och där det första steget inskränker sig till en formell prövning av de handlingar som sökanden åberopar utan att motparten bereds tillfälle att yttra sig. Är de formella förutsättningarna uppfyllda förklarar domstolen domen verkställbar. Först efter denna första prövning får motparten del av beslutet och parterna kan söka ändring av beslutet med anledning av en ansökan om

¹³ Dir. 2012:125.

¹⁴ Såvitt gäller avgöranden som rör vårdnad m.m. om barn föreslår Bryssel I-utredningen att den tingsrätt som enligt 21 kap. 1 § föräldrabalken prövar inhemska verkställighetsfrågor avseende en dom eller ett beslut om vårdnad, boende eller umgänge ska vara behörig. Se SOU 2013:63 s. 210 ff.

verkställbarhetsförklaring. Enligt andra instrument och lagar (bland annat IDL) är förfarandet redan inledningsvis är kontradiktoriskt. Prövningen av verkställbarheten och eventuella vägransgrunder sker då inom ramen för ett och samma förfarande.

Bryssel I-utredningen föreslår att tingsrätten vid förfaranden som sker i flera steg ska vara behörig vid såväl den första formella prövningen som vid prövningen av ansökan om ändring. En part kan därefter överklaga tingsrättens beslut till hovrätten. Utredningen föreslår att tingsrätten, vid den första formella prövningen i ett exekvaturförfarande som föreskriver flera steg, ska vara domför med en lagfaren domare. Vid en ansökan om ändring får dock rätten bestå av tre lagfarna domare, om det finns särskilda skäl med hänsyn till ärendets beskaffenhet. Också för exekvaturärenden där prövningen av verkställbarheten och vägransgrunder sker inom ramen för samma förfarande föreslås samma domförhet; även i dessa fall ska ärendet som huvudregel avgöras av en lagfaren domare, såvida det inte finns särskilda skäl med hänsyn till ärendets beskaffenhet. I sistnämnda fall får tingsrätten alltså bestå av tre domare.

Vid förfaranden som sker i flera steg ska en domare som företagit den första formella prövningen, enligt Bryssel I-utredningens förslag, inte få delta i prövningen av en ansökan om ändring av beslutet.¹⁵ Utredningen föreslår att lagen (1996:242) om domstolsärenden (nedan ärendelagen) ska vara tillämplig vid rättens handläggning av ansökan om ändring (i förfaranden som sker i flera steg) och vid ansökan om verkställbarhet (i förfaranden som sker i ett steg). Beträffande den inledande formella prövningen i ett exekvaturförfarande som sker i flera steg konstaterar Bryssel I-utredningen att varken ärendelagens eller rättegångsbalkens bestämmelser passar särskilt väl för ett sådant summariskt enpartsförfarande. Utredningen konstaterar också att det inte finns något behov av kompletterande regler för det inledande förfarandet. Överklagande ska kunna ske till såväl hovrätt som till Högsta domstolen, med de krav på prövningstillstånd som gäller enligt ärendelagen.¹⁶

Sammantaget innebär Bryssel I-utredningens förslag följande.

---

¹⁵ Regeringen har dock ansett att det inte behövs någon särskild jävsreglering i den lagstiftning som kompletterar 2000 års Bryssel I-förordning och 2007 års Luganokonvention, se lagrådsremiss, Nya regler för erkännande och verkställighet av utländska domar på civilrättens område, s. 96 f.

¹⁶ Se SOU 2013:63.

- Exekvaturärendena flyttas från Svea hovrätt till de tingsrätter som enligt 18 kap. 1 § utsökningsbalken prövar överklaganden av Kronofogdemyndighetens beslut.¹⁷
- Vid exekvaturförfaranden som innefattar en prövning i flera steg görs den första formella prövningen av en lagfaren domare. (Detta innebär ingen ändring såvitt avser domförheten i det första steget.)
- Vid prövning av ändring eller vid beslut med anledning av en ansökan om verkställbarhet i ett exekvaturförfarande som föreskriver ett steg ska huvudregeln vara att tingsrätten är domför med en lagfaren domare. Om ärendets beskaffenhet kräver det ska tingsrätten emellertid ha möjlighet att avgöra sådana ärenden i flerdomarsammansättning, dvs. med tre lagfarna domare. (Detta innebär en ändring av domförheten; när det gäller prövningen av ändring eller vid beslut med anledning av en ansökan om verkställbarhet i ett exekvaturförfarande som föreskriver ett steg avgör Svea hovrätt ärendena i kollegial sammansättning.)
- Vid exekvaturförfaranden som innefattar en prövning i flera steg är den domare som utfört den inledande formella prövningen förhindrad att delta i prövningen av en ansökan om ändring. Jfr dock regeringens bedömning.¹⁸ (Detta innebär ingen ändring såvitt avser jäv; den domare i Svea hovrätt som svarat för den första inledande formella prövningen får inte delta i prövningen av en ansökan om ändring.)
- I den mån ansökningsförfarandet inte regleras av det bakomliggande instrumentet ska ärendelagen tillämpas på förfarandet såväl när det gäller prövningen av en ansökan om ändring som vid prövning av ett exekvaturärende som sker i ett steg. Jfr dock regeringens bedömning.¹⁹ (Detta innebär en ändring beträffande de regler som tillämpas på förfarandet; i de fall särskilda förfaranderegler inte framgår av det aktuella instrumentet eller bestämmelser om prövningen framgår direkt av lagtexten tillämpar Svea hovrätt relevanta bestämmelser i rättegångsbalken.)

¹⁷ För avgöranden som rör vårdnad m.m. om barn föreslår Bryssel I-utredningen en annan ordning. Se ovan, fotnot 14.

¹⁸ Regeringen anger att ärendelagens jävsregel täcker det behov som kan finnas av att förklara en domare jävig. Se lagrådsremissen, Nya regler om erkännande och verkställighet av utländska domar på civilrättens område, s. 96 f.

¹⁹ Enligt regeringens bedömning ska ärendelagen, i den mån annat inte följer av det bakomliggande instrumentet, tillämpas på hela förfarandet, dvs. också vid den först prövningen i de fall exekvaturprövningen sker i två steg. Se a. lagrådsremiss, s. 94 f.

- Överklagande av ett avgörande som meddelats med anledning av att ändring har sökts eller överklagande av ett beslut om verkställbarhetsförklaring prövas av hovrätt. Hovrättens beslut får överklagas till Högsta domstolen. Det krävs prövningstillstånd såväl i hovrätten som i Högsta domstolen. (Detta är en ändring som följer av att ärendena flyttas för avgörande i tingsrätt som första instans.)

8.3.2 Exekvaturförfarandet

Förslag: De tingsrätter som regeringen föreskriver ska vara behöriga domstolar vid exekvaturförfarandet enligt arvsförordningen.

En ansökan om ändring av ett beslut med anledning av ansökan om verkställbarhetsförklaring ska ges in till den tingsrätt som har meddelat beslutet.

En ansökan om ändring ska, om den görs av den som har ansökt om erkännande eller verkställbarhetsförklaring, ha kommit in till tingsrätten inom fyra veckor från den dag då beslutet meddelades.

Om inte annat följer av arvsförordningen ska lagen (1996:242) om domstolsärenden tillämpas vid handläggningen i domstol.

Behörig domstol i Sverige för exekvaturärenden

Utgångspunkten för erkännande är att det inte krävs något särskilt förfarande för att en dom ska erkännas. Om frågan huruvida en dom ska erkännas eller inte är föremål för tvist, kan en part som gör gällande att domen ska erkännas genom att anlita det förfarande som föreskrivs för verkställbarhetsförklaring få fastställt att domen ska erkännas. Förutsättningarna för erkännande av domar som har meddelats i andra medlemsstater regleras uttömmande i arvsförordningen (artiklarna 39–42). Liksom gäller beträffande förfaranden som rör erkännande enligt underhållsförordningen och Bryssel I-förordningen bör tvist om huruvida en dom ska erkännas eller inte hanteras av samma domstol som är behörig att handlägga verkställbarhetsförklaringar.

Frågan om en dom ska erkännas kan också uppkomma som en prejudiciell fråga vid en domstol (se ovan avsnitt 8.1.2). I en sådan situation är den domstol som prövar huvudfrågan också behörig att pröva om den utländska domen ska erkännas här (artikel 39.3). Det krävs inte någon särskild lagreglering av dessa fall, utan de kan hanteras inom ramen för rättegångsbalkens regelverk. Verkan av domstolens bedömning av erkännandefrågan torde vara begränsad till det enskilda målet.²⁰

Huvuddragen för exekvaturförfarandet regleras i arvsförordningen. Det närmare förfarandet vid handläggningen ska dock regleras av lagen i den verkställande medlemsstaten (artikel 46.1). Ansökan om verkställbarhetsförklaring ska enligt artikel 45 göras vid den domstol eller den behöriga myndighet i den verkställande medlemsstaten som den medlemsstaten har meddelat till kommissionen. Den lokala behörigheten ska bestämmas utifrån domicilet för den part mot vilken verkställighet begärs eller utifrån den plats där verkställighet ska ske (artikel 45.2).

En utgångspunkt för min bedömning är att samma ordning bör gälla för erkännande- och verkställbarhetsfrågor beträffande avgöranden som omfattas av arvsförordningens tillämpningsområde som gäller för erkännande och verkställbarhet av andra internationella avgöranden enligt andra instrument. Endast om det finns tungt vägande skäl bör en särlösning föreslås för erkännande och verkställighet enligt arvsförordningen.

Som redogjorts för ovan har Bryssel I-utredningen föreslagit att de exekvaturärenden som i dag handläggs av Svea hovrätt ska prövas av tingsrätt som första instans. Det huvudsakliga skälet för förslaget att flytta exekvaturärendena från Svea hovrätt till tingsrätt är att den nuvarande ordningen strider mot instansordningens princip, dvs. att instansordningen ska bygga på en funktionsfördelning mellan de olika nivåerna i domstolsorganisationen och att tyngdpunkten i rättskipningen ska ligga i tingsrätt. I betänkandet konstateras också att det inte finns några vägande skäl för att Svea hovrätt ska pröva dessa ärenden som första instans.²¹ Det saknas skäl att beträffande arvsförordningen göra en annan bedömning i denna fråga. Det framstår – framför allt med hänsyn till instansordningens princip – som lämpligt att handläggningen av exekvaturärendena flyttas från Svea hovrätt till tingsrätt.

²⁰ Jfr Pålsson, Bryssel I-förordningen jämte Bryssel- och Luganokonventionerna, s. 287.

²¹ SOU 2013:63 s. 205.

Bryssel I-utredningen har föreslagit att exekvaturprövningen ska ske vid de tingsrätter som enligt 18 kap. 1 § utsökningsbalken och 17 kap. 1 § utsökningsförordningen handlägger överklagande av Kronofogdemyndighetens beslut.²² Bryssel I-utredningen har också övervägt om ärendena bör handläggas av *en ensam tingsrätt*. Med hänvisning till de uttalanden som gjorts i betänkandet Mål och medel – särskilda åtgärder för vissa måltyper i domstol (SOU 2010:44) (nedan Målutredningen), vars slutsatser i aktuella delar delas av regeringen,²³ kommer dock Bryssel I-utredningen fram till att det inte vore en lämplig lösning att låta en ensam tingsrätt ansvara för exekvaturärendena. Enligt Målutredningen är det en generell utgångspunkt att mål och ärenden ska kunna handläggas av samtliga tingsrätter, om det inte på grund av en måltyps mycket speciella karaktär finns anledning att låta endast ett fåtal tingsrätter handlägga sådana mål. Särskilda åtgärder – dvs. författningsreglerade särlösningar – bör enligt Målutredningen användas endast när det finns ett behov av extra stor skyndsamhet eller extra hög eller annan särskild kompetens. För att en särlösning ska gälla bör behovet av skyndsamhet eller kompetens för en viss måltyp vara särskilt stort i förhållande till de behov som övriga måltyper har i dessa avseenden. Särskilda åtgärder bör enligt Målutredningen användas restriktivt och endast när behovet gäller för de allra flesta målen av en viss typ. När det konstateras att en måltyp har behov av extra stor skyndsamhet eller extra hög eller annan kompetens, bör därför alltid den minst ingripande åtgärden som kan möta behovet användas.²⁴

Enligt arvsförordningen ska exekvaturärenden hanteras skyndsamt (se artiklarna 48, 49 och 52). Exekvaturärenden enligt arvsförordningen kan dock inte sägas ställa krav på extra stor skyndsamhet. Arvsförordningen uppställer inte heller något uttryckligt krav på koncentration. Även om ärenden om verkställbarhet kan vara omfattande och delvis komplicerade kan inte heller sägas att ärendetypen är av så speciell karaktär eller så komplicerad att det ställer krav på extra hög eller särskild kompetens. Sammantaget innebär det anförda att det inte heller beträffande avgöranden som omfattas av arvsförordningens tillämpningsområde finns skäl för att förlägga prövningen av exekvatur till en enda tingsrätt.

---

²² Se a. bet. s. 203 ff.

²³ Prop. 2011/12:1, Rättsväsendet, 4, s. 27.

²⁴ SOU 2010:44 s. 21–23.

Bryssel I-utredningen motiverar valet att förlägga ärendena till ett begränsat antal tingsrätter i landet (de tingsrätter som enligt 18 kap. 1 § utsökningsbalken handlägger överklagande av Kronofogdemyndighetens beslut) och inte till samtliga tingsrätter med att Bryssel I-utredningen också föreslagit att de förstnämnda tingsrätterna ska vara behöriga att handlägga prövningen av vägransgrunder enligt 2012 års Bryssel I-förordning. Den föreslagna ordningen anges innebära en fördel på så vis att en borgenär har ett begränsat antal tingsrätter att vända sig till. En ytterligare fördel med förslaget anges vara att en viss begränsning av antalet behöriga tingsrätter leder till ökad effektivitet och skapar ett bättre sammanhållet system.²⁵

Som Bryssel I-utredningen anför finns det skäl som talar för en viss koncentration av vilka tingsrätter som ska vara behöriga. Genom den föreslagna ordningen skapas ett sammanhållet system för ärenden med internationell anknytning. Härvid kan inte bortses från att det är fråga om ett begränsat antal ärenden. År 2012 uppgick antalet exekvaturärenden vid Svea hovrätt till drygt 460 stycken.²⁶ Om handläggningen koncentreras till några domstolar skapas också bättre förutsättningar för såväl domare som berednings- och kanslipersonal att upparbeta samt bibehålla kompetens och rutiner än om samtliga tingsrätter skulle vara behöriga. Detta kan i sin tur leda till mer effektiv handläggning och kortare omloppstider. Även om kraven på skyndsam handläggning inte kan sägas vara extra stora för just exekvaturärenden finns det enligt arvsförordningen (och flera andra instrument) krav på att domstolen ska hantera ärendena skyndsamt; i t.ex. artikel 52 i arvsförordningen anges att avgörandet ska meddelas utan dröjsmål vid begäran om ändring av beslutet med anledning av ansökan om verkställbarhetsförklaring. Motsvarande bestämmelser finns i underhållsförordningen (artikel 34.3) och i 2012 års Bryssel I-förordning beträffande beslut med anledning av en ansökan om vägran av verkställighet (artikel 48). Mot bakgrund av det anförda anser jag att den ordning som har föreslagits av Bryssel I-utredningen är välmotiverad och det saknas skäl för att föreslå en annan ordning för avgöranden som omfattas av arvsförordningens tillämpningsområde. De 24 tingsrätter som prövar överklaganden enligt utsökningsbalken bör vara behöriga att handlägga exekvaturärenden enligt arvsförordningen. I 17 kap. 1 § utsökningsförordningen anges vilken tingsrätt som är behörig beroende på i

²⁵ SOU 2013:63 s. 209.

²⁶ A. bet. s. 92.

vilket län (eller tidigare län) svaranden har sin hemvist. Om svaranden inte har hemvist i Sverige anges att Nacka tingsrätt är behörig (17 kap. 1 § andra stycket utsökningsförordningen). Med svaranden avses den som blir motpart i ett verkställighetsärende vid Kronofogdemyndigheten avseende det avgörande som är föremål för verkställbarhetsprövningen, dvs. den förpliktade enligt avgörandet.

Arvsförordningen (artikel 45.2) ger två olika alternativ för bestämmande av den lokala behörigheten för exekvaturprövningen: domicilet för den part mot vilken verkställighet begärs eller utifrån den plats där verkställighet ska ske. Regeringen har i lagförslag om ändring av 2 kap. 13 § IDL föreslagit att verkställbarhetsansökan ska ges in till den tingsrätt som regeringen föreskriver med hänsyn till var motparten har sin hemvist.²⁷ Regeringen har vidare föreslagit att ansökan om erkännande eller verkställbarhetsförklaring enligt Bryssel I-förordningen, Luganokonventionen²⁸, Brysselkonventionen, underhållsförordningen och 2007 års Haagkonvention ska göras till den tingsrätt som regeringen föreskriver. De sistnämnda instrumenten innehåller – liksom arvsförordningen – bestämmelser som utesluter att medlems- eller konventionsstaterna genom nationell normgivning reglerar vilka anknytningskriterier som ska vara avgörande för vilken domstol som är behörig (artikel 39.2 i Bryssel I-förordningen, artikel 32.2 i Brysselkonventionen, artikel 39.2 i Luganokonventionen och artikel 27.2 i underhållsförordningen).

Artikel 45.2 i arvsförordningen innebär att det i svensk lag inte kan regleras vilka anknytningsfaktorer som ska vara avgörande för vilken domstol som är behörig i Sverige. Något hinder mot att det i nationell lag föreskrivs vilka domstolar i Sverige som kan vara behöriga föreligger dock inte.²⁹ Jag anser att den kompletterande bestämmelsen om behörig domstol för exekvaturförfarandet enligt arvsförordningen bör utformas på samma sätt som för Bryssel I-förordningen, Luganokonventionen, Brysselkonventionen, underhållsförordningen och 2007 års Haagkonvention. I den kompletterande lagen bör alltså föreskrivas att en ansökan om att ett utländskt avgörande ska erkännas eller verkställas i Sverige enligt arvsförordningen ska göras till den tingsrätt som regeringen före-

²⁷ Lagrådsremiss, Nya regler för erkännande och verkställighet av utländska domar på civilrättens område, s. 15.

²⁸ Konventionen av den 16 september 1988 om domstols behörighet och verkställighet av domar på privaträttens område.

²⁹ Lagrådsremiss, Nya regler för erkännande och verkställighet av utländska domar på civilrättens område, s. 89.

skriver. Vilken av de föreskrivna tingsrätterna som sedan i det enskilda fallet är behörig att pröva en ansökan får besvaras utifrån de i artikel 45.2 uppställda kriterierna (dvs. utifrån domicilet för den part mot vilken verkställighet begärs eller utifrån den plats där verkställighet ska ske).

När frågan om en dom ska erkännas kommer upp som en prejudiciell fråga vid en behörig domstol i en medlemsstat är, som anförts ovan, den domstolen som handlägger målet också behörig att pröva erkännandefrågan, oavsett de särskilda behörighetsreglerna för förfarandet för erkännande och verkställbarhet (se artikel 39.3).

Enligt gällande rätt är Svea hovrätt behörig domstol för såväl det första som det andra steget i exekvaturförfaranden som sker i två steg. Vid handläggningen i Svea hovrätt avgörs de sistnämnda ärendena i kollegial sammansättning, dvs. av tre lagfarna domare. Som redogjorts för ovan har Bryssel I-utredningen föreslagit att ansökan om ändring bör handläggas av den tingsrätt som fattat beslut med anledning av ansökan om verkställbarhetsförklaring. Som Bryssel I-utredningen anför innebär en sådan ordning att den reella verkställbarhetsprövningen flyttas till första instans med följd att instansordningens princip upprätthålls.³⁰ Att samma tingsrätt är behörig vid prövningen i det andra skedet av exekvaturprövningen framstår som naturligt och systematiskt med hänsyn till att Bryssel I-utredningen föreslagit att också exekvaturförfaranden som sker i ett steg, dvs. där prövning av eventuella vägransgrunder sker redan i det inledande skedet, ska hanteras i tingsrätt. Också beträffande exekvaturförfaranden enligt arvsförordningen bör föreskrivas att en ansökan om ändring ska göras till den tingsrätt som meddelat beslutet med anledning av ansökan om verkställbarhet.

Tillämpliga regler i nationell rätt för exekvaturförfarandet

Själva förfarandet för prövningen av erkännande och verkställbarhet regleras i viss utsträckning av artiklarna 45–58 i arvsförordningen. Som anförts ovan ska erkännande ske utan formaliteter (artikel 39.1) men en part kan genom att anlita det förfarande som föreskrivs för verkställbarhet ansöka om att domen ska erkännas (artikel 39.2).

---

³⁰ SOU 2013:63 s. 217.

När det gäller regler för exekvaturförfarandet har Bryssel I-utredningen föreslagit att ärendelagen bör tillämpas, om inte annat följer av det aktuella bakomliggande instrumentet. Bryssel I-utredningen anför att ärendelagen, till skillnad från rättegångsbalken, ger utrymme för ett mindre formbundet förfarande; ärendelagen utgår från ett skriftligt förfarande, men sammanträde kan hållas när det kan antas vara till fördel för utredningen (13 § ärendelagen). Vid prövningen av ett exekvaturärende ska domstolen utifrån ingivna handlingar undersöka om det finns förutsättningar att vägra erkännande eller verkställighet av en dom som meddelats i en annan medlemsstat. Detta sker i regel genom ett skriftligt förfarande som oftast inte innefattar någon egentlig bevisprövning. Ärendelagens bestämmelser om skriftväxlingen innebär också att motparten ska få tillfälle att yttra sig (15–17 §§ ärendelagen). Ärendelagens bestämmelser passar sålunda väl in. Som skäl för att ärendelagens bestämmelser bör tillämpas vid handläggningen anges också att ärendelagen redan tillämpas för likartade prövningar, t.ex. vid överklagande i utsokningsmål.³¹

Enligt min mening bör, i den mån annat inte följer av arvsförordningen, ärendelagen tillämpas vid domstolarnas handläggning av exekvaturärenden. Ärendelagen bör vara tillämplig också vid överrättens prövning. I kompletterande bestämmelser till arvsförordningen bör således föreskrivas att ärendelagen ska tillämpas vid handläggningen i domstol av en ansökan om erkännande eller verkställbarhet samt vid ansökan om ändring av ett beslut om verkställbarhetsförklaring, om inte annat följer av arvsförordningen.

Detta innebär bland annat att ärendelagens allmänna bestämmelser om domstolens sammansättning (3 § ärendelagen), jäv (3 § ärendelagen och 4 kap. 13 § rättegångsbalken) hur förfarandet inleds (4 § ärendelagen) och vad ansökan ska innehålla (5 § ärendelagen) är tillämpliga. Som angetts ska förfaranderegler i nationell rätt endast tillämpas i den mån inte annat följer av arvsförordningen. Det förtjänar att framhållas att arvsförordningens regler i flera avseenden avviker från ärendelagens.

Behovet av kompletterande regler är litet när det gäller det första steget av exekvaturprövningen. Av artikel 46 följer bland annat vilka handlingar som ska ges in i samband med ansökan. Av artikel 48 följer att domen ska förklaras verkställbar omedelbart efter fullgörande av formaliteterna i artikel 46 och att den part mot

---

³¹ A. bet. s. 184 och s. 224.

vilken verkställighet begärs inte ska ges tillfälle att yttra sig över ansökan. Att den part mot vilken verkställighet begärs ska delges verkställbarhetsförklaringen tillsammans med beslutet följer av artikel 49.2. Ärendelagens regler om överklagande blir inte tillämpliga i förhållande till tingsrättens första beslut i det första steget. Den som vill angripa ett beslut med anledning av ansökan om verkställbarhetsförklaring ska i enlighet med vad som följer av artikel 50 ansöka om ändring av beslutet.

Interimistiska åtgärder, däribland säkerhetsåtgärder, får vidtas med stöd av artikel 54 i arvsförordningen. Följaktligen blir inte bestämmelsen i 26 § ärendelagen om säkerhetsåtgärder och inhibition tillämplig. Förutsättningarna för vilandeförklaring av verkställighetsärendet följer av artikel 53 i arvsförordningen. Inte heller ärendelagens bestämmelse om omedelbar verkställighet (31 §) blir aktuell att tillämpa. En utländsk dom ska enligt artikel 43 i arvsförordningen kunna verkställas efter det att den förklarats vara verkställbar i enlighet med förfarandet i artiklarna 45–58.

Arvsförordningen innehåller inte några bestämmelser om rättegångskostnader i samband med ett exekvaturförfarande. I 32 § ärendelagen finns en hänvisning till 18 kap. rättegångsbalken beträffande ärenden där enskilda är motparter till varandra. Härvid bör anmärkas att bestämmelserna i 18 kap. rättegångsbalken inte kan tillämpas på det inledande förfarandet. I det inledande skedet i exekvaturförfarandet ska motparten inte beredas tillfälle att yttra sig och något egentligt partsförhållande kan därmed inte anses ha uppkommit i det skedet av förfarandet. Först sedan ansökan om ändring gjorts kan ett partsförhållande anses ha uppkommit och bestämmelserna i 18 kap. rättegångsbalken tillämpas (se NJA 2006 s. 652 och NJA 2009 s. 652).

Var och en av parterna kan ansöka om ändring av beslutet med anledning av ansökan om verkställbarhetsförklaring (artikel 50). I artikel 50.5 regleras tidsfristen för ansökan om ändring av en verkställbarhetsförklaring. (Överklagandefristen är 30 dagar från delgivning av verkställbarhetsförklaringen eller, om part mot vilken verkställighet begärs har domicil i en annan medlemsstat, 60 dagar från delgivning.) Av arvsförordningen framgår inte inom vilken tidsfrist sökanden ska ansöka om ändring av ett beslut som innebär avslag på ansökningen.

Avsikten med att arvsförordningen inte anger någon tidsfrist för sökanden att överklaga ett avslagsbeslut kan vara att överlåta åt medlemsstaterna själva att reglera frågan. Det kan även förhålla sig

så att avsikten är att det inte ska finnas någon tidsfrist för sökandens rätt att överklaga avslagsbeslutet. En allmän processrättslig princip är dock att en rätt att överklaga ett beslut inte bör vara obegränsad i tiden. Motparten har också ett intresse av att kunna utgå ifrån att beslutet står sig efter en viss bestämd tid. Även om det i och för sig inte finns något som hindrar att sökanden efter komplettering på nytt ansöker om exekvatur bör en tidsfrist för överklagande av avslagsbeslut införas. Intresset av en enhetlig reglering talar också för att det bör införas en tidsfrist för överklagande av avslagsbeslut enligt artikel 50 i arvsförordningen; i kompletterande bestämmelser till Bryssel I-förordningen och underhållsförordningen har föreskrivits en tidsfrist om fyra veckor från den dag då beslutet meddelades (se 5 § lagen [2006:74] med kompletterande bestämmelser om domstols behörighet och om erkännande och internationell verkställighet av vissa avgöranden och 7 § lagen [2011:603] med kompletterande bestämmelser till EU:s underhållsförordning och 2007 års Haagkonvention om underhållsskyldighet³²). Införande av en tidsfrist har ansetts förenligt med Bryssel I-förordningen³³, Bryssel II-förordningen³⁴ och underhållsförordningen³⁵.

Vid Sveriges tillträde till Luganokonventionen anfördes att det med hänsyn till att borgenären i normalfallet befinner sig utomlands fanns skäl att välja en något längre tidsfrist än vad som normalt gäller vid överklaganden av beslut från tingsrätt. Tidsfristen för sökanden bestämdes till fyra veckor från meddelande av beslutet.³⁶ Som anförts ovan är fristen i arvsförordningen för den part mot vilken verkställighet begärs 30 eller, i vissa fall, 60 dagar efter delgivning av verkställbarhetsförklaringen (artikel 50.5). Till arvsförordningen bör i kompletterande bestämmelser föreskrivas att en ansökan om ändring, om den görs av den som har ansökt om erkännande eller verkställbarhetsförklaring, ska ha kommit in till tingsrätten inom fyra veckor från den dag då beslutet meddelades. Att ett formellt överklagande ska ha kommit in inom en viss tid innebär inte att en part som har skäl för det inte kan begära anstånd med att utveckla grunderna för överklagandet.

³² Senaste lydelsen 2012:451 (lagen har ännu inte trätt i kraft). Samma ordning gäller enligt 5 § andra stycket lagen (2011:603) med kompletterande bestämmelser till EU:s underhållsförordning.

³³ Se prop. 2001/02:146 s. 46.

³⁴ Prop. 2000/01:98 s. 38 f.

³⁵ Se prop. 2010/11:120 s. 23.

³⁶ Prop. 1991/92:128 s. 143.

Talan mot det avgörande som meddelas med anledning av att ändring har sökts får föras endast genom det förfarande som den berörda medlemsstaten har meddelat kommissionen (artikel 51). Förfarandet för överklagande ska alltså följa nationell rätt. Utredningen har föreslagit att det i kompletterande bestämmelser till arvsförordningen bör föreskrivas att ärendelagen ska vara tillämplig på rättens handläggning vid exekvaturförfarandet. Såvida inte annat anges kommer sålunda också ärendelagens bestämmelser om överklagande att bli tillämpliga vid talan mot ett avgörande med anledning av en ansökan om ändring.

Om inte annat följer av det bakomliggande instrumentet tillämpas, för närvarande, vid handläggningen av exekvaturärenden i Svea hovrätt rättegångsbalkens regler om överklagande av en tingsrätts beslut. (Se beträffande underhållsförordningen 7 § lagen [2011:603] med kompletterande bestämmelser till EU:s underhållsförordning och 2007 års Haagkonvention om underhållsskyldighet³⁷ och beträffande Bryssel I-förordningen 5 § lagen [2006:74] med kompletterande bestämmelser om domstols behörighet och om erkännande och internationell verkställighet av vissa avgöranden). Överklagande av hovrättens beslut ska ha kommit in till hovrätten inom fyra veckor från den dag då beslutet meddelades (56 kap. 1 § rättegångsbalken).

En följd av att exekvaturärendena flyttas från Svea hovrätt till tingsrätt och att ärendelagen tillämpas på förfarandet är att fristen för överklagande av beslutet med anledning av ansökan om ändring förkortas. Enligt 36 § ärendelagen får ett beslut överklagas av den som beslutet rör, om det har gått honom eller henne emot. Överklagandet ska enligt 38 § ärendelagen vara skriftligt och ha kommit in till den domstol som meddelat beslutet inom tre veckor från dagen för beslutet. Bryssel I-utredningen har inte ansett att det finns skäl för en särreglering såvitt avser tidsfristen för överklagande av tingsrättens beslut. Som skäl härför anförs att överklagandefristen som huvudregel är tre veckor för tingsrättens domar och beslut. Vidare anmärks att det som ska ges in inom tre veckor är ett formellt överklagande och att inget hindrar en klagande att därefter begära ytterligare tid för att utveckla sina ståndpunkter.³⁸ Enligt min mening finns det inte skäl att göra en

³⁷ Senaste lydelsen 2012:451 (lagen har ännu inte trätt i kraft). Samma ordning gäller enligt 5 § första stycket lagen (2011:603) med kompletterande bestämmelser till EU:s underhållsförordning.

³⁸ SOU 2013:63 s. 185 f. och s. 225.

annan bedömning beträffande förfaranderegler för överklaganden enligt artikel 51 i arvsförordningen än den som Bryssel I-utredningen gjort beträffande exekvaturärenden i allmänhet. Sålunda bör inte föreskrivas en särskild tidsfrist, utan ärendelagens bestämmelser bör gälla.

Enligt ärendelagen krävs prövningstillstånd för överklagande till såväl hovrätten (39 § ärendelagen) som Högsta domstolen (40 § ärendelagen). Utredningen delar Bryssel I-utredningens bedömning att det inte finns skäl att avvika från kravet på prövningstillstånd. Genom krav på prövningstillstånd tillgodoses kravet på skyndsam handläggning.

Tingsrättens domförhet

Det första steget i exekvaturförfarandet utgör en formell prövning. Det är fråga om en summarisk process utan prövning i sak. Den första prövningen innebär att domen ska förklaras vara verkställbar omedelbart efter det att de föreskrivna formaliteterna enligt artikel 46 uppfyllts (artikel 48). Hur underrättelse om beslutet med anledning av ansökan om verkställbarhetsförklaring ska ske anges i artikel 49. Av nämnda artikel framgår bland annat att sökanden snarast ska underrättas om beslutet (artikel 49.1) och att beslutet ska delges den part mot vilken verkställighet begärs (artikel 49.2).

Steg två i exekvaturförfarandet aktualiseras först om ändring av beslutet med anledning av ansökan om verkställbarhetsförklaring begärs. Ansökan om ändring ska enligt artikel 50.2 göras vid den domstol som den berörda medlemsstaten har meddelat till kommissionen. Förfarandet ska enligt artikel 50.3 vara kontradiktoriskt, dvs. båda parterna ska beredas tillfälle att yttra sig inför den andra prövningen. Frågan om domförhet ska i första hand avgöras med beaktande av målets beskaffenhet. Enligt Bryssel I-utredningen kan frågan om vägransgrund i de allra flesta fall avgöras utan större svårigheter, men det kan också finnas fall där det åberopas bevisning av viss omfattning och frågorna är mer svårbedömda.³⁹ Mot denna bakgrund har Bryssel I-utredningen föreslagit att tingsrättens grundläggande domförhetsregel – att prövningen ska göras av en lagfaren domare – bör gälla även såvitt avser prövningen av en ansökan om ändring. För de fall där ärendets beskaffenhet kräver det ska det dock finnas möjlighet att i tingsrätten pröva ärendet i

³⁹ A. bet. s. 220.

flerdomarsammansättning. Fråga om vilka fall som bör avgöras av en respektive tre domare i tingsrätt har lämnats åt tingsrätten att bedöma och det har inte ansetts att parterna bör ges något inflytande över frågan.⁴⁰

Som redogjorts för ovan föreslår jag att ärendelagen ska vara tillämplig också på exekvaturförfaranden enligt arvsförordningen. Av 3 § ärendelagen följer att tingsrätten består av en lagfaren domare vid handläggning av ett ärende. Om det finns särskilda skäl med hänsyn till ärendets beskaffenhet får tingsrätten dock bestå av tre domare. Ansökningar om verkställbarhetsförklaringar handläggs i Svea hovrätt av en lagfaren domare. Det kan antas att ansökningar om erkännande och verkställbarhet i det första ledet också i tingsrätt kommer att handläggas i den sammansättningen, dvs. av en lagfaren domare. Eftersom denna ordning redan följer av ärendelagen behöver kompletterande bestämmelser inte meddelas. Utgångspunkten är att tingsrätten ska vara domför med en lagfaren domare också när det gäller beslut med anledning av en ansökan om ändring, men tingsrätten får bestå av tre lagfarna domare om det finns särskilda skäl med hänsyn till ärendets beskaffenhet. Även denna ordning motsvaras av ärendelagens domförhetsregel och kompletterande bestämmelser angående tingsrättens sammansättning vid avgörande av exekvaturärenden behöver därför inte meddelas.

Jäv

För exekvaturärenden som sker i två steg finns i gällande rätt en absolut jävsregel innebärande att den domare som gjort den inledande prövningen av ansökan om erkännande eller verkställbarhet inte får delta i prövningen av en ansökan om ändring av beslutet. Bryssel I-utredningen har anfört att det finns skäl att behålla jävsregeln.

Regeringen har emellertid angett att de jävsregler som finns i ärendelagen täcker det behov som kan finnas av att förklara en domare jävig.⁴¹ Mot denna bakgrund har regeringen föreslagit att de särskilda jävsregler som finns i kompletteringslagarna till Bryssel II-förordningen, underhållsförordningen och 2007 års Haagkonvention

⁴⁰ SOU 2013:63 s. 220.

⁴¹ Lagrådsremissen, Nya regler för erkännande och verkställighet av utländska domar på civilrättens område, s. 96 f.

upphävs.⁴² Regeringen konstaterar att den inledande prövningen är mer omfattande enligt vissa instrument (1988 års Lugano-konvention och Brysselkonventionen) än vad den är enligt andra instrument (Bryssel I-förordningen och 2007 års Lugano-konvention). Enligt de två sistnämnda instrumenten inskränker sig prövningen, liksom den gör enligt arvsförordningen, till konstatera att instrumentet är tillämpligt och att vissa handlingar getts in till domstolen. Av artikel 48 i arvsförordningen följer att avgörandet ska förklaras verkställbart om de formella förutsättningarna är uppfyllda. Något behov av en särskild jävsregel finns alltså inte heller vid prövningen enligt arvsförordningen. Skulle frågan om jäv väckas är regleringen i ärendelagen tillräcklig.

8.3.3 Verkställighet

Förslag: Om en ansökan om verkställbarhetsförklaring bifalles, ska det utländska avgörandet kunna verkställas enligt utskönningsbalkens regler på samma sätt som en svensk dom som har vunnit laga kraft, om inte annat följer av arvsförordningen. Om det inte finns någon motsvarighet till det utländska avgörandet, verkställs avgörandet som en dom.

Verkställighet på samma sätt som en svensk dom som vunnit laga kraft

En dom (enligt definitionen i artikel 3.1 g) som har meddelats i en medlemsstat och som är verkställbar i den staten ska kunna verkställas i en annan medlemsstat sedan domen förklarats vara verkställbar i verkställighetsstaten (artikel 43). Något krav på att domen ska ha vunnit laga kraft uppställs inte. Tillräckligt är att avgörandet är verkställbart i ursprungsmedlemsstaten. Den domstol som handlägger verkställighetsfrågan ska emellertid enligt artikel 53 efter det att ändring av beslutet om verkställbarhetsförklaring sökts eller ett sådant beslut har överklagats efter ansökan vilandeförklara målet, om verkställigheten av avgörandet i ursprungsmedlemsstaten skjuts upp på grund av att talan mot domen har förts.

---

⁴² A. lagrådsremiss, s. 96.

I vad mån verkställighet på grund av utländsk exekutionstitel får ske här i Sverige framgår enligt 3 kap. 2 § utsökningsbalken av särskilda föreskrifter. Redan genom arvsförordningens bestämmelser om verkställighet framgår att verkställighet på grund av en utländsk exekutionstitel som omfattas av arvsförordningens tillämpningsområde får ske här. Liksom beträffande bland annat Bryssel I-förordningen, 2012 års Bryssel I-förordning, förordningen om den europeiska exekutionstiteln⁴³ och underhållsförordningen bör dock vissa kompletterande regler införas.

Den till underhållsförordningen kompletterande bestämmelsen om verkställighet skiljer sig från den som kompletterar bland annat Bryssel I-förordningen. I 7 § lagen (2006:74) med kompletterande bestämmelser om domstols behörighet och om erkännande och internationell verkställighet av vissa avgöranden anges att ett utländskt avgörande ska verkställas enligt utsökningsbalkens regler på samma sätt som en svensk dom som vunnit laga kraft. Enligt 10 § första stycket lagen (2011:603) med kompletterande bestämmelser till EU:s underhållsförordning och 2007 års Haagkonvention om underhållsskyldighet⁴⁴ får det utländska avgörandet verkställas enligt utsökningsbalken som ett motsvarande svenskt avgörande. Om det inte finns någon motsvarighet till det utländska avgörandet, verkställs avgörandet som en dom. Bakgrunden till den annorlunda skrivningen i den kompletterande bestämmelsen till underhållsförordningen är att den sistnämnda förordningen innebär att ett avgörande som har meddelats i en medlemsstat och som är verkställbart i en annan medlemsstat ska verkställas där *på samma villkor* som ett avgörande som har meddelats i den verkställande medlemsstaten (artikel 41.1 i underhållsförordningen).⁴⁵ En sådan bestämmelse saknas i arvsförordningen. Den kompletterande bestämmelsen till arvsförordningen bör därför i likhet med den som kompletterar Bryssel I-förordningen ange att ett avgörande som har förklarats vara verkställbart i Sverige enligt arvsförordningen ska verkställas enligt utsökningsbalkens bestämmelser på samma sätt som en svensk dom som har vunnit laga kraft. Arvsförordningen innehåller några särskilda regler om verkställighetsförfarandet. I artikel 53 finns t.ex. en bestämmelse om

⁴³ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 805/2004 av den 21 april 2004 om införande av en europeisk exekutionstitel för obestridda fordringar, EUT L 143, 30/04/2004 s. 15–39.

⁴⁴ Senaste lydelse 2012:451 (har ännu inte trätt i kraft). Motsvarande bestämmelse finns i 8 § lagen (2011:603) med kompletterande bestämmelser till EU:s underhållsförordning.

⁴⁵ Prop. 2011/12:120 s. 27.

vilandeförklaring av verkställighetsärendet i avvaktan på att en begäran om ändring prövats. I artikel 54.3 anges vidare att inga andra åtgärder för verkställighet än säkerhetsåtgärder får vidtas så länge fristen för att söka ändring av verkställbarhetsförklaringen inte har löpt ut. Dessa bestämmelser har företrädare framför utökningsbalkens regler och en erinran om det bör tas in i den kompletterande lagen.

Om det inte finns någon motsvarighet till det utländska avgörandet, får avgörandet verkställas enligt utökningsbalkens regler om verkställighet av dom. Som exempel kan nämnas sådana officiella handlingar som avses i artikel 3.2 i. Samma överväganden har gjorts beträffande den kompletterande lagen till underhållsförordningen.⁴⁶

8.3.4 Interimistiska åtgärder och säkerhetsåtgärder

Förslag: Om tingsrätten bifaller en ansökan om verkställbarhetsförklaring ska beslutet anses innefatta ett beslut om kvarstad eller annan åtgärd som avses i 15 kap. rättegångsbalken. En bestämmelse härom tas in i den lag som kompletterar arvsförordningen.

En verkställbarhetsförklaring ska enligt artikel 54.2 medföra att säkerhetsåtgärder får vidtas. Som redogjorts för ovan får, så länge fristen för att söka ändring av verkställbarhetsförklaringen inte har löpt ut och intill dess att beslut har meddelats med anledning av att ändring sökts, inga andra åtgärder för verkställighet än säkerhetsåtgärder vidtas mot gäldenärens egendom (artikel 54.3).

Rätten till säkerhetsåtgärder följer alltså direkt av tingsrättens beslut om verkställbarhetsförklaring, och sökanden behöver inte utverka ett särskilt domstolsbeslut om det. Liksom i de kompletterande bestämmelserna till underhållsförordningen (se 11 § i lagen [2011:603] med kompletterande bestämmelser till EU:s underhållsförordning⁴⁷) bör beträffande arvsförordningen, av tydlighetsskäl, i kompletterande lagstiftning anges att tingsrättens beslut att bifalla en ansökan om verkställbarhetsförklaring ska anses innefatta ett beslut om kvarstad eller om någon annan åtgärd som regleras i

⁴⁶ A. prop. s. 44.

⁴⁷ Senaste lydelse 2012:451 (har ännu inte trätt i kraft). Motsvarande bestämmelse finns i 9 § lagen (2011:603) med kompletterande bestämmelser till EU:s underhållsförordning.

15 kap. rättegångsbalken. Också i de kompletterande bestämmelserna till bland annat Bryssel I-förordningen finns en bestämmelse av motsvarande innehåll (se 8 § i lagen [2006:74] med kompletterande bestämmelser om domstols behörighet och om erkännande och internationell verkställighet av vissa avgöranden).

Om en dom ska erkännas, ska enligt artikel 54.1 inget hindra sökanden från att begära interimistiska åtgärder, däribland säkerhetsåtgärder, enligt lagen i den verkställande medlemsstaten, utan att det krävs någon verkställbarhetsförklaring. Redan innan ett exekvaturförfarande har inletts eller innan det har lett fram till ett beslut möjliggör alltså arvsförordningen interimistiska åtgärder, däribland säkerhetsåtgärder. Bestämmelser om beslut om sådana åtgärder finns i 15 kap. rättegångsbalken som reglerar kvarstad m.m. Det är inte nödvändigt att i till arvsförordningen kompletterande lag hänvisa till dessa bestämmelser.⁴⁸ Som redogjorts för i kapitlet om behörighet (se kapitel 6) får interimistiska åtgärder, inbegripet säkerhetsåtgärder, som kan vidtas enligt lagen i en medlemsstat, begäras hos domstolarna i den medlemsstaten även om en domstol i en annan medlemsstat är behörig att pröva målet i sak enligt arvsförordningen (artikel 19).

---

⁴⁸ Jfr motsvarande bedömning avseende Bryssel I-förordningen i prop. 2001/02:146 s. 41 och underhållsförordningen prop. 2010/11:120 s. 45.

9 Ett europeiskt arvsintyg

9.1 Utgångspunkter

Arvsförordningen avser att underlätta för medborgare inom EU att hävda sina rättigheter vid arv med gränsöverskridande verkan. Genom arvsförordningen inrättas ett europeiskt arvsintyg. Det europeiska arvsintyget avser att främja snabba, smidiga och effektiva avgöranden i gränsöverskridande arvsärenden genom att ge berörda personer, såsom arvingar, testamentstagare, testamentsexekutorer och boutredningsmän, ett enkelt sätt att bevisa sin ställning och/eller sina rättigheter och befogenheter i en annan stat, där t.ex. kvarlåtenskapen är belägen. Arvsintyget är inte ett obligatoriskt dokument och avser inte heller att ersätta nationella dokument som används för liknande ändamål i medlemsstaterna. Bestämmelser om det europeiska arvsintyget finns i arvsförordningens femte kapitel, artiklarna 62–73.

Nedan redogörs för bestämmelserna om arvsintyg enligt arvsförordningen, samt mina överväganden och förslag beträffande vilken svensk myndighet som bör ansvara för utfärdande av arvsintyg och därmed sammanhängande frågor.

9.2 Arvsintyget

9.2.1 Arvsintygets ändamål

Som angetts ovan är arvsintyget avsett att användas av arvingar och testamentstagare med direkta rättigheter i arvet samt testamentsexekutorer eller boutredningsmän som i en annan medlemsstat behöver åberopa sin ställning eller utöva sina rättigheter som arvingar eller testamentstagare och/eller utöva sina befogenheter som testamentsexekutorer eller boutredningsmän. Vad som i det enskilda fallet kan framgå av ett arvsintyg och vilket underlag som

krävs för att få ett arvsintyg utfärdat hänger nära samman med för vilket syfte det utfärdats. Att ett arvsintyg kan utfärdas för olika ändamål framgår av artikel 63. I artikeln finns en inte uttömmande uppräknning av vilka omständigheter som kan intygas i ett arvsintyg. Av ett arvsintyg kan framgå vilken ställning och/eller rättighet som tillkommer arvinge eller, i förekommande fall, testamentstagare liksom deras arvslott. I ett arvsintyg kan också anges att en arvinge eller, i förekommande fall, testamentstagare, tilldelats en viss specifik tillgång som ingår i kvarlåtenskapen. Vidare kan en boutredningsman eller testamentsexekutor utverka ett arvsintyg för att visa sin befogenhet.

9.2.2 Behörig domstol/myndighet

Arvsintyg ska enligt artikel 64 utfärdas i den medlemsstat vars domstolar är behöriga enligt förordningen, dvs. den medlemsstat där den avlidne vid sin död hade hemvist (artikel 4), den medlemsstat som är behörig på grund av lagvalsförordnande (artikel 7), den medlemsstat som är behörig enligt bestämmelsen om subsidiär behörighet (artikel 10) eller en medlemsstat som är behörig enligt forum necessitatis (artikel 11).

Det tillkommer varje medlemsstat att i sin nationella lagstiftning fastställa vilka myndigheter som ska vara behöriga att utfärda arvsintyg. I artikel 64 anges att intyg ska få utfärdas av domstolar (enligt arvsförordningens definition av domstolsbegreppet) eller annan myndighet som enligt nationell rätt är behörig att handlägga arvsärenden.¹

9.2.3 Ansökan om arvsintyg

Behöriga att ansöka om arvsintyg är arvingar, testamentstagare, testamentsexekutorer och boutredningsmän (se artikel 65.1 som hänvisar till artikel 63.1).

Ansökan är inte formbunden utan kan göras på vilken handling som helst, men det finns ett för ändamålet utarbetat formulär (artikel 65.2).

---

¹ Senast den 16 november 2014 ska medlemsstaterna underrätta kommissionen vilka myndigheter som i medlemsstaten är behöriga att utfärda arvsintyg (artikel 78.1 c).

I artikel 65.3 anges närmare vad ansökan ska innehålla. Vilken utredning som i det enskilda fallet krävs av sökanden är emellertid beroende av vad arvsintyget ska intyga (se nedan avsnitt 9.2.6). Viss information såsom personuppgifter om sökanden och den avlidne torde regelmässigt behöva anges medan annan information enbart behöver anges om syftet med arvsintyget kräver det. Sålunda ska ansökan enligt artikel 65.3 innehålla den information som behövs för att den utfärdande myndigheten ska kunna intyga de omständigheter som sökanden vill ha bestyrkta. I ansökan ska också arvsintygets avsedda ändamål anges (artikel 65.3 f).

Artikel 65.3 innehåller en förteckning över information som ansökan ska innehålla, såvitt den är känd för sökanden och, som angetts ovan, behövs för att den utfärdande myndigheten ska kunna intyga de omständigheter som sökanden vill ha bestyrkta. Informationen ska åtföljas av relevanta handlingar i original eller kopior som uppfyller de villkor som krävs för att deras äkthet ska kunna fastställas. Som bestämmelserna om arvsintyget får förstås åligger det i första hand sökanden att lägga fram den utredning som krävs för att utfärda arvsintyget.

Den information som ansökan enligt förteckningen i artikel 65.3 kan innehålla är följande.

- a) Personuppgifter om den avlidne.
- b) Personuppgifter om sökanden.
- c) Personuppgifter om sökandens företrädare om sådan finns.
- d) Personuppgifter om den avlidnes make, maka eller partner och f.d. make, maka eller partner.
- e) Personuppgifter om andra eventuella förmånstagare som utsetts i ett förordnande om kvarlåtenskap och/eller som följer av lag.²
- f) Arvsintygets avsedda ändamål i enlighet med artikel 63.
- g) I förekommande fall, kontaktuppgifter för den domstol eller behöriga myndighet som handlägger eller har handlagt själva arvet.

---

² I den svenska språkversionen av arvsförordningen står det inte ”och/eller följer av lag” utan ”och/eller automatiskt”. Vid en jämförelse med den engelska språkversionen som anger ”and/or by operation of law” har antagits att det här är fråga om eventuella förmånstagare enligt lag.

- h) De omständigheter som i förekommande fall ligger till grund för sökandens krav på rätt till arvsegendom i egenskap av förmånstagare och/eller rätt att verkställa den avlidnes testamente och/eller rätt att förvalta den avlidnes kvarlåtenskap.
- i) Angivande av huruvida den avlidne hade upprättat ett förordnande om kvarlåtenskap; om varken originalet eller en kopia har bifogats, ska uppgifter lämnas om var originalet finns.
- j) Angivande av huruvida den avlidne hade ingått äktenskapsförord eller ett avtal avseende ett förhållande som kan ha jämförbar verkan med äktenskap; om varken originalet eller en kopia har bifogats, ska uppgifter lämnas om var originalet finns.
- k) Angivande av huruvida någon av förmånstagarna har avgett någon förklaring om accept av eller i förekommande fall avstående från arvet.
- l) En förklaring om att de uppgifter som ska styrkas, såvitt sökanden känner till, inte är föremål för någon tvist.
- m) Annan information som sökanden anser vara av intresse för utfärdande av arvsintyget.

9.2.4 Prövning av ansökan och utfärdande av arvsintyg

I artiklarna 66–68 finns bestämmelser om prövningen av ansökan, utfärdande av arvsintyg och arvsintygets närmare innehåll.

Kontroll av ansökan

Den utfärdande myndigheten ska kontrollera ansökan, förklaringar, handlingar och annan bevisning som sökanden tillhandahållit (artikel 66.1). Härvid ska myndigheten – om det särskilt föreskrivs eller annars är tillåtet enligt lag som gäller för myndigheten – självant göra de utredningar som krävs för att kontrollera uppgifter som lämnats eller uppmana sökanden att lämna ytterligare bevisning som myndigheten anser vara nödvändig.

Beträffande handlingar till stöd för ansökan anges att den utfärdande myndigheten får besluta att godta annan form av bevisning om sökanden inte förmått ge in kopior som uppfyller de villkor som krävs för att deras äkthet ska kunna fastställas (artikel 66.2).

Kommunicering, ed och sanningsförsäkran

Under förutsättning att det föreskrivs i lag som gäller för myndigheten får den utfärdande myndigheten begära att förklaringar ska avges under ed eller genom sanningsförsäkran (artikel 66.3).

Den utfärdande myndigheten ska vidta alla nödvändiga åtgärder för att *informera* förmånstagarna om ansökan om ett arvsintyg. Om det behövs för fastställandet av de omständigheter som ska styrkas ska myndigheten *höra* berörda personer, testamentsexekutorer eller boutredningsmän samt göra *offentliga tillkännagivanden* som syftar till att ge andra eventuella förmånstagare möjligheten att åberopa sina rättigheter (artikel 66.4). Bestämmelsen innebär att ansökan ska kommuniceras med berörda personer.

Informationsutbyte mellan medlemsstaters myndigheter

I artikel 66.5 finns en bestämmelse som innebär att medlemsstaternas myndigheter är skyldiga att tillhandahålla samma information till en myndighet i en annan medlemsstat som handlägger en ansökan om arvsintyg som myndigheten enligt den nationella lagstiftningen kan ge en myndighet i den egna medlemsstaten. För den utfärdande myndighetens prövning av ansökan föreskrivs sålunda att behöriga myndigheter i en medlemsstat på begäran ska ge den utfärdande myndigheten i en annan medlemsstat tillgång till information från i synnerhet fastighetsregister, folkbokföringsregister samt register som avser handlingar och omständigheter som är relevanta för arvet eller för makarnas förmögenhetsförhållanden eller motsvarande förmögenhetsförhållanden som avser den avlidne.

9.2.5 Utfärdande av arvsintyget

Arvsintyget ska utfärdas utan dröjsmål, när de omständigheter som ska intygas i arvsintyget har fastställts enligt den på arvet (eller delar av arvet) tillämpliga lagen (artikel 67). Arvsintyget ska utfärdas på ett särskilt formulär.

Ansökan om arvsintyg kan också avslås. Enligt artikel 67 ska arvsintyg t.ex. inte utfärdas om klagomål har riktats mot de uppgifter som ska styrkas eller om arvsintyget inte skulle vara förenligt

med ett beslut som omfattar samma uppgifter. Grunderna för att vägra att utfärda ett arvsintyg enligt artikel 67 är inte uttömmande.

Att arvsintyg inte bör utfärdas om intyget skulle komma att innehålla uppgifter som är oförenliga med innehållet i ett beslut eller en dom är närmast självklart. Om ansökan t.ex. avser ett arvsintyg utvisande vilka rättigheter och/eller tillgångar som en testamentstagare åtnjuter till följd av ett testamente (artikel 68 m), kan ett arvsintyg inte utfärdas om den handläggande myndigheten får kännedom om en dom varigenom fastställts att testamentet är ogiltigt. Ett arvsintyg bör inte heller utfärdas om innehållet strider mot innehållet i en registrerad bouppteckning. Frågan är dock vad som avses med att arvsintyg inte ska utfärdas om *klagomål riktats mot de uppgifter som ska styrkas* (artikel 67.1 a). I de engelska och tyska språkversionerna anges att ett arvsintyg inte ska utfärdas om "the elements to be certified are being challenged" respektive "Einwände gegen den zu bescheinigenden Sachverhalt anhängig sind".

Enlig min mening bör ett arvsintyg inte heller utfärdas om det framkommer att de uppgifter som ska intygas är tvistiga. Det bör alltså inte krävas att innehållet i ett arvsintyg skulle strida mot en dom eller ett beslut utan ett arvsintyg bör inte utfärdas om det under handläggningen görs en invändning mot uppgifterna i fråga. Arvsintygets syfte är att det ska kunna användas av arvingar och testamentstagare som har direkta rättigheter i arvet samt av testamentsexekutorer och bouppteckningsmän som i en annan medlemsstat behöver åberopa sin ställning eller utöva sina rättigheter som arvingar eller testamentstagare och/eller sina befogenheter som testamentsexekutorer och bouppteckningsmän. Redan med hänsyn till arvsintygets syfte är det alltså viktigt att de uppgifter som intygas i arvsintyget inte är felaktiga. Arvsintygets rättsverkningar är också långtgående. Enligt artikel 69 ska det antas att arvsintyget på ett korrekt sätt visar de omständigheter som har fastställts enligt den på arvet tillämpliga lagen eller enligt annan lag som är tillämplig på vissa delar av arvet. Ingen myndighet eller person som mottagit ett arvsintyg som utfärdats i en annan medlemsstat har rätt att begära att man i stället för ett arvsintyg ska redovisa en dom, en officiell handling eller en förlikning inför domstol (arvsförordningens ingress, punkten 69). Godtroende tredjemän som betalar eller överlåter egendom till en person som i arvsintyget anges som bemyndigad att ta emot betalning eller egendom ska anses ha gjort transaktionen med en behörig person. Enligt min mening bör man därför mot bakgrund av arvsintygets syfte och rättsverkningar

tolka artikel 67 på så vis att ansökan bör avslås om någon riktar en invändning mot de uppgifter som sökanden vill få bestyrkta. Härvid torde inte krävas att den handläggande myndigheten gör någon värdering av grunden till att uppgifterna är tvistiga.

Samtliga förmånstagare ska informeras om ett beslut att utfärda ett arvsintyg (artikel 67.2). I det följande (avsnitt 9.2.9) kommer jag att behandla frågan vilka möjligheter berörda personer har när det gäller att angripa felaktigheter i ett arvsintyg.

9.2.6 Arvsintygets närmare innehåll

Vilken närmare information arvsintyget ska/kan innehålla anges i artikel 68. I artikeln anges att den där uppräknade informationen ska framgå av arvsintyget i den mån det behövs för det ändamål som arvsintyget utfärdas för. Det kan till en början konstateras att vissa uppgifter – oavsett syftet med arvsintyget – regelmässigt torde behöva framgå av arvsintyget, medan andra uppgifter enbart behöver finnas med om det krävs för sökandens ändamål med arvsintyget. Ett arvsintyg kan enligt artikel 68 innehålla följande information.

- a) Den utfärdade myndighetens namn och adress.
- b) Ärendenummer.
- c) Omständigheter som ligger till grund för den utfärdande myndighetens behörighet.
- d) Datum för utfärdandet.
- e) Personuppgifter om sökanden.
- f) Personuppgifter om den avlidne.
- g) Personuppgifter om förmånstagarna.
- h) Information om äktenskapsförord som den avlidne har ingått eller i förekommande fall ett avtal som den avlidne ingått avseende ett förhållande som enligt den lag som är tillämplig på sådana förhållanden har jämförbar verkan med äktenskap samt information om makarnas förmögenhetsförhållanden eller motsvarande förmögenhetsförhållanden.

- i) Vilken lag som är tillämplig på arvet och de omständigheter som ligger till grund för fastställandet av vilken lag som är tillämplig.
- j) Uppgifter om huruvida det rör sig om arv enligt den legala arvsordningen eller en testamentarisk arvsordning enligt ett förordnande om kvarlåtenskap, inbegripet uppgifter om omständigheter som ligger till grund för de rättigheter och/eller befogenheter som tillkommer arvingarna, testamentstagarna, testamentsexekutorerna eller boutredningsmännen.
- k) I förekommande fall omnämmande av vilken typ av accept av eller avstående från arv som var och en av arvingarna har gjort.
- l) Uppgift om varje arvinges arvslott och i förekommande fall en förteckning över rättigheterna och/eller tillgångarna för varje arvinge.
- m) En förteckning över rättigheterna och/eller tillgångarna för varje testamentstagare.
- n) Begränsningar när det gäller arvingars och i förekommande fall testamentstagarnas rättigheter enligt den lag som är tillämplig på arvet och/eller enligt ett förordnande om kvarlåtenskap.
- o) Testamentsexekutors och/eller boutredningsmannens befogenheter och begränsningar av sådana befogenheter enligt den på arvet tillämpliga lagen och/eller enligt ett förordnande om kvarlåtenskap.

9.2.7 Arvsintygets rättsverkningar

Arvsintyget bör enligt arvsförordningens ingress tillerkännas samma verkan i samtliga medlemsstater. Arvsintyget är inte en exekutionstitel men bör ha bevisvärde och bör förutsättas på ett korrekt sätt ange vad som har fastställts enligt den lag som är tillämplig på specifika delar, såsom den materiella giltigheten för förordnanden om kvarlåtenskap (arvsförordningens ingress, punkten 71).

I artikel 69 finns bestämmelser om arvsintygets rättsverkningar. Till en början slås fast att arvsintyget ska ha rättsverkningar i alla medlemsstater utan att det krävs någon särskilt förfarande. Ett arvsintyg ska vidare antas på ett korrekt sätt visa omständigheter som har fastställts enligt den på arvet (eller delar av arvet) tillämpliga lagen.

Den person som i arvsintyget anges som arvinge, testamentstagare, testamentsexekutor eller boutredningsman ska antas ha den ställning som anges i arvsintyget och/eller vara innehavare av de rättigheter eller befogenheter som anges i arvsintyget utan några andra villkor för och/eller inskränkningar i dessa rättigheter eller befogenheter än de som anges i arvsintyget. Med åberopande av arvsintyget ska arvsegendom³ kunna registreras i relevanta register i en medlemsstat (artikel 69.5). Det förhållandet att uppgifterna i ett arvsintyg som utfärdats i enlighet med bestämmelserna i arvsförordningen ska presumeras vara korrekta innebär inte ett avsteg från principen om fri bevisvärdering och utesluter inte motbevisning.

Särskilt i förhållande till tredje man

I förhållande till tredje man innebär arvsintygets rättsverkningar att personer som, utifrån informationen i arvsintyget, erlägger betalning eller överlåter egendom till en person som enligt arvsintyget är bemyndigad att ta emot betalning eller egendom ska anses ha gjort prestationen med en bemyndigad person (artikel 69.3). Om en person, som enligt arvsintyget är bemyndigad att förfoga över kvarlåtenskapen, förfogar över sådan egendom till förmån för annan person ska den andra personen på motsvarande sätt anses ha gjort transaktionen med en person som är bemyndigad att förfoga över den berörda egendomen (artikel 69.4). I båda fallen förutsätts att tredje man är i god tro beträffande arvsintygets riktighet och varken insett att innehållet i arvsintyget var felaktigt eller saknat sådan insikt på grund av grov oaktsamhet.⁴

9.2.8 Bestyrkta kopior av arvsintyget

Vid utfärdande av arvsintyg ska den utfärdande myndigheten behålla originalet av arvsintyget och utfärda en eller flera bestyrkta kopior till sökanden och till varje person som visar legitimt intresse

³ Med *arvsegendom* torde inte avses något annat än kvarlåtenskap. I den engelska språkversionen anges "succession property" såväl när det i den svenska språkversionen står *arvsegendom* som när det står *kvarlåtenskap*.

⁴ I den svenska språkversionen uttrycks godtrosregeln ordagrant: "...såvida inte personen insåg att innehållet i arvsintyget var felaktigt eller inte har kännedom om sådana felaktigheter på grund av grov oaktsamhet." Den engelska språkversionen anger: "...unless he knows that the contents of the Certificate are not accurate or is unaware of such inaccuracy due to gross negligence."

(artikel 70.1). Personer med legitimt intresse kan t.ex. vara boudredningsmän och arvingar. De bestyrkta kopiorna ska ha begränsad giltighetstid. De gäller för en period om sex månader och förfalldatum ska anges på den bestyrkta kopian. Giltighetstiden kan i undantagsfall förlängas. Sedan giltighetstiden för den bestyrkta kopian löpt ut kan sökanden ansöka om förlängning eller begära en ny bestyrkt kopia av den utfärdande myndigheten (artikel 70.3).

Den utfärdande myndigheten ska enligt artikel 70.2 upprätta en förteckning över de personer som erhållit bestyrkta kopior (beträffande syftet, se avsnitt 9.2.9). Enligt arvsförordningens ingress (punkten 72) hindrar inte den i artikel 70 angivna kretsen av personer som har rätt att erhålla bestyrkt kopia av arvsintyget, att en medlemsstat i enlighet med sina nationella bestämmelser om allmänna handlingar lämnar ut kopior av intyget till allmänheten.

På de bestyrkta kopior som utfärdas med stöd av arvsförordningen bör – för att skilja dessa från kopior av arvsintyg som någon kan få med stöd av den svenska offentlighetsprincipen – vid bestyrkandet anges att det är fråga om kopior som utfärdats med stöd av förordningen. På den bestyrkta kopian ska dessutom, som framgått ovan, anges en giltighetstid.

9.2.9 Rättelse och omprövning

Rättelse av skrivfel

Rättelse av skrivfel i arvsintyget kan ske antingen på begäran av någon som visar att den har ett legitimt intresse eller på myndighetens eget initiativ (artikel 71.1).

Ändring eller återkallelse

Den utfärdande myndigheten kan ändra eller återkalla arvsintyget om det har fastställts att intyget är felaktigt eller att enskilda uppgifter i det är felaktiga (artikel 71.2). Ändring eller återkallelse ska ske på begäran av någon som kan visa att den har ett legitimt intresse eller, om det är tillåtet enligt nationell lag, på den utfärdande myndighetens eget initiativ.

På begäran av den som har ett legitimt intresse har den utfärdande myndigheten, i avvaktan på en ändring eller återkallelse

av arvsintyget, möjlighet att häva arvsintygets rättsverkningar (artikel 73.1 a).

Enligt min mening bör rättelse komma i fråga för korrigerering av skrivfel, räknfel eller liknande. Ändring eller återkallelse av arvsintyget torde aktualiseras när intyget, på grund av nya omständigheter eller av någon annan anledning, är felaktigt på materiell grund. I förordningen ges ingen närmare vägledning om när ändring respektive återkallelse bör tillgripas. Ett beslut om utfärdande av ett arvsintyg torde dock inte vara att betrakta som ett gynnande förvaltningsbeslut (som enligt huvudregeln inte kan återkallas). Återkallelse kan enligt min mening bli aktuellt när det fastställts att de i arvsintyget intygade uppgifterna är felaktiga och det inte finns anledning till ändring; om t.ex. ett arvsintyg intygar vilka tillgångar en viss testamentstagare erhållit och det senare visar sig att det i en dom fastställts att testamentet är ogiltigt bör arvsintyget kunna återkallas.

Underrättelse om rättelse, ändring eller återkallelse

Vid rättelse, ändring eller återkallelse av ett arvsintyg ska den utfärdande myndigheten utan dröjsmål underrätta samtliga som erhållit en sådan bestyrkt kopia av intyget som avses i arvsförordningen (artikel 71.3).

Enligt artikel 73.2 ska samtliga personer som erhållit en sådan bestyrkt kopia av intyget som avses i arvsförordningen också underrättas utan dröjsmål, om att arvsintygets rättsverkningar har hävts av den utfärdande myndigheten.

9.2.10 Rättsmedel

I artikel 72 finns bestämmelser om överklagande av beslut som avser utfärdande, rättelse, ändring, återkallelse av arvsintyg och hävning av arvsintygets rättsverkningar. Genom hävning av arvsintygets rättsverkningar kan förordnas att arvsintyget tills vidare inte ska gälla.

Överklagande ska ske till en rättslig myndighet i den medlemsstat där den utfärdande myndigheten är belägen och hanteras enligt den nationella lagen i den staten.

Överinstansens beslut

Om ett utfärdat arvsintyg visar sig vara felaktigt, ska efter överklagandet den rättsliga myndigheten korrigera, ändra eller återkalla arvsintyget alternativt se till att den utfärdande myndigheten rättar, ändrar eller återkallar arvsintyget (artikel 72.2). Om det överklagade beslutet avser ett beslut att inte utfärda ett arvsintyg och den utfärdande myndighetens avslagsbeslut visar sig vara oberättigat, ska överinstansen antingen utfärda ett arvsintyg eller se till att den utfärdande myndigheten gör en ny bedömning av fallet och fattar ett nytt beslut.

Vem har rätt att överklaga?

Beslut som avser utfärdande av arvsintyg eller avslag på en sådan begäran kan enligt artiklarna 65 och 63.1 överklagas av varje person som har rätt att ansöka om ett arvsintyg, dvs. arvingar och testamentstagare som har direkta rättigheter i arvet samt testaments-exekutorer och boutredningsmän (artikel 72.1 första stycket).

Beslut om rättelse, ändring eller återkallelse och inhibition som fattats av den utfärdande myndigheten kan överklagas av varje person som visar legitimt intresse (artikel 72.1 andra stycket).

9.2.11 Hävning av arvsintygets rättsverkningar

Artikel 73 handlar om beslutande myndigheters möjligheter att häva arvsintygets rättsverkningar. Som redovisats ovan har den utfärdande myndigheten möjlighet att häva arvsintygets rättsverkningar i avvaktan på en ändring eller återkallelse av intyget. Också den rättsliga myndighet som har att pröva ett överklagande av ett arvsintyg, kan på begäran av en behörig klagande, förordna om inhibition i avvaktan på ett slutligt ställningstagande till överklagandet.⁵

Som redogjorts för ovan ska samtliga personer som erhållit bestyrkta kopior av ett arvsintyg utan dröjsmål underrättas om ett eventuellt beslut om inhibition. Har arvsintygets rättsverkningar hävts får inte ytterligare bestyrkta kopior av arvsintyget utfärdas.

⁵ Enligt ordalydelsen i artikel 73 kan arvsintygets rättsverkningar hävas av den rättsliga myndigheten, på begäran av varje person som har rätt att bestrida ett beslut som fattats av den utfärdande myndigheten i enlighet med artikel 72, i avvaktan på ett sådant bestridande. I den engelska respektive tyska språkversionen anges: ...”pending such a challenge.” ...”während der Anhängigkeit des Rechtsbehelfs”.

9.3 Överväganden

Förslag: Skatteverket anförtros uppgiften att utfärda arvsintyg enligt arvsförordningen. En bestämmelse härom tas in i den lag som kompletterar arvsförordningen.

Skatteverkets beslut om arvsintyg ska överklagas till allmän domstol. Behörig domstol ska vara tingsrätten i den ort där den avlidne hade hemvist vid sin död. Saknade den avlidne hemvist här ska överklagande ske till Stockholms tingsrätt.

För handläggningen i domstol ska lagen (1996:242) om domstolsärenden gälla.

9.3.1 Allmänna utgångspunkter

Innehållet i ett arvsintyg kan, som redogjorts för ovan, variera utifrån sökandens ändamål med arvsintyget. Arvsintyg kan behövas för flera olika ändamål. Inom ramen för ett och samma arvsärende kan också flera arvsintyg komma att behövas. Till en början kan ett arvsintyg behövas för att utreda boet. Om den avlidne exempelvis har banktillgodohavanden på en bank i en annan medlemsstat, kan t.ex. en boutredningsman genom att utverka ett arvsintyg på ett enkelt sätt få en legitimationshandling. Ett arvsintyg kan vidare behövas under boutredningen för att innehavaren av arvsintyget ska kunna förvalta egendom i kvarlåtenskapen och förfoga över egendomen i förhållande till tredje man. När arvskiftet är klart kan arvsintyget användas för att visa äganderätt till egendom.

Om man bortser från uppgifter om den avlidnes tillgångar och skulder förefaller flera av uppgifterna i ett arvsintyg vara desamma som finns med i en bouppteckning. (I kapitel 3 har jag lämnat en redogörelse för bestämmelserna om bouppteckning.) I flera fall torde därför en bouppteckning kunna ligga till grund för utfärdande av ett arvsintyg. Under boutredningen vid internationella förhållanden kan dock ett arvsintyg tjäna som legitimationshandling för t.ex. en boutredningsman eller en testamentsexekutor redan innan bouppteckningen har förrättats. Ett intyg i det syftet bör kunna utfärdas efter ingivande av domstolsbeslutet avseende dödsboets avträdande till förvaltning av boutredningsman och förordnande av boutredningsman alternativt testamentet vari testamentsexekutorn utsetts.

Ett arvsintyg kan enligt artikel 68 l innehålla uppgift om varje arvinges arvslott och i förekommande fall en förteckning över rättigheter och/eller tillgångar för varje arvinge. Vidare kan ett arvsintyg enligt artikel 68 m innehålla en förteckning över rättigheterna och/eller tillgångarna för varje testamentstagare. Arvsintyg utvisande nu nämnda uppgifter torde rimligtvis kräva att arvskiftet är klart och att sökanden kan ge in arvskifteshandlingen. Arvskiftet ska enligt 23 kap. 4 § ärvdabalken upprättas skriftligen och under-tecknas av delägarna, dvs. arvingar och universella testaments-tagare. Arvskiftets karaktär av avtal innebär att enmansdödsbon, där det enbart finns en arvinge eller endast en universell testa-mentstagare, inte kan åstadkomma ett arvskifte.⁶ För dessa fall utgör bouppteckningen eller testamentet fångeshandling och i sådana fall bör krävas att sökanden ger in en sådan handling för att utverka ett arvsintyg med nu berörd innebörd. Är utländsk rätt tillämplig på ett arv som handläggs i Sverige gäller givetvis vad som föreskrivs i den lagen om vilka rättigheter och/eller tillgångar som tillkommer varje arvinge etc.

Under boutredningen kan ett arvsintyg användas för att i en annan medlemsstat visa de faktiska andelarna i boet enligt den på arvet tillämpliga lagen. Om svensk lag är tillämplig på arvet och arvlåtaren vid sidan om efterlevande make t.ex. efterlämnar ett gemensamt barn och ett särkullbarn, dvs. barn som inte är den efterlevande makens barn, kan av arvsintyget framgå att bodelning ska ske samt dels att den efterlevande maken ärver det gemensamma barnets andel med fri förfoganderätt med rätt till efterarv för barnet, dels att särkullbarnet har rätt att få ut sitt arv genast vid sin förälders död.⁷

Ett arvsintyg kan också användas för att visa en efterlevande sambos ställning.⁸

---

⁶ Om en ensamarvinge avstår från sitt arv eller del därav till förmån för flera personer kan dock arvskifte ändå bli aktuellt.

⁷ Ett särkullbarn kan också avstå från sin rätt till förmån för den efterlevande maken, varvid makens rätt till kvarlåtenskapen omfattar också särkullbarnets arvslott och särkullbarnet får i stället en efterarvsrätt. Även om särkullbarnet inte avstår från att genast få ut sitt arv har den efterlevande maken – i den mån kvarlåtenskapen räcker – alltid rätt att ur kvarlåtenskapen efter den först avlidna maken få egendom till så stort värde att den tillsammans med egendom som den efterlevande maken erhöll vid bodelningen eller som utgör den makens enskilda egendom motsvarar fyra gånger det prisbasbelopp enligt 2 kap. 7 § social-försäkringsbalken som gäller vid tiden för dödsfallet.

⁸ Sambor är inte arvsberättigade enligt svensk rätt. En efterlevande sambo har dock enligt 18 § sambolagen (2003:376) rätt att begära bodelning. Bodelningen omfattar bostad och bohag som har förvärvats för gemensam användning. Normalt ska sådan egendom hälften delas. I den mån det räcker när skulderna täckts, har den efterlevande sambon dock en garanti för att vid bodelningen få ut så mycket av den egendom som ska delas att det i värde

9.3.2 Skatteverket bör ansvara för utfärdande av arvsintyg

Det kan till en början konstateras att utfärdande av arvsintyg enligt arvsförordningen inte ställer krav på domstolsprövning i första instans (artikel 64). Skatteverket ansvarar för registrering av bouppteckningar. Skatteverket ansvarar också för folkbokföringen och, sedan oktober 2011, äktenskapsregistret. Det är mycket som talar för att även uppgiften att utfärda arvsintyg bör anförtros Skatteverket. Det kanske främsta skälet härför är de likheter som finns mellan det europeiska arvsintyget och bouppteckningsinstitutet. Skatteverket har redan tillgång till flera av de uppgifter som kan ingå i ett arvsintyg och inom verket finns en upparbetad kompetens för att hantera flera av de frågor som kan aktualiseras vid handläggningen av arvsintyg. Som bestämmelserna om arvsintyget får förstås innefatta prövningen av ansökan en kontroll av uppgifter som tillhandahålls av sökanden. Verksamheten att utfärda arvsintyg utgör inte rättskipning utan kontroll av redan fastställda uppgifter. Enligt arvsförordningen åligger det också i första hand sökanden att tillhandahålla relevant information för prövningen av ansökan (se artikel 65 och avsnitt 9.2.3 ovan). Bortsett från att kontrollera den information och de förklaringar som sökanden tillhandahåller åligger det den utfärdande myndigheten – i den mån detta föreskrivs eller är tillåtet i den lag som gäller för myndigheten – att självmant göra de utredningar som krävs för att kontrollera de lämnade uppgifterna (artikel 66.1). Avsikten torde dock inte vara att den myndighet som utfärdar arvsintyget ska göra rättsliga bedömningar i tvistiga frågor om t.ex. arvsrätt. Om arvsrätten är tvistig bör den utfärdande myndigheten kunna besluta att inte utfärda arvsintyget. Enligt artikel 67 ska arvsintyg bland annat inte utfärdas om det riktas klagomål mot de uppgifter som ska styrkas eller om arvsintyget inte skulle vara förenligt med ett beslut som omfattar samma uppgifter. Ett arvsintyg bör inte utfärdas om de uppgifter som ska styrkas med ett arvsintyg inte är förenliga med uppgifterna i en bouppteckning. Som redogjorts för ovan (se avsnitt 9.2.5) är det min bedömning att arvsförordningen får anses innebära att arvsintyg inte heller bör utfärdas om uppgifterna som ska styrkas är tvistiga.

---

motsvarar två gånger det vid tiden för dödsfallet gällande prisbasbeloppet enligt 2 kap. 7 § socialförsäkringsbalken. Även om bodelning inte ska ske, kan en sambo ha övertaganderätt till bostad och/eller bohag.

I detta sammanhang bör vidare noteras att handläggningen av arvsintyget skiljer sig från registrering av bouppteckningar på det sättet att en ansökan om arvsintyg inte föregås av en förrätning till vilken samtliga dödsbodelägare ska kallas. I stället åligger det den utfärdande myndigheten att informera förmånstagarna om ansökan (artikel 66.4).

Liksom beträffande uppgifterna i en bouppteckning (jfr 20 kap. 6 § ärvdabalken) innehåller arvsförordningen en bestämmelse om edgång och sanningsförsäkran. Enligt arvsförordningen kan den utfärdande myndigheten, om det föreskrivs i lag som gäller för myndigheten och på de villkor som där fastställs, begära att förklaringar avges under ed eller genom försäkran om kända förhållanden i stället för en ed (artikel 66.3). Bestämmelsen i 20 kap. 6 § andra stycket ärvdabalken innebär att bouppgivaren på bouppteckningshandlingen ska teckna försäkran på heder och samvete att uppgifterna till bouppteckningen är riktiga och att inga uppgifter avsiktligt har utelämnats. På talan av någon vars rätt kan bero därav eller av boutredningsman eller testamentsexekutor, kan vidare bouppgivare, dödsbodelägare, efterlevande make eller sambo som inte varit bouppgivare eller annan person som har tagit befattning med boet åläggas att bekräfta uppgifterna under ed. Edgången fullgörs vid tingsrätt och talan om edgång kräver stämningsansökan. Sådan edgång torde vara mycket ovanlig och enligt gällande rätt har inte Skatteverket möjlighet att föra talan om edgång.⁹ Det bör inte införas några särskilda bestämmelser om att den som ansöker om ett arvsintyg ska gå ed på uppgifterna.

Alternativet till att förlägga verksamheten att utfärda arvsintyg hos Skatteverket vore att anförtro uppgiften till tingsrätterna. Under de senaste åren har ett flertal ärendetyper – bland annat registreringsärenden enligt äktenskapsbalken, ärenden om dödande av förkommen handling och vissa associationsrättsliga ärenden – som inte innebär dömande verksamhet flyttats från de allmänna domstolarna till förvaltningsmyndigheter. Vid bedömningen av om ett visst ärendeslag bör handläggas i domstol har då bland annat beaktats om ärendets handläggning kan innefatta muntliga sammanträden. Ärenden som typiskt sett ansetts höra hemma i domstol är ärenden där det kan bli aktuellt med bevisupptagning och bevisvärdering samt ärenden som har särskilt stor betydelse för

---

⁹ Skatteverkets tidigare möjlighet att föra talan om edgång följde av 67 § i den numera upphävda lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt samt ansågs berättigad med hänsyn till att Skatteverket företrädde det allmännas fiskala intressen.

den enskildes rättsliga status.¹⁰ Handläggningen av arvsintyg innehåller frågor av civilrättslig karaktär och för att kunna bedöma underlaget för utfärdande av intyg torde krävas viss juridisk kompetens. Som angetts ovan är det dock inte fråga om dömande verksamhet eller verksamhet med inslag av tvistlösning utan om kontroll av uppgifter. Sammantaget framstår det därför inte som lämpligt att förlägga verksamheten att utfärda arvsintyg till domstol i första instans. Uppgiften att handlägga arvsintyg bör anförtros Skatteverket.

9.3.3 Skatteverkets beslut om arvsintyg bör överklagas till allmän domstol

Enligt arvsförordningen ska beslut om arvsintyg kunna överklagas till en rättslig myndighet (artikel 72). Som redogjorts för ovan kan registreringsbeslut beträffande bouppteckningar överklagas till förvaltningsrätten. När tingsrätterna ansvarade för bouppteckningarna överklagades besluten om arvskatt till hovrätt och därifrån till Högsta domstolen. Samma sak gällde skattemyndigheternas beslut om gåvoskatt. När ansvaret för bouppteckningarna flyttades från tingsrätterna till dåvarande skattemyndigheterna ansågs att beslut om arvsskatt, liksom andra skattebeslut, borde överprövas av förvaltningsdomstol. Överprövningen av beslut rörande arvskatt, gåvoskatt och bouppteckningar flyttades därför från allmän domstol till förvaltningsdomstol.¹¹ I förarbetena konstateras dock att det i överklagade bouppteckningsärenden också förekommer civilrättsliga problem som rätteligen borde överprövas av allmän domstol.¹²

Det som framför allt talar för att överprövning av beslut beträffande arvsintyg ska ske av förvaltningsrätten är att beslut beträffande bouppteckningar överklagas dit. Beslut av förvaltningsmyndighet överklagas också vanligen till allmän förvaltningsdomstol, men det är inte givet att överprövningen av förvaltningsmyndighets beslut ska ske i förvaltningsdomstol. I tidigare lagstiftningsärenden som avser överflyttning av ärenden från domstol till förvaltningsmyndighet förekommer såväl att myndighetens beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol som att beslutet får

---

¹⁰ Prop. 2010/11:119 s. 37.

¹¹ Prop. 2000/01:21 s. 54.

¹² SOU 1996:160 s. 93.

överklagas till allmän domstol. Avgörande för valet av överinstans har varit vilken instans som framstår som bäst lämpad att överpröva ett beslut med hänsyn till ärendets karaktär;¹³ har prövningen varit av civilrättslig karaktär har i allmänhet ansetts att överprövningen bör ske i allmän domstol.¹⁴ Skatteverket ansvarar numera för ärenden om registrering avseende bodelning, bodelningshandling, äktenskapsförord och gåva mellan makar. Skatteverkets beslut i nämnda registreringsärenden överklagas enligt 16 kap. 5 § äktenskapsbalken till tingsrätten. I förarbetena anges som skäl för att överprövningen ska ske i allmän domstol att de rättsfrågor som kan aktualiseras i sådana ärenden i allmänhet är sådana familjerättsliga frågor som hör till de allmänna domstolarnas verksamhetsområde.¹⁵ De frågeställningar som kan aktualiseras i samband med utfärdande av ett arvsintyg är framför allt sådana civilrättsliga frågor som lämpligen bör hanteras av de allmänna domstolarna. Jag anser därför att Skatteverkets beslut om arvsintyg bör överklagas till tingsrätt.

Frågan är då vilken tingsrätt som bör vara behörig att ta emot överklagande av ett arvsintyg. Det finns enligt min mening tre alternativ för vilken tingsrätt som bör vara behörig att pröva överklaganden av beslut om arvsintyg;

- tingsrätten inom vars domkrets ärendet först prövats (jfr 14 § andra stycket lagen [1971:289] om allmänna förvaltningsdomstolar),
- tingsrätten i den ort där sökanden har sin hemvist (jfr allmänna tvistemålsforum, 10 kap. 1 § rättegångsbalken), eller
- tingsrätten i den ort där den avlidne vid sin död hade hemvist (jfr arvsforum, 10 kap. 9 § rättegångsbalken).

Som redogjorts för ovan överklagas Skatteverkets beslut vanligen till allmän förvaltningsdomstol (jfr 22 a § förvaltningslagen [1986:223]). Behörig domstol är då, om inte annat särskilt är föreskrivet, den förvaltningsrätt inom vars domkrets ärendet först prövats (14 § andra stycket lagen [1971:289] om allmänna förvaltningsdomstolar). När bland annat ärenden om registrering av äktenskapsförord flyttades från de allmänna domstolarna till Skatteverket övervägdes om forumregeln skulle utformas med 14 §

¹³ Se bland annat prop. 2000/01:88 s. 46 f och 2003/04:27 s. 69.

¹⁴ Prop. 2010/11:119 s. 37.

¹⁵ A. prop. s. 58.

andra stycket i sistnämnda lag som förebild, dvs. om behörig domstol att pröva överklaganden av beslut i registreringsärenden skulle vara den tingsrätt inom vars domkrets ärendet prövats.¹⁶ Regeringen stannade dock för den forumregel som finns i 16 kap. 5 § äkten-skapsbalken. Enligt sistnämnda lagrum får Skatteverkets beslut i fråga om registrering överklagas till den tingsrätt där någon av sökandena ska svara i tvistemål i allmänhet.¹⁷ Enligt min mening är en forumregel som utformas i enlighet med vad som i allmänhet gäller vid överklagande av Skatteverkets beslut till förvaltningsrätt mindre lämplig när beslutet ska överklagas till tingsrätt.

Vid val av forumregel bör fästas avseende vid att arvsintyget ska utfärdas i den medlemsstat vars domstolar är behöriga enligt arvsförordningens allmänna behörighetsregler (artiklarna 4, 7, 10 eller 11). Skatteverket ska alltså som utgångspunkt handlägga ansökningar om arvsintyg när den avlidne vid sin död hade hemvist i Sverige. Behörighet kan också föreligga trots att den avlidne vid sin död hade hemvist i utlandet. Behörigheten kan i sådana fall följa av reglerna om lagvalsförordnande, subsidiär behörighet och forum necessitatis.

Det kan förutsättas att svensk internationell jurisdiktion och sålunda också behörighet för Skatteverket att utfärda arvsintyg, i de allra flesta fall kommer att föreligga på grund av att den avlidne vid sin död hade hemvist i Sverige. Detta talar för att behörig tingsrätt att pröva överklagande av ett beslut om arvsintyg ska vara tingsrätten i den ort där den avlidne vid sin död hade hemvist. En regel med innebörd att sökandens hemvist är avgörande för forumfrågan är sannolikt en för sökanden naturlig och enkel regel. Det kan också antas att kretsen av sökanden i de flesta fall är bosatta i Sverige när svensk internationell behörighet föreligger på grund av den avlidnes hemvist. Också en forumregel som är knuten till den avlidnes hemvist framstår emellertid som naturlig när det gäller dessa frågor. Exempelvis ska ansökan om förordnande av boutredningsman göras till tingsrätten i den ort där den avlidne vid dödsfallet hade sin hemvist, dvs. normalt den ort där den avlidne var folkbokförd den 1 november föregående år (10 kap. 1 § rättegångsbalken). Behov av reservforum uppstår oavsett om den avlidnes hemvist vid sin död eller sökandens hemvist väljs. Sammantaget anser jag att tingsrätten i den ort där den avlidne hade hemvist vid

---

¹⁶ Prop. 2010/11:119 s. 58 och SOU 2007:65 s. 266 f.

¹⁷ Prop. 2010/11:119 s. 57.

sin död ska vara behörig att pröva överklaganden av beslut om arvsintyg. Reservforum bör vara Stockholms tingsrätt.

Vid handläggningen i domstol av ett överklagat beslut avseende arvsintyg bör ärendelagen tillämpas. Det innebär bland annat att det krävs prövningstillstånd för att hovrätten ska pröva tingsrättens beslut (jfr 39 § ärendelagen). I förvaltningslagen finns bestämmelser bland annat om hur ett beslut av en förvaltningsmyndighet överklagas.

9.3.4 Automatiserad behandling av personuppgifter

Hantering av arvsintyget hos Skatteverket förutsätter en automatiserad behandling av personuppgifter. Uppgifter om den som är avliden omfattas inte av personuppgiftslagen (1998:204). Däremot omfattas uppgifter om vem som är släkt med den som är avliden under förutsättning att de aktuella släktingarna är i livet. Sådana uppgifter kan regelmässigt antas bli föremål för registrering i samband med utfärdande av arvsintyg. Därtill kommer att arvsförordningen föreskriver att den utfärdande myndigheten ska upprätta en förteckning över personer till vilka bestyrkta kopior har utfärdats (se artikel 70.2). För registrering av bouppteckningar och dödsboanmälningar hos Skatteverket gäller lagen (2001:181) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet (se 1 kap. 4 § första stycket 8). Lagen är en s.k. registerförfattning och innehåller bestämmelser om bland annat vilka uppgifter som får behandlas och för vilka ändamål inom Skatteverkets verksamhetsområden. I vissa avseenden hänvisar lagen till bestämmelser i personuppgiftslagen, medan den i andra avseenden innehåller särskilda bestämmelser.

Enligt min mening bör man göra samma överväganden beträffande hanteringen av personuppgifter i verksamheten som avser arvsintyg som gjorts beträffande bouppteckningar och dödsboanmälningar. Av 1 kap. 4 § första stycket 7 lagen (2001:181) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet följer att uppgifter får behandlas för tillhandahållande av information som behövs hos Skatteverket för fullgörande av ett åliggande som följer av ett för Sverige internationellt bindande åtagande. Hanteringen av arvsintyg enligt arvsförordningen får anses falla inom ramen för detta stadgande. Jag föreslår därför inte någon

lagändring till följd Skatteverkets hantering av europeiska arvsintyg enligt arvsförordningen.

9.3.5 Ett europeiskt arvsintyg utfärdat i en annan medlemsstat bör kunna ligga till grund för lagfart

Bedömning och förslag: I 20 kap. 5 § jordabalken införs ett tillägg om att också ett för ändamålet utfärdat arvsintyg kan ligga till grund för en lagfartsansökan.

På samma sätt som när förvärvet grundas på en inregistrerad bouppteckning bör, när ett arvsintyg utgör en i lagfartsärendet med fångeshandling jämställd handling, gälla att ansökan ska göras inom en viss tidsfrist. I 20 kap. 2 § jordabalken läggs till att tidsfristen om tre månader ska beräknas från arvsintygets utfärdandedatum när förvärvet grundas på ett europeiskt arvsintyg.

Den som erhåller fast egendom genom arv, testamente, arvsavstående etc. är skyldig att ansöka om lagfart. Vid ansökan om lagfart ska fångeshandlingen och de övriga handlingar som är nödvändiga för att styrka förvärvet ges in (20 kap. 5 § första stycket första meningen jordabalken). Arvinge som genom arvskitte erhåller fast egendom behöver till lagfartsansökan bilägga bland annat arvskittehandlingen i original och en bestyrkt kopia av den inregistrerade bouppteckningen. Till ansökan om lagfart för fastighet som erhållits genom testamentsförordnande ska bland annat biläggas det lagakraftvunna testamentet i original och en bestyrkt kopia av inregistrerad bouppteckning. Om ett dödsbo eller en arvinge som är ensam delägare i ett dödsbo söker lagfart på förvärv av egendom från den döde anses en inregistrerad bouppteckning efter denne som fångeshandling (20 kap. 5 § första stycket andra meningen jordabalken).

Arvsförordningen medger att lagen i den medlemsstat där registret förs (för fast egendom, lagen där egendomen är belägen [lex rei sitae]) avgör de rättsliga villkoren och förfarandet för registreringen samt vilka myndigheter, såsom myndigheter med ansvar för fastighetsregister eller notarier, som ansvarar för att kontrollera att alla krav har uppfyllts och att de handlingar som uppvisats är tillräckliga eller innehåller de uppgifter som krävs

(arvsförordningens ingress, punkten 18). Som närmare redogörs för i kapitel 7 anser jag att kravet i svensk rätt om ingivande av bouppteckning bör upprätthållas – såvida det i kvarlåtenskapen ingår fast egendom i Sverige – även om utländsk rätt är tillämplig på arvet när det finns svensk domsrätt. Skälet härtill är att en inregistrerad bouppteckning (i förekommande fall tillsammans med andra handlingar) är central för förvärvarens möjligheter att erhålla lagfart. Även om det i och för sig inte finns något som hindrar att en utländsk bouppteckning läggs till grund för en lagfartsansökan i Sverige är det svårt att se några bärande skäl för att utländska regler om bouppteckning eller motsvarande ska tillämpas när arvet handläggs i Sverige. Eftersom arvsförordningen möjliggör undantag från den tillämpliga lagens räckvidd när det gäller de rättsliga villkoren och förfarandet för registrering av fast egendom bör därför svenska bestämmelser om bouppteckningar upprätthållas (oaktat att utländsk lag är tillämplig på arvet) i syfte att tillgodose inhemska bestämmelser om lagfart när Sverige har jurisdiktion. Frågan är emellertid om det är befogat att uppställa samma krav när domsrätten enligt arvsförordningen tillkommer en annan medlemsstat.

Samtidigt som förordningen medger att inhemska regler i den medlemsstat där fastigheten är belägen styr de rättsliga villkoren och förfarandet för registrering anges i ingressen att de myndigheter som ansvarar för registreringen, i syfte att motverka krav som innebär att sökanden tvingas anlita dubbla förfaranden för utverkande av handlingar utvisande samma information, ska godta dokument som utfärdats av behöriga myndigheter i en medlemsstat i syfte att återopas i en annan medlemsstat (punkten 18). I samma ingressats anges vidare att särskilt det europeiska arvsintyget i detta syfte bör godtas som grund för registrering i aktuella register.

Lagfartsansökningar ges in till lantmäterimyndigheten (som är inskrivningsmyndighet). Ytterst är det lantmäteriet som prövar om de ingivna handlingarna är tillräckliga för att bevilja lagfart. Det finns i och för sig inget som hindrar att lantmäteriet lägger handlingar utfärdade av utländska myndigheter till grund för sin prövning. Om t.ex. säljaren är utländsk medborgare eller bosatt i utlandet godtas civilståndsintyg utfärdat av en myndighet i säljarens hemland. Inget hindrar sålunda att en utländsk bouppteckning eller motsvarande ges in vid en lagfartsansökan. Det europeiska arvsintyget syftar till att underlätta för bland annat arvingar och testamentstagare att bevisa sin ställning. Arvsintyget får också antas

syfta till att underlätta handläggningen vid myndigheter i andra medlemsstater när det gäller att kontrollera uppgifter från en annan medlemsstat. När det gäller fast egendom anges särskilt att den myndighet som utfärdar arvsintyget bör ta hänsyn till de formella förfaranden som krävs för att registrera fast egendom i den medlemsstat där registret förs (arvsförordningens ingress, punkten 68). Medlemsstater ska också enligt artikel 77 bland annat tillhandahålla faktablad med en förteckning över de handlingar eller den information som vanligen krävs för att registrera fast egendom som är belägen på deras territorium.

Ett för ändamålet utfärdat europeiskt arvsintyg som uppfyller de krav som ställs vid en lagfartsansökan bör därför (i förekommande fall tillsammans med andra handlingar) kunna ligga till grund för en lagfartsansökan. Liksom en inregistrerad bouppteckning bör också ett europeiskt arvsintyg kunna betraktas som fångeshandling vid förvärv av fast egendom från den döde samt jämte arvskifteshandling eller testamente kunna ligga till grund för ansökan om lagfart. Bestämmelsen i 20 kap. 5 § andra meningen jordabalken bör därför ändras så att ett dödsbo eller en arvinge som är ensam delägare i ett dödsbo till styrkande av förvärvet också kan ge in ett europeiskt arvsintyg. Avgörande för om arvsintyget i det enskilda fallet kan ligga till grund för att bevilja lagfart är givetvis det aktuella arvsintygets innehåll. Att ett arvsintyg kan utfärdas för flera olika ändamål och att intygets innehåll också kan variera har redogjorts för i avsnitt 9.2.6. Mot den bakgrunden bör i bestämmelsen anges att det ska vara "ett för ändamålet utfärdat arvsintyg". Mot bakgrund av att det i 20 kap. 5 § första stycket första meningen jordabalken talas om "fångeshandlingen och övriga handlingar som är nödvändiga för att styrka förvärvet" fordras ingen lagändring för att ett för ändamålet utfärdat arvsintyg i andra fall ska kunna ligga till grund för en lagfartsansökan.

Enligt 20 kap. 2 § jordabalken ska lagfart sökas inom tre månader efter det att den handling på vilken förvärvet grundats (fångeshandlingen) upprättats. Också i de fall förvärvet grundas på ett arvsintyg bör en tidsfrist gälla. I sistnämnda lagrum bör därför tilläggas att tiden ska räknas från det datum arvsintyget utfärdats om förvärvet grundas på ett europeiskt arvsintyg (jfr artikel 68 d).

10 Internordiska regler om arv

10.1 Nuvarande svensk reglering

I förhållande till de andra nordiska länderna finns det i Sverige tre lagar som reglerar internationella arvsfrågor, nämligen lagen (1935:44) om dödsbo efter dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare som hade hemvist här i riket (NDL I), m.m., lagen (1935:45) om kvarlåtenskap efter den som hade hemvist i Danmark, Finland, Island eller Norge (NDL II) och lagen (1935:46) om tillsyn i vissa fall å oskiftat dödsbo efter medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge (NDL III). Som redogjorts för i avsnittet om gällande rätt (kapitel 3) införlivar dessa lagar konventionen den 19 november 1934 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om arv, testamente och boutredning (den nordiska arvskonventionen). Konventionen reglerar förhållandet för medborgare i en nordisk stat som har hemvist i en annan nordisk stat. Den nordiska regleringen utgår från hemvistprincipen. Detta innebär att hemvistlandets lag ska tillämpas vid bedömningen av en persons rättsförhållanden. När det gäller frågor om erkännande och verkställighet av utländska avgöranden hänvisas i nämnda lagar till lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område (NEVL). När det gäller nordiskt samarbete finns också kungörelsen (1935:575) angående skriftväxling med utländska myndigheter i sådana frågor om handräckning, som avses i konventionen den 19 november 1934 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om arv, testamente och boutredning.

10.2 Utredningens direktiv

10.2.1 Betydelsen av arvsförordningen

Av de länder som är fördragsslutande stater när det gäller den nordiska arvskonventionen är tre (Danmark, Finland och Sverige) numera medlemmar av EU. Sedan 1999 har EU lagstiftningskompetens rörande gränsöverskridande familje- och arvsfrågor. Sverige och Finland deltar i det samarbetet medan Danmark har beviljats ett undantag och i vart fall för närvarande inte deltar i det samarbetet (se närmare kapitel 4).

Arvsförordningen innebär att internationella arvsfrågor, för Sveriges och Finlands del, faller inom EU:s exklusiva kompetens. Arvsförordningen innehåller emellertid ett undantag som, för Sveriges och Finlands del, innebär att den nordiska arvskonventionen får tillämpas i den utsträckning som konventionen innehåller regler om förvaltningen av dödsboet, medverkan av myndigheter i de fördragsslutande staterna samt enklare och snabbare förfaranden för erkännande och verkställighet av domar i samband med arv (se artikel 75).

10.2.2 Den nordiska ändringsöverenskommelsen

De fem nordiska staterna undertecknade den 1 juni 2012 en överenskommelse om ändring i 1934 års arvskonvention. Överenskommelsen innebär att de delar av konventionen som Sverige och Finland får tillämpa i allt väsentligt behålls oförändrade. Det gäller förfarandebestämmelserna om förvaltning av dödsbo och medverkan av myndigheter. Det gäller också bestämmelserna om erkännande och verkställighet, som bland annat innebär att det inte behövs något exekvaturförfarande för att nordiska arvsavgöranden ska kunna verkställas. I de delar som Sverige och Finland inte får tillämpa den nordiska arvskonventionen innebär ändringsöverenskommelsen bland annat att konventionens bestämmelser anpassas så att de i allt väsentligt motsvarar bestämmelserna i arvsförordningen. Det gäller framför allt konventionens grundläggande lagvalsregler.

För tillträde till den nordiska ändringsöverenskommelsen krävs godkännande av riksdagen. Av utredningens direktiv framgår att utredaren ska överväga om Sverige ska tillträda överenskommelsen. Det framgår vidare av direktiven att en utgångspunkt för förhand-

lingsarbetet, både i Norden och inom EU, har varit att den ändrade nordiska arvskonventionen ska ersätta den nuvarande konventionen i internordiska arvsärenden.

10.2.3 Uppdraget

Enligt direktiven ska utredaren analysera vad arvsförordningen har för inverkan på den nordiska regleringen, särskilt det ovannämnda undantaget i artikel 75. Vidare ska utredaren analysera vad ändringarna i den nordiska konventionen innebär. Slutligen ska utredaren lämna förslag till de författningsändringar som behövs för att införliva överenskommelsen med svensk lag. Med hänsyn till att arvsförordningen kommer att ersätta stora delar av den nordiska regleringen på området ska utredaren enligt direktiven överväga om de återstående bestämmelserna bör samlas i en lag och, om så anses vara fallet, lämna förslag på en sådan samlad och moderniserad lagstiftning.

10.3 Undantaget i arvsförordningen

Av artikel 75.2 i arvsförordningen framgår att förordningen mellan medlemsstater har företräde framför konventioner som har ingåtts uteslutande mellan två eller flera av dem, i den mån som konventionerna gäller frågor som regleras genom arvsförordningen.¹ På hösten 2011, när det slutliga innehållet i EU:s arvsförordning i sak var i det närmaste klart, begärde Finland och Sverige ett undantag för att länderna emellan få tillämpa den nordiska arvskonventionen i en reviderad lydelse. Resultatet blev att det i artikel 75 fördes in en tredje punkt. Enligt denna ska arvsförordningen inte hindra att en reviderad nordisk arvskonvention² ska få tillämpas av EU-medlemsstater som är parter till denna konvention (dvs. Finland och Sverige) i den mån som konventionen innehåller

---

¹ Att det såvitt gäller artikel 27 i arvsförordningen finns ett undantag i detta avseende framgår av artikel 75.1 (se närmare kapitel 7).

² En förutsättning för att en reviderad nordisk konvention skulle få tillämpas var dock att ändringsöverenskommelsen antogs före arvsförordningen. Arvsförordningen antogs den 4 juli 2012 och den nordiska ändringsöverenskommelsen antogs den 1 juni 2012. Förutsättningen uppfylldes alltså.

- a) regler avseende förvaltningen av dödsboet såsom anges i konventionen och medverkan av myndigheter i de fördragsslutande staterna, och
- b) enklare och snabbare förfaranden för erkännande och verkställighet av domar i samband med arv.

Undantaget omfattar alltså inte de artiklar i arvsförordningen som reglerar tillämplig lag och behörighet avseende frågor om fördelning (eller överföring) av kvarlåtenskapen.

10.4 Det nordiska arbetet med revidering av arvskonventionen

Arbetet med att revidera den nordiska arvskonventionen har bedrivits inom en nordisk expertgrupp för familjerätt. Samtliga nordiska länder har varit representerade i expertgruppen. Översynen begränsades till konventionens mest grundläggande bestämmelser om tillämplig lag, eftersom behovet av en översyn ansågs vara störst i det avseendet. Enligt expertgruppens bedömning är konventionsregleringen i övrigt ”väsentligen välfungerande”.³ Vid sidan av nya regler om lagval har i ändringsöverenskommelsen endast gjorts nödvändiga språkliga moderniseringar av konventionstexten utan att några ändringar i sak varit avsedda. Vissa uppenbart obsoleta bestämmelser i 1934 års konvention har dock upphävts genom ändringsöverenskommelsen och några anpassningar till vissa nationellt ändrade lagregler har gjorts.

Som framgått i avsnitt 10.3 innehåller arvsförordningen ett undantag i artikel 75.3 som medger att Sverige och Finland i vissa avseenden i internordiska förhållanden får tillämpa en reviderad nordisk arvskonvention i stället för EU-förordningen. De regler i den (reviderade) nordiska arvskonventionen som Sverige och Finland får tillämpa är sådana som rör förfarandaspekter avseende dödsboförvaltning samt enklare och snabbare förfaranden för erkännande och verkställighet av domar. I båda dessa avseenden innebär överenskommelsen om ändring av 1934 års nordiska arvskonvention som nämnts inte några ändringar i sak i förhållande till det hittillsvarande innehållet i konventionen.

---

³ Se Den nordiska konventionen om arv, testamente och boutredning (antagen i Köpenhamn 19.11.1934). En översyn av konventionsregleringen föreslages av den nordiska expertgruppen för familjerättsfrågor, TemaNord 2013:528 s. 8.

När det gäller ändringar i sak i ändringsöverenskommelsen är det alltså lagvalsreglerna som berörs. Liksom hittills kommer konventionen primärt att avse situationer där den avlidne vid sin död var nordisk medborgare men hade hemvist i en annan nordisk stat.

Expertgruppen fann dock att det i vissa fall skulle föra för långt att hålla fast vid en sådan anknätningskombination. Om en nordisk medborgare har förordnat att en fördragsslutande stats lag ska tillämpas på arvet efter honom eller henne, bör lagvalsförordnandets giltighet kunna prövas enligt konventionen även om arvlåtaren vid sin död hade hemvist i den stat där han eller hon var medborgare och situationen alltså vid dödsfallet framstår som "intern". I praktiken är det enligt expertgruppen inte ovanligt att en nordisk medborgare som länge haft hemvist i en annan nordisk stat senare återvänder till den stat i vilken han eller hon är medborgare. I sådana fall talar enligt expertgruppen såväl praktiska skäl som en önskan om förutsebarhet för att situationen fortsätter att omfattas av konventionen. Det kan enligt expertgruppen även hända att konventionens behörighetsregler, som inte ändras genom ändringsöverenskommelsen, kan omfatta situationer som vid tidpunkten för dödsfallet framstår som "interna".⁴

När det gäller lagvalsreglerna i den nordiska arvskonventionen har expertgruppens handlingsutrymme kraftigt begränsats av att Sverige och Finland måste tillämpa bestämmelserna om tillämplig lag i arvsförordningen. Överenskommelsen om ändring i den nordiska arvskonventionen innebär därför att lagvalsreglerna i konventionen fått samma sakinhåll som lagvalsreglerna i EU-förordningen.

10.5 Den nordiska arvskonventionen

10.5.1 Gällande lydelse

Tillämpningsområde och innehållet i stort

Tillämpningsområdet för den nordiska arvskonventionen omfattar i huvudsak situationer där den avlidne var medborgare i en nordisk stat men vid sin död hade hemvist i en annan nordisk stat.⁵

---

⁴ TemaNord 2013:528 s. 31 f.

⁵ I något fall synes konventionen dock även omfatta situationer där den avlidne hade hemvist i samma stat som den avlidne var medborgare i, se t.ex. artikel 19.

Konventionen innehåller i sin ursprungliga lydelse 30 artiklar, indelade i fyra avdelningar. I den första avdelningen (artiklarna 1–16) finns bestämmelser om tillämplig lag i frågor om arv, testamente och oskiftat bo. Den andra avdelningen (artiklarna 17 och 18) består av regler om den dödes skulder. I den tredje avdelningen (artiklarna 19–26) finns i huvudsak behörighetsregler för boutredning, bodelning och arvskifte. I den fjärde avdelningen (artiklarna 27–30) finns allmänna bestämmelser av olika slag. Bland dessa finns den viktiga regeln om ömsesidigt erkännande och verkställighet av domar och förlikningar avseende arv, testamente, m.m. Konventionen kompletteras av ett slutprotokoll som länderna antog i samband med att konventionen undertecknades.

Konventionen finns som *bilaga 3* till detta betänkande.

Behörighet

Huvudreglerna om behörig myndighet finns i artikel 19 i konventionen. I artikeln anges att boutredning, bodelning och arvskifte efter medborgare i fördragsslutande stat, som vid sin död hade hemvist i sådan stat, ska äga rum i enlighet med lagen i den stat, där den döde hade hemvist, och, såvitt enligt nämnda lag domstol ska medverka, ankomma på domstol i den staten. Av artikel 19 framgår också att boutredningen, bodelningen och arvskiftet ska omfatta också sådan till boet hörande egendom som finns i annan fördragsslutande stat.

Av artikel 21 första stycket framgår att tvist om arv eller testamente efter medborgare i fördragsslutande stat, som hade hemvist i sådan stat, ska tas upp av domstol i den stat vars lag ska gälla i fråga om dödsbobehandlingen enligt artikel 19. Detsamma ska gälla om tvisten rör efterlevande makes rätt eller rör fordran mot dödsboet.

Är parterna överens om det får tvisten tas upp i annan fördragsslutande stat (artikel 21 andra stycket). Det gäller dock inte i fall då boet är föremål för behandling av arvsdomstol, testamentsexekutor eller av domstol förordnad boutredningsman eller skiftesman eller då tvisten avser klander av bodelning eller arvskifte i sådant bo. Det gäller inte heller om tvisten avser klander av testamente efter någon som hade hemvist i Finland eller Sverige eller om tvisten avser klander av bodelning eller arvskifte efter någon som hade hemvist i Finland.

Grundregeln om den internationella behörigheten är alltså att det är myndigheterna i den nordiska stat där den avlidne har hemvist vid sin död som är behöriga i fråga om boutredning, bodelning och arvskitte samt tvister om arv, testamente, efterlevande makes rätt eller fordran mot dödsboet. Som framgått av det ovan anförda finns det dock vissa begränsade möjligheter för tvistande parter att komma överens om att prövningen ska ske i annan nordisk stat. Universalitetsprincipen (enhetsprincipen) tillämpas. Det innebär att behörigheten omfattar all den avlidnes egendom, oavsett i vilken fördragsslutande stat egendomen finns.

Tillämplig lag

Tillämplig lag för den materiella frågan om rätt till arv är enligt konventionens huvudregel lagen i den nordiska stat där den avlidne hade hemvist vid sin död (artikel 1 första stycket). Om hemvisten varat kortare tid än fem år, kan en arvinge eller testamentstagare vars rätt påverkas av det yrka att lagen i den nordiska stat där den avlidne var medborgare i stället ska tillämpas. Ett sådant yrkande måste framställas inom sex månader från dödsfallet eller senast vid arvskittet (artikel 1 andra stycket).

Tillämplig lag för själva förfarandet vid boutredning, bodelning och arvskitte är alltid lagen i det land där förrättningen äger rum (artikel 19).

Erkännande och verkställighet

I fråga om erkännande och verkställighet av dom eller förlikning om rätt att på grund av arv eller testamente, efterlevande makes rätt, boutredning eller skifte i anledning av dödsfall eller ansvarighet för den dödes skulder gäller lagen i den nordiska stat där erkännande eller verkställighet begärs (artikel 28). Denna bestämmelse i den nordiska arvskonventionen kompletteras av artikel 1 i 1977 års nordiska konvention om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område.⁶ Enligt sistnämnda konvention ska såväl erkännande som verkställighet av en dom, ett annat avgörande eller en förlikning från en annan konventionsstat ske enligt lagen i

⁶ Konventionen mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område, Köpenhamn 11.10.1977.

den konventionsstat där erkännande och verkställighet söks. Konventionen har genomförts i svensk rätt NEVL. Konventionen innebär att avgöranden från andra nordiska stater erkänns och verkställs på samma villkor som motsvarande inhemska avgöranden. Det behövs alltså inte någon särskild prövning av om avgörandet gäller och kan verkställas i de andra konventionsstaterna.

10.5.2 Ändringsöverenskommelsen

I en överenskommelse den 1 juni 2012 har de fem nordiska länderna kommit överens om ändringar i 1934 års nordiska arvskonvention. Överenskommelsen innehåller fem artiklar (I–V). I artikel I anges vilka ändringar som görs i 1934 års arvskonvention. I artikel II finns en övergångsbestämmelse. I artikel III anges att överenskommelsen inte gäller för Färöarna och Grönland.⁷ I artikel IV anges hur överenskommelsen kan tillträdas och när den träder i kraft. Av artikel V framgår bland annat att original-exemplaret till överenskommelsen deponeras hos det danska Utrikesdepartementet.

Ändringsöverenskommelsen finns som *bilaga 5* till detta betänkande.

I det följande behandlas de ändringar i den nordiska arvskonventionen som följer av artikel I i ändringsöverenskommelsen den 1 juni 2012.

Avdelning I

Rubriken för avdelning I i den nordiska arvskonventionen har fått en ny lydelse, "Arv och testamente". Ändringen innebär att "oskiftat bo" inte längre nämns i rubriken. Orsaken är att oskiftat bo inte längre ska omfattas av särskilda regler. Konventionen fortsätter dock att omfatta rätten till oskiftat bo.

---

⁷ Med en möjlighet att senare ändra detta.

Artikel 1

Bestämmelserna i denna konvention tillämpas på frågor om arv och testamente efter en person som vid sin död var medborgare och hade hemvist i en fördragsslutande stat, utom när annat följer av Europaparlamentets och rådets förordning (EU nr) om behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt godkännande och verkställighet av officiella handlingar i samband med arv och om inrättandet av ett europeiskt arvsintyg.

I artikel 1 anges tillämpningsområdet för den nordiska arvskonventionen. Mot bakgrund av att Sverige och Finland är bundna av bestämmelserna i arvsförordningen har artikel 1 ändrats så att det framgår att arvsförordningen gäller framför den nordiska arvskonventionen. Enligt den nya lydelsen av artikel 1 ska bestämmelserna i konventionen tillämpas på frågor om arv och testamente efter en person som vid sin död var medborgare och hade hemvist i en fördragsslutande stat, utom när annat följer av arvsförordningen. Som nämnts ovan (avsnitt 10.3) får de nordiska särreglerna tillämpas i de avseenden som omfattas av undantaget i artikel 75.3. För övriga nordiska länder som inte omfattas av arvsförordningen saknar undantaget i artikel 1 i den nya lydelsen av den nordiska arvskonventionen omedelbar betydelse.

Artikel 2

När arvlåtaren inte har bestämt annat i enlighet med vad som sägs i artikel 3, tillämpas i fråga om rätt till arv efter honom eller henne lagen i den fördragsslutande stat där han eller hon vid sin död hade hemvist.

Om det undantagsvis framgår av samtliga omständigheter i fallet att den avlidne vid sin död uppenbart hade en närmare anknytning till en annan fördragsslutande stat än den vars lag skulle vara tillämplig enligt stycke 1, ska lagen i den andra staten tillämpas i fråga om rätt till arv.

Artikel 2 handlar om tillämplig lag. Artikeln har fått en ny lydelse. Enligt artikel 2 följer rätten till arv eller testamente, såvida den döde inte förordnat om annat enligt artikel 3, lagen i den fördragsslutande stat där den avlidne hade hemvist vid sin död.

Enligt andra stycket i artikel 2 finns det en ytterligare möjlighet att tillämpa lagen i en annan fördragsslutande stat än hemviststaten. En förutsättning är att det av samtliga omständigheter i fallet framgår att den avlidne vid tidpunkten för sin död hade närmare anknytning till en annan fördragsslutande stat än hemviststaten.

Regeln motsvarar väsentligen artikel 21 i arvsförordningen, men hänvisar inte, som artikel 21, till "arvet i dess helhet". Därigenom tas undantaget för Sverige och Finland i arvsförordningens artikel 75.3 a i anspråk. Av den punkten följer att det i de internordiska fallen är tillåtet att följa de administrativa föreskrifter rörande dödsboförvaltningen som gäller enligt den nordiska arvskonventionen.⁸ Den nya lydelsen innebär att artikel 2 inte omfattar förfrågningsfrågorna. Sverige och Finland är bundna av arvsförordningen och kan inte tillämpa artikel 2 i den nordiska arvskonventionen.

Jämfört med hittillsvarande lydelse av den nordiska arvskonventionen innebär den nya lydelsen att möjligheten för arvinge och testamentstagare att begära tillämpning av lagen i den fördragsslutande stat där den avlidne var medborgare tas bort. I gengäld kan arvlåtaren själv, med den nya lydelsen av artikeln 3, förordna om tillämplig lag.

Artikel 3

En arvlåtare får förordna att rätten till arv efter honom eller henne ska styras av lagen i den fördragsslutande stat där han eller hon vid tidpunkten för förordnandet eller vid sin död är medborgare.

En arvlåtare som är medborgare i flera fördragsslutande stater får välja lagen i en av de stater i vilken han eller hon är medborgare vid tidpunkten för förordnandet eller vid sin död.

Om arvlåtaren har förordnat att lagen i en icke fördragsslutande stat ska tillämpas, prövas lagvalsförordnandets giltighet i varje fördragsslutande stat enligt de där tillämpliga allmänna reglerna.

I artikel 3 finns bestämmelser om lagvalsförordnande. Artikel 3 har fått ny lydelse. Enligt den nya lydelsen av artikel 3 kan arvlåtaren förordna att rätten till arv efter honom eller henne ska styras av lagen i den fördragsslutande stat där han eller hon vid tidpunkten för förordnandet är medborgare. Sverige och Finland är bundna av

---

⁸ TemaNord 2013:528 s. 42 f.

att följa arvsförordningen i stället för artikel 3 i den nordiska arvskonventionen.

När arvlåtaren har förordnat om lagvalet, gäller förordnandet i stället för bestämmelserna i artikel 2 i den nordiska arvskonventionen. Arvlåtaren kan när som helst ändra förordnandet. Artikel 3 i den nordiska arvskonventionen innebär att lagvalet är begränsat till situationer där den utpekade lagen är lagen i en fördragsslutande stat. Om arvlåtaren har förordnat om tillämpning av en inte fördragsslutande stats lag avgör de allmänt tillämpliga reglerna i varje stat huruvida valet är tillåtet eller inte.

Den nya lydelsen av artikel 3 motsvarar väsentligen reglerna i artikel 22 i arvsförordningen. Liksom i artikel 2 talas det i artikel 3 om rätten till ”arv” för att markera att förfarandefrågorna kan vara att bedöma enligt arvskonventionens särskilda regler om det.

Det följer av artikel 3 att endast en stats lag kan vara tillämplig. Arvlåtaren kan alltså inte bestämma att olika delar av kvarlåtenskapen är att bedöma enligt olika staters lagar. På denna punkt innebär den nya lydelsen av den nordiska arvskonventionen samma reglering i sak som arvsförordningen.

Ett lagvalsförordnande är giltigt även om arvlåtaren flyttar till annan fördragsslutande stat eller blir medborgare i annan fördragsslutande stat.

Artikel 3 a

Ett förordnande om tillämplig lag ska ges i den form som gäller för testamente för att vara giltigt eller framgå av villkoren i ett testamente. En återkallelse av förordnandet ska för att vara giltig göras i den form som gäller för återkallelse av testamente. Vid prövningen av förordnandets eller återkallelstens giltighet till formen iakttas det som sägs i artikel 8.

Artikel 3 a är en ny artikel som förs in i konventionen genom ändringsöverenskommelsen. Artikeln anger under vilka förutsättningar som ett förordnande om tillämplig lag och en återkallelse av ett sådant förordnande är giltiga till formen. Bestämmelserna i artikeln motsvarar artikel 22.2 i arvsförordningen, som ska tillämpas av Sverige och Finland.

För prövning av förordnandets eller återkallelstens giltighet till formen hänvisas till artikel 8 i den nordiska arvskonventionen.

Hänvisningen i artikel 3 a till artikel 8 innebär att ett lagvalsförordnande eller en återkallelse av ett sådant är giltigt till formen, om förordnandet respektive återkallelsen uppfyller formkraven för testamente respektive återkallelse av ett sådant i någon av de lagar som anvisas i artikel 8. När det uppstår fråga om att tillämpa en icke fördragsslutande stats lag hänvisar artikel 8 fjärde stycket till de allmänt tillämpliga reglerna i varje nordisk stat. Artikel 8 avviker på det sättet från ett traditionellt internordisk lagvalssystem där valet sker mellan de nordiska staternas lagar. Artikel 8 fick sin lydelse i anledning av de nordiska ländernas, förutom Island, tillträde till 1961 års Haagkonvention om tillämplig lag för formen av testamentariska förordnanden. Haagkonventionens syfte var att i möjligaste mån, genom att utpeka flera olika alternativt tillämpliga lagvalsmöjligheter, upprätthålla ett testaments (eller en återkallelse) giltighet till formen.

Det har – för att undvika svårigheter vid tolkningen – ansetts önskvärt att testator i testamentet uttryckligen anger vilken lag som ska tillämpas på frågan om fördelningen av kvarlåtenskapen. Detta är dock inte nödvändigt för att ett lagvalsförordnande ska vara giltigt. Det är enligt artikel 3 a tillräckligt att det vid en tolkning av ett testamente framgår att testator har avsett att en viss stats lag ska tillämpas.

Artikel 3 b

En fördragsslutande stat får bestämma att ett sådant lagvalsförordnande som avses i artikel 3, av en arvlåtare med hemvist i den staten vid tidpunkten för förordnandet, vid ett arvskifte i denna stat är verksamt mot arvlåtarens make eller sambo endast om förordnandet meddelas den maken eller sambon.

Artikel 3 b är en ny artikel som förs in i konventionen genom ändringsöverenskommelsen. Bestämmelsen i artikel 3 b ger en fördragsslutande stat möjlighet att göra lagvalsförordnandets giltighet i förhållande till arvlåtarens make eller sambo beroende av att förordnandet meddelats maken eller sambon. En förutsättning för ett sådant krav är dock att arvlåtaren vid tidpunkten för lagvalsförordnandet hade hemvist i den staten. Om hemvisten vid tidpunkten för förordnandet däremot var i en annan fördragsslutande stat

som inte ställer motsvarande krav föreligger inte förutsättningen i artikel 3 b.⁹

Det saknar i sammanhanget betydelse var efterlevande maken eller sambon har eller har haft sitt hemvist.

Bestämmelsen i artikel 3 b har utformats med ledning av artikel 4 i den nordiska äktenskapskonventionen. Enligt den sistnämnda artikeln kan var och en av staterna göra giltigheten av ett lagvalsavtal eller ett äktenskapsförord gentemot tredje man beroende av att avtalet eller förordet registreras enligt dess lag.

Artikel 3 b har inte någon motsvarighet i arvsförordningen, vilket innebär att Sverige och Finland inte kan ställa ett sådant krav som avses i artikeln.

Artikel 4

Artikel 4 upphävdes år 1975.

Artiklarna 5–7

Dessa artiklar upphävs genom ändringsöverenskommelsen.

Artikel 5 avser efterlevande makes rätt att sitta i oskiftat bo med adoptivbarn eller dess avkomling. Artikel 6 avser den situationen att arvinge, testamentstagare eller efterlevande make yrkar tillämpning av lagen i den fördragsslutande stat där den avlidne var medborgare. Artikel 7 innehåller en missvisande hänvisning till en tidigare lydelse av den nordiska äktenskapskonventionen.

Konventionens hittillsvarande bestämmelser om efterlevande makes rätt till oskiftat bo bygger på ett rättsläge i de olika länderna som delvis är ett annat än det som råder i dag. Regleringen är detaljerad, invecklad och svårtillämpad. Den lär dessutom väsentligen ha spelat ut sin roll. Bestämmelserna i konventionen i den delen har därför upphävts.¹⁰

---

⁹ Bestämmelsen i artikel 3 b tillkom på norskt initiativ. Enligt norsk rätt ska ett testamente, som inkräktar på makens eller sambons rätt, delges denne under arvlåtarens livstid, utom när det är omöjligt eller stöter på orimliga svårigheter (se arveloven 7 och 28 §§).

¹⁰ Beträffande bakgrunden till detta, se TemaNord 2013:528 s. 38 f.

Artikel 8

Arvlåtarens testamente anses giltigt till formen, om testamentet i fråga om formen uppfyller vad som föreskrivs i lagen på den ort där testamentet upprättades eller testator vid upprättandet eller vid sin död hade hemvist eller lagen i stat där testator vid upprättandet eller vid sin död var medborgare. Såvitt testamente avser fast egendom ska det också anses giltigt till formen, om testamentet i fråga om formen uppfyller vad som föreskrivs i lagen på den ort där egendomen finns.

Första stycket har motsvarande tillämpning i fråga om ändring eller återkallelse av testamente. Återkallelse ska också anses giltig till formen, om återkallelsen i fråga om formen uppfyller vad som föreskrivs i lag enligt vilken det återkallade testamentet på grund av vad som sägs i första stycket var giltigt till formen.

Hade testator enligt lagen i icke fördragsslutande stat domicil i den staten, får dettas domicil åberopas i stället för hemvist i fall som avses i första eller andra stycket.

Uppstår i övrigt enligt första, andra eller tredje stycket fråga om tillämpning av lagen i icke fördragsslutande stat, tillämpas de allmänna regler som härom gälla i varje fördragsslutande stat.

I artikel 8 finns bestämmelser om tillämplig lag för att bedöma formen för testamentariska förordnanden. Ändringarna i artikel 8 är följdändringar till den nya lydelsen av artikel 1.

Artikel 8 bygger i allt väsentligt på 1961 års Haagkonvention om tillämplig lag för formen av testamentariska förordnanden. Arvsförordningen påverkar inte Haagkonventionens tillämpning mellan de EU-stater som är parter till arvsförordningen (se artikel 75.1 andra stycket i arvsförordningen).

Artikel 9

En fråga om arvlåtarens behörighet att upprätta eller återkalla ett testamente ska bedömas enligt lagen i den fördragsslutande stat vars lag enligt artikel 2 eller 3 ska tillämpas i fråga om rätt till arv efter den dode. Arvlåtaren ska också anses ha haft behörighet att upprätta eller återkalla testamentet om han eller hon hade sådan behörighet enligt lagen i den fördragsslutande stat där han eller hon vid tidpunkten för upprättandet eller återkallelsen hade hemvist. Om arvlåtaren vid den

aktuella tidpunkten hade hemvist i en icke fördragsslutande stat tillämpas de allmänna regler som gäller i varje fördragsslutande stat.

I artikel 9 finns regler om tillämplig lag för att bedöma arvlåtarens behörighet att upprätta och återkalla testamente. Artikeln har fått ny lydelse. Den nya lydelsen utgör en anpassning till den nya lydelsen av artiklarna 2 och 3.

Enligt artiklarna 24 och 26 i arvsförordningen (som ska tillämpas av Sverige och Finland) kan frågan om arvlåtarens behörighet att upprätta eller återkalla ett testamente regleras av den lag som enligt förordningen skulle ha varit tillämplig på arvet om testatorn avlidit samma dag som testamentet eller återkallelsen gjordes. Det kan leda till att en annan lag än den som utpekats i den nordiska arvskonventionen blir tillämplig.

Artikel 10

Fråga om testamentets eller återkallelsens ogiltighet på grund av testators sinnestillstånd eller på grund av svek, villfarelse, tvång eller annan otillbörlig påverkan ska bedömas enligt lagen i den av staterna, där testatorn hade hemvist vid den tid då åtgärden vidtogs. Om testatorn vid den aktuella tidpunkten haft hemvist i en icke fördragsslutande stat tillämpas de allmänna regler som gäller i varje fördragsslutande stat.

I artikel 10 behandlas tillämplig lag för frågor som rör testamentes eller återkallelses ogiltighet på grund av testators sinnestillstånd eller svek. Artikeln har ändrats genom överenskommelsen. Ändringen i artikeln avser att det lagts till en ny sista mening.

Som redogjorts för i anslutning till den nya lydelsen av artikel 9 kommer Sverige och Finland att i stället tillämpa artiklarna 24 och 26 i arvsförordningen. Enligt arvsförordningen kan frågan om testamentets eller återkallelsens ogiltighet i de avseenden som nu berörs regleras även av den lag som testatorn hade valt. Det kan leda till att en annan lag än den som utpekats i den nordiska arvskonventionen blir tillämplig.

Artikel 11

Hade medborgare i fördragsslutande stat vid sin död hemvist i Finland eller Sverige, ska där gällande lag tillämpas i fråga om klander av testamente.

Bestämmelser i norsk lag om att rätt på grund av testamente och invändningar mot giltigheten av testamente ska göras gällande inom vissa frister tillämpas också i fråga om testamente efter medborgare i annan fördragsslutande stat, om han eller hon vid sin död hade hemvist i Norge.

Genom ändringsöverenskommelsen har artikel 11 anpassats till att det i Finland och Sverige inte längre finns bestämmelser om bevakning av testamente. I övrigt har det endast gjorts några redaktionella justeringar av artikelns lydelse.

Finland och Sverige ska tillämpa arvsförordningen i stället för artikel 11 i den nordiska arvskonventionen. Bestämmelserna om tillämplig lag i kapitel III i arvsförordningen medför i de flesta fall att lagen i den avlidnes hemvistland blir tillämplig på de frågor som avses i artikel 11. I praktiken leder en tillämpning av första och andra stycket av i artikel 11 i den nordiska arvskonventionen alltså till samma resultat som arvsförordningens bestämmelser om tillämplig lag. I en del fall ska dock enligt arvsförordningen ett annat lands lag (än hemvistlandets) tillämpas. I så fall kan vad som sägs i bestämmelserna i artikel 11 i den nordiska arvskonventionen inte gälla.

Artikel 12

Om arvlåtaren har ingått ett arvsavtal eller gett en gåva för dödsfalls skull ska avtalets eller gåvans bindande verkan bedömas enligt den stats lag som då enligt artikel 2 eller 3 gällde för rätten till arv efter honom eller henne.

Detsamma gäller fråga om egendom som arvinge mottagit av arvlåtaren under dennes livstid ska anses som förskott på arv.

Om fråga uppstår enligt första eller andra stycket om tillämpning av lagen i en icke fördragsslutande stat tillämpas de allmänna regler som därom gäller i varje fördragsslutande stat.

Artikel 12 handlar om tillämplig lag för frågor som rör arvsavtal eller gåva för dödsfalls skull. Eftersom enligt den nya lydelsen av artikel 2 eller artikel 3 även en annan stats lag än lagen i den fördragsslutande stat där arvlåtaren har sitt hemvist kan vara bestämmande för rätten till arv, har i artikel 12 första stycket gjorts motsvarande justering. Syftet med det är att säkerställa att en rättshandling (arvsavtal eller gåva för dödsfalls skull) som var giltig när den företogs förblir giltig även om den tillämpliga lagen har ändrats. Arvsavtal är i dag giltiga enligt både dansk och norsk rätt.

Den formella lydelsen av andra stycket i artikel 12 är i princip oförändrad. Eftersom flera lagar (och inte bara lagen i arvlåtarens hemviststat) kan vara tillämpliga enligt konventionens nya lydelse, kommer det att påverka tillämpningen av andra stycket. Tredje stycket i artikeln har anpassats till tredje stycket i artikel 3.

För Finlands och Sveriges del regleras de frågor som artikel 12 behandlar av arvsförordningen (se arvsförordningen artikel 25 respektive artikel 23.2 i).

Artikel 13

Där i fördragsslutande stat särskilda regler gälla angående viss arvinges rätt till fast egendom med tillhörighet eller om arvlåtarens befogenhet att genom testamente förordna om sådan egendom till förmån för viss arvinge, skola nämnda regler lända till efterrättelse beträffande egendom i den staten.

I fråga om rätt att genom testamente träffa fideikommissariskt förfogande angående fast egendom eller eljest till förmån för ofödda förordna om sådan egendom gälla ock lagen i fördragsslutande stat, där egendomen är belägen. Å rätt att sålunda förordna om lös egendom har denna konvention ej avseende.

Artikel 14 reglerar tillämplig lag för arv eller testamentariska förordnanden beträffande viss fast egendom (t.ex. fideikommiss). För Sveriges och Finlands del regleras de frågor som omfattas av artikeln i stället av arvsförordningen (se artikel 30 i förordningen).

Artikel 14

Efterlämnar medborgare i fördragsslutande stat adoptivbarn, skall, där beslutet om adoptionen meddelats i sådan stat och innefattar förbehåll om rätt för adoptanten att förfoga över sin kvarlåtenskap, det förbehåll gälla i envar av staterna.

Artikel 14 innebär att vissa särregler kan gälla för äldre adoptionsförhållanden i Danmark enligt vilka det fanns möjlighet att vid adoptionsbeslutet bestämma att adoptionen inte skulle medföra någon inskränkning i adoptantens testationsfrihet. Även beträffande Island och Norge kan artikeln ha relevans.¹¹ Artikeln har inte ändrats. I Sverige och Finland kan på grund av arvsförordningen inte denna typ av särregler beaktas. I Sverige och Finland gäller arvsförordningens bestämmelser om tillämplig lag.

Artikel 15

Genom ändringsöverenskommelsen upphävs artikel 15. Regeln i artikeln utpekar tillämplig lag för förverkande av rätt att ta arv eller testamente efter en nordisk medborgare. De nordiska ländernas lagar är på denna punkt så lika att det inte har ansetts finnas behov av en särskild bestämmelse om saken.¹²

Frågan om förverkande av rätten till arv och testamente ska ses som en materiell rättslig fråga. Den ska därför avgöras enligt lagen i den stat som utpekas som bestämmande av artikel 2 eller artikel 3 i konventionen. Samma lösning följer också av arvsförordningen.

Artikel 16

På fråga om preskription av rätt att ta arv eller testamente efter en arvlåtare tillämpas lagen i den stat som enligt artikel 2 eller 3 gäller för rätten till arv efter honom eller henne.

Tillämplig lag för frågor som rör preskription av rätt att ta arv eller testamente regleras i artikel 16. Bestämmelsen i artikel 16 har anpassats till de nya lydelserna av artiklarna 2 och 3. Preskription

---

¹¹ TemaNord 2013:528 s. 53.

¹² Se TemaNord 2013:528 s. 53.

av krav på att få ta arv eller testamente anses numera som en materiell rättslig fråga.¹³

För Finlands och Sveriges del gäller arvsförordningen (se artikel 23.2 b) i stället för artikel 16 i den nordiska arvskonventionen.

Avdelning II

Avdelning II i den nordiska arvskonventionen behandlar den avlidnes skulder. Rubriken för avdelningen är oförändrad och lyder: Den dödes gäld.

Artikel 17

På fråga om arvinges eller testamentstagares ansvarighet för gäld efter en medborgare i fördragsslutande stat eller för fullgörande av legat eller ändamålsbestämmelse enligt den dödes testamente tillämpas lagen i den fördragsslutande stat där han eller hon hade hemvist vid sin död.

Tillämplig lag för arvinges eller testamentstagares ansvar för skulderna i arvsärendet regleras i artikel 17. Artikeln har ändrats. Ett tidigare andra stycke i artikeln om ett särskilt ansvar för underhåll av barn födda utom äktenskap m.m. har upphävs eftersom det blivit obsolet. I övrigt har det endast gjorts redaktionella justeringar.

Finland och Sverige ska inte tillämpa denna artikel utan i stället arvsförordningen (se bland annat artikel 23.2 g).

Artikel 18

Kallelse på okända borgenärer, som utfärdats under boutredning efter medborgare i fördragsslutande stat är, om fordringen var känd och borgenären hade hemvist i en annan fördragsslutande stat, utan verkan, om inte borgenären i tid fått särskilt meddelande om kallelsen och dess verkan eller annars känt till den.

---

¹³ Se TemaNord 2013:528 s. 54.

Artikel 18 som handlar om kallelse på okända borgenärer har fått en ny lydelse. Artikeln innehåller inga sakliga ändringar jämfört med förutvarande lydelse.

Frågan om kallelse på okända borgenärer handlar ytterst om huruvida en borgenär kan göra sin fordran gällande mot dödsboet. Den nordiska expertgruppen har bedömt detta som en fråga av förfarandekaraktär. Det medför att gruppen ansett att Finland och Sverige kan tillämpa den nordiska arvskonventionen på denna punkt.¹⁴

För egen del känner jag dock viss tveksamhet till det. Verkan av att en borgenär inte i rätt tid anmäler sin fordring är att denne förlorar rätten att göra fordringen gällande (preskription). Preskription behandlas i svensk rätt som en materiell regel och inte en regel av processrättslig natur. Under utredningsarbetet har frågan diskuterats inom expertgruppen. Från något håll har hävdats att det av ingressen till arvsförordningen (punkten 45), framgår att frågan om preskription av fordringar inte omfattas av EU-förordningens regler. Enligt min mening är det dock tveksamt om man av innehållet i den punkten verkligen kan dra den slutsatsen. Punkten 45 handlar om vad borgenärer får göra (vidta åtgärder för att skydda sina rättigheter) medan artikel 18 i den nordiska arvskonventionen handlar om hur man ska kalla på borgenärer. Inom expertgruppen har innehållet i artikel 18 i den nordiska arvskonventionen ansetts väsentligen utgöra en delgivningsregel. Om så är fallet innebär det att regeln närmast är av förfarandekaraktär. Slutsatsen skulle då bli att arvsförordningen inte hindrar att man i Sverige tillämpar artikel 18.

I samtliga nordiska länders lagstiftningar finns det föreskrifter om preklusiv proklama gentemot borgenärer i dödsbo. Dessa föreskrifter skiljer sig dock åt. I Sverige och Finland är det endast de okända fordringarna som drabbas av preklusionen medan det i Danmark, Island och Norge gäller fordringar över huvud taget (med undantag för sådana som är förenade med pant- eller retentionsrätt). Enligt den i artikel 17 angivna regeln om gäldsansvarighet ska ansvaret för den avlidnes skulder bedömas enligt lagen i det land där arvlåtaren hade hemvist vid sin död. Om den regeln gällde också för proklamafallen skulle det lätt kunna medföra rättsförlust för svenska eller finska borgenärer; var det för en sådan borgenär klart att dödsbodelägarna kände till hans fordran

---

¹⁴ TemaNord 2013:528 s. 55.

vore det tämligen ursäktligt om borgenären, i överensstämmelse med den i hans hemland rådande uppfattningen, ansåg sig sakna anledning att inom proklamatiden anmäla sin fordran. Ett undantag från den i artikel 17 angivna regeln har därför gjorts i artikel 18.

Eftersom artikel 18 får betydelse bara när dansk, isländsk eller norsk lag ska tillämpas saknas anledning att i den svenska lagstiftningen reglera den fråga som artikeln innehåller.¹⁵

Avdelning III

Avdelning III i den nordiska arvskonventionen handlar om dödsboförvaltningen. Rubriken är oförändrad och lyder: Boutredning, bodelning och arvskitte.

Artikel 19

Boutredning, bodelning och arvskitte efter medborgare i fördragsslutande stat ska förrättas i enlighet med lagen i den fördragsslutande stat, där den döde hade hemvist. Om enligt den lagen en domstol eller en annan myndighet ska medverka, ankommer det på domstol eller myndighet i den staten.

Där efterlevande make, som är medborgare i fördragsslutande stat, suttit i oskiftat bo och boet ska delas, förfars i enlighet med lagen i den stat, där han eller hon har eller vid sin död hade hemvist; och ska, om enligt den lagen en åtgärd ska vidtas av domstol, åtgärden ankomma på domstol i den staten.

Boutredning, bodelning och arvskitte ska även omfatta till boet hörande egendom som finns i annan fördragsslutande stat.

I artikel 19 finns regler om tillämplig lag för boutredning, bodelning och arvskitte. Lydelsen i artikeln har moderniserats. Någon ändring i sak är dock inte avsedd.

Den nordiska expertgruppen har bedömt att Finland och Sverige med stöd av undantaget i artikel 75.3 a kan fortsätta att tillämpa artikel 19 i den nordiska arvskonventionen. Såvitt gäller tredje stycket i artikel 19 kan dock arvsförordningens vidsträckta subsidiära jurisdiktionsregler undantagsvis medföra att Finland och Sverige ska utöva behörighet på ett sätt som strider mot den

---

¹⁵ Se även NJA II 1935 s. 392.

nordiska arvskonventionens huvudprincip om universell behörighet gällande all kvarlåtenskap. Det bör – som expertgruppen framhållit – påpekas att arvsförordningen ger en möjlighet att begränsa förfarandet när arvet efter den avlidne omfattar tillgångar belägna i en tredje stat.¹⁶

Artikel 20

Vid bodelning som avses i artikel 19 ska i fråga om efterlevande makes rätt att, mot eller utan vederlag, ta ut viss egendom tillämpas den lag som anges i artikel 19. Detsamma gäller fråga huruvida maken äger kräva att vad som vid bodelningen tillskiftas arvinge ska hos maken innestå och arvingen för sin fordran njuta panträtt; dock att panträtt i egendom som finns i annan fördragsslutande stat ej må komma till stånd annorledes än enligt där gällande lag.

I artikel 20, som handlar om efterlevande makes rätt i vissa avseenden, har endast gjorts vissa redaktionella ändringar. Någon saklig ändring är inte avsedd.

I första meningen i artikeln slås fast att den där avsedda rättigheten vid konventionens tillämpning är att betrakta som en processrättslig fråga som bedöms enligt domstolslandets lag i stället för den lag som gäller för förmögenhetsförhållandena i ett äktenskap eller avseende rätten till arv.¹⁷

Andra meningen har relevans bara för norsk rätts del.

Artikeln första mening innehåller en bodelningsregel som faller utanför tillämpningsområdet i arvsförordningen (jfr artikel 1.2 d i arvsförordningen). Arvsförordningen utgör därför inte något hinder för att Finland och Sverige på denna punkt tillämpar den nordiska arvskonventionen.

Artikel 21

Twist om arv eller testamente efter medborgare i fördragsslutande stat, som hade hemvist i sådan stat, eller om efterlevande makes rätt eller om fordran mot dödsboet ska tas upp av domstol i den stat, enligt vars lag boutredning, bodelning och arvskifte enligt artikel 19 ska förrättas.

¹⁶ TemaNord 2013:528 s. 56 f.

¹⁷ TemaNord 2013:528 s. 57.

Äro parterna därom ense, må tvisten upptagas i annan fördragslutande stat, dock ej där boet är föremål för behandling av domstol, testamentsexekutor, bobestyrer eller av domstol förordnad boutredningsman eller skiftesman eller tvisten avser klander av bodelning eller arvskifte i sådant bo eller av testamente efter någon som hade hemvist i Finland eller Sverige, eller av bodelning eller arvskifte efter någon som hade hemvist i Finland.

Artikel 21 anger behörig domstol för tvist om arv eller testamente efter medborgare i fördragsslutande stat. I artikeln har mindre redaktionella ändringar gjorts men artikeln är oförändrad i sak.

Eftersom domsrättsfrågorna inte omfattas av undantaget i artikel 75.3 i arvsförordningen är Finland och Sverige förhindrade att tillämpa artikel 21 i den nordiska arvskonventionen.

Artikel 22

Finnes i annan fördragsslutande stat än den, enligt vars lag boutredningen äger rum, egendom som till boet hör, skall domstol i den stat, där egendomen finnes, på begäran ombesörja egendomens upptecknande eller vidtagande av åtgärd för dess bevarande intill dess den kan omhändertagas av dödsboförvaltningen, eller för försäljning av egendom, som ej lämpligen kan bevaras. I övrigt vare myndighet i sistnämnda stat pliktig att på begäran lämna handräckning vid boutredningen i de fall, då sådan handräckning skall lämnas inom den staten.

Framställning som nu är sagd må göras omedelbart hos myndigheten. Skulle i något fall så erfordras, äge myndigheten äska förskjutande av kostnad för åtgärden. Handling, som är avfattad på finska eller isländska språket, skall vara åtföljd av styrkt översättning till danska, norska eller svenska språket.

Har dödsfallet inträffat i annan stat än den där den döde hade hemvist, skall, oberoende av särskild framställning, där befintlig egendom omhändertagas och vårdas enligt ortens lag.

I artikel 22 regleras frågan om myndighets medverkan vid farandet. Artikeln har inte ändrats. Undantaget i artikel 75.3 i arvsförordningen är alltså tillämpligt och Finland och Sverige kan på denna punkt tillämpa den nordiska arvskonventionen.

Artikel 23

Är dödsbo som avses i artikel 19 föremål för behandling av bobestyrer i Danmark eller offentligt skifte i Island eller Norge, ska vad där stadgas om inskränkning i borgenärs rätt att utmätningsvis njuta betalning ur dödsbo äga tillämpning jämväl å egendom i annan fördragslutande stat. Vad nu är sagt gälla dock ej då fråga är om utmätning för skatt eller annan allmän avgift, som pålagts i den staten, eller om fordrans uttagande ur egendom, som häftar såsom pant eller må kvarhållas till säkerhet för fordringen.

I artikel 23 har gjorts den sakliga ändringen att ”bobestyrer” lagts till som en anpassning till nu gällande dansk rätt. Ändringarna i övrigt är rent redaktionella.

I de undantagsfall där det med hänsyn till bestämmelsen om subsidiär behörighet i arvsförordningen (artikel 10 i förordningen) skulle kunna bli aktuellt för Finland och Sverige att komma in på de frågor som avses i artikel 23 i den nordiska arvskonventionen får det anses att dessa frågor avser dödsboförvaltning. Undantaget i artikel 75.3 a i arvsförordningen är därför tillämpligt. Artikel 23 i den nordiska arvskonventionen kan därför tillämpas av Finland och Sverige.

Artikel 24

Är dödsbo som avses i artikel 19 föremål för behandling av bobestyrer i Danmark eller offentligt skifte i Island eller Norge, ska i fråga om förmånsrätt för fordran bestämmelserna i artikel 7 i konventionen den 7 november 1933 om konkurs äga motsvarande tillämpning.

I artikel 24 har gjorts den sakliga ändringen att bobestyrer enligt dansk rätt lagts till. Ändringarna i övrigt är rent redaktionella. I de undantagsfall där det med hänsyn till bestämmelsen om subsidiär behörighet (artikel 10 i arvsförordningen) skulle kunna bli aktuellt för Finland och Sverige att komma in på de frågor som omfattas av artikel 24, bör observeras att den i artikel 24 nämnda konventionen mellan EU-medlemsstater ersätts av rådets förordning (EG) nr 1346/2000 av den 29 maj 2000 om insolvensförfaranden¹⁸ (se

---

¹⁸ EGT L 160, 30.6.2000 s. 1.

artikel 44 rådets förordning (EG) nr 1346/2000 av den 29 maj 2000 om insolvensförfaranden).

Artikel 25

Vad lagen i fördragsslutande stat stadgar därom att inskrivning i fastighetsbok eller domstolsprotokoll (tingslysning) utgör förutsättning för att rätt som uppkommit genom avtal eller annan rättshandling eller genom utmätning (utlegg eller utpantning) skall gälla emot dödsbo äge ej tillämpning beträffande egendom, som vid dödsfallet fanns i annan fördragsslutande stat.

I artikel 25 regleras tillämplig lag för inskrivningsfrågor etc. Artikel 25 har inte ändrats. Regleringen i artikel 25 faller utanför tillämpningsområdet för arvsförordningen (se artikel 1.2 I i förordningen). Finland och Sverige kan därför fortsätta att tillämpa artikel 25 i den nordiska arvskonventionen.

Artikel 26

Vid tillämpning av de föreskrifter denna konvention innehåller om egendomens befintlighet i viss fördragsslutande stat skall fordran som är grundad på löpande skuldebrev eller annat fordringsbevis, vars företeende utgör villkor för rätt att utkräva fordringen, anses befintlig där handlingen finnes, men annan fordran betraktas såsom befintlig i den stat, enligt vars lag boutredningen skall äga rum.

Registrerat fartyg eller luftfartyg skall anses befintligt i stat, där det har hemort.

Artikel 26 har inte ändrats. Regleringen i artikel 26 faller utanför tillämpningsområdet för arvsförordningen. Finland och Sverige kan därför fortsätta att tillämpa artikel 26 i den nordiska arvskonventionen.

Avdelning IV

I den sista avdelningen i den nordiska arvskonventionen, IV, finns allmänna bestämmelser. Rubriken är oförändrad och lyder: Allmänna bestämmelser.

Artikel 27

Har domstol i fördragsslutande stat fattat beslut att dödsbo som avses i artikel 19 ska omhändertagas av domstolen, arvsdomstol, boutredningsman, bobestyrer eller testamentsexekutor, eller att boet ska bli föremål för utredning och skifte genom delägarnas försorg eller skiftas under medverkan av skiftesman, vare beslutet gällande i övriga fördragsslutande stater.

I artikel 27 finns regler som avser att säkra dödsbobehandlingens enhet. Artikelns första stycke är oförändrat bortsett från att det, enligt önskemål från Norge respektive Danmark även omfattar ”domstolen” och ”bobestyrer”. Det hittillsvarande andra stycket – som handlar om beslut om efterlevande makes rätt att sitta i oskiftat bo – har upphävts genom ändringsöverenskommelsen. Skälet är att konventionen inte avses reglera särskilt den efterlevande makens rätt till oskiftat bo.

Ett sådant beslut som avses i artikel 27 bedöms omfattas av undantaget i artikel 75.3 i arvsförordningen. Finland och Sverige kan därför tillämpa artikel 27 i den nordiska arvskonventionen.¹⁹

Artikel 28

I fråga om erkännande och verkställighet av dom eller förlikning om rätt på grund av arv eller testamente, efterlevande makes rätt, boutredningsman eller skifte i anledning av dödsfall eller ansvarighet för den dödes gäld gäller lagen i den stat där erkännande eller verkställighet begäres.

Artikel 28 handlar om erkännande och verkställighet. Artikeln har inte ändrats genom den nordiska överenskommelsen.

Bestämmelsen ska läsas tillsammans med artikel 1 i 1977 års nordiska konvention om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område. Enligt 1977 års konvention ska såväl erkännande och verkställighet av en annan konventionsstats dom som annat avgörande och förlikning ske enligt lagen i den konventionsstat där erkännande och verkställighet söks. 1977 års konvention är en ramkonvention som har införlivats genom särskild lagstiftning i de nordiska staterna, med undantag för Island

---

¹⁹ TemaNord 2013:528 s. 60 f.

där 1932 års nordiska domskonvention fortfarande gäller.²⁰ I Danmark, Finland, Norge och Sverige tillämpas 1977 års konvention på arvsrättens område under förutsättning att det rör sig om ett avgörande eller en förlikning i ett nordiskt land och att den avlidne vid sin död både var medborgare i en nordisk stat och hade hemvist i någon av staterna.²¹ Med viss reservation för Island, följer alltså av artikel 28 att domar och förlikningar från ett annat nordiskt land erkänns och verkställs på samma villkor som motsvarande inhemska avgöranden.

Enligt undantaget i artikel 75.3 b i arvsförordningen ska Finland och Sverige vara oförhindrade att tillämpa sådana regler i den (reviderade) nordiska arvskonventionen som föreskriver ”enklare och snabbare förfaranden för erkännande och verkställighet av domar i samband med arv”. Sverige och Finland bör därför kunna tillämpa artikel 28 i den nordiska arvskonventionen.

Artikel 29

Konventionen skall ej äga tillämpning där arvlåtaren dött före konventionens ikraftträdande, ej heller där efterlevande make suttit i oskiftat bo och den först avlidne maken dött före nämnda tidpunkt.

Artikel 29 anger vissa tidsmässiga begränsningar för den nordiska arvskonventionens tillämpningsområde. Artikeln har inte ändrats. Med hänsyn till att konventionen trädde i kraft 1936 torde artikeln i praktiken ha spelat ut sin roll.

Artikel 30

Konventionen skall ratificeras, och ratifikationshandlingarna skola deponeras i danska utrikesministeriets arkiv så snart ske kan.

Konventionen träder i kraft mellan de ratificerande staterna den 1 januari eller den 1 juli, som infaller näst efter det tre månader förflutit från det ratifikationshandlingarna för tre av staterna deponerats. I förhållande till stat som sedermera ratificerar, träder konventionen i kraft den 1 januari eller den 1 juli, som infaller näst efter det tre

²⁰ Konventionen mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om erkännande och verkställighet av domar. Köpenhamn 16.3.1932.

²¹ I Sverige gäller NEVL.

månader förflutit från det ratifikationshandlingen för den staten deponerades.

Envar av staterna äge i förhållande till envar av de övriga uppsäga konventionen till upphörande från och med den 1 januari eller den 1 juli, som infaller näst efter ett år sedan uppsägningen skedde.

I artikel 30 behandlas frågor som rör ratificering av den nordiska arvskonventionen. Artikeln har inte ändrats. Den nordiska arvskonventionen har ratificerats av samtliga nordiska stater.

Övergångsbestämmelser och ikraftträdande

Ändringsöverenskommelsen innehåller vissa övergångs- och ikraftträdandebestämmelser (se artikel II respektive artikel IV i överenskommelsen). Ändringsöverenskommelsens bestämmelser ska inte tillämpas om arvlåtaren dött innan överenskommelsen trätt i kraft och inte heller där efterlevande make suttit i oskiftat bo och den först avlidne maken dött före ikraftträdandet.

Ändringsöverenskommelsen träder i kraft den första dagen i den andra månaden som följer efter den månad då den sista fördragsslutande staten har deponerat sina godkännande- eller ratifikationshandlingar hos det danska utrikesdepartementet. En förutsättning för ikraftträdande är dock att arvsförordningen börjat tillämpas i sin helhet i enlighet med artikel 84 i den förordningen. Om så inte skett, ska överenskommelsen träda i kraft den dag då förordningen börjar tillämpas i sin helhet.

10.6 Överväganden

10.6.1 Ska Sverige tillträda den nordiska ändringsöverenskommelsen?

Förslag: Sverige ska tillträda den nordiska ändringsöverenskommelsen.
--

Enligt direktiven ska jag överväga om Sverige bör tillträda överenskommelsen den 1 juni 2012 om ändring i 1934 års nordiska arvskonvention.

Jag noterar först att en utgångspunkt för svensk del vid förhandlingsarbetet, både i Norden och inom EU, har varit att den ändrade nordiska arvskonventionen ska ersätta den nuvarande i internordiska ärenden. Vidare kan konstateras att Sverige under-tecknat ändringsöverenskommelsen. Ändringsöverenskommelsen innebär också att lagvalsreglerna i den nordiska arvskonventionen anpassats till arvsförordningen för att möjliggöra att utfallet i de olika nordiska länderna vid tillämpning av lagvalsreglerna skulle bli väsentligen detsamma, trots att Finland och Sverige blir skyldiga att tillämpa lagvalsreglerna i arvsförordningen medan Danmark, Island och Norge kommer att tillämpa lagvalsreglerna i den nordiska arvskonventionen.

Som framgått av redovisningen i avsnitt 10.2 innebär undantaget i artikel 75.3 i arvsförordningen att Finland och Sverige när det gäller förfarandet i dödsboförvaltningen samt erkännande och verkställighet av domar i arvsfrågor har möjlighet att tillämpa den (reviderade) nordiska arvskonventionen. Den omständigheten att konventionen, jämfört med reglerna i arvsförordningen, innebär förenklingar och normalt ett snabbare förfarande, särskilt vad gäller erkännande och verkställighet, talar enligt min mening starkt för att Sverige bör tillträda ändringsöverenskommelsen. Hela förhandlingsarbetet inför antagandet av arvsförordningen har också varit inriktat på att Sverige (och Finland) önskat få till stånd ett undantag som möjliggjort att den nordiska arvskonventionen skulle kunna tillämpas i internordiska förhållanden. Även om det undantag som uppnåddes i förhandlingarna inte avsåg samtliga bestämmelser i arvskonventionen framstår det som angeläget att undantaget utnyttjas så långt det är möjligt.

Några skäl som talar emot att Sverige skulle tillträda den nordiska ändringsöverenskommelsen har jag inte kunnat finna.

Jag föreslår därför att Sverige ska tillträda överenskommelsen.

10.6.2 Vilken inverkan har arvsförordningen på den nordiska regleringen?

Bedömningar och förslag: Arvsförordningen innebär att Sverige är förhindrat att tillämpa stora delar av de nordiska särreglerna. De tre lagar – NDL I, NDL II och NDL III – varigenom den nordiska arvskonventionen införlivats i svensk rätt bör därför upphävas.

De nordiska särregler som Sverige i enlighet med undantaget i artikel 75.3 i arvsförordningen kan fortsätta att tillämpa införlivas i svensk rätt genom bestämmelser i den nya lag som föreslås komplettera arvsförordningen. De nordiska reglerna tas in i ett särskilt kapitel rörande internordiska förhållanden och en hänvisning till att särskilda regler gäller för nordiska förhållanden om inte annat följer av arvsförordningen tas in i det kapitel som inleder lagen.

I den lag som kompletterar arvsförordningen tas i enlighet med det anförda in

- en bestämmelse om tillämplig lag i fråga om formen för testamentariska förordnanden (motsvarande 9 § NDL I),
- bestämmelser som rör förvaltningen av dödsboet (motsvarande 19 och 21 §§ NDL I samt 1–4 och 6–8 §§ NDL II), och
- bestämmelser som rör erkännande och verkställighet av domar i samband med arv (motsvarande 10 § NDL II).

Enligt direktiven ska jag analysera vilken inverkan arvsförordningen har på den nordiska regleringen.

Som har framgått av redovisningen i avsnitt 10.2.2 gäller för Sveriges (och Finlands) del reglerna i arvsförordningen i stället för den nordiska arvskonventionen (se artikel 1 i konventionen), om inte undantaget i artikel 75.3 medger att den nordiska arvskonventionen i stället tillämpas. Därför har vissa regler i den nordiska arvskonventionen genom ändringsöverenskommelsen den 1 juni 2012 anpassats så att de väsentligen stämmer överens med reglerna i arvsförordningen. Det gäller artiklarna 2 och 3. I samma syfte har införts de nya artiklarna 3 a och 3 b. Följdändringar har gjorts i artiklarna 9 och 10. Vad gäller artikel 11 kan vad som sägs där i praktiken ges samma tillämpning för Sveriges eller Finlands del i de

flesta fall. I vissa fall kan dock, som framgått i avsnitt 10.2.2, detta inte gälla. Bestämmelserna i artiklarna 2, 3, 3 a, 3 b och 9–11 i den (reviderade) nordiska arvskonventionen kan inte tillämpas i Sverige.

Inte heller bestämmelserna i artiklarna 12–14 och 16 i den nordiska arvskonventionen kan tillämpas av Sverige och Finland. För dessa båda länder gäller i dessa avseenden i stället arvsförordningen. I syfte att minimera skillnaderna inom Norden har dock reglerna i artiklarna 12–14 och 16 justerats. Arvsförordningen innebär vidare att artikel 17 i den nordiska arvskonventionen inte kan tillämpas av Sverige och Finland, utan arvsförordningen gäller i stället.

De bestämmelser i den nordiska arvskonventionen som Sverige (och Finland) kan tillämpa trots arvsförordningen är artiklarna 8, 19 första och andra styckena, 20–22, i undantagsfall artikel 23, samt artiklarna 25–28.

Artikel 8 i den nordiska arvskonventionen har i svensk rätt införlivats genom 9 § NDL I. Artikel 8 och 9 § NDL I avser tillämplig lag i fråga om formen för testamente och återkallelse av testamente beträffande testator som vid sin död var medborgare i fördragsslutande stat och hade hemvist i en sådan stat. För bedömningen av tillämplig lag i nu aktuella frågor hänvisas i 9 § NDL I till IDL. Bestämmelsen i IDL (1 kap. 4 §) införlivar 1961 års Haagkonvention om lagkonflikter i fråga om formen för testamentariska förordnanden. Arvsförordningen medger undantag för de medlemsstater som är parter i nämnda Haagkonvention att fortsätta att tillämpa reglerna i konventionen (se artikel 75.1 andra stycket i förordningen). Mot denna bakgrund har jag föreslagit att en bestämmelse av motsvarande innebörd som i 1 kap. 4 § IDL ska tas in i den lag som kompletterar arvsförordningen (se kapitel 7). Den föreslagna lagvalsregeln är tillämplig också i internordiska förhållanden och en bestämmelse motsvarande den i 9 § NDL I bör därför införas.

Artikel 19 avser tillämplig lag för förfarandet. Som redogjorts för ovan kan det första och andra stycket av artikel 19 fortsätta att tillämpas i Sverige. I artikel 19 tredje stycket anges att förrättningen ska omfatta också till boet hörande egendom som finns i annan stat, dvs. att universalitetsprincipen gäller. Att ett förfarande som äger rum i Sverige ska omfatta all boets egendom, också sådan

egendom som finns i annat land följer av arvsförordningen.²² I gällande svensk rätt har artikel 19 första och andra stycket införlivats genom 19 § NDL I. Av 19 § NDL I följer att svenska förfaranderegler ska tillämpas vid boutredning, bodelning och arvskifte efter en person som vid sin död hade hemvist i Sverige och var medborgare i ett annat nordiskt land. En bestämmelse motsvarande 19 § NDL I bör tas in i den lag som kompletterar arvsförordningen.

Vilken lag som ska tillämpas på förfarandet (boutredning, bodelning och arvskifte) efter en nordisk medborgare som hade hemvist i Danmark, Finland, Island eller Norge regleras enligt gällande svensk rätt i 1 § NDL II. En bestämmelse om att boutredning, bodelning och arvskifte ska följa lagen i hemvistlandet när en nordisk medborgare hade hemvist i Danmark, Finland, Island eller Norge bör tas in i den lag som kompletterar arvsförordningen. Av den bestämmelsen bör också framgå att förfarandet, såvida inte annat följer av arvsförordningen, också omfattar egendom i Sverige samt att svensk domstol inte får ta befattning med egendomen i vidare mån än vad som följer av de kompletterande bestämmelserna.

Förfarandet i det andra nordiska landet ska i normalfallet omfatta all boets egendom. I arvsförordningen finns emellertid regler om subsidiär behörighet (artikel 10). Reglerna i arvsförordningen kan medföra att svensk domstol är behörig beträffande samtlig egendom i kvarlåtenskapen eller egendom som finns i Sverige.

Förutsättningen för subsidiär behörighet enligt arvsförordningen är att den avlidne vid sin död inte hade hemvist i en medlemsstat. Det är sålunda bara i de fall den avlidne hade hemvist i Danmark²³, Norge eller Island som artikel 10 aktualiseras. Svensk behörighet omfattande all egendom i boet kan föreligga om antingen a) den avlidne var medborgare i Sverige vid sin död, eller i annat fall, b) den avlidne tidigare haft sin hemvist i Sverige förutsatt att det vid den tidpunkt då talan väcktes vid domstolen inte gått mer än fem år sedan hemvisten ändrades. Saknas anknytning till Sverige på grund av medborgarskap eller tidigare

---

²² Som redogjorts för ovan finns det enligt arvsförordningen (artikel 12) möjlighet att begränsa förfarandet när arvet efter den avlidne omfattar tillgångar belägna i en tredjestat.

²³ Se vad jag anförde under avsnitt 5.1.3 beträffande arvsförordningens tillämpning i förhållande till de EU-medlemsstater som inte deltar i antagandet av arvsförordningen.

hemvist kan svensk behörighet föreligga enligt artikel 10.2 beträffande den här befintliga egendomen.

Det kan alltså i samtliga fall som det finns egendom i Sverige efter en person som vid sin död hade hemvist i Danmark, Norge eller Island uppstå en konflikt om behörighet att handlägga arvet. I sammanhanget bör anmärkas att det inte är fråga om ovanliga undantagssituationer, tvärtom; det torde i relativt stor omfattning förekomma att personer med hemvist i Danmark eller Norge äger t.ex. fast egendom i Sverige.

Frågan är då hur bestämmelsen om subsidiär behörighet förhåller sig till undantaget för de nordiska särreglerna. Enligt artikel 75.3 a hindrar inte arvsförordningen en tillämpning av en reviderad nordisk arvskonvention i den utsträckning konventionen föreskriver regler avseende förvaltningen av dödsboet. Liksom den nordiska arvskonventionen bygger arvsförordningen på universalitetsprincipen, dvs. att behörigheten är universell och omfattar all egendom i kvarlåtenskapen oavsett var den är belägen. Den nordiska expertgruppen konstaterar att arvsförordningens vidsträckta subsidiära behörighetsregler innebär att regleringen i arvsförordningen och den nordiska arvskonventionen inte går ihop. Expertgruppen framhåller dock att artikel 12 i arvsförordningen ger en möjlighet att begränsa förfarandet när arvet efter den avlidne omfattar tillgångar i en tredje stat.²⁴ Det förtjänar att framhållas att möjligheten att begränsa förfarandet enligt artikel 12 i arvsförordningen förutsätter att det kan antas att domstolens avgörande beträffande tillgångarna i den tredjestaten inte kommer att vare sig erkännas eller, i tillämpliga fall, förklaras vara verkställbara där.

Enligt min mening bör i den svenska bestämmelsen tas in en erinran om arvsförordningens behörighetsregel på så vis att det anges att förfarandet, om inte annat följer av arvsförordningen, ska omfatta även egendom som finns i Sverige.

Artikel 20 är en bodelningsregel och reglerar en fråga som faller utanför arvsförordningens tillämpningsområde (se artikel 1.2 d i arvsförordningen). Efterlevande makes rätt att vid bodelning utta respektive behålla viss egendom regleras enligt gällande rätt i 21 § NDL I. I doktrin har anförts att bestämmelsen i 21 § andra meningen NDL I har blivit obsolet eftersom de tidigare reglerna i norsk, dansk och isländsk rätt, om efterlevande makes rätt att

---

²⁴ TemaNord 2013:528, s. 57.

innehålla egendom som tillskiftats omyndigt barn inte längre finns kvar.²⁵ Artikel 22 har inte ändrats i sak genom överenskommelsen om ändring i den nordiska arvskonventionen. Den nordiska expertgruppen för familjerättsfrågor anger i sin förklaranderapport att artikeln fortfarande kan fylla en viss funktion.²⁶ Mot bakgrund av att expertgruppen bedömt att artikel 20 i den nordiska arvskonventionen alljämt fyller en funktion bör artikeln i dess helhet införlivas. En bestämmelse av motsvarande innebörd som i 21 § NDL I bör alltså behållas i den lag som kompletterar arvsförordningen.

Artikel 22 innehåller förfaranderegler om myndighetsamverkan. Artikelns första och andra stycke har i svensk rätt införlivats genom 2 § NDL II. Enligt artikel 22 i den nordiska arvskonventionen ska *domstolen* i den stat där egendomen finns på begäran ombesörja egendomens upptecknande eller vidtagande av åtgärd för egendomens bevarande intill dess den kan omhändertas av dödsboförvaltningen, eller för försäljning av egendom, som inte lämpligen kan bevaras. I 2 § NDL II anges att *rätten* på den ort där egendomen efter den döde finns ska förordna lämplig person att upprätta bouppteckning. Av 20 kap. 9 § ärvdabalken följer att Skatteverket får förordna en lämplig person att föranstalta om bouppteckning. Innan ansvaret för bouppteckningar flyttades från tingsrätterna till *Skatteverket* (dåvarande skattemyndigheterna) åvilade det enligt 20 kap. 9 § ärvdabalken tingsrätten att förordna lämplig person att föranstalta om bouppteckning. Mot denna bakgrund finns det skäl att tolka den nordiska arvskonventionens domstolsbegrepp på denna punkt så att det för svensk del kan anses omfatta en möjlighet att låta Skatteverket vara den som ska anförtros uppgiften enligt artikel 22 i konventionen (jfr även arvsförordningens extensiva domstolsbegrepp; de nordiska ländernas avsikt med ändringsöverenskommelsen rörande den nordiska arvskonventionen synes ha varit att anpassa innehållet i denna till arvsförordningen). I detta sammanhang bör uppmärksammas att det endast är fråga om en uppteckning av tillgångar i Sverige och deras värde samt sådana skulder som på grund av pantbrev eller av annat skäl belastar dessa tillgångar. Det är alltså inte fråga om en bouppteckning som ska ges in till Skatteverket för registrering. En bestämmelse av i huvudsak motsvarande innebörd som i 21 § NDL I bör tas in i den lag som kompletterar arvsförordningen.

---

²⁵ Bergquist, Nordisk internationell privaträtt. En kommentar med tillägg till Internationell arvs- och bodelningsrätt s. 69.

²⁶ TemaNord 2013:528 s. 57.

Enligt KK (1935:575) angående skriftväxling med utländska myndigheter i sådana frågor om handräckning, som avses i konventionen den 19 november 1934 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om arv, testamente och boutredning får svensk dödsboförvaltning vända sig direkt till domstol i annat nordiskt land utan att behöva gå via utrikesdepartementet. I kungörelsen anges också att svensk domstol på motsvarande sätt är skyldig att bistå dödsboförvaltning i annat nordiskt land, trots att framställan inte gått via de två ländernas utrikesförvaltningar. Nämnade kungörelse motsvarar, liksom 2 § NDL II, artikel 22 första och andra stycket i den nordiska arvskonventionen och bör inte upphävas, men ändras så att den hänvisar till den lag som kompletterar arvsförordningen.

Artikel 22 tredje stycket motsvaras i gällande svensk rätt av 3 § NDL II. Bestämmelsen är en förfaranderegler och innehåller bestämmelser om provisoriskt omhändertagande av egendom. En bestämmelse av motsvarande innebörd som i 3 § NDL II bör tas in i den lag som kompletterar arvsförordningen.

Artikel 23 är en regel om dödsboförvaltning (en förfaranderegler) som i gällande svensk rätt motsvaras av 4 § NDL II. Efter arvsförordningens ikraftträdande kan den situation som regleras i sistnämnda lagrum endast uppkomma om det föreligger svensk behörighet enligt förordningens regler om subsidiär behörighet (se artikel 10 i arvsförordningen). I undantagsfall (när svensk internationell behörighet föreligger enligt arvsförordningen) kan det dock bli aktuellt att i Sverige komma in på dessa frågor. En bestämmelse av i huvudsak motsvarande innebörd som i 4 § NDL II bör därför tas in i den lag som kompletterar arvsförordningen.

Artikel 25 motsvaras i gällande svensk rätt av 6 § NDL II. I lagrummet regleras tillämplig lag för inskrivningsfrågor etc. En bestämmelse av motsvarande innebörd bör tas in i den lag som kompletterar arvsförordningen.

I gällande rätt motsvaras artikel 26 av 7 § NDL II. Bestämmelsen bör behållas i den lag som kompletterar arvsförordningen.

Artikel 27 motsvaras i gällande rätt av 8 § NDL II. Det är fråga om en förfaranderegler med innebörd att Sverige erkänner ett beslut om viss dödsbobehandling i hemviststaten. En bestämmelse av motsvarande innebörd bör tas in i den till arvsförordningen kompletterande lagen.

Artikel 28 om erkännande och verkställighet har i svensk rätt införlivats genom 10 § NDL II. En bestämmelse av motsvarande innebörd bör tas in i den lag som kompletterar arvsförordningen.

Någon tillämpning av artiklarna 18 och 24 torde inte bli aktuell för Sveriges del. Artikel 29 torde ha spelat ut sin roll. Artikel 30 innehåller enbart tillträdesregler.

För svensk del kommer således arvsförordningen att styra lagvalet medan förfaranderegler för dödsboförvaltningen i huvudsak samt erkännande och verkställighet av domar och förlikningar kommer att styras av den nordiska arvskonventionen i internordiska förhållanden. Eftersom lagvalsreglerna i den nordiska arvskonventionen anpassats så att de i väsentliga avseenden ger samma resultat som reglerna i arvsförordningen torde ett i huvudsak likartat resultat uppnås i samtliga nordiska länder. Det synes också ha varit målsättningen med ändringsöverenskommelsen mellan de fem nordiska länderna.

11 Makars och sambors förmögenhetsförhållanden vid den ena makens eller sambons död

11.1 Inledning

Utredningens förslag innebär att bestämmelser i IDL som reglerar svensk internationell behörighet, tillämplig lag och tillämplig lag för förfarandet vid boutredning och arvskifte ska upphävas eftersom det skulle strida mot arvsförordningen att behålla dessa bestämmelser (se kapitel 6 och 7). Arvsförordningen innebär också att Sverige i förhållande till medlemsstater som är bundna av arvsförordningen, med undantag för Finland, kommer att tillämpa förordningens bestämmelser om erkännande och verkställighet (se kapitel 8). Utredningen har mot denna bakgrund också sett över bestämmelserna i IDL om erkännande och verkställighet. Utredningen föreslår nya regler för erkännande och verkställighet beträffande avgöranden från stater som inte är bundna av arvsförordningen eller den nordiska arvskonventionen (se kapitel 12).

I IDL regleras inte bara frågor som rör arv utan också frågor som rör makars förmögenhetsförhållanden vid makes död. I IDL regleras sålunda svensk domsrätt vid tvist om efterlevande makes rätt i dödsbo (2 kap. 10 §), när bodelningen med anledning av makes död ska ske i Sverige (2 kap. 1 och 2 §§), erkännande av utländsk bodelning med anledning av makes död eller av utländsk dom avseende sådan bodelning (2 kap. 12 §) samt verkställighet av utländsk dom varigenom tvist om bodelning med anledning av makes död prövats (2 kap. 13 §).

Frågor som rör makars förmögenhetsförhållanden samt förmögenhetsrättsliga frågor avseende förhållanden som enligt den lag

som är tillämplig på sådana förhållanden har jämförbar verkan med äktenskap omfattas inte av arvsförordningens tillämpningsområde (artikel 1.2 d). Mot denna bakgrund behöver övervägas hur frågor om svensk internationell behörighet samt erkännande och verkställighet ska regleras när det gäller makars förmögenhetsförhållanden vid dödsfall. Som närmare redogörs för nedan omfattas inte sambor av 2 kap. IDL. Enligt min mening bör frågan om svensk internationell behörighet i frågor som rör sambors förmögenhetsförhållanden vid dödsfall framöver regleras på samma sätt som gäller för makar.

11.2 Inhemska regler om bodelning med anledning av makes död

När ett äktenskap upplöses (på grund av äktenskapsskillnad eller den ena makens död), ska makarnas egendom fördelas mellan dem genom bodelning (9 kap. 1 § första stycket äktenskapsbalken). Om makarna hade endast enskild egendom och den efterlevande maken inte begär att få överta bostad eller bohag som ägdes av den andra maken behövs ingen bodelning. Bodelning med anledning av en makes död sker inom ramen för den avlidna makens dödsbo. Bodelningen görs mellan den efterlevande maken å ena sidan och den avlidna makens arvingar och universella testamentstagare å andra sidan. De som vid sidan om den efterlevande maken är dödsbodelägare träder alltså in på den avlidna makens sida (9 kap. 5 § äktenskapsbalken). Om den efterlevande maken är ensam dödsbodelägare skjuts frågan om bodelning normalt upp till dess att även den efterlevande maken är död. Det är i första hand den efterlevande maken och de andra dödsbodelägarna som själva ska komma överens om hur bodelning ska göras och hur egendomen ska fördelas. Kan de inte enas om bodelningen har var och en av dödsbodelägarna rätt att begära att en bodelningsförrättare utses. Står dödsboet redan under boutredningsmans förvaltning är denne utan särskilt förordnande också bodelningsförrättare (17 kap. 1 § äktenskapsbalken). Det sistnämnda gäller dock endast om någon annan inte redan har utsetts till bodelningsförrättare och under förutsättning att boutredningsmannen inte är delägare i dödsboet.

Efterlämnar arvlåtaren en sambo behöver bodelning bara göras om den efterlevande sambon begär det. Begäran om bodelning ska framställas senast när bouppteckningen förrättas (8 § sambolagen).

När ett samboförhållande upphör på grund av att den ena sambon dör, är det bara den efterlevande sambon som har rätt att begära bodelning (18 § sambolagen). Om den efterlevande sambon begärt bodelning, gäller i princip samma förfaranderegler som vid bodelning med anledning av en makes död. I första hand är det sambon och de andra dödsbodelägarna som ska komma överens om bodelningen, men om de inte enas kan en bodelningsförrättare förordnas (20 och 26 §§ sambolagen).

11.3 Tillämpningsområdet för LIMF och förhållandet till IDL

Frågor om makars och sambors förmögenhetsförhållanden vid anknytning till främmande stat regleras i lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden (nedan LIMF). Tillämpningsområdet för LIMF framgår av 1 § LIMF. Där anges också att vissa av bestämmelserna i LIMF inte gäller för sambor (se 1 § andra stycket LIMF). Det är fråga om 2 § första stycket 1 om äktenskapsskillnadsmål, 2 § andra stycket om domstols behörighet enligt IDL (2 kap. IDL gäller inte för sambor), 5 § tredje stycket 5 om äktenskapsförord och registrering av gåvor mellan makar, 6 § andra stycket om bodelning under äktenskapet och 8 § om legal separation i främmande land.

Enligt 1 § tredje stycket LIMF gäller inte LIMF i den mån annat följer av annan lag. Härmed avses först och främst reglerna om nordiska makars förmögenhetsförhållanden i förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap (NÄF). Men också bestämmelserna i 2 kap. IDL om bodelning vid dödsfall har företräde framför LIMF.¹ Således har bestämmelserna om tillämplig lag för förfarandet i IDL företräde framför LIMF beträffande bodelning med anledning av makes död. När det däremot gäller svensk domstols behörighet gäller reglerna i LIMF jämte reglerna i IDL. Detta framgår av 2 § andra stycket LIMF vari anges att det finns särskilda bestämmelser om svensk domstols behörighet i frågor om bodelning med anledning av makes död i IDL men att en sådan fråga får tas upp av svensk domstol även i fall som anges i 2 § första stycket 2, 3 och 5 LIMF.

---

¹ Prop. 1989/90:87 s. 36.

I LIMF 3–5 §§ regleras frågan om tillämplig lag för bodelning. Lagvalsreglerna i LIMF gäller också vid bodelning med anledning av makes död. LIMF innehåller vidare en särskild bestämmelse om att förfarandet vid bodelning på begäran av make eller dödsbodelägare ska ske enligt svensk lag, även om utländsk lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden (6 § LIMF). Reglerna i 2 kap. IDL tillämpas dock på förfarandet avseende bodelning mellan efterlevande make och den avlidnes dödsbodelägare. Det framstår inte som helt klart hur bestämmelserna i LIMF och IDL förhåller sig till varandra. Bestämmelserna i de båda regleringarna tycks dock i normalfallen inte ge olika resultat. I vissa fall kan dock en begäran enligt LIMF få den betydelsen att svensk lag ska tillämpas när annars en utländsk lag skulle vara tillämplig. Erkännande av bodelning med anledning av makes död och verkställighet av dom som avser sådan bodelning omfattas inte av LIMF utan regleras av 2 kap. 12 och 13 §§ IDL.

11.4 Internationella frågor om makars förmögenhetsförhållanden vid dödsfall bör regleras i LIMF

Förslag: Bestämmelser om svensk internationell behörighet för frågor som rör makars förmögenhetsförhållanden vid dödsfall tas in i LIMF. Även frågor om erkännande av utländska bodelningar samt erkännande och verkställighet av utländska domar avseende tvist om sådan bodelning ska regleras i LIMF.

Som redogjorts för inledningsvis omfattar inte arvsförordningen makars förmögenhetsförhållanden och kompletterande bestämmelser i ämnet behöver därför meddelas. Det förtjänar att uppmärksammas att eventuella arvsrättsliga anspråk liksom anspråk på grund av testamente som den efterlevande maken har givetvis omfattas av arvsförordningen. En fråga om t.ex. svensk domsrätt vid prövning av en efterlevande makes arvsrättsliga anspråk enligt 3 kap. 1 § ärvdabalken ska sålunda prövas enligt arvsförordningens behörighetsregler. Det som undantas från arvsförordningens tillämpningsområde är bodelningsfrågor.

Inom EU pågår ett förhandlingsarbete rörande domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet i mål om makars förmögenhetsförhållanden och mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap.² I Sverige har vi sedan maj 2009 könsneutrala äktenskap. Könsneutrala äktenskap finns också i några andra länder. I de allra flesta länderna i världen accepteras dock inte samkönade äktenskap. Att ett utländskt samkonat äktenskap i Sverige normalt kommer att jämföras med ett svenskt äktenskap är dock helt klart. Den upphävda lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap kan fortfarande vara tillämplig i de fall registrerade partners inte valt att anmäla till Skatteverket att deras registrerade partnerskap ska gälla som ett äktenskap (se 2 och 3 §§ lagen [2009:260] om upphävande av lagen [1994:1117] om registrerat partnerskap). Ett registrerat partnerskap har samma rättsverkningar som ett äktenskap (3 kap. 1 § lagen [1994:1117] om registrerat partnerskap). Detta innebär att IDL och LIMF också är tillämpliga för registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

Förslaget till rådets förordning om domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet i mål om makars förmögenhetsförhållanden innehåller internationellt privaträttsliga bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden, dvs. för Sveriges del i praktiken främst frågor om bodelning i samband med äktenskapsskillnad eller dödsfall. Regleringen omfattar även den löpande förvaltningen av makars egendom, såsom t.ex. bodelning under bestående äktenskap och upprättande av äktenskapsförord. Det är fråga om bestämmelser om vilken domstol som ska vara behörig att handlägga mål om makars förmögenhetsförhållanden och vilket lands lag som ska tillämpas. Vidare innehåller förslaget bestämmelser om erkännande och verkställighet, som bygger på den reglering som finns i Bryssel I-förordningen.

Enligt förordningsförslaget ska den domstol som tagit upp ett ärende om arv efter en av makarna i enlighet med arvsförordningen också vara behörig att pröva frågor om makars förmögenhetsförhållanden med anknytning till arvsärendet (se artikel 3 i förordningsförslaget). Under förutsättning att makarna är överens kan behörigheten för den domstol som enligt bestämmelserna i Bryssel II-förordningen är behörig att pröva mål om äktenskapsskillnad,

² Se förslag till rådets förordning om domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet i mål om makars förmögenhetsförhållanden KOM (2011) 126 och förslag till rådets förordning om domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap KOM (2011) 127.

annullering av äktenskap eller hemskillnad omfatta även frågor om avvecklingen av makarnas förmögenhetsförhållanden. Frågan om vilket lands lag som ska tillämpas på själva förfarandet för bodelning omfattas, som det ser ut nu, inte av förslaget. Förhandlingsarbetet pågår alltjämt och det är oklart när förhandlingarna kommer att avslutas.

Med hänsyn till det pågående förhandlingsarbetet bör det inte nu göras några andra ändringar i gällande bestämmelser på detta område än vad som är nödvändigt med hänsyn till att bestämmelserna i IDL som rör bodelning med anledning av makes död upphävs. Som framgår ovan tillämpas LIMF i vissa avseenden på frågor som rör internationella förhållanden vid bodelning med anledning av makes död. Jag har föreslagit att IDL upphävs och att bestämmelser i anslutning till arvsförordningen tas in i en särskild lag. Enligt min mening bör emellertid inte frågor som rör makars förmögenhetsförhållanden vid en makes död tas in i den nya lagen. Jag anser att dessa frågor i stället – i avvaktan på EU-regleringen på området – bör regleras i LIMF. När nu kopplingen i IDL mellan arvsfrågor och äktenskapets ekonomiska rättsverkningar försvinner är det ändamålsenligt att internationellt privaträttsliga frågeställningar som rör makars förmögenhetsförhållanden vid dödsfall tills vidare regleras i den lag som reglerar sådana frågor i övrigt.³ En hänvisning om att regler beträffande frågor som rör bodelning med anledning av makes död finns i LIMF bör emellertid tas in i den nya lagen.

---

³ I NÄF finns regler om nordiska makars förmögenhetsförhållanden. NÄF gäller inte för makar som blivit nordiska medborgare först efter äktenskapets ingående och inte heller om de inte tog hemvist i ett nordiskt land vid äktenskapets ingående eller om makarna senare tagit hemvist i ett land utanför Norden (1 kap. fjärde stycket 1 NÄF). I sådana fall tillämpas LIMF även om makarna är nordiska medborgare och har hemvist i Norden när frågan om bodelning aktualiseras (prop. 1989/90:87 s. 36).

11.5 Svensk domsrätt vid tvist och domstols behörighet vid bodelning med anledning av makes död

Förslag: Svensk domstol ska vara behörig att ta upp en fråga som rör bodelning med anledning av makes död på de grunder som anges i 2 § första stycket 2–5 LIMF.

Om svensk domstol är behörig att ta upp en fråga om arv ska domstolen också, på begäran av den efterlevande maken eller sambon, vara behörig att ta upp en fråga som rör bodelning med anledning av makes eller sambos död.

Angivna grunder för svensk domstols behörighet ska också tillämpas på frågan om utseende av bodelningsförrättare i ärenden som rör bodelning med anledning av makes eller sambos död.

11.5.1 Gällande regler

I IDL behandlas frågan om svensk domsrätt vid tvist om arv eller testamente eller efterlevande makes rätt i dödsbo i 2 kap. 10 §. Av den paragrafen framgår att sådan tvist ska tas upp av svensk domstol, om den avlidne var svensk medborgare eller hade hemvist i Sverige eller om tvisten rör egendom som finns i Sverige.

Frågan om när boutredning, bodelning och arvsifte ska förrättas i Sverige enligt svenska bestämmelser regleras i 2 kap. 1 och 2 §§ IDL. Där anges att boutredning, bodelning och arvsifte efter den som vid sin död hade hemvist i Sverige ska ske enligt svensk lag och omfatta även boets egendom som finns i utlandet. Sedan boutredning efter utländsk medborgare avslutats, får dock, om delägarna är överens om det, bodelning och arvsifte ske enligt lagen i det land i vilket den avlidne var medborgare. Egendomen får i så fall omhändertas för sådant ändamål av den som är behörig att göra det (se 2 kap. 1 §).

Om den avlidne inte hade hemvist i Sverige, men var svensk medborgare eller det finns egendom efter den avlidne i Sverige, ska enligt 2 kap. 2 § IDL vad som föreskrivs i svensk lag om egendomens avträdande till förvaltning av boutredningsman tillämpas. I så fall ska också i princip vad som föreskrivs i svensk lag om boutredning, bodelning och arvsifte tillämpas.

Som redan berörts får dock enligt 2 § andra stycket LIMF en fråga om bodelning med anledning av en makes död tas upp av svensk domstol även i fall som avses i 2 § första stycket 2, 3 och 5 LIMF. Detta innebär att svensk domstol får ta upp frågan om svaranden har hemvist i Sverige, om kåranden har hemvist i Sverige och svensk lag ska tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden enligt 3 eller 4 § LIMF, eller om svaranden har godtagit att saken prövas i Sverige eller har gått i svaromål i saken utan invändning om domstolens behörighet.

Det har uppstått en viss tvekan kring frågan vad bestämmelsen i första meningen av 2 § andra stycket LIMF syftar på. I bestämmelsen anges, som redan har nämnts, att föreskrifter om svensk domstols behörighet i frågor om bodelning med anledning av en makes död finns i IDL. I förarbetena till 2 § LIMF hänvisas bara till bestämmelserna i 2 kap. 1 och 2 §§ IDL vari, som redan berörts, anges när bodelning med anledning av makes död får förrättas i Sverige.⁴ Varken i den allmänna motiveringen eller i specialmotiveringen nämns att hänvisningen också tar sikte på 2 kap. 10 § IDL. I den rättsliga litteraturen har dock i kommentarer rörande 2 § andra stycket LIMF hänvisats enbart till bestämmelsen i 2 kap. 10 § IDL som reglerar svensk domsrätt vid bland annat tvist om efterlevande makes rätt i dödsbo.⁵

Utformningen av 2 § andra stycket LIMF överensstämmer i huvudsak med det förslag som lades fram av Familjelagssakkunniga. Enligt den ursprungliga lydelsen avsåg hänvisningen till andra bestämmelser ”svensk domstols behörighet i mål eller ärenden som rör bodelning med anledning av makes död”.⁶ Familjelagssakkunniga föreslog en särskild regel för när ett ärende om förordnande av boutredningsman fick tas upp av svensk domstol.⁷ Vidare föreslog Familjelagssakkunniga en gemensam domsregler för svensk domstols behörighet vid tvist om bodelning, arv eller testamente och behörigheten för svensk domstol vid ärenden om utseende av bodelningsförrättare eller skiftesman samt andra ärenden som rör makars förmögenhetsförhållanden eller kvarlåtenskapen.⁸

I förarbetena konstateras att det förhållandet att bestämmelserna om behörighet i IDL och LIMF kompletterar varandra medför att frågan om svensk domstols behörighet i de flesta fall

⁴ Prop. 1989/90:87 s. 39.

⁵ Bergquist, Internationell arvs- och bodelningsrätt. En kommentar, s. 115.

⁶ SOU 1987:18 s. 16 och 256 f.

⁷ A. bet. s. 19.

⁸ SOU 1987:18 s. 19.

kommer att behandlas lika vid bodelning på grund av makes död och vid arvskifte.⁹ Det kan emellertid också i undantagsfall inträffa att svensk domstol bara är behörig i bodelningsfrågan. Det kan t.ex. bli fallet om en utländsk medborgare, med hemvist utomlands och med all sin egendom utomlands, avlider och den avlidnes maka har hemvist i Sverige och denna är svarande i en bodelningstvist. I exemplet skulle svensk domstol vara behörig att hantera bodelningstvisten enligt 2 § första stycket 2 LIMF. Enligt motiven framstår det i fall som i exemplet och liknande fall som befogat att arvsfrågan får avgöras i den avlidnes hemland sedan slutuppgörelse i bodelningsfrågan åstadkommits här.¹⁰

Även om det i propositionen inte görs någon uttrycklig hänvisning till 2 kap. 10 § IDL talar uttalandena om att svensk domstol i vissa fall endast kommer att vara behörig vid tvist om bodelningsfrågan för att hänvisningen i LIMF tar sikte på såväl bestämmelsen i 2 kap. 10 § IDL som bestämmelserna i 2 kap. 1 och 2 §§ IDL. Min slutsats är att bestämmelsen i 2 § andra stycket LIMF kompletterar såväl bestämmelsen om svensk domsrätt i 2 kap. 10 § IDL som reglerna i 2 kap. 1 och 2 §§ IDL.

Sammanfattningsvis innebär gällande rätt att *svensk domsrätt i fråga om tvist om bodelning med anledning av makes död* föreligger när den avlidne var svensk medborgare eller hade hemvist här samt också när tvisten avser egendom som finns i Sverige (2 kap. 10 § IDL). Därtill föreligger enligt 2 § andra stycket LIMF svensk behörighet i fråga om tvist om bodelning med anledning av makes död enligt lagrummets första stycke om svaranden har hemvist i Sverige (punkten 2), om käranden har hemvist i Sverige och svensk lag enligt 3 eller 4 § är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden (punkten 3) och om svaranden i en uppkommen fråga har godtagit att saken prövas i Sverige eller har gått i svaromål utan invändning om domstolens behörighet (punkten 5). När det gäller *bodelningsförfarandet* vid en makes död (i praktiken förordnande av bodelningsförrättare vid bodelning och andra frågor som rör makars förmögenhetsförhållanden) innebär min slutsats att svensk behörighet föreligger dels när den avlidne hade hemvist i Sverige (2 kap. 1 § IDL) och under vissa förutsättningar när den avlidne maken inte hade hemvist här men var svensk medborgare eller om det här finns egendom efter maken (2 kap. 2 § IDL), dels enligt 2 § första stycket 2, 3 och 5 LIMF.

⁹ Prop. 1989/90:87 s. 39 f.

¹⁰ A. prop. s. 40.

11.5.2 Överväganden

Frågor om makars förmögenhetsförhållanden aktualiseras i allmänhet vid äktenskapets upplösning genom äktenskapsskillnad eller dödsfall. Det har därför ansetts önskvärt med en viss samordning mellan domsrätten i äktenskapsmål och arvsfall å ena sidan och domsrätten i mål om äktenskapets ekonomiska rättsverkningar å andra sidan.¹¹ Genom arvsförordningen upphör den gällande kopplingen i IDL mellan svensk internationell behörighet i arvsfall och tvister som rör makars ekonomiska förhållande vid dödsfall. Samma sak gäller samordningen för boutredning och arvskifte å ena sidan samt bodelning å andra sidan. Som redogjorts för under avsnitt 11.4.1 ovan innebär emellertid förslaget till EU-förordning om domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet i mål om makars förmögenhetsförhållanden att den domstol som tagit upp ett ärende om arv efter en av makarna i enlighet med arvsförordningen också ska vara behörig att pröva frågor om makars förmögenhetsförhållanden med anknytning till arvsärendet.¹² Avsikten är sålunda att det ska finnas en samordning mellan dessa rättsområden inom EU-rätten. Vid överväganden beträffande utrymmet för den svenska behörigheten vid tvist om bodelning med anledning av makes död samt bodelningsförfarandet i sådana fall finns det skäl att beakta arvsförordningens behörighetsregler; föreligger svensk internationell behörighet att hantera arvet bör svenska domstolar som huvudregel också vara behöriga att hantera frågor som rör bodelning med anledning av makes död. En allmän utgångspunkt bör vidare vara att utrymmet för svensk internationell behörighet för bodelningsförfarandet eller för att pröva tvist om bodelning med anledning av makes död inte inskränks i förhållande till vad som gäller enligt IDL.

När arvsförordningen har trätt i kraft kommer som nämnts dels frågan om svensk internationell behörighet för tvister om arv och testamente, dels frågan om när boutredning och arvskifte ska ske här att regleras uttömmande av arvsförordningen.

Enligt arvsförordningen kan behörighet att besluta om arvet grundas på

- den avlidnes hemvist, artikel 4,
- lagvalsförordnande (förutsätter medborgarskap), artikel 7,

¹¹ Se prop. 1989/90:87 s. 28 f.

¹² KOM (2011) 126.

- egendom här i landet (förutsätter dels att den avlidne inte hade hemvist i en medlemsstat, dels medborgarskap eller tidigare hemvist här), artikel 10.1,
- egendom här i landet (territoriell behörighet som förutsätter att ingen annan domstol i en medlemsstat är behörig på grund av egendom i staten jämte medborgarskap eller tidigare hemvist), artikel 10.2, eller
- forum necessitatis, artikel 11.

Tvist som rör bodelning med anledning av makes död bör få tas upp av svensk domstol i fall som anges i 2 § första stycket 2–5 LIMF. Enligt gällande rätt är punkten 4 i sistnämnda lagrum inte tillämplig på frågan om behörighet vid bodelning med anledning av makes död (2 § andra stycket LIMF). Enligt 2 § första stycket 4 LIMF föreligger domsrätt om frågan rör egendom i Sverige. Att frågan rör egendom i Sverige utgör grund för behörighet enligt 2 kap. 2 och 10 §§ IDL och även framöver bör egendom i Sverige kunna ligga till grund för svensk internationell behörighet vid bodelning med anledning av makes död. Svensk domstol bör således vara behörig om svaranden har hemvist i Sverige, om käranden har hemvist i Sverige och svensk lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden, om tvisten rör egendom som finns i Sverige eller om svaranden i en uppkommen fråga har godtagit att saken prövas i Sverige eller gått i svaromål i saken utan invändning om domstolens behörighet.

Som redogjorts för ovan anser jag att det, i avvaktan på EU-regler om makars förmögenhetsförhållanden, bör införas regler som innebär att det i de fall arvsförordningen ger svenska domstolar behörighet att hantera frågor om arvet också finns svensk behörighet att hantera frågor som rör makars förmögenhetsförhållanden med anledning av makes död. Hade den avlidne hemvist i Sverige innebär arvsförordningen som huvudregel att svenska domstolar är behöriga och att boudredning och arvskifte ska ske här (artikel 4). I en sådan situation framstår det som befogat att också bodelning med anledning av makes död äger rum här och att en tvist om sådan bodelning prövas av svensk domstol. Enligt arvsförordningen kan emellertid en person genom lagvalsförordnande bestämma att lagen i dennes medborgarskapsland ska tillämpas på arvet (artikel 22). Föreligger ett sådant lagvalsförordnande finns en bestämmelse om behörighet för domstolarna i

medborgarskapslandet, såvida den avlidne var medborgare i en medlemsstat (artikel 7). Dessa bestämmelser i arvsförordningen kan få till följd att boutredningen och arvsförfarandet efter en utländsk medborgare som vid sin död hade hemvist i Sverige handläggs utomlands. Det framstår som tveksamt om den efterlevande maken på grund av lagvalsförordnandet ska vägras möjlighet att få bodelningsfrågan avgjord i Sverige. Den svenska behörigheten för frågor om bodelning med anledning av makes död när den avlidne hade hemvist i Sverige vid dödsfallet bör alltså inte begränsas av att den avlidne gjort ett lagvalsförordnande till förmån för utländsk rätt. Svensk internationell behörighet att hantera bodelningsfrågan bör sålunda föreligga trots att den avlidne maken gjort ett lagvalsförordnande till förmån för lagen i en annan medlemsstat. Det kan givetvis tänkas att den efterlevande maken önskar att makarnas förmögenhetsrättsliga förhållanden ska prövas av den utländska domstolen; huruvida den medlemsstat som enligt arvsförordningen är behörig att handlägga arvet på grund av lagvalsförordnandet också är behörig att ta upp bodelningsfrågan får bedömas utifrån det landets regler i ämnet.

Om en svensk medborgare med hemvist utomlands genom lagvalsförordnande angett att svensk lag ska vara tillämplig på arvet kan bestämmelsen om behörighet på grund av lagvalsförordnande innebära att boutredningen och arvsförfarandet ska ske i Sverige (artikel 22 och artikel 7). I en sådan situation bör det finnas en möjlighet för den efterlevande maken att också låta bodelningen äga rum i Sverige. Det kan t.ex. tänkas att makarna tidigare haft hemvist i Sverige eller att den efterlevande maken är svensk medborgare. Om makarna hade hemvist utomlands kan det dock också tänkas att den efterlevande maken vill att bodelningen ska ske i hemvistlandet och då bör det inte komma i fråga att påtvinga den efterlevande maken ett förfarande i Sverige. Bodelningen bör därför endast äga rum i Sverige om den efterlevande maken begär eller medger det.

Särskilt om bodelning efter sambo

Som anförts ovan omfattas inte frågor om bodelning efter en sambos död av 2 kap. IDL. Frågan om svensk domsrätt vid bodelning med anledning av en sambos död prövas enligt 2 § första stycket 2–5 LIMF. Det innebär att svensk domstol är behörig att ta upp en fråga om sambors förmögenhetsförhållanden när svaranden

har hemvist i Sverige. Vidare föreligger svensk domsrätt dels när käranden har hemvist i Sverige och svensk lag är tillämplig på förmögenhetsförhållandena, dels om frågan rör egendom i Sverige. Därutöver föreligger svensk internationell behörighet när svaranden har godtagit att saken prövas i Sverige eller har gått i svaromål i saken utan någon invändning om domstolens behörighet.

I samband med att bestämmelserna i LIMF gjordes tillämpliga även för sambors förmögenhetsförhållanden konstaterades att svensk domsrätt vid bodelning med anledning av sambos död visserligen helst borde regleras enligt samma principer som gäller vid en makes död.¹³ Eftersom en ändring av bestämmelserna i IDL inte då var aktuell föreslogs att behörighetsbestämmelserna i 2 kap. IDL inte skulle tillämpas på sambor. Den kommande EU-regleringen om makars förmögenhetsförhållanden omfattar inte sambor. Mina förslag beträffande frågor som rör bodelning med anledning av makes död innebär att de behörighetsgrunder i LIMF som tidigare gällt för sambor framöver också kommer att vara tillämpliga för makar. Enligt min mening bör frågan om svensk domsrätt vid bodelning med anledning av sambos död även i övrigt regleras enligt samma principer som gäller för behörigheten vid bodelning med anledning av makes död. Arvsförordningen är tillämplig också för sambor. Liksom gäller för bodelning med anledning av makes död bör sålunda också svensk domsrätt för frågor som rör bodelning med anledning av sambos död föreligga när svensk domstol har tagit upp ett ärende om arv efter den ena sambon.

11.5.3 Vilken egendom ska omfattas av bodelningen m.m.

Förslag: Bestämmelsen i 7 § LIMF beträffande vilken egendom som omfattas av den svenska bodelningsförrättningen ska gälla också vid bodelning med anledning av makes död.

En föreskrift (delvis motsvarande 2 kap. 9 § IDL) om att utfallet eller det antagna utfallet av en motsvarande förrättning i utlandet ska beaktas vid bodelning i Sverige med anledning av makes död ska dock införas.

¹³ Prop. 2000/01:148 s. 18.

Gällande rätt

Hade den avlidne hemvist i Sverige ska boutredning, bodelning och arvskitte omfatta samtlig den avlidnes egendom, dvs. även egendom i utlandet (universalitetsprincipen) (2 kap. 1 § första stycket IDL). Sedan boutredningen efter en utländsk medborgare avslutats kan dock under vissa förutsättningar egendomen överlämnas för bodelning och arvskitte i medborgarskapslandet (2 kap. 1 § andra stycket IDL). Universalitetsprincipen är också utgångspunkten vid bodelning med anledning av makes död om den avlidne hade hemvist utomlands under förutsättning att denne var svensk medborgare (2 kap. 5 § första stycket IDL.) Var den avlidne utländsk medborgare med hemvist utomlands omfattar bodelning med anledning av makes död endast egendom i Sverige (2 kap. 6 § första stycket IDL). Egendom efter en svensk medborgare som hade hemvist i utlandet kan dock under vissa förutsättningar överlämnas för bodelning till den som är behörig därtill enligt lagen i det land där den avlidne hade hemvist (jfr 2 kap. 5 § andra stycket IDL). Överlämnande kan också ske beträffande egendom i Sverige efter utländsk medborgare med hemvist utomlands (2 kap. 6 § andra stycket IDL).

Bestämmelserna om överlämnande till utländsk förrättning i 2 kap. 1 § andra stycket, 5 § andra stycket och 6 § andra stycket IDL har också betydelse för domsrättsregeln i 2 kap. 10 § IDL. Enligt 2 kap. 10 § andra stycket IDL är inte svensk domstol behörig om tvisten omfattar egendom som utlämnats till utländsk dödsboförvaltning och genom dess försorg är föremål för boutredning, bodelning eller arvskitte.

I anslutning till nu redovisade bestämmelser om vilken egendom som enligt IDL ska omfattas av en bodelning med anledning av makes död bör också bestämmelsen i 2 kap. 9 § IDL lyftas fram. Enligt gällande rätt kan det vid boutredning, bodelning eller arvskitte i Sverige tas hänsyn till vad som vid motsvarande förrättning efter den döde i annat land tillagts borgenär, efterlevande make, arvinge eller testamentstagare (2 kap. 9 § IDL). Den utländska förrättningen ska beaktas även om den svenska förrättningen enligt 2 kap. 6 § IDL endast omfattar egendom i Sverige.¹⁴

Frågan om vilken egendom som ska omfattas av en bodelning enligt LIMF ska som utgångspunkt besvaras utifrån den lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden. Om inte annat

---

¹⁴ NJA II 1938 s. 245.

följer av den lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden ska emellertid makarnas samtliga tillgångar och skulder i Sverige och utomlands beaktas vid bodelningen (7 § LIMF). Enligt sistnämnda lagrum bör endera maken vid lottläggningen i första hand tilldelas egendom utomlands tillhörande honom eller henne. Bodelningen får enligt 7 § andra stycket LIMF begränsas till att avse viss del av makarnas egendom om det finns egendom i ett främmande land och det kan antas att bodelningen inte kommer att gälla i det landet. En sådan begränsning förutsätter dock att någon av makarna inte på grund av rimliga skäl motsätter sig det.

Överväganden

Det framstår som praktiskt att en bodelning – oavsett i vilket land den sker – omfattar all den egendom som ska ingå i bodelningen oberoende av var egendomen är belägen. Min uppfattning är därför att en bodelning med anledning av makes död som huvudregel bör omfatta all sådan egendom. Denna utgångspunkt gäller för bodelning enligt LIMF. Bestämmelsen i 7 § LIMF motsvarar det lagförslag som lades fram av Familjelagssakkunniga.¹⁵ Familjelagssakkunniga föreslog att bestämmelsen om vilken egendom som skulle beaktas vid en bodelning mellan makar skulle tillämpas jämväl vid bodelning med anledning av makes död.¹⁶

Vid bodelning i Sverige med anledning av makes död där den avlidne maken var utländsk medborgare som inte hade hemvist i Sverige är frågan om förrättningen liksom enligt gällande rätt bör omfatta bara egendom som finns här i landet och skulder till svenska medborgare och personer som har hemvist i Sverige samt sådana skulder i övrigt som borgenärer anmält till boutredningsmannen. I detta sammanhang bör anmärkas att arvsförordningens bestämmelse om subsidiär behörighet innebär att boutredningen och arvskiftet omfattar också egendom i utlandet i de fall den avlidne var medborgare i den medlemsstat som handlägger arvet, eller i annat fall den avlidne tidigare haft hemvist i den medlemsstaten (artikel 10.1). Min uppfattning är dock att bodelningen även i detta fall ska omfatta all makarnas egendom som ska ingå i bodelningen oavsett var egendomen är belägen.

---

¹⁵ Se SOU 1987:18 s. 271 ff.

¹⁶ A. bet. s. 314.

I ett annat kapitel (kapitel 13) föreslår jag att en bestämmelse om jämkning motsvarande den i 2 kap. 9 § IDL bör behållas för de fall boutredning och arvskifte jämväl sker i en tredjestat som inte tillämpar arvsförordningen. När det gäller bodelning kan det inträffa att ett annat land har regler som medför att en begränsad bodelning kan genomföras där. I så fall bör man vid den bodelning som sker i Sverige ha möjlighet att ta hänsyn till utfallet eller det antagna utfallet av bodelningen i det andra landet.

I förarbetena till LIMF uppmärksammades situationen att ett svenskt bodelningsförfarande kom i konflikt med ett förfarande utomlands som inte skulle utmynna i ett avgörande som erkändes i Sverige. Föreligger ett sådant utländskt avgörande bör man enligt förarbetena i regel anpassa det svenska förfarandet och beakta den fördelning av egendomen som det utländska beslutet innehåller. Om ett utländskt avgörande beträffande bodelningen ännu inte föreligger anger motiven att det närmast är en praktisk fråga om man bör avvakta den utländska förrättningen samt att man i vissa fall får nöja sig med att förrätta bodelningen här i landet och acceptera den osäkerhet som det innebär att egendom i ett annat land vid en framtida förrättning kommer att fördelas på ett annat sätt.¹⁷ När det finns egendom i utlandet och det kan antas att en svensk bodelning inte kommer att gälla i det landet finns det enligt 7 § andra stycket LIMF en möjlighet att begränsa bodelningen till att avse viss egendom. Bestämmelsen avser att tillgodose det praktiska behovet av att i vissa situationer behöva begränsa bodelningen till att bara avse egendom i Sverige. Även om det inte uttryckligen anges i lagrummet ska man ändå vid fördelningen ta hänsyn till att det finns egendom i utlandet.¹⁸ Mot bakgrund av att bestämmelsen i 2 kap. 9 § IDL om att – i förekommande fall – utfallet av en motsvarande förrättning i utlandet ska beaktas vid en bodelning i Sverige med anledning av makes död upphävs, bör i 7 § LIMF införas en bestämmelse av motsvarande innebörd.

---

¹⁷ Prop. 1989/90:87 s. 51 f.

¹⁸ A. prop. s. 52 f.

11.6 Tillämplig lag för bodelningsförfarandet

Bedömning: När svensk internationell behörighet föreligger för bodelning med anledning av en makes död bör förfarandet för bodelningen följa svenska regler.

Enligt 6 § LIMF ska på begäran av en make eller en dödsbodelägare svensk lag tillämpas på förfarandet vid bodelning, även om utländsk lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden. I motiven till 6 § LIMF anges att bestämmelsen avser att klargöra att svensk lag kan tillämpas på bodelningsförfarandet även om utländsk rätt är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden. Att förfarandet vid bodelning kan följa svensk lag är enligt förarbetena inte någon nyhet utan följer i princip redan av den allmänt vedertagna regeln att det i svensk lag föreskrivna förfarandet kan användas oavsett vilken lag som är tillämplig i materiellt hänseende.¹⁹

När arvsförordningen träder i kraft kommer den på arvet tillämpliga lagen också att reglera förfarandet för boutredning och arvskifte. Artikel 29 i arvsförordningen medger i viss mån undantag från denna huvudregel men någon möjlighet att i svensk lag föreskriva att svensk rätt ska tillämpas på dödsboförvaltningen när utländsk lag är tillämplig på arvet kommer inte att finnas. Arvsförordningen innebär ett avsteg från vad som i allmänhet gäller beträffande tillämplig lag för förfarandet. När svensk internationell behörighet föreligger ska i allmänhet de svenska förfarandereglerna tillämpas oavsett vilken lag som är tillämplig i materiellt hänseende. Mot bakgrund av det anförda bör bestämmelsen i 6 § LIMF också kunna tillämpas vid bodelning med anledning av makes död. Om bodelning med anledning av makes död ska äga rum i Sverige ska sålunda svenska förfaranderegler tillämpas.

11.6.1 Boutredningsman är utan särskilt förordnande bodelningsförrättare

Om boet efter en makes död ställts under förvaltning av en boutredningsman är denne utan särskilt förordnande bodelningsförrättare. Detta gäller dock inte om någon annan redan förordnats eller om boutredningsmannen är delägare i boet (17 kap. 1 § andra

---

¹⁹ Prop. 1989/90:87 s. 48.

stycket äktenskapsbalken). Det är givet att en boutredningsman inte också kan vara bodelningsförrättare om förvaltningen av arvet ska ske i Sverige men bodelningen ska äga rum utomlands. Föreningen inte svensk internationell behörighet för att hantera bodelningsfrågan följer sålunda redan härav att den svenska boutredningsmannen inte också kan vara bodelningsförrättare.

11.7 Regler för erkännande och verkställighet av utländsk bodelning med anledning av makes död och utländskt avgörande avseende tvist om sådan bodelning

För verkställighet av utländska avgöranden i Sverige krävs stöd i lag (jfr 3 kap. 2 § utsökningsbalken). Mot bakgrund av att bestämmelserna i IDL upphävs fordras kompletterande bestämmelser om erkännande och verkställighet av utländska avgöranden avseende bodelning med anledning av makes död. Kompletterande bestämmelser om erkännande av utländsk bodelning med anledning av makes död bör också meddelas.

Som närmare framgår av kapitel 12 föreslår jag att det införs särskilda regler för erkännande och verkställighet av avgöranden från länder som inte är bundna av arvsförordningen eller den nordiska arvskonventionen. Jag har övervägt om de föreslagna autonoma reglerna om erkännande och verkställighet också bör omfatta utländsk bodelning med anledning av makes död och avgöranden beträffande sådan bodelning. Eftersom makars förmögenhetsförhållanden inte omfattas av arvsförordningens tillämpningsområde skulle reglerna, såvitt avser bodelningsfrågor, vara tillämpliga i förhållande till samtliga länder som inte omfattas av de nordiska särreglerna. I avvaktan på den kommande EU-regleringen om internationellt privaträttsliga bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden, som enligt förslaget bland annat innehåller bestämmelser om erkännande och verkställighet av domar, har jag dock kommit fram till att dessa frågor lämpligen bör omfattas av bestämmelserna i LIMF.

11.7.1 Erkännande

Förslag: Ett utländskt avgörande om bodelning med anledning av makes död av en utländsk domstol eller en annan myndighet eller av en bodelningsförrättare ska erkännas i Sverige på de villkor och under de förutsättningar som anges i 13 och 14 §§ LIMF.

Gällande rätt

En bodelning med anledning av makes död som förrättats i utlandet av myndighet eller av särskilt förordnad skiftesman eller en utländsk dom varigenom tvist om sådan bodelning avgjorts av domstol kan erkännas i Sverige under förutsättning att vissa villkor är uppfyllda (2 kap. 12 § IDL). För en närmare redogörelse för vad de olika villkoren innebär i praktiken hänvisas till kapitel 12. Här kan dock sägas att villkoren i 2 kap. 12 § IDL innebär att utrymmet för erkännande (och verkställighet) av utländska avgöranden är mycket begränsat enligt gällande rätt.

Avgörandet måste ha meddelats i en stat där den avlidne vid sin död var medborgare eller hade hemvist. Det innebär att en dom från ett land som varken var den avlidnes medborgarland eller hemvistland, men där det t.ex. fanns egendom efter den avlidne, inte kan erkännas eller verkställas här.²⁰ Bodelningen eller domen får inte avse egendom som var föremål för dödsbobehandling i Sverige eller skulle ha ingått i bodelning här. För att ett utländskt avgörande ska erkännas och verkställas här krävs vidare att det utländska avgörandet har vunnit laga kraft. Såvitt avgörandet avser egendom som finns i Sverige får det inte ha grundats på lag som strider mot den lag som enligt svenska regler skulle ha varit tillämplig på arvet efter den avlidne. Tillräckligt är att det materiella resultatet av det utländska avgörandet är detsamma som enligt den lag som skulle ha tillämpats om frågan prövats i Sverige.²¹ För erkännande och verkställighet får det utländska avgörandet inte heller vara uppenbart oförenligt med grunderna för rättsordningen här i landet (*ordre public*). Är det utländska avgörandet en tredsedom krävs slutligen att part som uteblivit antingen personligen eller genom befullmäktigat ombud i tid fått del av stämningen i målet.

²⁰ I förarbetena anförts att en sådan dom bara bör tillerkännas territoriell verkan (NJA II 1938 s. 249).

²¹ NJA II 1938 s. 250.

Överväganden

Förutsättningarna för erkännande av utländsk bodelning med anledning av makes död och dom som avser tvist om sådan bodelning bör vara desamma som gäller för erkännande av utländskt avgörande om makars förmögenhetsförhållanden enligt 13 och 14 §§ LIMF.

För erkännande av ett utländskt avgörande fordras enligt LIMF att det finns en godtagbar grund för den utländska behörigheten genom viss anknytning till den stat där avgörandet meddelats. Det krävs också att avgörandet har vunnit laga kraft, dvs. att det inte längre kan angripas med ordinära rättsmedel.²² Av 13 § LIMF följer att ett utländskt lagakraftvunnet avgörande om makars förmögenhetsförhållanden av en utländsk domstol eller annan myndighet eller av en bodelningsförrättare gäller i Sverige, om det har meddelats i antingen en stat vars lag enligt 3 eller 4 § var tillämplig på frågor om makarnas förmögenhetsförhållanden eller den stat där svaranden hade hemvist. (Också i 2 kap. 12 § IDL uppställs krav på anknytning till avgörandestaten och laga kraft.)

Trots att ett utländskt avgörande uppfyller de grundläggande kraven för erkännande enligt 13 § LIMF kan det i det enskilda fallet föreligga sådana omständigheter som gör att ett erkännande bör vägras. Hinder för erkännande föreligger om någon av de i 14 § LIMF angivna omständigheterna är för handen.

Det utländska avgörandet gäller inte i Sverige, om avgörandet har meddelats mot en part som inte har gått i svaromål och som inte har fått kännedom om den väckta talan i tillräcklig tid för att kunna svara i saken eller mot en part som annars inte har fått rimliga möjligheter att föra sin talan i det utländska förfarandet (14 § 1 LIMF). Ett utländskt avgörande erkänns alltså inte om det förekommit allvarliga brister i det utländska förfarandet.²³ (Samma sak gäller enligt 2 kap. 12 § IDL.)

Medan 2 kap. 12 § IDL underkänner erkännande av alla avgöranden som avser egendom som är föremål för dödsbobehandling i Sverige eller, enligt de svenska behörighetsreglerna härom, skulle ha varit föremål för sådan behandling innehåller 14 § 2–5 LIMF regler som anger vilket avgörande som ska ges företräde för det fall det föreligger konkurrerande (svenska eller utländska) avgöranden eller ett pågående svenskt förfarande.

²² Prop. 2000/01:148 s. 26 ff.

²³ Se närmare a. prop. s. 28 f.

Hinder för erkännande av ett utländskt avgörande föreligger om det strider mot ett svenskt avgörande (14 § 2 LIMF). Härvid saknar det betydelse om det svenska avgörandet meddelats före eller efter det utländska avgörandet.²⁴

Det utländska avgörandet erkänns vidare inte om det strider mot ett här i landet gällande utländskt avgörande i ett förfarande som började tidigare än det andra utländska förfarandet (14 § 3 LIMF). Hinder mot erkännande föreligger också om det i Sverige pågår ett förfarande som kan leda till ett motstridigt avgörande (14 § 4 LIMF). Samma sak gäller om det utomlands pågår ett förfarande som kan leda till ett motstridigt avgörande, såvida det förfarandet har börjat tidigare än det andra utländska förfarandet och kan antas leda till ett här i landet gällande avgörande (14 § 5 LIMF).

Ett utländskt avgörande gäller enligt 20 § LIMF inte i Sverige om det skulle vara uppenbart oförenligt med grunderna för den svenska rättsordningen att erkänna avgörandet (ordre public). (Samma sak gäller enligt 2 kap. 12 § IDL.)

Den tillämpade lagen tillmäts ingen enskild betydelse för erkännande enligt 13 och 14 §§ LIMF.²⁵ (Jfr 2 kap. 12 § IDL.)

11.7.2 Verkställighet

Förslag: För verkställighet i Sverige av en utländsk dom som avser bodelning med anledning av makes död ska krävas att domen enligt 16 § LIMF förklaras verkställbar här.

För verkställighet av en utländsk bodelning krävs, liksom för bodelningar som förrättats i Sverige, att en part erhållit en dom på fullgörelse. En bodelningshandling är inte en exekutionstitel (jfr 3 kap. 1 § utsökningsbalken). Se närmare vad som sägs i kapitel 8 (avsnitt 8.1.2) beträffande förutsättningarna att erhålla verkställighet efter klander av bodelning. Om förrättningen ska erkännas här kan emellertid inte någon prövning i materiellt hänseende av bodelningens giltighet ske i svensk domstol.²⁶

²⁴ Prop. 2000/01:148 s. 39.

²⁵ A. prop. s. 27.

²⁶ NJA II 1938 s. 251.

Frågan om verkställbarhet av utländska avgöranden avseende bodelning med anledning av makes död bör prövas enligt 16 § LIMF.

Som närmare redogjorts för i kapitel 8 (avsnitt 8.3.1) har Bryssel I-utredningen föreslagit en generell överflyttning av exekvaturärendena från Svea hovrätt till de tingsrätter som enligt 18 kap. 1 § utsökningsbalken prövar överklaganden av Kronofogdemyndighetens beslut.²⁷ Bryssel I-utredningens förslag omfattar också exekvaturförfarandet enligt LIMF.²⁸

11.7.3 Formkrav för utländsk bodelning

Förslag: En utländsk bodelning ska anses giltig till formen om den uppfyller formkraven enligt

- lagen i den stat där den förrättades,
- lagen i den stat där den avlidne vid sin död hade hemvist eller var medborgare, eller
- den lag som var tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden.

Enligt gällande rätt finns i IDL en särskild bestämmelse om formkrav för bodelningar och arvskiften. Av 2 kap. 11 § IDL följer att utländsk bodelning med anledning av makes död ska anses giltigt till formen om den uppfyller formkraven antingen i den avlidnes medborgarskapsland eller i det land där förrättningen skett. I förarbetena anges att bestämmelsen inte gäller för de fall bodelningen skulle ha skett enligt svensk lag.²⁹ Bestämmelsen om erkännande i 2 kap. 12 § IDL tar bara sikte på erkännande av bodelningar med anledning av makes död som förrättats av utländsk myndighet eller särskilt förordnad skiftesman. Bodelningar och arvskiften som förrättats av den efterlevande maken och dödsbodelägarna själva omfattas inte enligt sistnämnda lagrums ordalydelse. Har en sådan bodelning tillkommit i behörig form (2 kap. 11 § IDL) och har dödsbodelägarna varit antingen personligen närvarande eller behörigen företrädda vid förrättningen lär dess giltighet dock inte

²⁷ Se SOU 2013:63.

²⁸ A. bet. s. 276 f.

²⁹ NJA II 1938 s. 247 f.

kunna ifrågasättas.³⁰ Kan en sådan bodelning klandras inom viss tid enligt den utländska lagen kan dock erkännande inte ske förrän denna tid löpt ut alternativt klandertalan avgjorts genom dom som vunnit laga kraft.³¹

Också enligt 13 § LIMF är erkännande begränsat till avgöranden som meddelats av domstol, annan myndighet eller bodelningsförrättare (eller motsvarande). Det innebär att frivilliga bodelningar som tillkommit utan inblandning av domstol, myndighet eller liknande inte erkänns enligt bestämmelserna i 13 § LIMF.³² Om makarna själva har förrättat bodelning är emellertid reglerna i 5 § LIMF tillämpliga på bodelningens giltighet. I 5 § LIMF regleras tillämplig lag för bedömning av giltigheten av rättshandlingar mellan makar och sambor avseende deras förmögenhetsförhållanden (t.ex. äktenskapsförord, bodelningsavtal, gåvoavtal, sambonavtal, samäganderättsavtal eller avtal som pekar ut den ena sambon som ensamägare till en fastighet som bara den ena sambon har finansierat).³³

Enligt min mening bör det också framöver finnas bestämmelser som anger under vilka förutsättningar en bodelning med anledning av makes död är formellt giltig. Bestämmelserna bör också omfatta bodelning med anledning av sambos död.

Den gängse metoden att behandla formkrav i internationellt privaträttsliga sammanhang är att formkravet ska kunna prövas enligt alternativa rättsordningar (se t.ex. vad som gäller för testamenten). Till formkravet hör sådant som krav på skriftlighet, undertecknande, bevittning och registrering.³⁴

En utländsk bodelning med anledning av makes död bör alltså anses giltig till formen om den uppfyller formkraven enligt lagen antingen i den avlidnes medborgarland eller i det land där förrättningen sker. Också om bodelningen förrättats i enlighet med lagen i den avlidnes hemviststat bör den anses giltig till formen. En utländsk bodelning bör vidare anses giltig till formen om den uppfyller formkraven enligt den lag som var tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden. En bestämmelse om detta bör tas in i LIMF.

---

³⁰ NJA II 1938 s. 250.

³¹ NJA II 1938 a. st.

³² Bergquist, Internationell arvs- och bodelningsrätt. En kommentar, s. 141.

³³ Prop. 1989/90:87 s. 46 och prop. 2000/01:148 s. 23 f.

³⁴ Prop. 1989/90:87 s. 47.

12 Erkännande och verkställighet i svensk autonom rätt

12.1 Inledning

Arvsförordningens bestämmelser om erkännande, verkställbarhet och verkställighet (artiklarna 39–58) tillämpas på avgöranden från andra medlemsstater. Av EU:s medlemsstater är det tre som inte deltagit i antagandet av förordningen, Danmark, Storbritannien, och Irland. Det sagda framgår av arvsförordningens ingress, punkterna 82 och 83, vari också anges att förordningen inte är bindande för eller tillämplig på dessa länder. Som redogjorts för i avsnitt 5.1.2 är det min uppfattning att Danmark, Storbritannien och Irland vid tillämpningen av arvsförordningen är att betrakta som tredjestater. Detta innebär bland annat att arvsförordningens bestämmelser om erkännande och verkställighet inte gäller i förhållande till avgöranden från Storbritannien, Irland och Danmark.

När det gäller de nordiska länderna följer det av arvsförordningens tillämpningsområde och det särskilda undantaget i artikel 75.3 b att arvsförordningens bestämmelser om erkännande, verkställbarhet och verkställighet inte ska tillämpas i förhållande till Danmark, Finland, Island och Norge i den mån den nordiska arvskonventionen föreskriver enklare och snabbare förfaranden för erkännande och verkställighet av domar i samband med arv. Undantaget för den nordiska särregleringen förutsätter tillträde till den mellanstatliga överenskommelsen mellan de nordiska länderna av den 1 juni 2012.

För verkställighet av utländska avgöranden i Sverige krävs stöd i lag (3 kap. 2 § utsökningsbalken). Nedan redogörs för gällande regler i IDL om erkännande och verkställighet. Därefter redovisas mina överväganden beträffande bestämmelser om erkännande, verkställbarhet och verkställighet i förhållande till länder som inte är bundna av arvsförordningen eller den nordiska arvskonven-

tionen. Jag tar också i detta kapitel upp frågan om det bör finnas kvar en bestämmelse om under vilka förutsättningar ett utländskt arvskifte bör anses giltigt till formen.

I mitt uppdrag ingår att analysera vilka delar av IDL som kan fortsätta att tillämpas efter arvsförordningens ikraftträdande och om dessa kvarvarande delar behöver ses över och moderniseras. I direktivet anges att det i fråga om förhållandet till stater utanför EU bör finnas kvar bestämmelser om erkännande och verkställighet.

12.2 Bestämmelserna om erkännande och verkställighet i IDL

Nu gällande svenska internationellt privaträttsliga bestämmelser om erkännande och verkställighet finns i 2 kap. 12 och 13 §§ IDL. Reglerna tar sikte på erkännande och verkställighet av utländska domstolsavgöranden om tvister om bodelning efter makes död, arv och testamente. Även bodelning med anledning av makes död eller arvskifte som förrättats av utländsk myndighet eller särskilt förordnad skiftesman kan erkännas. För verkställighet av sådana bodelningar och arvskiften krävs dock, liksom för bodelningar och arvskiften som förrättats av en svensk bodelningsförrättare eller skiftesman, att en part erhållit en dom på fullgörelse. En bodelnings- eller arvskifteshandling utgör inte en exekutionstitel (jfr 3 kap. 1 § utsökningsbalken). Se närmare kapitel 8 beträffande frågan om verkställighet av en dom avseende klander av arvskifte.

Om förrättningen ska erkännas enligt 2 kap. 12 § IDL kan dock, även om verkställighet inte kan ske, någon prövning i materiellt hänseende av bodelningens eller skiftets giltighet inte ske i svensk domstol.¹

Bestämmelsen i 2 kap. 12 § IDL avser erkännande av bodelningar med anledning av makes död och arvskiften som förrättats av utländsk myndighet eller särskilt förordnad skiftesman samt utländska domar avseende tvist om sådan bodelning eller om arv eller testamente. IDL innehåller inte någon bestämmelse om erkännande i materiellt hänseende av bodelningar och arvskiften som förrättats av dödsbodelägarna själva. Har en sådan bodelning eller arvskifte tillkommit i behörig form (2 kap. 11 § IDL) och har dödsbodelägarna varit antingen personligen närvarande eller be-

---

¹ NJA II 1938 s. 251.

hörigen företrädda vid förrättningen lär dess giltighet dock inte kunna ifrågasättas. Kan en sådan bodelning eller skifte klandras inom viss tid enligt den utländska lagen kan dock erkännande inte ske förrän denna tid löpt ut alternativt klandertalan avgjorts genom dom som vunnit laga kraft.²

12.2.1 Villkor för erkännande och verkställbarhet

Erkännande enligt 2 kap. 12 § IDL förutsätter – liksom arvsförordningen – inga formaliteter. Erkännandefrågan kan dock i praktiken komma att prövas under exekvaturförfarandet enligt 2 kap. 13 § IDL. Detsamma gäller vid t.ex. lantmäteriets prövning av om ett rättsligt giltigt skifte ligger till grund för lagfartsansökan eller när en domstol prövar om ett utländskt avgörande hindrar en ny prövning av samma sak inför svensk domstol (*res judicata*). För erkännande och verkställighet av ett utländskt avgörande krävs att vissa förutsättningar är uppfyllda.

Avgörandet måste ha meddelats i en stat där den avlidne vid sin död var medborgare eller hade hemvist. Det innebär att en dom från ett land som varken var den avlidnes medborgarskapsland eller hemvistland, men där det t.ex. fanns egendom efter den avlidne, inte kan erkännas eller verkställas här.³

Bodelningen, skiftet eller domen får inte avse egendom som var föremål för dödsbobehandling i Sverige eller skulle ha ingått i bodelning eller arvskifte här. Som närmare redogjorts för i kapitel 3 innebär gällande regler i IDL att den svenska behörigheten för dödsbobehandlingen är vidsträckt (se 2 kap. 1, 2, 5 och 6 §§ IDL). Villkoret att egendomen inte skulle ha ingått i bodelning eller arvskifte i Sverige innebär att erkännande och verkställighet är uteslutet för avgöranden avseende all egendom utom egendom utomlands tillhörande utländsk medborgare med hemvist utomlands eller egendom i Sverige som har överlämnats för boutredning, bodelning och arvskifte i utlandet enligt 2 kap. 1 § andra stycket, 2 kap. 5 § andra stycket eller 2 kap. 6 § andra stycket IDL och egendom av ringa värde enligt 2 kap. 3 § andra stycket IDL. Överlämnande till utländsk dödsboförvaltning behöver inte nödvändigtvis innebära att egendomen lämnat Sverige.⁴

² NJA II 1938 s. 250.

³ I förarbetena anförs att en sådan dom bara bör tillerkännas territoriell verkan (NJA II 1938 s. 249).

⁴ Bergquist, Internationell arvs- och bodelningsrätt. En kommentar, s. 91.

För att ett utländskt avgörande ska erkännas och verkställas här krävs vidare att det utländska avgörandet har vunnit laga kraft.

Såvitt avgörandet avser egendom som finns i Sverige får det inte ha grundats på lag som strider mot den lag som enligt svenska regler skulle ha varit tillämplig på arvet efter den avlidne. Eftersom avgöranden som avser egendom som skulle undergått bodelning eller arvskitte i Sverige inte erkänns här, blir det nu behandlade villkoret för erkännande och verkställighet endast tillämpligt på sådana avgöranden som omfattar egendom som inte skulle ha ingått i bodelning eller arvskitte här; som redogjorts för ovan är det fråga om egendom som vid dödsfallet fanns i Sverige och som överlämnats enligt 2 kap. 1 § andra stycket, 2 kap. 5 § andra stycket och 2 kap. 6 § andra stycket IDL samt egendom av ringa värde enligt 2 kap. 3 § andra stycket IDL.⁵ Trots att överlämnande skett kan alltså erkännande och verkställighet vägras om det grundats på lag som strider mot den lag som skulle ha tillämpats enligt 1 kap. IDL. Villkoret innebär inte att det utländska avgörandet måste ha grundats på samma materiella lag som utpekats enligt de svenska lagvalsreglerna. Tillräckligt är att det materiella resultatet av det utländska avgörandet är detsamma som enligt den lag som skulle ha tillämpats om frågan prövats i Sverige.⁶

För erkännande och verkställighet får det utländska avgörandet inte heller vara uppenbart oförenligt med grunderna för rättsordningen här i landet (*ordre public*).

Är det utländska avgörandet en tredskodom krävs att part som uteblivit antingen personligen eller genom befullmäktigat ombud i tid fått del av stämningen i målet. Villkoret innebär att det för erkännande och verkställighet av en utländsk tredskodom krävs att det framgår att delgivning av stämningen skett på ett tillfredsställande sätt. I motiven anges att delgivning som skett genom kungörelse, genom anslag i domstolslokalen, genom överlämnande till partens husfolk eller på annat sätt som inte innebär betryggande säkerhet för att han fått del av stämningen inte kan godtas.⁷

---

⁵ Bergquist, Internationell arvs- och bodelningsrätt. En kommentar, s. 92.

⁶ NJA II 1938 s. 250.

⁷ NJA II 1938 s. 250.

12.2.2 Exekvaturförfarandet

Ansökan om verkställbarhet av utländska domar görs enligt 2 kap. 13 § IDL hos Svea hovrätt.⁸ Verkställbarhetsansökan får inte bifallas förrän motparten har haft tillfälle att yttra sig över ansökan. För bifall till ansökan krävs vidare att villkoren i 2 kap. 12 § IDL är uppfyllda. Exekvaturförfarandet enligt IDL är att alltså ett förfarande i ett steg där prövningen av verkställbarheten inklusive eventuella vägransgrunder sker inom ramen för ett och samma förfarande. Förfarandet är redan inledningsvis kontradiktoriskt.

Ett bifall till ansökan innebär att domen verkställs som en lagakraftvunnen inhemsk dom, såvida inte Högsta domstolen beslutat om inhibition.⁹ Enligt bestämmelsen om verkställighet är det enbart utländska domar som kan bli föremål för exekvatur; utländska bodelningar och arvskiten som förrättats av myndighet eller skiftesman kan inte få exekvatur.¹⁰

12.3 Nya regler för erkännande och verkställighet av avgörande från stater som inte är bundna av arvsförordningen eller den nordiska arvskonventionen

Förslag: I den till arvsförordningen kompletterande lagen införs ett avsnitt med regler för erkännande, verkställbarhet och verkställighet av avgöranden från länder som inte är bundna av arvsförordningen eller den nordiska arvskonventionen. Bestämmelserna om erkännande omfattar sådana avgöranden som meddelats av utländsk domstol, annan myndighet eller särskilt förordnad skiftesman och som avser arv eller testamente.

⁸ I SOU 2013:63 s. 258 har föreslagits att handläggningen i stället ska ske vid de tingsrätter som enligt 18 kap. 1 § utsökningsbalken är behöriga att pröva kronofogdemyndighetens beslut. I kapitel 8 har redogjorts för Bryssel I-utredningens överväganden.

⁹ Bergquist, Internationell arvs- och bodelningsrätt. En kommentar, s. 94.

¹⁰ Bergquist, Internationell arvs- och bodelningsrätt. En kommentar, s. 93.

12.3.1 Erkännande och verkställighet

Gällande regler i IDL innebär en mycket restriktiv inställning till erkännande och verkställighet av utländska avgöranden. Innebörden av att ett utländskt avgörande erkänns är att avgörandet tillerkänns tre typer av rättsverkningar. Det utländska avgörandet kan för det första, efter ett exekvaturförfarande verkställas i Sverige. För det andra erhåller det utländska avgörandet positiv rättskraft och kan läggas till grund för ett svenskt avgörande om det utländska avgörandet avser en fråga som har betydelse i en svensk process eller annat förfarande. Ett utländskt arvskifte som erkänns kan t.ex. läggas till grund för beviljande av lagfart för en fastighet. För det tredje anses ett utländskt avgörande som erkänns här ha negativ rättskraft (*res judicata*), vilket hindrar en ny prövning av samma sak vid svensk domstol.¹¹

Som anges i utredningens direktiv bör det även fortsättningsvis finnas bestämmelser om erkännande, verkställbarhet och verkställighet av utländska avgöranden i förhållande till de länder som inte omfattas av vare sig arvsförordningen eller den nordiska arvskonventionen. Vid bedömningen av hur reglerna om erkännande och verkställighet bör utformas måste hänsyn tas till att frågor om domsrätt och tillämplig lag också i förhållande till tredje-stater kommer att styras av arvsförordningens bestämmelser härom.

Bestämmelserna i IDL om erkännande och verkställighet har varit oförändrade sedan lagen trädde i kraft 1937. I Familjelags-sakkunnigas slutbetänkande från 1987 lämnades ett förslag till en samlad lag om internationell familjerätt. Lagförslagen innehöll bestämmelser om äktenskaps ingående, äktenskapsmål, underhåll till barn och make, makars förmögenhetsförhållanden och arv. I slutbetänkandet lades bland annat ett förslag till ändrade bestämmelser för erkännande och verkställighet av utländska avgöranden rörande arv och testamente fram.¹² Familjelagssakkunnigas förslag ledde till lagstiftning genom lagen (1990:272) om vissa internationella frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden. 1990 års lag innehöll ursprungligen inga bestämmelser om erkännande och verkställighet.¹³ Genom lagändringar som trädde i kraft 2002 ändrades 1990 års lag till att också omfatta sambors förmögenhetsförhållanden och i samband därmed infördes regler om erkännande och

¹¹ Bogdan, Svensk internationell privat- och processrätt, åttonde upplagan, 2014, s. 281 f. Se även Ulf Bergquist, Internationell arvs- och bodelningsrätt. En kommentar, s. 89.

¹² Se SOU 1987:18 s. 23 f.

¹³ Prop. 1989/90:87 s. 12.

verkställighet av avgöranden om makars och sambors förmögenhetsförhållanden.¹⁴ Lagen fick benämningen lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden (LIMF).¹⁵ Familjelagssakkunnigas förslag som avsåg internationella arvsfrågor ledde inte fram till lagstiftning.

Jag har föreslagit att IDL ska upphävas och att kompletterande bestämmelser till arvsförordningen tas in i en särskild lag.

Förslagen nedan avser bestämmelser om erkännande, verkställbarhet och verkställighet i förhållande till de länder som inte är bundna av arvsförordningen eller den nordiska arvskonventionen.

12.3.2 Makars förmögenhetsförhållanden m.m.

Bestämmelsen i 2 kap. IDL omfattar även bodelning med anledning av makes död som förrättats av myndighet eller av särskilt förordnad skiftesman eller tvist om sådan bodelning som avgjorts av utländsk domstol. Arvsförordningen omfattar inte makars förmögenhetsförhållanden (se artikel 1.2 d). Som närmare redogjorts för i kapitel 11 pågår ett förhandlingsarbete inom EU rörande domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet i mål om makars förmögenhetsförhållanden och mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap.¹⁶ I Sverige har vi sedan maj 2009 könsneutrala äktenskap.¹⁷ Könsneutrala äktenskap finns också i några andra länder. I de allra flesta länderna i världen accepteras dock inte samkönade äktenskap. Att ett utländskt samkönat äktenskap i Sverige normalt kommer att jämföras med ett svenskt äktenskap är dock helt klart. Den upphävda lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap kan fortfarande vara tillämplig i de fall registrerade partners inte valt att anmäla till Skatteverket att deras registrerade partnerskap ska gälla som ett äktenskap (se 2 och 3 §§ lagen [2009:260] om upphävande av lagen [1994:1117] om registrerat partnerskap). Ett registrerat partnerskap har samma rättsverkningar som ett äktenskap (3 kap. 1 § lagen [1994:1117] om registrerat partnerskap). Detta innebär att LIMF

¹⁴ Prop. 2000/01:148 s. 15 f. och s. 25 f.

¹⁵ Prop. 2000/01:148 s. 5.

¹⁶ Se förslag till rådets förordning om domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet i mål om makars förmögenhetsförhållanden KOM (2011) 126 och förslag till rådets förordning om domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap KOM (2011) 127.

¹⁷ Se SFS 2009:253.

också är tillämplig för registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

Frågor om förmögenhetsförhållandet mellan sambor vid sambos död omfattas inte av 2 kap. IDL. Sambors förmögenhetsförhållanden regleras i stället av LIMF.

Jag föreslår att frågor som rör bodelning med anledning av makes död framöver – i avvaktan på den kommande EU-regleringen – ska regleras i LIMF (se kapitel 11). Också frågan om erkännande av bodelning med anledning av makes död samt erkännande och verkställighet av avgöranden om sådan bodelning bör regleras i LIMF.

Förslagen nedan bör gälla dels arvskifte som förrättats av myndighet eller av särskilt förordnad skiftesman, dels tvist om arv eller testamente som avgjorts av utländsk domstol.

12.4 Villkor för erkännande

Förslag: Ett lagakraftvunnet utländskt avgörande av en utländsk domstol, annan myndighet eller särskilt förordnad skiftesman ska erkännas här om det meddelats i den stat där den avlidne vid sin död hade hemvist.

12.4.1 Bakgrund och tidigare överväganden

För erkännande av ett utländskt avgörande bör även fortsättningsvis vissa villkor vara uppfyllda. Arvsförordningens bestämmelser om behörighet innebär att de gällande villkoren måste ändras. Erkännande bör i första hand komma i fråga för avgöranden från tredjestater i fall när Sverige inte har jurisdiktion enligt arvsförordningen. En allmän utgångspunkt för erkännande är också att det finns en viss anknytning till den stat som meddelat avgörandet.

Ett krav på att det finns anknytning till den stat som meddelat avgörandet finns också i 13 § LIMF. Bestämmelsen i LIMF innebär att ett utländskt avgörande rörande makars förmögenhetsförhållanden erkänns om det meddelats i en stat vars lag enligt svenska lagvalsregler är tillämplig. Tillämplig lag är normalt lagen i den stat vars lag makarna genom lagval har bestämt ska tillämpas på den äktenskapliga förmögenheten eller lagen i den stat där makarna hade hemvist (3 och 4 §§ LIMF). Oavsett vilken stats lag som är

tillämplig erkänns vidare utländska avgöranden som meddelats i svarandens hemviststat. De angivna grunderna för utländsk behörighet har ansetts tillräckliga för att täcka in de fall där det är motiverat att erkänna utländska avgöranden om makars förmögenhetsförhållanden.¹⁸

Familjelagssakkunniga föreslog att ett avgörande av utländsk domstol, annan myndighet, bodelningsförrättare eller skiftesman, avseende bodelning, arv eller testamente skulle gälla i Sverige under vissa villkor. Det utländska avgörandet skulle enligt förslaget erkännas om det hade meddelats i en stat där den avlidne hade hemvist eller om det erkändes i den staten, förutsatt att bodelning och arvskitte inte skulle förrättas enligt svensk lag. Det utländska avgörandet skulle också erkännas om det avsåg ett arvskitte av egendom i den stat där avgörandet meddelats och den egendom som skiftats i Sverige inte hade beaktats. Hade den efterlevande maken hemvist i Sverige och var svensk lag tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden skulle inte det utländska avgörandet erkännas.¹⁹

Familjelagssakkunniga avfärdade möjligheten att vid arv, på sätt som gäller för avgöranden beträffande makars förmögenhetsförhållanden i LIMF, erkänna ett utländskt avgörande från det land vars lag enligt svenska lagvalsregler ska tillämpas på arvet.²⁰ Härvid beaktades att det under alla förhållanden skulle göras en boutredning i Sverige när den avlidne hade hemvist här. Hade den avlidne hemvist i Sverige skulle det också finnas möjlighet att föra en rättegång här. En regel om erkännande av utländska avgöranden som meddelats i ett land vars lag enligt svenska lagvalsregler skulle tillämpas på arvet skulle också kräva regler som gav något av förfarandena företräde. Familjelagssakkunniga ansåg att det inte var en bra lösning att efter dödsfall ge företräde åt det rättegångsförfarande som inletts först.²¹

Ett arvskitte i Sverige efter en avliden som hade hemvist här skulle enligt familjelagssakkunnigas förslag omfatta hela kvarlåtenskapen.²² Vid ett arvskitte efter en avliden med hemvist i Sverige skulle emellertid enligt förslaget bortses från egendom i en främmande stat, om den skiftats där utan beaktande av egendom här i landet. Familjelagssakkunniga ansåg att bestämmelsen i 2 kap. 9 § IDL, som utgår från att den svenska förrättningen så långt möjligt

¹⁸ Prop. 2000/01:148 s. 28 och SOU 1987:18 s. 161.

¹⁹ SOU 1987:18 s. 318.

²⁰ SOU 1987:18 s. 166.

²¹ SOU 1987:18 s. 166.

²² SOU 1987:18 s. 314.

ska nå fram till en fördelning som stämmer överens med den svenska uppfattningen, inte utgjorde en eftersträvansvärd norm i internationella sammanhang. Av praktiska skäl föreslogs därför att kvarlåtenskapen i dessa fall skulle delas upp i två eller flera egendomsmassor som var och en fick fördelas i de olika länderna. Beaktande av ett utländskt arvskifte skulle endast ske om det vid den utländska förrättningen tagits hänsyn till egendom i Sverige.²³

12.4.2 Laga kraft

För erkännande fordras enligt gällande rätt att det utländska avgörandet har vunnit laga kraft (2 kap. 12 § fjärde stycket IDL). Även framöver bör det uppställas krav på att avgörandet ska ha vunnit laga kraft för att kunna erkännas. Med att ett avgörande har vunnit laga kraft avses att det inte längre ska vara möjligt att genom ordinära rättsmedel få avgörandet ändrat i den stat där det har meddelats. Begreppet laga kraft förekommer inte i alla länder och jag har därför övervägt om ett annat begrepp i stället bör användas. I 2 § lagen (1973:943) om erkännande av vissa utländska äktenskapsskillnader och hemskillnader används t.ex. ”laga verkan”. I reglerna om erkännande i LIMF från 2002 används emellertid laga kraft och det bör därför inte möta hinder att använda begreppet laga kraft för att ange att sakfrågan ska vara rättskraftigt avgjord.

Kravet att avgörandet ska ha vunnit laga kraft för att erkännas skiljer sig från vad som gäller enligt arvsförordningen, underhållsförordningen, Bryssel I-förordningen och 2012 års Bryssel I-förordning. Nämnade EU-förordningar innehåller inte något krav på att ett avgörande ska ha vunnit laga kraft för att det ska erkännas. För att motverka risken för att en dom erkänns trots att domen sedermera upphävs eller ändras efter överklagande i ursprungslandet innehåller förordningarna i stället bestämmelser som innebär att domstolen i erkännandelandet kan låta handläggningen av målet vila om domen överklagats i ursprungslandet (se artikel 42 i arvsförordningen, artikel 25 i underhållsförordningen, artikel 37 i Bryssel I-förordningen och artikel 38 a i 2012 års Bryssel I-förordningen).

---

²³ SOU 1987:18 s. 315 f.

12.4.3 Anknytning till den stat som meddelat avgörandet

Enligt gällande rätt krävs för erkännande att avgörandet meddelats i ett land där den avlidne vid sin död var medborgare eller hade hemvist (2 kap. 12 § andra stycket IDL). Villkoret innebär att det uppställs krav på anknytning till den stat som har meddelat avgörandet. Det är rimligt att även framöver för erkännande uppställa ett villkor som innebär att det ska ha funnits en godtagbar grund för den utländska domstolens behörighet.

Efter arvsförordningens ikraftträdande kommer frågan huruvida boutredningsförfarandet och arvsförfarandet ska äga rum i Sverige att regleras av förordningens bestämmelser om behörighet. Arvsförordningen har en egen definition av begreppet domstol och de aktörer som faller in under förordningens domstolsbegrepp är underkastade arvsförordningens behörighetsregler; icke rättsliga myndigheter som inte faller in under domstolsbegreppet är inte bundna av förordningens behörighetsbestämmelser (arvsförordningens ingress, punkten 36).²⁴ I Sverige är bland annat en skiftesman som inte är dödsbodelägare att betrakta som domstol i arvsförordningens mening. Det sagda gäller även för boutredningsmän och testamentsexekutorer när dessa är sådana skiftesmän.

Enligt arvsförordningen är utgångspunkten att dödsbobehandlingen ska äga rum i den stat där den avlidne hade hemvist vid sin död (artikel 4). Som närmare redogörs för i det följande avsnittet kan svensk internationell behörighet i vissa fall föreligga trots att den avlidne hade hemvist i en annan stat. Behörigheten kan bland annat under vissa förutsättningar grundas på ett lagvalsförordnande till förmån för svensk rätt och på att det finns egendom här efter den avlidne. Har domstolen i den tredjestaten grundat sin behörighet på att den avlidne hade hemvist i landet föreligger emellertid enligt min mening en godtagbar grund för den utländska domstolens behörighet. Även om det i det enskilda fallet kan föreligga hinder mot att erkänna också ett sådant avgörande bör därför utgångspunkten vara att ett avgörande från den avlidnes hemviststat erkänns här.

Föreligger svensk internationell behörighet på grund av hemvist ska boutredningen och arvsförfarandet omfatta hela kvarlåtenskapen,

²⁴ Med domstol avses alla rättsliga myndigheter och alla andra myndigheter och rättstillämpare som har behörighet i arvsfrågor och som utövar rättsliga funktioner eller agerar genom delegering från en rättslig myndighet under förutsättning att deras beslut enligt lagen i den medlemsstaten där de är verksamma dels kan bli föremål för överklagande eller förnyad prövning, dels har liknande giltighet och verkan som ett beslut av en rättslig myndighet i samma fråga (artikel 2.2).

dvs. även egendom i utlandet (artikel 4). Det är emellertid inte säkert att en sådan ordning går att genomföra i praktiken; det kan t.ex. tänkas att en person, som vid sin död hade hemvist i Sverige, var medborgare i en tredjestat som med tillämpning av nationalitetsprincipen anser sig vara behörig på grund av medborgarskapet och alltså inte respekterar ett svenskt anspråk på egendom i den staten. För att resultatet av en svensk förrättning så långt som möjligt ändå ska överensstämma med vad den tillämpliga lagen anger om hur fördelning bör ske, har jag därför föreslagit att en bestämmelse om jämkning med hänsyn till utländskt arvskifte behålls i förhållande till tredjestat (se kapitel 13, jfr 2 kap. 9 § IDL).

I detta sammanhang bör erinras om att arvsförordningen medger att förfarandet hos den behöriga domstolen begränsas. När kvarlåtenskapen efter den avlidne omfattar tillgångar som finns i en tredjestat får den domstol vid vilken talan väckts på begäran av en av parterna besluta att inte fatta beslut om en eller flera av sådana tillgångar om det kan antas att dess avgörande med avseende på dessa tillgångar inte kommer att vare sig erkännas eller, i tillämpliga fall, förklaras verkställbart i denna tredjestat (artikel 12.1). Parterna kan också ha rätt att begränsa föremålet för talan enligt lagen i den medlemsstat där talan väckts (artikel 12.2).

12.5 Hinder för erkännande

Förslag: Det utländska avgörandet ska inte gälla i Sverige om

- avgörandet har meddelats mot en part som inte har gått i svaromål och som inte har fått kännedom om den väckta talan i tid för att kunna svara i saken eller mot en part som annars inte har fått rimliga möjligheter att föra sin talan i det utländska förfarandet,
- avgörandet strider mot ett svenskt avgörande,
- avgörandet strider mot ett utländskt avgörande som gäller här i ett förfarande som påbörjades tidigare än det andra utländska avgörandet,
- det i Sverige pågår ett förfarande som kan leda till ett motstridigt avgörande, dock inte om förfarandet här har påbörjats efter det utländska avgörandet meddelades eller
- avgörandet strider mot ordre public.

Ovan har anförts att det för erkännande av ett utländskt avgörande bör finnas viss anknytning till den stat vari avgörandet meddelats. Ett grundläggande krav för erkännande är också att det är fråga om ett lagakraftvunnet avgörande. Även om ett utländskt lagakraftvunnet avgörande har meddelats i exempelvis den avlidnes hemviststat kan det föreligga omständigheter som gör att erkännande bör vägras i det enskilda fallet. När nu reglerna om erkännande och verkställighet i IDL ses över bör hinder för erkännande utformas på ett sådant sätt att granskningen inskränks till vad som behövs för en kontroll av att avgörandet uppfyller rimliga krav på rätts-säkerhet, såsom rätten att inte dömas ohörd. Vidare bör krävas att det utländska avgörandet inte är uppenbart oförenligt med grunderna för den svenska rättsordningen. Det krävs också regler som hanterar situationen med konkurrerande avgöranden och förfaranden. Liksom gäller enligt bland annat arvsförordningen och LIMF bör dessa ytterligare villkor för erkännande utformas som hinder mot erkännande (jfr artikel 40 i arvsförordningen och 14 § LIMF).

Familjelagssakkunniga föreslog att erkännande skulle vägras om det förekommit allvarliga brister i det utländska förfarandet. Vidare föreslogs att det skulle föreligga hinder mot att erkänna ett utländskt avgörande som konkurrerade med ett svenskt avgörande eller, under vissa förutsättningar, ett annat utländskt avgörande eller med ett här i landet eller utomlands pågående rättsligt förfarande. Ett utländskt avgörande skulle enligt förslaget inte heller erkännas om avgörandet uppenbart stred mot grunderna för den svenska rättsordningen.²⁵

12.5.1 Brister i det utländska förfarandet

Ett utländskt avgörande bör inte gälla i Sverige om det har förekommit allvarliga brister i det utländska förfarandet. För erkännande av tredskodomar uppställs i gällande rätt villkor som innebär att det ska finnas betryggande säkerhet för att part (eller dennes ombud) blivit delgiven stämningen (2 kap. 12 § sjunde stycket IDL). Också arvsförordningen uppställer krav på att tredskodomar eller andra domar som meddelats mot en utebliven svarande föregåtts av att svaranden på ett korrekt sätt delgivits

---

²⁵ SOU 1987:18 s. 321.

stämningensansökan eller motsvarande handling i tillräckligt god tid (artikel 40 a).

Även framöver bör för erkännande av en tredsdom eller en annan dom som har meddelats mot en part som inte har gått i svaromål krävas att parten fått kännedom om talan i tillräcklig tid för att kunna svara i saken. Också vad gäller det fortsatta förfarandet kan det förekomma brister som medför att ett utländskt avgörande inte bör erkännas. Det kan vara fråga om att en part inte har beretts möjlighet att närvara personligen eller genom ombud vid en förhandling eller att förhandlingen förts på ett språk som parten inte förstod och tolk inte varit närvarande.²⁶ Ett utländskt avgörande bör därför inte heller erkännas om det meddelats mot en part som inte fått rimliga möjligheter att föra sin talan i det utländska förfarandet.

12.5.2 Konkurrerande avgöranden eller förfaranden

Som redogjorts för ovan uppställs i IDL som krav för erkännande att avgörandet inte avser egendom som här i riket antingen är föremål för dödsbobehandling eller här skulle undergå bodelning eller arvskitte (2 kap. 12 § tredje stycket IDL). Det nu behandlade villkoret för erkännande utesluter inte bara erkännande av avgöranden som avser egendom som är föremål för dödsbobehandling här, utan också egendom som enligt bestämmelserna i 2 kap. IDL skulle ha ingått i bodelning eller arvskitte här. Reglerna i IDL om när dödsbobehandlingen ska äga rum i Sverige ger en vidsträckt svensk internationell behörighet (se 2 kap. 1, 5 och 6 §§ IDL). Villkoret innebär att utrymmet för erkännande av utländska avgörande avseende egendom i Sverige är mycket begränsat enligt gällande rätt.

Ovan har anförts att det för erkännande bör ha funnits en godtagbar grund för den utländska domstolens behörighet. Hade den avlidne vid sin död hemvist i en tredjestat saknas som utgångspunkt svensk internationell behörighet och ett avgörande från hemviststaten bör därför som huvudregel erkännas här. Frågan är emellertid vad som bör gälla om det utländska avgörandet strider mot ett svenskt avgörande eller ett annat utländskt avgörande som gäller här. Också den situationen att det här i landet eller i en annan

---

²⁶ SOU 1987:18 s. 248.

medlemsstat finns ett pågående förfarande som konkurrerar med avgörandet från en tredjestat måste övervägas.

Enligt arvsförordningen kan en person genom lagvalsförordnande ange att lagen i dennes medborgarskapsland (oavsett om det är en medlemsstats lag eller inte) ska tillämpas på arvet (artikel 22). Om den avlidne gjort ett lagvalsförordnande till förmån för lagen i sitt medborgarskapsland kan behörigheten under vissa förutsättningar tillkomma domstolarna i medborgarskapslandet (artikel 7). Internationell behörighet grundad på den avlidnes lagvalsförordnande är universell och omfattar egendom såväl inom som utom landet. Behörighet på grund av lagvalsförordnande kan endast tillkomma domstolar i medlemsstater. Har en medborgare i en tredjestat med hemvist i Sverige genom lagvalsförordnande angett att lagen i medborgarskapslandet ska tillämpas på arvet efter honom eller henne tillmäts inte lagvalsförordnandet någon betydelse för den internationella behörigheten. I en sådan situation skulle svenska domstolar ändå vara behöriga på grund av den avlidnes hemvist. Är det däremot fråga om en svensk medborgare med hemvist utomlands som gjort lagvalsförordnande till förmån för svensk lag kan svenska domstolar vara behöriga på grund av lagvalet.

Också i annat fall – trots att den avlidne vid sin död hade hemvist i en tredjestat och inte gjort ett lagvalsförordnande till förmån för svensk rätt – kan svensk internationell behörighet föreligga. Finns det egendom i Sverige efter en person som hade hemvist i en tredjestat kan svensk behörighet grundas på bestämmelsen om subsidiär behörighet i artikel 10. Behörigheten enligt sistnämnda artikel omfattar också egendom i utlandet om den avlidne var medborgare i Sverige, eller i annat fall, den avlidne tidigare haft sin hemvist i Sverige, förutsatt att det när talan väcktes inte gått mer än fem år sedan hemvisten ändrades. Var den avlidne inte svensk medborgare eller hade denne inte tidigare hemvist här omfattar den subsidiära behörigheten den egendom som finns i Sverige. Om ingen medlemsstats domstol är behörig enligt andra bestämmelser i förordningen kan behörigheten slutligen grundas på bestämmelsen om forum necessitatis (artikel 11).

Det förhållandet att svensk internationell behörighet kan föreligga trots att den avlidne hade hemvist i en tredjestat innebär att det kan pågå ett svenskt förfarande om boutredning och arvskitte samtidigt som ett motsvarande förfarande i utlandet. Erkännande av ett utländskt avgörande från en tredjestat bör inte komma i fråga om det strider mot ett svenskt avgörande. Erkännande av avgöran-

den från en tredjestat där den avlidne hade hemvist vid sin död bör också begränsas på så sätt att ett utländskt avgörande som omfattar egendom som ingår i ett förfarande i Sverige som kan mynna ut i ett motstridigt avgörande inte erkänns. Till skillnad från vad som gäller enligt IDL bör det krävas att det här pågår ett förfarande som kan leda till ett motstridigt avgörande; enbart den omständigheten att svensk internationell behörighet skulle kunna föreligga enligt arvsförordningen bör inte vara tillräckligt för att erkännande av ett utländskt avgörande ska vägras. Därtill bör krävas att det svenska förfarandet inletts innan det utländska avgörandet meddelades. I annat fall kan erkännande i Sverige av ett utländskt avgörande förhindras genom att en part så snart domen meddelats inleder ett förfarande i Sverige.

Arvsförordningens behörighetsregler kan också leda till situationen att ett förfarande pågår i den avlidnes hemvistland, dvs. tredjestaten, och samtidigt i en annan medlemsstat än Sverige eller att det finns motstridiga avgöranden från en tredjestat och en annan medlemsstat. Om t.ex. en tysk medborgare med hemvist i en tredjestat gjort ett lagvalsförordnande till förmån för tysk rätt kan parallella förfaranden pågå i Tyskland och den tredjestaten. Motstridiga avgöranden kan också komma att meddelas i de olika länderna.

Arvsförordningens bestämmelser om erkännande och verkställighet tar sikte på domar från andra medlemsstater.²⁷ Enligt arvsförordningen ska en dom från en medlemsstat emellertid inte erkännas om den är oförenlig med en dom som tidigare har meddelats i en annan medlemsstat eller i en tredjestat i ett mål mellan samma parter rörande samma sak, om den först meddelade domen uppfyller de nödvändiga villkoren för erkännande i den medlemsstat där domen görs gällande (artikel 40 d).

Också de svenska inhemska reglerna om erkännande av avgöranden från tredjestat bör reglera situationen att ett avgörande från en tredjestat strider mot ett avgörande från en medlemsstat som enligt arvsförordningen ska erkännas här. Strider ett avgörande från en tredjestat mot ett avgörande som erkänns här enligt arvsförordningen, bör avgörandet från den tredjestaten inte erkännas här, såvida inte det sistnämnda avgörandet meddelades först. En regel som innebär att avgörandet från den tredjestaten erkänns om det avgörandet meddelats före ett avgörande från en annan

²⁷ Se vad som anförts inledningsvis beträffande medlemsstater som inte deltar i antagandet av arvsförordningen och det nordiska undantaget.

medlemsstat är förenligt med arvsförordningen (jfr artikel 40 d). Enbart den omständigheten att det i en annan medlemsstat pågår ett förfarande som kan leda till ett motstridigt avgörande som gäller här bör dock inte kunna ligga till grund för att vägra erkännande av ett avgörande från en tredjestat.

12.5.3 Ordre public

Även framöver bör erkännande av ett utländskt avgörande kunna vägras med hänvisning till att avgörandet är uppenbart oförenligt med grunderna för rättsordningen här i riket (ordre public).

12.5.4 Den tillämpade lagens betydelse

För erkännande enligt gällande rätt krävs, beträffande egendom som vid dödsfallet fanns i Sverige, att avgörandet inte grundats på lag vars bestämmelser strider mot den lag som skulle ha varit tillämplig enligt 1 kap. IDL. Som redogjorts för ovan fordras inte att det utländska avgörandet grundats på den materiella lag som pekas ut som tillämplig enligt IDL. Tillräckligt är att resultatet i sak är detsamma som om den enligt 1 kap. IDL tillämpliga lagen hade tillämpats om frågan prövats i Sverige.²⁸

Bortsett från den bestämmelse som tar sikte på tillämplig lag för bedömning av den formella giltigheten av testamenten kommer frågan om tillämplig lag att uteslutande regleras av arvsförordningen. Bestämmelserna om tillämplig lag i arvsförordningen innebär som huvudregel att hemvistlandets lag ska tillämpas på arvet (artikel 21). Mitt förslag innebär att en första förutsättning för erkännande av avgöranden från en tredjestat är att den avlidne vid sin död hade hemvist i den aktuella staten. Ett krav på att den lag som tillämpats på avgörandet ska ha resulterat i samma slut som den lag som skulle ha varit tillämplig på arvet enligt arvsförordningen får då i huvudsak betydelse om den tredjestaten tillämpat annan lag än sin egen. Det framstår som tveksamt om ett utländskt avgörande bör vägras erkännande på den grunden att hemvistlandet med tillämpning av inhemska lagvalsregler kommit fram till att utländsk rätt ska tillämpas.

---

²⁸ NJA II 1938 s. 250.

Jag anser inte att det finns skäl att införa en generell bestämmelse om hinder mot erkännande av ett avgörande från en tredjestat på grund av att den lag som tillämpats där strider mot den lag som skulle ha varit tillämplig enligt arvsförordningens bestämmelser om tillämplig lag. När det föreligger ett lagvalsförordnande till förmån för medborgarskapslandets lag kan det emellertid enligt min mening finnas skäl att göra en annan bedömning. Genom arvsförordningen införs en möjlighet för en person att förordna att medborgarskapslandets lag ska vara tillämplig på arvet efter honom eller henne. När den valda lagen är lagen i en medlemsstat kompletteras möjligheten att välja lag med behörighetsregler för domstolarna i den medlemsstat vars lag har valts av den avlidne. Syftet är att få till stånd en ordning som innebär att de domstolar som är behöriga i största möjliga utsträckning tillämpar det egna landets lagar.

Frågan är om det bör ha betydelse för erkännande av ett avgörande från en tredjestat att avgörandet grundats på en lag som lett till en annan utgång än vad som hade varit fallet om lagvalsförordnandet hade respekterats. Det kan till en början konstateras att arvsförordningen inte innehåller något skäl för att vägra erkänna ett avgörande från en annan medlemsstat på den grunden att avgörandet grundats på en annan lag än den som utpekats i ett lagvalsförordnande och detta haft betydelse för utgången i målet. För införandet av en bestämmelse om kontroll av den tillämpade lagen vid lagvalsförordnande talar att en person som gjort ett giltigt lagvalsförordnande får anses ha en berättigad förväntan om att arvet efter honom eller henne kommer att fördelas på det sätt som anges i den aktuella lagen. Situationen kan liknas vid testators vilja vid ett giltigt testamentariskt förordnande. Mot att införa en bestämmelse som innebär att avgöranden från en tredjestat ska vägras om ett giltigt lagvalsförordnande inte har respekterats och detta haft betydelse för utgången talar att prövningen kan komma att bli komplicerad. En sådan bestämmelse förutsätter att det görs en jämförelse mellan det faktiskt genomförda förfarandet och ett tänkt förfarande där en annan lag tillämpas. Det måste också beaktas att en tillämpning av den i lagvalsförordnandet angivna lagen inte är en garanti för att utgången blir densamma som den hade blivit om saken hade prövats av en domstol i det land vars lag valts. Den utländska domstolen kan ha tillämpat rätt lag men tillämpat denna fel eller gjort en felaktig bevisvärdering. Normalt sett ska sådana felaktigheter – som för övrigt också kan förekomma när en dom-

stol tillämpar domstolslandets lag – inte leda till att det utländska avgörandet underkänns. Är bristerna så allvarliga att de vid en helhetsbedömning innebär att avgörandet uppenbart strider mot grunderna för svensk rättsordning finns det möjlighet att vägra erkännande med hänvisning till ordre public.

Trots att det alltså enligt min mening finns vissa skäl som talar för att erkännande bör vägras om avgörandet grundats på en annan lag än den som angetts i ett giltigt lagvalsförordnande och detta påverkat utgången kan inte bortses från de komplikationer en sådan regel kan medföra i tillämpningen. Min slutsats är därför att en regel som tar sikte på kontroll av den tillämpliga lagen på sätt som angetts inte bör införas.

12.6 Exekvaturförfarandet

Bedömningar och förslag: Exekvaturförfarandet för de nu aktuella avgörandena bör liksom enligt gällande rätt ske i ett steg. För att ett avgörande ska förklaras verkställbart bör även fortsättningsvis gälla att domstolen finner att villkoren för erkännande är uppfyllda.

En ansökan om att ett utländskt avgörande från en stat som inte är bunden av EU:s arvsförordning eller den nordiska arvskonventionen ska förklaras verkställbart i Sverige ska göras hos den tingsrätt som regeringen föreskriver med hänsyn till var motparten har sin hemvist.

Vid handläggningen i domstol av ärenden om huruvida ett utländskt avgörande ska erkännas eller förklaras verkställbart i Sverige ska lagen (1996:242) om domstolsärenden gälla.

12.6.1 Exekvaturprövning i ett steg

Som redogjorts för ovan innebär gällande bestämmelser i IDL att exekvaturförfarandet sker i ett steg. Det är lämpligt att det nuvarande förfarandet för erkännande och verkställbarhet bibehålls beträffande avgöranden från länder som inte tillämpar arvsförordningen eller den nordiska arvskonventionen. Det innebär att förfarandet är kontradiktoriskt redan inledningsvis; en ansökan om verkställbarhet får inte bifallas utan att motparten har beretts tillfälle att yttra sig över ansökan. Prövningen av verkställbarhet och eventuella vägransgrunder sker inom ramen för ett och samma förfarande.

12.6.2 Behörig domstol

Som redogjorts för i kapitel 8 föreslår jag att förfarandereglerna för exekvatur enligt arvsförordningen i huvudsak ska följa det förfarande som Bryssel I-utredningen föreslagit. Det innebär att exekvaturprövningen sker vid de tingsrätter som enligt 18 kap. 1 § utsökningsbalken prövar överklaganden från kronofogdemyndigheten (för närvarande 24 tingsrätter). Som regeringen har anfört bör i förordning meddelas föreskrifter om att det är de 24 tingsrätter som prövar överklaganden enligt utsökningsbalken som är behöriga och vilka domsområden de bör ha.²⁹

12.6.3 Tillämpliga regler för exekvaturförfarandet

Det finns enligt min mening stora fördelar med en ordning som innebär att prövningen av erkännande och verkställbarhet avseende utländska avgöranden handläggs på ett i huvudsak enhetligt sätt. Exekvaturförfarandet beträffande avgöranden från länder som inte är bundna av arvsförordningen eller den nordiska arvskonventionen bör enligt min mening vara detsamma som för avgöranden som omfattas av arvsförordningens regler om erkännande och verkställighet. I enlighet med vad jag föreslagit beträffande kompletterande processlag för exekvaturförfarandet vid erkännande och verkställbarhet enligt arvsförordningen (se avsnitt 8.3.2) bör ärendelagen tillämpas vid domstolarnas handläggning av ärenden om verkställbarhet av nu aktuella avgöranden.

Som redogjorts för ovan är förfarandet redan inledningsvis kontradiktoriskt och beslut får inte meddelas utan att motparten haft tillfälle att yttra sig över ansökan. Några särskilda regler om att ansökan ska kommuniceras med motparten före beslut (jfr 2 kap. 13 § andra stycket IDL) behöver emellertid inte föreskrivas. Kommuniceringsskyldighet gäller enligt 15 § ärendelagen.³⁰ Att inhibition i vissa fall kan meddelas följer av 26 § andra stycket ärendelagen.

I 3 § ärendelagen finns regler om domstolens sammansättning. Det finns beträffande domförheten inte anledning att göra avsteg från huvudregeln i 3 § ärendelagen; det innebär att ärenden om

²⁹ Lagrådsremiss, Nya regler om erkännande och verkställighet av utländska domar på civilrättens område, s. 88 ff.

³⁰ Se motsvarande bedömning, lagrådsremiss, Nya regler om erkännande och verkställighet av utländska domar på civilrättens område, s. 112.

verkställbarhet som huvudregel ska avgöras av en lagfaren domare och att det, för de fall ärendets beskaffenhet kräver det, är möjligt att pröva frågan i flerdomarsammansättning, dvs. med tre lagfarna domare.

En följd av att ärendelagen ska tillämpas på förfarandet är bland annat vidare att den lagens bestämmelser om överklagande blir tillämpliga och att det krävs prövningstillstånd för överklagande av beslutet till såväl hovrätten (39 § ärendelagen) som Högsta domstolen (40 § ärendelagen).

I ärendelagen finns också regler om hur ärendet inleds vid tingsrätten (se 4–6 §§). Jag anser dock att det särskilt bör föreskrivas att avgörandet i original eller av behörig myndighet bestyrkt kopia och de ytterligare handlingar som domstolen behöver för sin prövning ska ges in vid ansökan om verkställbarhet (jfr 16 § LIMF).

12.6.4 Formkrav för utländskt arvskifte

Förslag: Ett utländskt arvskifte ska anses giltigt till formen om det uppfyller formkraven enligt

- lagen i den stat där den förrättades,
- lagen i den stat där den avlidne vid sin död hade hemvist eller var medborgare, eller
- den lag som var tillämplig på arvet.

Den gängse metoden att behandla formkrav i internationellt privaträttsliga sammanhang är att formkravet ska kunna prövas enligt alternativa rättsordningar (se t.ex. vad som gäller för testamenten). Till formkravet hör sådant som krav på skriftlighet, undertecknande, bevittning och registrering.³¹

Av 2 kap. 11 § IDL följer att utländskt arvskifte ska anses giltigt till formen om det uppfyller formkraven antingen i den avlidnes medborgarskapsland eller i det land där förrättningen skett. I förarbetena anges att bestämmelsen inte gäller för de fall förrättningen skulle ha skett enligt svensk lag.³²

Ett utländskt arvskifte bör alltså anses giltigt till formen om det uppfyller formkraven enligt lagen antingen i den avlidnes

³¹ Prop. 1989/90:87 s. 47.

³² NJA II 1938 s. 247 f.

medborgarskapsland eller i det land där förrättningen sker. Också om arvskitet förrättats i enlighet med lagen i den avlidnes hemviststat bör det anses giltigt till formen. Ett utländskt arvskitet bör vidare anses giltigt till formen om det uppfyller formkraven enligt den lag som var tillämplig på arvet. En bestämmelse om detta bör tas in i den lag som kompletterar arvsförordningen.

Bestämmelsen om erkännande i 2 kap. 12 § IDL tar bara sikte på erkännande av arvskitet (och bodelningar med anledning av makes död) som förrättats av utländsk myndighet eller särskilt förordnad skiftesman. Arvskitet (och bodelningar) som förrättats av den efterlevande maken och dödsbodelägarna själva omfattas inte enligt sistnämnda lagrums ordalydelse. Har ett sådant arvskitet tillkommit i behörig form (2 kap. 11 § IDL) och har dödsbodelägarna varit antingen personligen närvarande eller behörigen företrädare vid förrättningen lär dess giltighet dock inte kunna ifrågasättas.³³ Kan ett sådant arvskitet klandras inom viss tid enligt den utländska lagen kan dock erkännande inte ske förrän denna tid löpt ut alternativt klandertalan avgjorts genom dom som vunnit laga kraft.

---

³³ NJA II 1938 s. 250.

13 Några ytterligare frågor

13.1 Inledning

I detta kapitel redogörs för överväganden och förslag beträffande den fortsatta tillämpningen av vissa förfaranderegler i IDL. Kapitlet inleds med mina överväganden beträffande frågan om uppgifterna för boutredningsman och skiftesman bör slås ihop och därtill anslutande frågeställningar och förslag. Därefter behandlas förfarandefrågor som rör socialnämndens roll vid internationella arvsärenden (2 kap. 3 § IDL), beaktande av utländsk boutredning eller arvsifte (2 kap. 9 § IDL), Utrikesdepartementet och utlandsmyndigheters medverkan vid internationella arvsärenden (2 kap. 14, 15 och 17 §§ IDL) samt regler om stat och kommun m.fl. (2 kap. 15 § IDL).

13.2 Överväganden beträffande boutredningsmannas och skiftesmannafunktionen m.m.

Bedömning och förslag: Uppgifterna för boutredningsmän och skiftesmän bör inte slås ihop.

En boutredningsman som inte är dödsbodelägare eller på annat sätt beroende av utredningen ska benämnas särskild boutredningsman. Benämningen särskild boutredningsman bör användas såväl i nationella som i internationella ärenden. Endast en särskild boutredningsman ska vara skiftesman utan särskilt förordnande.

Arvsförordningen kompletteras med en bestämmelse av motsvarande innebörd som 2 kap. 4 § IDL, om krav på oberoende boutredningsman, dvs. särskild boutredningsman. Den nya bestämmelsen om krav på utseende av en oberoende boutredningsman utformas så att den också omfattar de situationer när den avlidne hade hemvist här men svenska domstolar samt andra myndigheter och rättstillämpare här i landet har att tillämpa utländsk rätt.

I lag föreskrivs att en dödsbodelägare eller annan vars rätt är beroende av utredningen inte får vara skiftesman.

13.2.1 Bakgrund

När en dödsbodelägare eller en testamentsexekutor begär det ska tingsrätten förordna att egendomen i ett dödsbo ska avträdas till förvaltning av boutredningsman. Domstolen ska även utse någon att vara sådan boutredningsman. Även vissa andra personer kan begära att boet ska förvaltas av boutredningsman (se 19 kap. 1 § ärvdabalken). Domstolens ska till boutredningsman utse någon som kan förväntas utföra uppdraget med den insikt som boets beskaffenhet kräver. Särskilt avseende ska fästas vid de förslag till boutredningsman som framförs av dem vilkas rätt är beroende av utredningen, t.ex. dödsbodelägare. Delägare i dödsboet kan förordnas till boutredningsman. Om en testamentsexekutor är utsedd i testamentet, ska denne normalt utses till boutredningsman (19 kap. 3 § ärvdabalken). Om det behövs, kan flera boutredningsmän utses för ett dödsbo. Domstolen kan då bestämma hur arbetet ska fördelas mellan dem (19 kap. 4 § ärvdabalken).

Boutredningsmannen företräder dödsboet mot tredje man och har processbehörighet för dödsboet. Boutredningsmannen förvaltar egendomen i dödsboet. I vissa fall ska boutredningsmannen inhämta samtycke av delägarna till åtgärder med egendomen (se 19 kap. 11–13 §§ ärvdabalken).

När dödsboet är färdigutrett, ska boutredningsmannen anmäla det till dödsbodelägarna och avge redovisning för sin förvaltning (19 kap. 15 § första stycket ärvdabalken). Sedan bodelning och arvskifte har gjorts av delägarna, ska boutredningsmannen lämna ut egendomen i boet (19 kap. 15 § andra stycket ärvdabalken).

Det är således normalt delägarna själva som ska göra bodelning och arvskifte (se 23 kap. 1 och 4 §§ ärvdabalken och 9 kap. 5 § äktenskapsbalken; jfr även 20 § sambolagen). Om delägarna inte kan enas om

arvskifte ska tingsrätten, om en delägare begär det, förordna någon att vara skiftesman (se 23 kap. 5 § ärvdabalken).

Om makar (eller en make och den andra makens rättsinnehavare) inte kan komma överens om bodelning, ska tingsrätten på begäran av make (eller makes rättsinnehavare) förordna någon att vara bodelningsförrättare (17 kap. 1 § äktenskapsbalken; jfr 9 kap. 5 § äktenskapsbalken).

Om dödsboet ställs under förvaltning av boutredningsman, är denne utan särskilt förordnande bodelningsförrättare och skiftesman. Det gäller dock inte, om någon annan redan har förordnats, eller om boutredningsmannen är delägare i boet (se 17 kap. 1 § andra stycket äktenskapsbalken och 23 kap. 5 § ärvdabalken; jfr 20 § sambolagen).

En bodelningsförrättare eller skiftesman ska bestämma tid och plats för bodelning och arvskifte samt kalla parterna till förrättningen. Kan dödsbodelägarna inte komma överens, ska bodelningsförrättaren eller skiftesmannen pröva sådana tvistiga frågor som är av betydelse för bodelningen och inte är föremål för rättegång. I sådant fall ska bodelningsförrättaren eller skiftesmannen i en av denne underskriven handling själv bestämma om bodelning och arvskifte (17 kap. 6 § äktenskapsbalken, 20 § sambolagen och 23 kap. 5 § ärvdabalken). Den bodelnings- och arvskifteshandling som bodelningsförrättaren/skiftesmannen har upprättat ska i original eller bestyrkt kopia så snart som möjligt delges efterlevande make/sambo och de andra dödsbodelägarna. Om någon av dessa är missnöjd med bodelningen eller arvskiftet får denne klandra det genom att inom fyra veckor efter delgivningen väcka talan mot den andra maken/sambon och övriga dödsbodelägare vid den tingsrätt som har förordnat bodelningsförrättaren/skiftesmannen.

Om någon är bodelningsförrättare och skiftesman kan denne således göra ett s.k. tvångsskifte av hela boet.

Om någon är testamentsexekutor är denne utan särskilt förordnande också skiftesman (men däremot inte bodelningsförrättare), se 23 kap. 5 § andra stycket ärvdabalken. Testamentsexekutorn måste således komma överens med den efterlevande maken/sambon om bodelningen. Därefter kan testamentsexekutorn göra ett tvångsarvskifte, om inte arvingar och universella testamentstagare kan komma överens om arvskiftet. Kan testamentsexekutorn inte komma överens om bodelningen med efterlevande make/sambo får testamentsexekutorn hos tingsrätten begära att bodelningsförrättare utses. Ett annat alternativ är att testamentsexekutorn begär att någon ska utses till boutredningsman.

13.2.2 Utredningens direktiv

Enligt utredningens direktiv ska jag bedöma vilka myndigheter och rättstillämpare i Sverige som bör likställas med domstol i EU-förordningens mening. Jag får enligt direktiven, om det anses nödvändigt för att få ett så stort praktiskt genomslag som möjligt för förordningen, föreslå att ett nytt institut införs, t.ex. genom att uppgifterna för en boutredningsman och en skiftesman slås ihop. Om ett nytt institut föreslås, bör det enligt direktiven övervägas om detta ska gälla generellt i Sverige eller enbart i internationella situationer. Mina överväganden beträffande vilka myndigheter och rättstillämpare i Sverige som bör likställas med domstol i arvsförordningens mening har redogjorts för i kapitel 5.

13.2.3 Arvsförordningen

Arvsförordning innehåller ett antal bestämmelser som uttryckligen rör "boutredningsmän" (se t.ex., artiklarna 23, 29, 63, 68 och 69 samt arvsförordningens ingress punkten 44). I andra fall innehåller förordningen bestämmelser som kan tolkas som att de reglerar boutredningsmän. Det gäller framför allt bestämmelserna i artikel 3.2. Där anges att med "domstol" avses i förordningen "alla rättsliga myndigheter och alla andra myndigheter och rättstillämpare" som har behörighet i arvsfrågor och som utövar rättsliga funktioner eller agerar genom delegering från en rättslig myndighet eller agerar under kontroll av en rättslig myndighet. Såvitt gäller andra myndigheter än rättsliga myndigheter och såvitt gäller rättstillämpare krävs dock för att dessa ska jämföras med "domstol" att de garanterar opartiskhet och samtliga parter rätt att bli hörda samt att deras beslut enligt lagen i den medlemsstat där de är verksamma kan bli föremål för överklagande eller förnyad prövning vid en rättslig myndighet och har liknande giltighet och verkan som ett beslut av en rättslig myndighet i samma fråga.

Som närmare utvecklats i kapitel 5 anser jag att det finns förutsättningar för att bedöma att skiftesman i det svenska rättssystemet uppfyller de krav som ställs i arvsförordningen för att kunna omfattas av begreppet "domstol" i förordningen. Jag anser således att begreppet "domstol" i arvsförordningen omfattar skiftesman. En boutredningsman är som redan nämnts utan särskilt förordnande även skiftesman. Det gäller dock inte om en delägare

utsetts till boutredningsman. En oberoende skiftesman omfattas också enligt min bedömningen av arvsförordningens domstolsbegrepp. En testamentsexekutor är liksom boutredningsman utan särskilt förordnande skiftesman. Det gäller dock inte om någon annan redan har förordnats som skiftesman eller om testamentsexekutorn är dödsbodelägare. En testamentsexekutor har inte utsetts av domstol. Testamentsexekutorn utövar dock rättsliga funktioner som har lagts fast i lag. I vart fall en testamentsexekutor som är skiftesman uppfyller enligt min mening förutsättningarna i artikel 3.2 och bör alltså kunna betraktas som domstol i arvsförordningens mening.

13.2.4 Reformbehovet

Ärvdabalksutredningen föreslog i betänkandet (SOU 1998:110) Makes arvsrätt, dödsboförvaltare och dödförklaring att boutredningsmanna- och skiftesmannainstitutet skulle slås ihop till ett nytt institut, dödsboförvaltare. Vid remissbehandlingen bemöttes förslaget genomgående positivt. Bland annat anförde Sveriges Domarförbund att det förslaget innebar ”en lämplig och önskvärd förenkling av regelsystemet”. Förslaget innehöll också en förstärkning av dödsboförvaltarens befogenheter jämfört med boutredningsmannens. Även i den delen mottogs förslaget i huvudsak positivt.

Eftersom boutredningsmän i de flesta fall utan särskilt förordnande är även bodelningsförrättare/skiftesmän kan man fråga sig om det finns skäl att behålla uppdelningen i olika funktioner i den svenska äktenskaps- och arvsförförordningen. Mot bakgrund av regleringen i arvsförordningen skulle det kanske vara önskvärt att för enkla det svenska systemet. En nackdel med att slå samman instituten är dock att man då knappast skulle kunna ha kvar möjligheten att förordna en delägare i boet till boutredningsman. I fall då delägarna i princip är överens kan det ändå vara praktiskt att en av dem utses att vara boutredningsman. Även med hänsyn till kostnadseffektivitet kan det vara bra för dödsbon att ha kvar den möjligheten.

Om det inte förordnats boutredningsman men däremot skiftesman och det efter skiftet visar sig att viss egendom måste säljas för att genomföra skiftet, omfattar skiftesmans behörighet inte att genomföra den försäljningen. Detta förhållande kan skapa problem i bland annat den situationen att skiftesmannen ska tillämpa

bestämmelsen i 23 kap. 3 § ärvdabalken om rätt till lott i varje slag av egendom. Ibland kan därför en boutredningsman behöva förordnas för att genomföra en sådan försäljning efter skiftet. Denna nackdel är dock inte så tungt vägande. Ofta torde skiftesmannen kunna förordnas till boutredningsman. Ett annat alternativ kan vara att en delägare i dödsboet förordnas.

Det finns en del skäl som talar för att en sammanslagning av instituten boutredningsman och skiftesman. Bilden är dock, som jag redan varit inne på, inte entydig.

Frågan är då om reformbehovet är så särskilt starkt? Skulle en sammanslagning av instituten boutredningsman och skiftesman möjligen medföra att man därigenom kan undvika att uppdelningen får till effekt att det blir besvärligheter vid tillämpningen av arvsförordningens olika regler? Vid en genomgång av de bestämmelser i arvsförordningen som berörs har jag dock inte funnit någon regel som i det avseendet skulle medföra tillämpningssvårigheter. Inte heller i övrigt har jag funnit skäl för en sammanslagning av instituten baserat på förhållandet till arvsförordningen.

Sammantaget är det min bedömning att det inte på grund av arvsförordningen är nödvändigt att införa ett nytt institut genom en sammanslagning av uppgifterna för boutredningsman och skiftesman. Däremot anser jag att det i syfte att förenkla bedömningen av vilka boutredningsmän som kan vara att betrakta som domstolar i arvsförordningens mening och tillämpningen av artikel 29 i arvsförordningen bör uppställas krav på oberoende boutredningsman i vissa fall samt införas en särskild benämning för oberoende boutredningsmän. Som närmare utvecklas nedan anser jag också att det av samma skäl finns anledning att i lagtext uttryckligen ange att dödsbodelägare inte får vara skiftesman.

13.2.5 Särskild boutredningsman m.m.

Av redogörelsen ovan framgår att en boutredningsman som också är dödsbodelägare inte omfattas av arvsförordningens domstolsbegrepp. Det sagda följer redan av att en sådan boutredningsman inte uppfyller arvsförordningens krav på opartiskhet. För att underlätta den praktiska tillämpningen bör det för oberoende boutredningsmän införas en särskild benämning, *särskild boutredningsman*. Det är dock inte fråga om ett nytt institut utan snarare en förtyd-

ligande definition. Benämningen särskild boutredningsman bör användas såväl i nationella som internationella arvsärenden.

Artikel 29 i arvsförordningen medger under vissa förutsättningar att det i vissa avseenden görs undantag från arvsförordningens huvudregel om att den på arvet tillämpliga lagen ska tillämpas också på förfarandet (se kapitel 7). När Sverige har behörighet och utländsk rätt ska tillämpas på arvet kan domstolen, om den på arvet tillämpliga lagen inte innehåller regler om oberoende boutredningsmän, med stöd av artikel 29 bland annat förordna en boutredningsman enligt de svenska bestämmelserna härom. Enligt 19 kap. 3 § ärvdabalken ska val av boutredningsman träffas så att uppdraget kan förväntas bli utfört med den insikt som boets beskaffenhet kräver. Att en dödsbodelägare kan förordnas till boutredningsman följer av 19 kap. 3 § andra stycket ärvdabalken. Även om det inte finns något direkt förbud däremot innebär 19 kap. 3 § ärvdabalken att boutredningsmannen inte ska utses bland kretsen av dödsbodelägare om det råder oenighet mellan delägarna.

När särskild dödsboförvaltning anordnats för egendom efter någon som vid sin död inte hade hemvist i riket får enligt 2 kap. 4 § IDL inte till boutredningsman utses dödsbodelägare eller annan vars rätt är beroende av utredningen och förvaltningen inte övertas av delägare. Bestämmelsen om krav på en oberoende boutredningsman syftar till att säkerställa att utländska rättsägares intressen inte otillbörligen eftersätts.¹ I tidigare lagstiftningsarbete har mot denna bakgrund föreslagits att bestämmelsen i 2 kap. 4 § IDL bör upphävas eftersom de skäl som ligger till grund för bestämmelsen ändå kan förväntas bli beaktade vid tingsrättens förordnande.²

För att det särskilda undantaget i artikel 29 beträffande utseende av och befogenheter för boutredningsmän ska vara tillämpligt när den på arvet tillämpliga lagen inte innehåller föreskrifter om boutredningsmän i form av utomstående personer, fordras som angetts ovan att det i domstolslandets egna lag uppställs krav på oberoende boutredningsmän. Det torde alltså inte vara tillräckligt att domstolen vid förordnandet ska ta hänsyn till omständigheter som i praktiken innebär att en oberoende boutredningsman sannolikt ändå skulle förordnas. Jag anser därför att en bestämmelse om förordnande av oberoende boutredningsman bör behållas i den lag som kompletterar arvsförordningen. Artikel 29 kan bli tillämplig i samtliga de fall i vilka svensk internationell behörighet föreligger

¹ NJA II 1938 s. 236.

² SOU 1987:18 s. 304.

och utländsk rätt ska tillämpas på arvet. Den nya bestämmelsen om krav på utseende av en oberoende boutredningsman bör därför ändras så att den omfattar dels situationer när den avlidne hade hemvist utomlands, dels situationer när utländsk rätt är tillämplig på arvet. Det innebär att kravet på en oberoende boutredningsman blir mer vidsträckt än vad som tidigare gällt. Krav på att boutredningsmannen ska vara oberoende kommer också att gälla när den avlidne hade hemvist i Sverige, såvida utländsk rätt ska tillämpas på arvet.

Dödsbodelägare bör inte kunna förordnas till skiftesman

Även om det i praktiken inte torde ske att en dödsbodelägare förordnas till skiftesman finns det inte några formella hinder i lag mot det. Att föreskriften om att en boutredningsman utan särskilt förordnande är skiftesman inte gäller om boutredningsmannen är delägare i boet följer dock av lag (se 23 kap. 5 § första stycket ärvdabalken som hänvisar till bland annat 17 kap. 1 § äktenskapsbalken). Det finns inga särskilda föreskrifter i 23 kap. 5 § ärvdabalken om vem som får förordnas till skiftesman eller vilka kvalifikationer som krävs. Dock torde i huvudsak samma principer gälla som vid utseende av boutredningsman (19 kap. 3 § ärvdabalken). Val av skiftesman bör alltså träffas så att uppdraget kan förväntas bli utfört med den insikt som boets beskaffenhet kräver, varvid särskilt avseende ska fästas vid förslag av delägarna. En eller flera fysiska eller juridiska personer kan utses till skiftesman. För att underlätta den praktiska tillämpningen bör enligt min mening särskilt föreskrivas att till skiftesman endast får utses den som inte är dödsbodelägare eller annan vars rätt är beroende av utredningen. Vidare bör föreskrivas att endast den som förordnats till särskild boutredningsman är skiftesman utan särskilt förordnande. Detta innebär ingen ändring i förhållande till vad som redan gäller.

13.2.6 Socialnämndens roll vid internationella arvsärenden

Bedömning och förslag: I kompletterande bestämmelser till arvsförordningen införs, i syfte att säkerställa att egendom här i riket tas om hand, i avvaktan på omhändertagande av den eller de som är behöriga därtill enligt den på arvet tillämpliga lagen, en bestämmelse motsvarande den i 2 kap. 3 § IDL om anmälan till socialnämnden om det finns egendom i Sverige efter någon som vid sin död inte hade hemvist här. Socialnämnden ska också kunna göra en anmälan till rätten om att egendomen ska avträdas till provisorisk förvaltning av en särskild boutredningsman.

Reglerna i 2 kap. 1 och 2 §§ IDL, som anger såväl när dödsboförvaltningen ska äga rum i Sverige och när svenska bestämmelser ska tillämpas på förfarandet, innehåller inga materiella föreskrifter utan bestämmelserna hänvisar till ärvdabalken (och äktenskapsbalken). Som närmare redogjorts för i avsnitten om behörighet och tillämplig lag (kapitel 6 och 7) innebär arvsförordningen att dessa regler inte kan behållas. Efter arvsförordningens ikraftträdande kommer både frågan om i vilket land boutredning och arvskifte ska ske (behörighet) och frågan om vilket lands lag som ska tillämpas på förfarandet att styras av förordningen. Utrymme för nationella regler i ämnet finns inte.

I 18 kap. 2 § ärvdabalken finns regler om tillfällig vård av egendom i avvaktan på att den tagits om hand av samtliga dödsbodelägare och anmälan till socialnämnden. Regler om anmälan till socialnämnden och nämndens åtgärder i internationella arvsärenden finns i 2 kap. 3 § IDL. Egendom i Sverige efter någon som vid sin död inte hade hemvist här kan, såvida egendomen inte avträtts till förvaltning av boutredningsman, tas om hand av socialnämnden efter det att anmälan skett till nämnden (2 kap. 3 § första stycket IDL). Anmälan till socialnämnden behöver endast ske om boet inte redan avträtts till förvaltning av boutredningsman och det är den som har vård om egendomen eller är anhörig, medlem av det hushåll som den döde tillhörde, hyresvärd eller annan som är närmast till det som ska göra anmälan till socialnämnden. Med egendom avses också fordran hos gäldenär här i Sverige. Sedan anmälan gjorts till socialnämnden ska nämnden, såvida dödsboets egendom överstiger

ringa värde, i sin tur göra anmälan till rätten som förordnar boutredningsman.

Om egendomen är av ringa värde och består huvudsakligen av kontanter, kläder och andra lösörens för personligt bruk, får socialnämnden överlämna egendomen till anhörig till den avlidne eller, om denne var utländsk medborgare, till konsul för det land han tillhörde (2 kap. 3 § andra stycket IDL). Enligt sistnämnda bestämmelse får överlämnande dock ske först sedan kostnaderna här i riket för den avlidnes uppehälle, vård och begravning har betalats. Överlämnande får inte ske om det skulle medföra skada för någon rättsägare som är svensk medborgare eller som har hemvist här. Om det finns egendom här i landet efter någon som vid sin död inte hade hemvist här ska rätten enligt sistnämnda lagrum på anmälan av socialnämnden förordna att egendomen ska avträdas till förvaltning av boutredningsman (2 kap. 3 § tredje stycket IDL). Bestämmelsen tar sikte på situationen att det här i riket finns egendom till ett icke ringa värde efter en avliden person med hemvist utomlands; egendomens avträdande till boutredningsman är då obligatoriskt. Syftet med bestämmelsen är att säkerställa att egendom här i riket efter en avliden person med hemvist utomlands tas om hand.

Arvsförordningen utgår ifrån att behörigheten tillkommer domstolar och myndigheter i den medlemsstat där den avlidne hade hemvist vid sin död. Utgångspunkten är givetvis att även egendom i Sverige ska tas om hand av den som är behörig därtill enligt den lag som är tillämplig på arvet. Samtidigt kan inte bortses från att det finns ett praktiskt behov av regler som tillgodoser att egendom i Sverige tillfälligt tas om hand, trots att den avlidne hade hemvist i en annan medlemsstat. En sådan ordning är enligt min mening också förenlig med arvsförordningen. Tillfälliga (interimistiska) åtgärder som kan vidtas enligt lagen i en medlemsstat får enligt arvsförordningen begäras hos domstolarna i den staten, även om domstol i en annan medlemsstat är behörig att pröva arvsålet i sak (artikel 19).

Även om domsrätten tillkommer en annan medlemsstat anser jag alltså att det är förenligt med arvsförordningen och nödvändigt att föreskriva regler som avser att tillgodose att egendom efter en person som vid sin död inte hade hemvist här tas om hand på visst sätt. Som sagts ovan är utgångspunkten att egendomen ska tas om hand av den som är behörig därtill enligt den på arvet tillämpliga lagen. Om så inte sker bör det liksom enligt gällande rätt ankomma

på socialnämnden att ta hand om sådan egendom och vidta nödvändiga åtgärder. För att socialnämnden ska få kännedom om dödsfallet bör det föreskrivas att detta ska anmälas till nämnden av den som är närmast till det. Det kan t.ex. vara någon som tagit tillfällig vård om egendomen, en medlem i den avlidnes hushåll eller en hyresvärd. Socialnämndens befattning med egendomen är provisorisk. Nämnden bör efterforska vilka personer som är den avlidnes arvingar eller närmast anhöriga. Framkommer uppgifter om en dödsboförvaltning i en annan medlemsstat bör nämnden överlämna egendomen till den eller de som är behöriga därtill enligt den på arvet tillämpliga lagen. Är egendomen här av ringa värde och består den huvudsakligen av kontanter, kläder och andra lösörens för personligt bruk bör socialnämnden kunna överlämna egendomen till anhörig efter den avlidne eller, om denne var utländsk medborgare, till konsul för det land han tillhörde.

Socialnämnden är inte att betrakta som domstol enligt arvsförordningen och kan inte heller vara bunden av behörighetsreglerna i förordningen. Trots att behörigheten tillkommer domstolarna i en annan medlemsstat bör också om det behövs för att provisoriskt ta hand om egendomen en boutredningsman kunna förordnas som en interimistisk åtgärd enligt artikel 19. För förordnande av boutredningsman bör liksom enligt gällande rätt krävas att egendomen inte är av enbart ringa värde. Villkoren för förordnande av en boutredningsman efter anmälan av socialnämnden bör sålunda i detta avseende vara oförändrade.

13.2.7 Hänsyn till resultatet av utländsk förrättning

Bedömning och förslag: I kompletterande bestämmelser till arvsförordningen införs en regel som innebär att det vid boutredning eller arvskifte här i riket ska tas hänsyn till vad som vid motsvarande förrättning efter den döde i en stat som inte är bunden av arvsförordningen tillkommit eller kan antas tillkomma borgenär, efterlevande make, arvinge eller testamentstagare.

Vid boutredning, bodelning eller arvskifte här i riket ska enligt 2 kap. 9 § IDL tas i beräkning vad som vid motsvarande förrättning efter den döde i annat land tillagts borgenär, efterlevande make,

arvinge eller testamentstagare. Av sistnämnda lagrum följer att det åligger boutredningsmannen att försöka inhämta boupptecknings-, bodelnings-, arvskipfes- eller annan liknande handling som vid sådan förrättning där upprättats. Den i Sverige pågående förrättningen får då anstå, såvida det inte orsakar rättsägare skada.

Bestämmelsen i 2 kap. 9 § IDL anger att den svenska dödsboförvaltningen ska ta hänsyn till vad som skett vid utländsk boutredning, bodelning och arvskipfe. Vid den svenska förrättningen ska man alltså beakta vad borgenär, efterlevande make, arvinge eller testamentstagare fått ut i annat land vid motsvarande förrättning efter den avlidne. Det innebär att det inte finns något hinder mot att vid den svenska förrättningen kompensera övriga rättsägare genom att beakta utfallet av den utländska förrättningen.³ Det torde dock inte vara möjligt att återkräva egendom som någon tilldelats vid en utländsk förrättning trots att utfallet hade blivit annorlunda enligt svensk rättsuppfattning.⁴

Genom arvsförordningen avses få till stånd en ordning som innebär att det som huvudregel endast inleds ett förfarande som omfattar all den avlidnes egendom, oavsett tillgångarnas natur och oavsett var tillgångarna befinner sig. Eftersom arvsförordningen utgår från att det endast kommer att vara en dödsboförvaltning finns det av naturliga skäl ingen regel i förordningen motsvarande 2 kap. 9 § IDL. Vid tillämpning av arvsförordningen torde inte heller finnas behov av en sådan regel såvitt gäller boutredning och arvskipfe.

Såvitt gäller utomrättsliga förfaranden utgår arvsförordningen i första hand från att parterna kan komma överens om det förekommer parallella förfaranden beträffande samma arv i olika medlemsstater. Om ingen överenskommelse kan träffas bör arvet handläggas och avgöras av de domstolar som är behöriga enligt förordningen (arvsförordningens ingress, punkten 36). I förhållande till andra medlemsstater som är bundna av arvsförordningen är det enligt min mening inte möjligt att behålla en regel motsvarande den i 2 kap. 9 § IDL.

I förhållande till länder som inte är bundna av arvsförordningens bestämmelser kan det dock alltjämt finnas ett behov av att ha en regel som möjliggör ett hänsynstagande till resultatet av ett förfarande.

³ NJA II 1938 s. 245, Bogdan, Svensk internationell privat- och processrätt, sjunde upplagan (2008), s. 242 samt Bergquist, Internationell arvs- och bodelningsrätt. En kommentar, s. 84 f.

⁴ NJA II 1938 s. 249 f, Bogdan, a.a. s. 241 samt Bergquist, a.a. s. 84.

rande i ett annat land. Ett sådant behov kan t.ex. uppkomma i situationer där svenska domstolar är behöriga och svensk rätt är tillämplig på arvet samtidigt som domstolar i en tredjestat anser sig behöriga och tillämpar lag med annat innehåll än den svenska lagen.

Det kan t.ex. inträffa att den avlidne har hemvist i Sverige men att denne var medborgare i en stat som tillämpar nationalitetsprincipen. Svenska domstolar är behöriga enligt artikel 4 i arvsförordningen (den avlidnes hemvist). Om inte lagvalsförordnande gjorts till förmån för medborgarskapslandets lag ska svensk lag tillämpas på arvet i dess helhet, dvs. på all egendom som utgör kvarlåtenskap, oavsett tillgångarnas natur och oavsett om tillgångarna befinner sig i en annan medlemsstat eller i en tredjestat (se arvsförordningens ingress, punkten 37). Om det då samtidigt pågår en motsvarande förrättning i den tredjestaten kan det finnas behov av att ta hänsyn till resultatet av den utländska förrättningen. Situationen kan illustreras med följande exempel, som baserats på ett exempel i kommentaren till den aktuella bestämmelsen i IDL.⁵ Den avlidna var medborgare i en tredjestat som tillämpar nationalitetsprincipen och saknar bestämmelser om laglott. Hon har med förbigående av sin dotter i Sverige testamenterat alla sina tillgångar till sin älskare i den tredjestaten. Tillgångarna består av bankmedel, hälften i Sverige, hälften i tredjestaten. Enligt den utländska förrättningen kommer bankmedlen i den tredjestaten i sin helhet att tillfalla älskaren. Vid arvskiftet i Sverige tar boutredningsmannen därför hänsyn till utfallet av den utländska förrättningen och dottern tilldelas som sin laglott de svenska bankmedlen i sin helhet.

Ett behov av ett sådant hänsynstagande kan också uppstå i de fall svenska domstolar är behöriga på grund av att det i kvarlåtenskapen ingår tillgångar som finns här i landet (se arvsförordningens bestämmelse om subsidiär behörighet, artikel 10) eller på grund av lagvalsförordnande (se artikel 7). Exempel: Den avlidne var svensk medborgare med hemvist i en tredjestat som tillämpar hemvistprincipen och den avlidne hade gjort ett lagvalsförordnande till förmån för svensk lag. Den internationella privaträtten i tredjestaten accepterar inte lagvalsförordnanden och vid den utländska dödsboförvaltningen kommer därför lagen i den tredjestaten att tillämpas. Också i detta fall kan det vid en svensk förrättning behöva tas hänsyn till utfallet av den utländska förrättningen.

---

⁵ Se Bergquist, Internationell arvs- och bodelningsrätt. En kommentar, s. 85.

Jag föreslår att en bestämmelse om beaktande av utfallet av motsvarande förrättning i utlandet, i huvudsak motsvarande 2 kap. 9 § IDL, införs i kompletterande bestämmelser till arvsförordningen, och såvitt gäller bodelning i LIMF (se avsnitt 11.5.3). Om boutredningsmannen bedömer att det är lämpligt bör, såvida det kan ske utan men för rättsägare, den svenska förrättningen kunna anstå i avvaktan på förrättningen i utlandet. I annat fall får boutredningsmannen göra fördelningen utifrån det förväntade utfallet av den utländska förrättningen. Är den utländska förrättningen klar bör boutredningsmannen försöka införskaffa kopia av boupptecknings-, arvskiftes- eller liknande handling som upprättats i utlandet. Bestämmelsen om hänsynstagande till boutredning eller arvskifte i utlandet bör dock enbart vara tillämplig i de fall det förekommer sådan förrättning i en tredjestat.

13.2.8 Bestämmelser om Utrikesdepartementet och utlandsmyndigheters medverkan vid internationella arvsärenden

Bedömning och förslag: Bestämmelser av motsvarande innebörd som 2 kap. 14 och 15 §§ IDL behålls i kompletterande lag till arvsförordningen. Vad som sägs i 2 kap. 17 § IDL bör emellertid inte behållas i den nya lagregleringen.

I 2 kap. 14, 15 och 17 §§ IDL finns bestämmelser om Utrikesdepartementets och utlandsmyndigheters medverkan vid internationella arvsärenden.

Har genom Utrikesdepartementets försorg till riket överförts egendom som vid bodelning eller arvskifte utom riket tillagts någon som här vistas, får egendomen inte utmätas eller beläggas med kvarstad, medan den finns i förvar hos departementet eller myndighet genom vars försorg den ska tillställas den enligt bodelningen eller skiftet berättigade (2 kap. 14 § IDL).

Boutredningsman får för utlämnande av egendom till utländsk dödsboförvaltning, för införskaffande av utredning som i 2 kap. 9 § IDL sägs och för annat liknande ändamål anlita Utrikesdepartementets förmedling. Om departementet begär det, är boutredningsmannen skyldig att nedsätta det belopp vartill kostnaden för

åtgärden skäligen kan beräknas uppgå eller att för kostnaden ställa säkerhet som departementet godtar (2 kap. 15 § IDL).

Enligt 2 kap. 17 § IDL förordnar regeringen om konsuls befattning med egendom som svensk medborgare efterlämnar utomlands.

Bestämmelser om utlandsmyndighets befattning med egendom efter svenska medborgare i utlandet har med stöd av 2 kap. 17 § IDL lämnats genom 41 § punkterna 3 och 4 (1992:247) förordningen med instruktion för utrikesrepresentationen. Enligt 41 § nämnda förordning får Regeringskansliet bland annat meddela föreskrifter om åtgärder som en utlandsmyndighet ska vidta när en person med hemvist i Sverige eller en svensk medborgare med hemvist i utlandet har avlidit utomlands och åtgärder som en utlandsmyndighet ska vidta i kvarlåtenskapsärenden.

Vid utgången av april 2011 upphörde den sedan tidigare gällande föreskriften (UF 1992:1) om kvarlåtenskapsärenden, se Regeringskansliets föreskrifter (UF 2011:4) om upphävande av Utrikesdepartementets föreskrifter (UF 1992:1) om kvarlåtenskapsärenden. Det finns alltså inga gällande föreskrifter på området.

Bestämmelsen i 2 kap. 15 § IDL kompletterar reglerna i gällande rätt om utlämnande av egendom för omhändertagande av därtill behörig mottagare i utlandet enligt 2 kap. 1 § andra stycket, 2 kap. 5 § andra stycket och 2 kap. 6 § andra stycket samt regeln i 2 kap. 9 § IDL. Boutredningsmannen kan enligt 2 kap. 15 § IDL få hjälp av Utrikesdepartementet för att utlämna egendom eller för att införskaffa utredning (bouppteckning, bodelnings- eller arvs-kifteshandlingar) från utlandet. Boutredningsmannen kan också vända sig till Utrikesdepartementet för annat liknande ändamål innebärande att denne också i vissa övriga frågor rörande ett internationellt arvsärende genom Utrikesdepartementet eller svensk utlandsmyndighet kan få hjälp med utländska kontakter.⁶

Som redogjorts för ovan är det min bedömning att bestämmelser motsvarande 2 kap. 1, 5 och 6 §§ IDL inte kan behållas i svensk lag. I förhållande till tredjestat bör dock även fortsättningsvis kunna tillämpas en bestämmelse om hänsynstagande till resultatet av en utländsk förrättning i de fall det förekommer ett parallellt dödsboförfarande i den tredjestaten. Också inom ramen för frivilliga överenskommelser vid hanterande av internationella arvsärenden som t.ex. en boutredningsman kan komma att träffa vid

---

⁶ Bergquist, a.a. s. 95.

parallella förfaranden i olika medlemsstater kan det dock antas att det finns ett behov av stöd av Utrikesdepartementet eller svenska utlandsmyndigheter. En bestämmelse med innebörd att boutredningsmän kan få assistans av Utrikesdepartementet bör därför behållas i kompletterande lagstiftning till arvsförordningen. Däremot synes delegationsbestämmelsen avseende föreskrifter för utlandsmyndigheters befattning med kvarlåtenskapen efter svenska medborgare inte kunna behållas. Delegationsbestämmelsen kan uppfattas gynna svenska medborgare och därför bli diskriminerande gentemot andra EU-medborgare som finns i Sverige.

Om egendom överförs till Sverige genom utlandsmyndighets eller Utrikesdepartementets medverkan får egendomen enligt 2 kap. 14 § IDL endast utges till den dödsbodelägare som är berättigad därtill enligt den utländska bodelningen eller arvskiftet. Egendomen kan inte bli föremål för utmätning eller kvarstad så länge den finns i förvar hos departementet eller myndighet. Också en bestämmelse av motsvarande innebörd som i 2 kap. 14 § IDL bör behållas.

13.2.9 Stat och kommun

Bedömning: Det saknas anledning att i den lag som kompletterar arvsförordningen behålla en bestämmelse motsvarande 2 kap. 16 § IDL.

Enligt 2 kap. 16 § IDL gäller vad som i 2 kap. IDL sägs om svensk medborgare såsom dödsbodelägare, borgenär eller eljest rättsägare i dödsbo även staten samt kommun, bolag, förening, annan samfällighet eller stiftelse här.

Eftersom bara fysiska personer kan vara svenska medborgare anges i 2 kap. 16 § IDL att det som i 2 kap. IDL sägs om dödsbodelägare också ska gälla staten, kommun, bolag, förening, annan samfällighet eller stiftelse här i riket. Mot bakgrund av att bestämmelserna i IDL som anger svenskt medborgarskap som anknytningskriterium upphävs finns inte längre behov av en bestämmelse motsvarande den i 2 kap. 16 § IDL.

14 Genomförande av förslagen

14.1 Införlivande av instrumenten och lagtekniska lösningar

14.1.1 Införlivande av instrumenten

Bedömning och förslag: Arvsförordningen gäller direkt i Sverige och kräver inget särskilt införlivande.

De bestämmelser i den (reviderade) nordiska arvskonventionen som Sverige kan tillämpa bör tas in i den lag som kompletterar arvsförordningen.

Arvsförordningen är en EU-förordning som kommer att gälla direkt i Sverige.

När det gäller överenskommelsen om ändring i den nordiska arvskonventionen har jag föreslagit att Sverige ska tillträda överenskommelsen (se avsnitt 10.6.1). Sverige har undertecknat överenskommelsen om ändring i den nordiska arvskonventionen och som närmare beskrivs i avsnitt 10.6.2 krävs vissa lagändringar för att Sverige ska uppfylla de förpliktelser som följer av överenskommelsen. Ett svenskt tillträde till överenskommelsen kräver därför riksdagens godkännande i enlighet med 10 kap. 3 § första stycket 1 regeringsformen.

Undantaget i arvsförordningen för nordiska särregler innebär att Sverige endast kan tillämpa vissa regler i den (reviderade) arvskonventionen. De nordiska särregler som Sverige efter arvsförordningens ikraftträdande kan fortsätta att tillämpa är regler som rör förvaltningen av dödsboet och medverkan av nordiska myndigheter samt regler som innebär enklare och snabbare förfaranden för erkännande och verkställighet av domar i samband med arv. Frågor som rör tillämplig lag och behörighet kommer också i förhållande till de nordiska länderna att regleras av arvsförordningen. Mot denna

bakgrund har jag – för att tydliggöra vilka regler i den nordiska arvskonventionen som ska tillämpas i Sverige – inte ansett att det är lämpligt att ge artiklarna i den nordiska arvskonventionen rang av svensk rätt genom hänvisning i svensk författning (inkorporering). I stället anser jag att det är lämpligt att de artiklar i den nordiska arvskonventionen som Sverige kan fortsätta att tillämpa införlivas i svensk rätt genom att deras innehåll översätts till svensk lagtext (transformering).

14.1.2 Lagtekniska lösningar

Förslag: De lagar som reglerar frågor som rör arv i internationella situationer upphävs. Bestämmelser som rör internationella arvsärenden samlas i en ny lag.

I den nya lagen tas in

- kompletterande bestämmelser till arvsförordningen,
- bestämmelser som införlivar de artiklar i den (reviderade) nordiska arvskonventionen som Sverige kan fortsätta att tillämpa och
- bestämmelser om erkännande och verkställighet i förhållande till stater som inte är bundna av arvsförordningen eller den nordiska arvskonventionen.

Lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden ändras så att det i den lagen samlas de regler av internationell karaktär som rör bodelning med anledning av makes död.

I kapitel 7, 8, 9, 12 och 13 har jag föreslagit vissa kompletterande bestämmelser till arvsförordningen. Jag har också i kapitel 10 föreslagit regler som kan fortsätta att tillämpas i internordiska förhållanden. Med tanke på de genomgripande förändringar som arvsförordningen innebär anser jag inte att det är en tänkbar lösning att behålla och göra ändringar i lagen (1937:81) om internationella rättsförhållanden rörande dödsbo och de lagar som reglerar internordiska förhållanden (lagen [1935:44] om dödsbo efter dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare som hade hemvist här i riket m.m., lagen [1935:45] om kvarlåtenskap efter den som hade hemvist i Danmark,

Finland, Island eller Norge och lagen [1935:46] om tillsyn i vissa fall å oskiftat dödsbo efter medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge). Nämda lagar bör upphävas och bestämmelser i anslutning till arvsförordningen bör tas in i en särskild lag.

Frågor som rör bodelning med anledning av makes död omfattas inte av arvsförordningens tillämpningsområde och i kapitel 11 har jag lämnat förslag på regler som rör bodelning med anledning av makes död. Jag har föreslagit att dessa regler, i avvaktan på en kommande EU-reglering på området, tas in i LIMF. Ett alternativ vore att ta in de föreslagna reglerna i den nya lagen. Enligt min mening är det emellertid mer systematiskt att dessa regler tills vidare tas in i LIMF, som för övrigt reglerar frågor som rör bodelning vid sambos död.

14.2 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Förslag: De lagändringar som föreslås ska träda i kraft den 17 augusti 2015.

Äldre bestämmelser ska tillämpas på arv efter personer som avlidit före den 17 augusti 2015, om inte annat följer av arvsförordningen.

Äldre bestämmelser tillämpas på förfaranden vid Svea hovrätt som inletts före ikraftträdandet.

Arvsförordningen trädde i kraft den 24 juli 2012, men ska tillämpas från och med den 17 augusti 2015, med undantag för artiklarna 77 och 78 som ska tillämpas från och med den 16 november 2014, och artiklarna 79–81, som ska tillämpas från och med den 5 juli 2012.

Artiklarna 79–81 handlar om förteckning över myndigheter och rättstillämpare som omfattas av förordningens domstolsbegrepp, genomförandeakter beträffande intyg och formulär och kommittéförfarande.

I artiklarna 77 och 78 finns bestämmelser om information till allmänheten inom ramen för det europeiska rättsliga nätverket på privaträttens område och information om kontaktuppgifter och förfarande.

Jag lägger i detta betänkande fram förslag till kompletterande bestämmelser till arvsförordningen och bestämmelser som direkt föranleds av arvsförordningen. Dessa bestämmelser bör träda i kraft

samma dag som arvsförordningen i dess helhet ska börja tillämpas, dvs. den 17 augusti 2015.

Den mellanstatliga överenskommelsen om ändring i den nordiska arvskonventionen träder i kraft den första dagen i den andra månaden som följer efter den månad då den sista fördragsslutande staten har deponerat sina godkännande- eller ratifikationshandlingar hos det danska utrikesdepartementet. En förutsättning för ikraftträdande är dock att arvsförordningen har börjat tillämpas i sin helhet. Den nordiska överenskommelsen kan sålunda tidigast träda i kraft den 17 augusti 2015. Mina förslag avseende internordiska särregler bör liksom övriga bestämmelser i förslaget träda i kraft den 17 augusti 2015 under förutsättning att den nordiska arvskonventionens ändrade lydelse då träder i kraft.

Enligt arvsförordningens övergångsbestämmelser (artikel 83) ska förordningen tillämpas på arv efter personer som avlidit på eller efter den 17 augusti 2015.

Hade en person som avlidit på eller efter den 17 augusti 2015 dessförinnan gjort ett lagvalsförordnande ska det bedömas enligt arvsförordningens bestämmelser härom eller, i förekommande fall, lagen i den avlidnes hemviststat eller medborgarskapsland. Om den avlidne före den 17 augusti 2015 gjort ett lagvalsförordnande ska detta anses giltigt, om det uppfyller villkoren i förordningens tredje kapitel eller om det är giltigt vid tillämpningen av den internationella privaträtt som var gällande när lagvalet gjordes, i den stat där den avlidne hade sin hemvist eller i någon eller några av de stater där den avlidne var medborgare (artikel 83.2). Personer som har hemvist i eller är medborgare i en stat vars gällande internationella privaträtt inte godtar lagvalsförordnanden kan följaktligen redan nu göra lagvalsförordnanden som (förutsatt att personen inte avlider före den 17 augusti 2015) ska bedömas enligt arvsförordningen.

Arvsförordningen innehåller också en särskild övergångsbestämmelse avseende förordnande om kvarlåtenskap som gjorts före den 17 augusti 2015. På samma sätt som ett lagvalsförordnande, ska ett sådant förordnande vara godtagbart och giltigt i sak och till formen, om det uppfyller villkoren i kapitel III eller om det är godtagbart eller giltigt till formen vid tillämpningen av den internationella privaträtt som var gällande när förordnandet gjordes, i den stat där den avlidne hade sin hemvist eller i någon av de stater där han var medborgare eller i den medlemsstat där den myndighet som handlägger arvet är belägen (artikel 83.3).

Som närmare beskrivits i avsnitt 7.3.6 och avsnitt 10.6.2 innebär arvsförordningen inte någon ändring av svensk internationell privaträtt när det gäller frågan om tillämplig lag för att bedöma huruvida ett testamentariskt förordnande är formellt giltigt. Tillämplig lag för bedömning av den materiella giltigheten av förordnanden av kvarlåtenskap kommer emellertid, för personer som avlidit på eller efter den 17 augusti 2015, att bedömas med ledning av artiklarna 24–26 i arvsförordningen i stället för nu gällande bestämmelser i IDL och NDL I (se avsnitt 7.3.5 och avsnitt 10.6.2). Har förordnandet gjorts före den 17 augusti 2015 följer emellertid av förordningens övergångsbestämmelse att förordnandet ska anses godtagbart och giltigt i sak om det uppfyller villkoren antingen enligt arvsförordningen eller enligt den internationella privaträtt i den avlidnes hemvisstat eller medborgarskapsstat som var gällande när förordnandet gjordes. För förordnanden som gjorts före den 17 augusti 2015 kan sålunda också nu gällande bestämmelser i svensk internationell privaträtt vara aktuella.

Om ett förordnande om kvarlåtenskap gjordes före den 17 augusti 2015 i enlighet med den lag som den avlidne kunde ha valt i enlighet med arvsförordningen ska den lagen anses ha valts som den lag som är tillämplig på arvet (artikel 83.4).

När det gäller de föreslagna ändringarna för exekvaturförfarandet bör meddelas övergångsbestämmelser. På ärenden som inletts vid Svea hovrätt före ikraftträdandet bör äldre bestämmelser i IDL tillämpas.

Enligt min bedömning föranleder mina förslag i övrigt inga särskilda övergångsbestämmelser utöver de som följer av arvsförordningen.

14.3 Konsekvenser av förslagen

14.3.1 Kostnadseffekter och finansiering

Jag ska enligt 14 § kommittéförordningen beräkna och redovisa de ekonomiska konsekvenserna av mina förslag. Det gäller förslag som påverkar kostnaderna och intäkterna för staten, kommuner, landsting, företag eller andra enskilda och förslag som innebär samhällsekonomiska konsekvenser i övrigt. När det gäller kostnadsökningar eller intäktsminskningar för staten, kommuner och landsting, ska jag föreslå en finansiering.

Inget av mina förslag leder till kostnadsökningar eller intäktsminskningar för staten. Däremot leder EU:s arvsförordning genom inrättandet av *ett europeiskt arvsintyg* till kostnadsökningar för staten. Det är här fråga om en helt ny verksamhet till följd av en EU-förordning.

Jag har föreslagit att Skatteverket anförtros uppgiften att utfärda arvsintyg i Sverige. Min bedömning är att det framför allt är för Skatteverket som verksamheten med arvsintyg kommer att leda till ökade kostnader.

För att beräkna de kostnadsökningar som föranleds av verksamheten med arvsintyg måste beaktas att verksamheten kommer att kräva dels kostnader för uppstart av en ny verksamhet för Skatteverket, dels kostnader för den löpande hanteringen av arvsintygen. Medan kostnader för att sätta verksamheten i drift, dvs. för att ta fram datasystem, utbildning, informationsmaterial etc. till största del utgör engångskostnader är själva hanteringskostnaden till stor del beroende av hur många ärenden det kan tänkas bli fråga om.

Skatteverket har beräknat att kostnaden för driftsättning av verksamheten med arvsintyg kommer att uppgå till lägst cirka 2 150 000 kronor och högst cirka 2 350 000 kronor. Att ta fram ett it-system för att hantera verksamheten med arvsintygen har beräknats ta mellan 204 och 398 timmar. Baserat på en kostnad om 1 000 kronor per timme beräknas kostnaden för systemutveckling uppgå till mellan 204 000 kronor och 398 000 kronor. Andra kostnader för uppstart av verksamheten är hänförliga till hemsida, skatteupplysningen, servicekontoren, utbildning av handläggare, handböcker och arbetsbeskrivningar. Utöver kostnaderna för systemutveckling beräknas kostnader för uppstart av verksamheten uppgå till cirka 1 950 000 kronor. Sammantaget innebär det anförda att den totala kostnaden för uppstart av verksamheten beräknas uppgå till högst 2 350 000 kronor.

Det är givetvis mycket vanskligt att göra antaganden om hur många ansökningar om arvsintyg det kan tänkas bli fråga om årligen. En beräkning av den årliga kostnaden för hantering av arvsintyg måste ofrånkomligen göras utifrån en uppskattning. Därvid måste beaktas att flera arvsintyg kan komma att utfärdas för olika syften inom ramen för ett och samma arvsärende. Det är viktigt att den här redovisade uppskattningen av antal ärenden följs upp och att det då tas hänsyn till att det är fråga om ett för svenska förhållanden helt nytt system. Det kan förutsättas att det tar ett par år innan användningen av arvsintyg i internationella arvsärenden får

fullt genomslag. Skatteverket har utifrån antalet bouppteckningar som årligen kommer in till verket (90 000) uppskattat att det kan antas bli fråga om högst 1 000 ansökningar om arvsintyg per år. Den årliga kostnaden för hanteringen av arvsintyg har beräknats uppgå till 2 700 000 kronor utgörande fem årsarbetskrafter. Vid bedömningen av hur många årsarbetskrafter verksamheten med arvsintyg kan beräknas ta i anspråk har beaktats vilka uppgifter som åligger den utfärdande myndigheten enligt arvsförordningen. Enligt arvsförordningen åligger det den utfärdande myndigheten (i Sverige Skatteverket) att

- ta emot ansökan,
- utreda och kontrollera uppgifterna i ansökan och till ansökan bifogade handlingar,
- informera arvingar och testamentstagare om ansökan samt genom offentliga tillkännagivanden ge andra eventuella förmånstagare möjlighet att åberopa sina rättigheter,
- intyga att uppgifterna och handlingarna är korrekta genom att utfärda arvsintyget,
- behålla och förvara originalet av arvsintyget,
- ge sökanden och andra personer med legitimt intresse bestyrkta kopior av arvsintyget samt
- upprätta en förteckning över de personer som fått bestyrkta kopior av arvsintyget.

I förekommande fall ska den utfärdande myndigheten vidare

- pröva om arvsintyget ska rättas, ändras eller återkallas efter begäran av de som har ett legitimt intresse eller på verkets egna initiativ,
- rätta, ändra, utfärda eller återkalla arvsintyg efter beslut av domstol,
- häva arvsintygets rättsverkningar i avvaktan på beslut om huruvida intyget ska rättas, ändras eller återkallas samt
- underrätta de som fått bestyrkta kopior om rättelser, ändringar, återkallelser och hävningar av intyget.

Den beräkning som Skatteverket gjort är välgrundad och jag ser inte någon anledning att ifrågasätta verkets uppskattning avseende kostnader för driftsättning av verksamheten och den löpande hanteringen. Arvsförordningen ska börja tillämpas i dess helhet den 17 augusti 2015 och ett it-system för hanteringen av arvsintyg måste alltså vara på plats senast det datumet. Det innebär att arbetet med systemutveckling bör påbörjas snarast. I god tid innan verksamheten tas i drift måste också utbildningsinsatser och andra förberedande insatser genomföras. Under 2015 kommer kostnader för hanteringen av arvsintyg endast att uppstå under det sista halvåret och kostnaden för den löpande verksamheten kan mot denna bakgrund för 2015 uppskattas till 1 350 000 kronor. Därefter kommer den löpande kostnaden att uppgå till 2 700 000 kronor per år.

Ett beslut om utfärdande (eller icke utfärdande) av ett arvsintyg kan överklagas till allmän domstol. Med beaktande av hur många arvsintyg det årligen kan tänkas bli fråga om är det dock min bedömning att antalet överklaganden kan förväntas bli mycket lågt. Det beräknade antalet inkomna ärenden per år torde vara så lågt att de kostnadsökningar som kan uppstå är möjliga att hantera inom ramen för de allmänna domstolarnas befintliga anslagsramar.

Sammantaget kan nettokostnaden för hanteringen av arvsintyget beräknas komma att uppgå till ungefär 3 700 000 kronor första året, varav cirka 2 350 000 kronor utgör en engångskostnad. Därefter beräknas den årliga kostnaden komma att uppgå till ungefär 2 700 000 kronor per år.

Hanteringen av det europeiska arvsintyget innebär en helt ny verksamhet som tillkommer till följd av en EU-förordning. Även om arvsintyget kan förväntas förenkla för enskilda som i internationella arvsärenden behöver legitimera sig för banker och liknande i andra medlemsstater är det inte möjligt att åberopa effektivitetsvinster eller andra liknande effekter. När det gäller finansiering av verksamheten med arvsintyg bör emellertid viss avgiftsfinansiering övervägas. Det är enligt min mening rimligt att den som ansöker om ett arvsintyg också får betala en viss avgift. Det är också önskvärt att ansökningar inte görs i onödan. Samtidigt som det finns skäl för att belägga ansökan med en viss avgift är det viktigt att denna avgift inte sätts för högt.

Enligt 3 § avgiftsförordningen (1992:191) får en myndighet ta ut avgifter för varor och tjänster som den tillhandahåller bara om det följer av en lag eller förordning eller av ett särskilt beslut av regeringen. För de registreringsärenden (registrering av äkten-

skapsförord och gåva mellan makar) som sedan 2011 handläggs av Skatteverket tar Skatteverket ut en ansökningsavgift om 275 kronor, vilket motsvarar den avgift som tidigare gällde vid allmän domstol (1 § förordningen [2011:976] om Skatteverkets handläggning av vissa registreringsärenden). När det gäller arvsintyg finns det anledning att överväga om det kan tas ut dels en ansökningsavgift vid ansökan om arvsintyg, dels en expeditonsavgift för senare uttag av ett tidigare beviljat arvsintyg.

Även om en del av kostnaderna för den löpande hanteringen av arvsintygen kan finansieras genom avgifter är det knappast realistiskt att anta att en avgiftsfinansiering ska leda till full kostnadstäckning. Mot den bakgrunden anser jag att en omfördelning över statsbudgeten bör ske så att Skatteverket på ett effektivt sätt ska kunna uppfylla de förpliktelser som svenska staten har enligt arvsförordningen.

Förslaget om att prövning av *exekvaturärenden*, i enlighet med Bryssel I-utredningens slutsatser, bör ske vid vissa tingsrätter i landet medför nya uppgifter för de aktuella tingsrätterna. Mot bakgrund av att sådana frågor tidigare har prövats av Svea hovrätt, torde ordningen vara kostnadsneutral för domstolsväsendet. Fördelningen av exekvaturärendena till 24 tingsrätter i landet torde också innebära att eventuella kostnader för den enskilda tingsrätten blir högst marginella. Reformen kan med hänsyn till det begränsade antal ärenden det är fråga om inte heller antas innebära några direkta kostnadsbesparingar för Svea hovrätt.

Slutligen medför ikraftträdandet av arvsförordningen ett stort informationsbehov i förhållande till allmänheten, domstolarna och övriga myndigheter såsom socialnämnderna. Information och utbildning på grund av ny lagstiftning är sådant som svenska myndigheter kontinuerligt arbetar med. Informationsbehovet bedöms kunna rymmas inom ramen för befintliga budgetanslag.

14.3.2 Konsekvenserna i övrigt

Om förslagen i ett betänkande har betydelse för den kommunala självstyrelsen, för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet, för sysselsättning och offentlig service i olika delar av landet, för småföretags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt i förhållande till större företag, för jämställdheten mellan kvinnor och män, för möjligheterna att nå de integrationspolitiska

målen eller för personlig integritet, ska enligt 15 § kommittéförordningen konsekvenserna i det avseendet anges i betänkandet. De förslag som jag lägger fram i detta betänkande får enligt min mening inte några sådana konsekvenser.

Däremot kan EU:s arvsförordning möjligen medföra effekter för jämställdhet och för de integrationspolitiska målen. Bland annat kan övergången till hemvistprincipen som grundläggande kriterium och möjligheten för enskilda att göra lagvalsförordnande till förmån för medborgarskapslandets lag få betydelse i detta avseende. I vilken omfattning som sådana effekter kan uppstå är emellertid beroende av flera olika faktorer, t.ex. i vilken utsträckning lagvalsförordnande kan komma att användas. Det får förutsättas att EU och de svenska förhandlarna under arbetet med EU-förordningen övervägt möjligheten att sådana effekter skulle kunna uppstå.

Som redogjorts för ovan bedömer jag också att arvsförordningen i vissa delar är kostnadspåverkande.

Bortsett från vad jag nu anfört bedömer jag att varken förordningen eller mina förslag leder till några konsekvenser i övrigt i den mening som avses i kommittéförordningen.

15 Författningskommentaren

15.1 Förslaget till lag om internationella rättsförhållanden rörande arv m.m.

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § *Denna lag innehåller bestämmelser i anslutning till Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 650/2012 av den 4 juli 2012 om behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt godkännande och verkställighet av officiella handlingar i samband med arv och om inrättandet av ett europeiskt arvsintyg¹ (EU:s arvsförordning).*

För bedömande av testamentens formella giltighet gäller dock vad som föreskrivs i 2 kap. 4 § denna lag i stället för artikel 27 i EU:s arvsförordning.

Regler om svensk domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av avgöranden i frågor om bodelning med anledning av makes eller sambos död finns i lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden.

2 § *I förhållandet till Danmark, Finland, Island och Norge gäller vad som föreskrivs i 3 kap. denna lag, om inte annat följer av EU:s arvsförordning.*

3 § *I förhållande till stater som inte är bundna av EU:s arvsförordning eller konventionen den 19 november 1934 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om arv, testamente och bodelning² (den nordiska arvskonventionen) gäller vad som föreskrivs i 4 kap. denna lag för frågor om erkännande och verkställighet av avgöranden.*

---

¹ EUT L 201, 27.7.2012, s. 107.

² SÖ 1935 nr 17.

I de tre inledande paragraferna anges lagens tillämpningsområde.

Arvsförordningen är en EU-förordning som är direkt tillämplig i varje medlemsstat, utom Storbritannien, Irland och Danmark³, och har företräde framför nationell rätt. En tillämpning av arvsförordningen förutsätter emellertid vissa kompletterande bestämmelser. I 1 § första stycket anges att denna lag innehåller bestämmelser i anslutning till arvsförordningen. De kompletterande bestämmelser som arvsförordningen föranleder finns intagna i andra kapitlet i denna lag.

Med stöd av undantaget i artikel 75.1 i arvsförordningen får Sverige fortsätta att tillämpa Haagkonventionen av den 5 oktober 1961 rörande lagkonflikter i fråga om formen för testamentariska förordnanden i stället för artikel 27 i arvsförordningen avseende testamentens och gemensamma testamentens formella giltighet. I 1 § andra stycket erinras om att bestämmelsen i denna lag (se 2 kap. 4 §) om testamentens formella giltighet ska tillämpas i stället för artikel 27 i arvsförordningen.

Från arvsförordningens tillämpningsområde undantas frågor som rör makars förmögenhetsförhållanden samt förmögenhetsrättsliga frågor avseende förhållanden som enligt den lag som är tillämplig på sådana förhållanden har jämförbar verkan med äktenskap (se artikel 1.2 d i arvsförordningen). I 1 § tredje stycket finns en hänvisning till att regler om svensk domstols behörighet och tillämplig lag i frågor om bodelning med anledning av makes död finns i LIMF. Mina överväganden i den frågan finns i kapitel 11 i betänkandet.

I 2 § finns en hänvisning till regler som Sverige, utan hinder av arvsförordningen, kan fortsätta att tillämpa i internordiska relationer. Enligt ett särskilt undantag (se artikel 75.3 i arvsförordningen) hindrar inte förordningen att de medlemsstater som är parter i den (reviderade) nordiska arvskonventionen fortsätter att tillämpa arvskonventionen i den mån som konventionen innehåller a) regler avseende förvaltningen av dödsboet såsom anges i konventionen och medverkan av myndigheter i de fördragsslutande staterna, och b) enklare och snabbare förfaranden för erkännande och verkställighet av domar i samband med arv (se närmare vad som anges i avsnitt 10.6.2). Om inte annat följer av arvsförordningen ska i förhållande till de nordiska länderna tillämpas bestäm-

³ Storbritannien, Irland och Danmark deltar inte i antagandet av arvsförordningen, se arvsförordningens ingress punkterna 82 och 83.

melserna i tredje kapitlet i denna lag om förfarandet samt erkännande och verkställighet. Överväganden beträffande den nordiska särregleringen finns i kapitel 10 i betänkandet.

Arvsförordningens bestämmelser om erkännande och verkställighet är tillämpliga på avgöranden från andra medlemsstater. Förordningen avser att åstadkomma ömsesidigt erkännande av medlemsstaternas domar på arvsområdet. Mot denna bakgrund har jag uppfattat att förordningens regler om erkännande och verkställighet endast är tillämpliga i förhållande till de medlemsstater som är bundna av arvsförordningen (se avsnitt 5.1.2). I förhållande till stater som inte är bundna av arvsförordningen eller de nordiska särreglerna har jag föreslagit särskilda regler om erkännande och verkställighet. Mina överväganden i den delen finns i avsnitt 12.3. I 3 § finns en hänvisning till regler om erkännande och verkställighet i förhållande till stater som inte är bundna av arvsförordningen eller den nordiska arvskonventionen.

2 kap. Kompletterande bestämmelser till EU:s arvsförordning

Förfaranderegler

1 § Vid avträdande av egendom till förvaltning av boutredningsman efter någon som vid sin död inte hade hemvist i Sverige ska sådan särskild boutredningsman som avses i 19 kap. 3 § fjärde stycket ärvobalken förordnas. Detsamma gäller när boutredningsman förordnas enligt svensk lag med stöd av artikel 29 i EU:s arvsförordning.

Paragrafen innehåller regler om i vilka fall en oberoende boutredningsman, s.k. särskild boutredningsman, ska förordnas.

Bland EU:s medlemsstater finns olika system för handläggning av arvsrättsliga frågor. I syfte att ge arvsförordningen stort genomslag har därför begreppet ”domstol” getts en långt vidare definition än den gängse. Domstolsbegreppet enligt arvsförordningen omfattar sålunda inte bara domstolar i ordets egentliga mening utan också andra aktörer såsom notarier, myndigheter och andra rättstillämpare som i vissa medlemsstater, ibland efter delegering från domstol, utövar rättsliga funktioner i vissa arvsfrågor. För att sorteras under arvsförordningens domstolsbegrepp krävs dels att aktören garanterar opartiskhet och samtliga parter rätt att bli hörda, dels att dess beslut enligt lagen i den medlemsstat där

aktören är verksam kan bli föremål för överklagande eller förnyad prövning vid en rättslig myndighet (dvs. domstol i ordets traditionella betydelse) och att dess beslut har liknande giltighet och verkan som ett beslut av en rättslig myndighet i samma fråga. Mina överväganden om vilka myndigheter och rättstillämpare i Sverige som bör omfattas av arvsförordningens domstolsbegrepp finns i avsnitt 5.2.1.

En oberoende boutredningsman som också är skiftesman faller in under arvsförordningens domstolsbegrepp. En boutredningsman som också är dödsbodelägare omfattas, redan på grund av att han eller hon objektivt sett inte kan anses vara opartisk, inte av arvsförordningens domstolsbegrepp. Jag föreslår att det i ärvdabalken införs en ny benämning för oberoende boutredningsman, *särskild boutredningsman*. Det förslaget kommenteras närmare nedan (avsnitt 15.3)

För att säkerställa att utländska rättsägares intressen inte otillbörligen eftersätts har sedan tidigare i svensk rätt uppställts krav på att en boutredningsman som utses att förvalta egendom efter en person som vid sin död inte hade hemvist i Sverige ska vara oberoende (se 2 kap. 4 § IDL). Jag anser att dessa skäl alltjämt gör sig gällande. I 1 § första meningen kommer detta till uttryck genom att det föreskrivs att en särskild boutredningsman ska utses vid avträdande av egendom till förvaltning av boutredningsman efter någon som vid sin död inte hade hemvist i Sverige.

Den lag som enligt arvsförordningen är tillämplig ska tillämpas på arvet i dess helhet. Den tillämpliga lagen ska också reglera förfarandet. Det sagda innebär att den på arvet tillämpliga lagen inte bara styr materiella frågor om arv utan även frågor som rör bl.a. förordnande av boutredningsman.

Utgångspunkten enligt arvsförordningen är att arvet ska hanteras i den medlemsstat där den avlidne hade hemvist vid sin död och att hemvistlandets lag ska tillämpas på arvet. För personer som vid sin död hade hemvist i Sverige kommer alltså svenska domstolar och myndigheter i normalfallet att tillämpa svensk rätt på arvet i dess helhet. Arvsförordningen kan emellertid också leda till situationer där svensk behörighet föreligger men utländsk rätt är tillämplig på arvet. Genom arvsförordningen införs en möjlighet för personer att särskilt förordna att lagen i hans eller hennes medborgarskapsland ska tillämpas på arvet efter honom eller henne (artikel 22). Trots att den avlidne vid sin död hade hemvist i Sverige kan möjligheten att genom lagvalsförordnande välja medborgar-

skapslandets lag leda till att svenska domstolar och myndigheter ska tillämpa lagen i den avlidnes medborgarstat i stället för svensk lag. Hade den avlidne vid sin död hemvist i en tredjestat kan arvsförordningens regler om subsidiär behörighet (artikel 10) leda till att svensk domsrätt föreligger trots att den avlidne saknade hemvist här. Föreligger svensk behörighet enligt artikel 10 ska ändå lagen i hemviststaten tillämpas på arvet. Också bestämmelsen om forum necessitatis (artikel 11) kan leda till att svensk behörighet föreligger och att utländsk rätt är tillämplig på arvet.

För samtliga situationer där internationell behörighet föreligger men utländsk lag är tillämplig på arvet medger artikel 29 under särskilda förutsättningar att domstolslandets lag tillämpas på frågan om förordnande av boutredningsman och vissa frågor som rör förfarandet. Artikel 29 medger alltså att det i vissa situationer görs inskränkningar i arvsstatutets räckvidd (se närmare avsnitt 7.2.2 och 7.3.4). För att med stöd av artikel 29 förordna en boutredningsman enligt svenska bestämmelser krävs att det i lag uppställs krav på att boutredningsmannen är oberoende. De situationer där den avlidne saknade hemvist i Sverige täcks in av den föreslagna bestämmelsens första mening. För att det ska finnas möjlighet att förordna om boutredningsmannaförvaltning enligt svensk lag när det finns behov för det också i de fall den avlidne vid sin död hade hemvist i Sverige föreskrivs i 1 § *andra meningen* att endast särskild boutredningsman får förordnas när svensk lag tillämpas med stöd av artikel 29 i arvsförordningen.

2 § Finns det inte någon behörig person som tar hand om egendom i Sverige efter någon som vid sin död inte hade hemvist här, ska socialnämnden, om det behövs, ta hand om egendomen och vidta nödvändiga åtgärder. Dödsfallet ska anmälas till socialnämnden av den som är närmast till det.

Är egendomen av ringa värde och består den huvudsakligen av kontanter, kläder och andra lösörens för personligt bruk, får socialnämnden överlämna egendomen till anhörig till den avlidne eller, om den avlidne var utländsk medborgare, till utlandsmyndighet för den främmande staten.

Omfattas egendomen inte av andra stycket ska socialnämnden anmäla dödsfallet till rätten, som efter omständigheterna har att förordna att egendomen ska avträdas till provisorisk förvaltning av sådan särskild boutredningsman som avses i 19 kap. 3 § fjärde stycket ärvdabalken.

I paragrafen finns regler om provisoriskt omhändertagande av egendom i Sverige efter avliden som vid sin död hade hemvist i utlandet. Bestämmelsens innehåll motsvarar i huvudsak 2 kap. 3 § IDL. Liksom i nationella arvsärenden gäller i internationella fall att egendom efter en avliden person ska tas om hand av de som är behöriga därtill. Enligt svensk rätt är det dödsbodelägarna som gemensamt förvaltar egendomen i dödsboet (18 kap. 1 § ärvdabalken) och i 18 kap. 2 § ärvdabalken finns bestämmelser om vem som ska ta hand om egendomen till dess att egendomen har tagits om hand av samtliga dödsbodelägare. I internationella arvsärenden styrs frågan om vem som är behörig att ta hand om egendomen av den på arvet tillämpliga lagen. Hade den avlidne vid sin död hemvist i Sverige och något lagvalsförordnande till förmån för utländsk lag inte gjorts eller är svensk lag tillämplig på grund av lagvalsförordnande innebär det att reglerna i ärvdabalken är tillämpliga.

Om man bortser från de situationer där i utlandet bosatta personer gjort lagval till förmån för svensk rätt kommer utländsk rätt att vara tillämplig på arvet efter personer som vid sin död saknade hemvist i Sverige. Utgångspunkten är att egendom i Sverige efter en person som vid sin död inte hade hemvist här ska tas om hand av dem som är behöriga därtill enligt den på arvet tillämpliga lagen. Det kan emellertid inträffa att det finns egendom i Sverige som provisoriskt behöver tas om hand efter en person som saknade hemvist i Sverige. Trots att behörigheten enligt arvsförordningen tillkommer en medlemsstat medger arvsförordningen att interimistiska åtgärder vidtas i en annan medlemsstat enligt lagen i den sistnämnda staten (artikel 19).

Av *första stycket* följer att socialnämnden i vissa fall kan ta hand om egendomen. Socialnämndens befattning med egendomen är provisorisk och aktualiseras först om inte egendomen tagits om hand av någon som är behörig därtill enligt den på arvet tillämpliga lagen. I bestämmelsen regleras socialnämndens befattning med sådan egendom. För att socialnämnden ska få kännedom om dödsfallet föreskrivs att detta ska anmälas till nämnden av den som är närmast till det. Det kan t.ex. vara någon som tagit tillfällig vård om egendomen, en medlem av den avlidnes hushåll eller en hyresvärd. Nämnden bör efterforska vilka personer som är den avlidnes arvingar eller närmaste anhöriga. Framkommer uppgifter om en dödsboförvaltning eller motsvarande i en annan medlemsstat

bör nämnden överlämna egendomen till den som är behörig att ta emot den.

I *andra stycket* finns en bestämmelse om viss egendom av ringa värde. Sådan egendom får socialnämnden lämna över till en anhörig till den avlidne. Något krav på att den anhörige ska vara dödsbodelägare, arvinge eller testamentstagare ställs inte upp. Om den avlidne var utländsk medborgare kan överlämnande ske även till utlandsmyndighet för den främmande staten. Bestämmelsen innebär att socialnämnden i dessa fall inte behöver utreda vem som enligt den utländska lagen kan vara behörig att ta hand om egendomen.

I *tredje stycket* finns en bestämmelse om att en oberoende boutredningsman, särskild boutredningsman, ska utses på begäran av socialnämnden i vissa fall. Behövs en boutredningsman för att ta hand om egendomen bör en boutredningsman kunna förordnas efter anmälan av socialnämnden. Förordnande av boutredningsman bör bara förekomma om egendomen inte enbart är av ringa värde. Också boutredningsmannens befattning är i detta fall provisorisk. Mina överväganden i denna fråga finns under avsnitt 13.2.6.

3 § *Ska utländsk lag tillämpas på ett arv som handläggs i Sverige får registrering av utländsk bouppteckning eller motsvarande förteckning som enligt den på arvet tillämpliga lagen ska ges in till viss domstol eller myndighet ske hos Skatteverket.*

Utan hinder av att utländsk lag är tillämplig på ett arv som handläggs i Sverige ska vad som sägs i svensk lag om bouppteckning gälla om det i kvarlåtenskapen finns fast egendom i Sverige.

I paragrafens *första stycke* finns regler om hanteringen av utländska bouppteckningar. När det enligt arvsförordningen föreligger svensk internationell behörighet och utländsk rätt ska tillämpas på arvet kan det bli aktuellt att i Sverige tillämpa utländska regler om bouppteckning eller motsvarande. Mina överväganden beträffande denna fråga finns under avsnitt 7.3.3.

Bestämmelsen kan aktualiseras i de fall det föreligger svensk jurisdiktion enligt arvsförordningen och utländsk rätt är tillämplig på arvet. Handläggs ett arvsärende i Sverige och föreskriver den på arvet tillämpliga lagen att en bouppteckning eller motsvarande förteckning ska ges in till en viss myndighet ska den i stället ges in till Skatteverket. Denna ordning är en följd av att arvsstatutet enligt arvsförordningen också omfattar förfarandefrågor såsom krav på

upprättande och – i förekommande fall – registrering av bouppteckning. I detta sammanhang bör uppmärksammas att svenska bestämmelser om bouppteckning kan vara tillämpliga enligt artikel 29 i arvsförordningen.

I paragrafens *andra stycke* anges att reglerna i svensk rätt om bouppteckning är tillämpliga i de fall det i kvarlåtenskapen ingår fast egendom belägen i Sverige. Även om utländsk rätt enligt arvsförordningen är tillämplig på ett arv som handläggs här ska alltså en bouppteckning förrättas enligt bestämmelserna i ärvdabalken om det i kvarlåtenskapen ingår fast egendom i Sverige. Mina överväganden i den frågan finns i avsnitt 7.3.3.

Testamentens formella giltighet

4 § *Testamente ska anses giltigt till formen, om testamentet uppfyller vad som i det hänseendet föreskrivs i lagen på den ort där testamentet upprättades eller den ort där testator vid upprättandet eller vid sin död hade hemvist eller lagen i den stat där testator vid upprättandet eller vid sin död var medborgare. Såvitt testamentet avser fast egendom ska det också anses giltigt till formen, om testamentet uppfyller vad som i det hänseendet föreskrivs i lagen på den ort där egendomen finns.*

Vad som föreskrivs i första stycket ska tillämpas också på fråga om återkallelse av testamente. En återkallelse ska också anses giltig till formen, om återkallelsen i det hänseendet uppfyller vad som föreskrivs i någon av de lagar enligt vilka testamentet enligt första stycket var giltigt till formen.

Vid tillämpning av första eller andra stycket ska som testators hemvist räknas även främmande ort där testator enligt lagen på den orten hade domicil.

I paragrafen finns bestämmelser om tillämplig lag för bedömningen av den formella giltigheten av testamenten eller återkallelser av testamenten. Bestämmelsen motsvarar 1 kap. 4 § IDL och bygger på 1961 års Haagkonvention om lagkonflikter i fråga om formen för testamentariska förordnanden. Mina överväganden i denna del finns i avsnitt 7.3.6.

Allmänna arvsfonden

5 § Om det enligt den på arvet tillämpliga lagen inte finns någon arvinge eller testamentstagare till sådan egendom som finns i Sverige, ska egendomen tillfalla Allmänna arvsfonden.

Paragrafen anger att egendom i Sverige ska tillfalla Allmänna arvsfonden om det enligt den på arvet tillämpliga lagen inte finns någon arvinge eller testamentstagare till den egendomen.

Nu aktuell fråga behandlas i gällande rätt i 1 kap. 11 § IDL. I sak innebär arvsförordningen och den föreslagna bestämmelsen ingen ändring. Av 1 kap. 11 § IDL följer att egendom här i riket som enligt medborgarskapslandets lag (dvs. den på arvet tillämpliga lagen) skulle tillkomma staten, kommun eller ock allmän fond eller inrättning, tillfaller Allmänna arvsfonden. Om det enligt den på arvet tillämpliga lagen saknas arvinge eller testamentstagare som utsetts i ett förordnande om kvarlåtenskap för samtliga tillgångar, och fysiska personer enligt den legala arvsordningen, ska den på arvet tillämpliga lagen inte utesluta rätten för en medlemsstat eller enhet som den medlemsstaten utsett i detta syfte att i enlighet med sin nationella lagstiftning överta den del av kvarlåtenskapen som är belägen på dess territorium (artikel 33 i arvsförordningen). En förutsättning är att borgenärerna har rätt att kräva att deras fordringar tillgodoses. På motsvarande sätt som anges i 1 kap. 11 § IDL är det alltså förenligt med arvsförordningen att föreskriva att egendom här i Sverige tillfaller Allmänna arvsfonden om det enligt den på arvet tillämpliga lagen inte finns någon arvinge eller testamentstagare till den egendomen. Mina överväganden i denna fråga finns i avsnitt 7.3.8.

Erkännande och verkställbarhet

6 § En ansökan om att ett utländskt avgörande ska erkännas eller förklaras vara verkställbart i Sverige enligt EU:s arvsförordning ska göras hos den tingsrätt som regeringen föreskriver.

Paragrafen anger vilken domstol i Sverige som är behörig att pröva ansökningar om erkännande eller verkställighet enligt arvsförordningen. Mina överväganden i denna fråga finns i avsnitt 8.3.2.

Ansökan ska göras till den tingsrätt som regeringen föreskriver. Det är alltså regeringen som meddelar föreskrifter om vilka av landets tingsrätter som ska vara behöriga att pröva ansökningar om verkställbarhetsförklaringar.

7 § En ansökan om ändring enligt EU:s arvsförordning av ett beslut med anledning av en ansökan enligt 6 § görs hos den tingsrätt som meddelat beslutet.

Om en sådan ansökan görs av den som har gjort ansökan enligt 6 §, ska den ha kommit in till tingsrätten inom fyra veckor från den dag då beslutet meddelades.

Paragrafen innehåller kompletterande bestämmelser till det andra ledet av exekvaturprövningen, dvs. för prövningen av en ansökan om ändring av ett beslut som har meddelats vid den inledande exekvaturprövningen. Mina överväganden beträffande denna fråga finns i avsnitt 8.3.2.

Enligt arvsförordningen ska sökanden snarast och i enlighet med det förfarande som anges i lagen i den verkställande medlemsstaten underrättas om det beslut som har meddelats med anledning av ansökan om verkställbarhetsförklaring (artikel 49.1). Detta innebär enligt 29 § ärendelagen (se 8 § denna lag) att beslutet sänds till parterna. Att beslutet ska delges den part mot vilken verkställighet begärs följer av artikel 49.2 i arvsförordningen. Något krav på att delge sökanden finns inte.

Första stycket anger att ansökan ska prövas av den tingsrätt som meddelade det ursprungliga beslutet.

I *andra stycket* regleras tidsfristen för en sökande, vars ansökan om erkännande eller verkställbarhet inte bifallits, att initiera en prövning i det andra ledet av exekvaturförfarandet. Arvsförordningen innehåller en regel om inom vilken tidsfrist ansökan om ändring av en verkställbarhetsförklaring ska göras (artikel 50.5).

8 § Vid handläggningen i domstol av ärenden som avses i 6 och 7 §§ tillämpas bestämmelserna i lagen (1996:242) om domstolsärenden, om inte annat följer av EU:s arvsförordning.

I paragrafen regleras vilka övriga processrättsliga bestämmelser som tillämpas i ärenden om erkännande eller verkställbarhetsförklaring enligt arvsförordningen. Mina överväganden i dessa frågor finns i avsnitt 8.3.2.

Av paragrafen framgår att ärendelagen är tillämplig på domstolarnas handläggning av ärenden om erkännande eller verkställbarhetsförklaring. Bestämmelserna i ärendelagen är bara tillämpliga i den mån annat inte följer av arvsförordningen. Särskilt det första steget i exekvaturprövningen regleras av förordningen. Vissa regler i ärendelagen, såsom bl.a. domstolarnas sammansättning, brister i en inledande skrivelse och handläggningen i allmänhet, är dock tillämpliga även i det första steget av prövningen. Särskilda bestämmelser om prövningen vid en ansökan om ändring finns i artikel 50 i arvsförordningen. För det andra steget av exekvaturprövningen finns dock färre regler i arvsförordningen vilket innebär att ärendelagens regler är tillämpliga i större utsträckning.

Hänvisningen till ärendelagen innebär bland annat att ett beslut kan överklagas till hovrätt och högsta domstol samt att prövningstillstånd krävs i båda instanserna (39 och 40 §§ ärendelagen). Ärendelagen gäller även för handläggningen i hovrätten och Högsta domstolen.

9 § Om en ansökan om verkställbarhetsförklaring bifalls, får det utländska avgörandet verkställas enligt utsökningsbalken på samma sätt som en svensk dom som har vunnit laga kraft, om inte annat följer av EU:s arvsförordning.

Paragrafen anger att utsökningsbalkens regler ska tillämpas på verkställighetsstadiet, sedan det utländska avgörandet förklarats verkställbart. Mina överväganden i denna del finns i avsnitt 8.3.3.

10 § Om tingsrätten vid det förfarande som avses i 6 § bifaller en ansökan om verkställbarhetsförklaring, ska tingsrättens beslut anses innefatta ett beslut om kvarstad eller någon annan åtgärd som avses i 15 kap. rättegångsbalken.

Paragrafen ger närmare besked om innebörden av de säkerhetsåtgärder som får vidtas när en ansökan om att ett utländskt avgörande ska förklaras verkställbart här har bifallits, dvs. i den första formella prövningen av verkställbarheten. Bestämmelsen kompletterar artikel 54.2 i arvsförordningen. Av artikel 54.2 i arvsförordningen följer att en verkställbarhetsförklaring ska medföra att säkerhetsåtgärder får vidtas. Sökanden ska alltså inte behöva utverka ett särskilt tillstånd till säkerhetsåtgärder i detta fall. Rätten till verkställighetsåtgärder är begränsad till säkerhetsåtgärder fram

till dess att fristen för att söka ändring har löpt ut och intill dess att ansökan har bifallits efter överklagande (artikel 54.3 i arvsförordningen).

Mina överväganden i denna fråga finns i avsnitt 8.3.4.

Europeiskt arvsintyg

11 § *Skatteverket är behörig myndighet för utfärdande av europeiska arvsintyg enligt EU:s arvsförordning.*

Paragrafen anger att Skatteverket är den myndighet i Sverige som är behörig att utfärda europeiska arvsintyg. Mina överväganden i den frågan finns i avsnitt 9.3.

12 § *Skatteverkets beslut avseende ett europeiskt arvsintyg får överklagas till tingsrätten i den ort där den avlidne hade hemvist vid sin död. Saknade den avlidne hemvist i Sverige, är Stockholms tingsrätt behörig.*

Vid överklagande gäller lagen (1996:242) om domstolsärenden, om inte annat följer av EU:s arvsförordning.

Paragrafen anger att tingsrätten ska pröva överklagande av Skatteverkets beslut med anledning av en ansökan om ett europeiskt arvsintyg. Vilka beslut avseende ett europeiskt arvsintyg som kan överklagas till domstol följer direkt av arvsförordningen (artikel 72). Mina överväganden i denna fråga finns i avsnitt 9.3.3.

Av första stycket följer till vilken tingsrätt ett överklagande ska ges in. Reservforum är Stockholms tingsrätt.

Andra stycket anger att ärendelagen ska tillämpas på förfarandet i den mån något annat inte följer av arvsförordningen. I arvsförordningen finns bland annat regler om rättelse, ändring och återkallelse av ett utfärdat arvsintyg samt inhibition (se artiklarna 71 och 71.3 a).

3 kap. Bestämmelser rörande internordiska förhållanden

Förfarandet vid boutredning, bodelning och arvskifte

1 § Boutredning, bodelning och arvskifte efter medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge ska förrättas enligt svensk lag, om den avlidna personen vid sin död hade hemvist i Sverige.

Har en efterlevande make, som är medborgare i en sådan stat, suttit i oskiftat bo och boet ska delas, ska det ske i enlighet med svensk lag, om maken har eller vid sin död hade hemvist i Sverige.

Vid bodelning som avses i första stycket ska i fråga om den efterlevande makens rätt att ta ut viss egendom tillämpas svensk lag. Vad som föreskrivs i annan nordisk stats lag om rätt för en efterlevande make att i visst fall innehålla vad som vid bodelning tillskiftas arvinge ska inte tillämpas vid bodelning som sker i Sverige.

Paragrafen motsvarar delvis artiklarna 19 och 20 i den nordiska arvskonventionen. Liknande bestämmelser har hittills funnits i 19 och 21 §§ NDL I. Ett förfarande som äger rum i Sverige ska omfatta all boets egendom, oavsett om den finns i Sverige eller utomlands. Mina överväganden finns i avsnitt 10.6.2.

Av *första stycket* framgår att svensk lag ska tillämpas på förfarandet vid boutredning, bodelning och arvskifte efter en medborgare i ett annat nordiskt land med hemvist i Sverige.

Andra stycket överensstämmer helt med 19 § andra stycket NDL I och reglerar förfarandet om efterlevande make med stöd av reglerna i dansk, norsk eller isländsk rätt berättigats att sitta i oskiftat bo.

Tredje stycket införlivar artikel 20 i den nordiska arvskonventionen. Första meningen i tredje stycket överensstämmer helt med 21 § första meningen NDL I och reglerar makes rätt att ta ut viss egendom. De svenska bestämmelserna om makes rätt att ta ut viss egendom finns dels i 10 kap. 2 § äktenskapsbalken (föremål för personligt bruk och personliga presenter), dels i 11 kap. 8 och 10 §§ äktenskapsbalken (gemensam bostad och gemensamt bohag).

Andra meningen i tredje stycket överensstämmer med 21 § andra meningen NDL I. Bestämmelsen har ett begränsat tillämpningsområde.

2 § Boutredning, bodelning och arvskifte efter en nordisk medborgare som vid sin död hade hemvist i Danmark, Finland, Island eller Norge

ska förrättas enligt lagen i den stat där den avlidna personen hade hemvist. Om inte annat följer av EU:s arvsförordning, ska förfarandet i sådana fall omfatta även till boet hörande egendom som finns i Sverige. Svensk domstol får, såvida inte annat följer av EU:s arvsförordning, inte ta befattning med kvarlåtenskapen i vidare mån än som framgår i 3 och 4 §§.

Paragrafen motsvarar delvis artikel 19 i den nordiska arvskonventionen. Bestämmelsen överensstämmer till viss del med 1 § NDL II. I paragrafen regleras vilken lag som ska tillämpas på boutredning, bodelning och arvsskifte, dvs. förfarandet, efter nordisk medborgare med hemvist i Danmark, Finland, Island eller Norge. Mina överväganden i denna del finns i avsnitt 10.6.2.

Förfarandet i det andra nordiska landet ska i normalfallet omfatta all boets egendom. I arvsförordningen finns emellertid regler om subsidiär behörighet (artikel 10). Reglerna i arvsförordningen kan medföra att svensk domstol är behörig beträffande samtlig egendom i kvarlåtenskapen eller egendom som finns i Sverige. Mot denna bakgrund anges att förfarandet, om inte annat följer av arvsförordningen, ska omfatta även egendom som finns i Sverige.

3 § I fall som avses i 2 §, ska Skatteverket, om egendom som hör till boet finns i Sverige, på begäran av dödsboförvaltningen förordna en lämplig person att förrätta bouppteckning. I bouppteckningen ska tas upp dödsboets tillgångar här i Sverige med uppgift om värdet och sådana skulder som på grund av pantbrev eller av annat skäl särskilt belastar den egendomen. På begäran av dödsboförvaltningen ska domstol förordna en god man att omhänderta förvaltningen av egendomen i avvaktan på att den kan tas om hand av dödsboförvaltningen. Om egendomen är utsatt för förstörelse eller det finns risk för hastigt fallande värde eller om egendomen fordrar alltför kostsam vård, får den förordnade gode mannen låta sälja egendomen.

Om Skatteverket eller domstolen finner skäl för det får verket eller domstolen begära att dödsboförvaltningen i förskott betalar kostnaden för sökt åtgärd innan beslut om åtgärden fattas.

Handlingar som är avfattade på finska eller isländska språket ska vara åtföljda av styrkt översättning till danska, norska eller svenska språket.

Paragrafen motsvarar i huvudsak artikel 22 i den nordiska arvskonventionen. Bestämmelsen överensstämmer i stort med 2 § NDL II. Mina överväganden i denna del finns i avsnitt 10.6.2.

I enlighet med det ovan anförda anges i paragrafens *första stycke* att Skatteverket på begäran ska förordna om lämplig person att förrätta bouppteckning.

Liksom enligt gällande rätt är det inte fråga om en sedvanlig bouppteckning som ska ges in till Skatteverket för registrering. Det som avses i paragrafen är en uppteckning av tillgångarna i Sverige och deras värde samt sådana skulder som på grund av pantbrev eller av annat skäl belastar dessa tillgångar.

4 § *Har en nordisk medborgare avlidit under vistelse i Sverige och har den avlidne hemvist i Danmark, Finland, Island eller Norge, ska den avlidnes egendom i Sverige, till dess att den omhändertas av dödsboförvaltningen, omhändertas och vårdas enligt svensk lag. Det ska dock inte ankomma på den som tar hand om och vårdar egendomen att se till att bouppteckning görs.*

Paragrafen motsvarar artikel 22 i den nordiska arvskonventionen. Bestämmelsen överensstämmer med 3 § NDL II och innebär att, i det fall den avlidne hade hemvist i annat nordiskt land men befann sig i Sverige när han dog, reglerna i 18 kap. 2 § ärvdabalken ska tillämpas, oberoende av om det görs någon framställning om det från utländsk dödsboförvaltning.

Mina överväganden i denna del finns i avsnitt 10.6.2.

5 § *Är ett dödsbo som avses i 2 § föremål för behandling av bobestyrer i Danmark eller offentligt skifte i Island eller Norge och hör till boet egendom i Sverige, ska vad som i den andra statens lag föreskrivs om inskränkning i borgenärs rätt att utmättningsvis få betalning ur dödsbo tillämpas på egendomen i Sverige. Vad som nu har sagts gäller dock inte om det är fråga om utmätning för skatt eller annan allmän avgift, som pålagts i Sverige. Det gäller inte heller om fordran ska tas ut ur egendom som häftar som pant eller som får kvarhållas till säkerhet för fordringen.*

Vad som föreskrivs i första stycket gäller endast om svensk domstol eller myndighet enligt EU:s arvsförordning är behörig.

Paragrafen motsvarar artikel 23 i den nordiska arvskonventionen i dess lydelse efter överenskommelsen om ändring. Bestämmelsen

överensstämmer med 4 § NDL II med den ändringen att behandling av s.k. bobestyrer i Danmark lagts till.

Genom *andra stycket* tydliggörs att en tillämpning av paragrafens första stycke endast kan aktualiseras om svensk behörighet föreligger enligt arvsförordningens bestämmelser om subsidiär behörighet.

Mina överväganden finns i avsnitt 10.6.2.

6 § Vad lagen i annan nordisk stat föreskriver om att inskrivning i fastighetsbok eller domstolsprotokoll (tingslysning) utgör förutsättning för att rätt som uppkommit genom avtal eller annan rättshandling eller genom utmätning (utlegg eller utpantning) ska gälla emot dödsbo, ska inte tillämpas beträffande egendom som vid dödsfallet fanns i Sverige.

Paragrafen motsvarar artikel 25 i den nordiska arvskonventionen. Bestämmelsen överensstämmer helt med 6 § NDL II. Mina överväganden finns i avsnitt 10.6.2.

7 § Vid tillämpning av de föreskrifter denna lag innehåller om egendoms befintlighet i viss nordisk stat ska fordran som är grundad på löpande skuldebrev eller annat fordringsbevis, vars företeende utgör villkor för rätt att utkräva fordringen, anses befintlig där handlingen finns, men annan fordran betraktas som befintlig i den stat, enligt vars lag boutredningen ska ske.

Registrerat fartyg eller luftfartyg ska anses finnas i den stat, där det har hemort.

Paragrafen motsvarar artikel 26 i den nordiska arvskonventionen. Bestämmelsen överensstämmer helt med 7 § NDL II. Mina överväganden finns i avsnitt 10.6.2.

8 § Har domstol i Danmark, Finland, Island eller Norge fattat beslut att dödsbo efter medborgare i nordisk stat som vid sin död hade hemvist i Danmark, Finland, Island eller Norge ska omhändertas av domstolen, arvsdomstol, boutredningsman, bobestyrer eller testamentsexekutor, eller att boet ska bli föremål för utredning och skifte genom delägarnas försorg eller skiftas under medverkan av skiftesman, ska beslutet gälla i Sverige.

Paragrafen motsvarar artikel 27 i den nordiska arvskonventionen i dess lydelse efter överenskommelsen om ändring. Bestämmelsen motsvarar delvis 8 § NDL II och omfattar i sin nya lydelse även omhändertagande av domstol och bobestyrer. Mina överväganden finns i avsnitt 10.6.2.

Testamentens formella giltighet

9 § I fråga om formen för testamente och återkallelse av testamente efter den som vid sin död var medborgare i en nordisk stat och hade hemvist i en sådan stat gäller vad som sägs i 2 kap. 4 § denna lag.

Paragrafen införlivar artikel 8 i den nordiska arvskonventionen i dess lydelse efter överenskommelsen om ändring. I artikel 8 har genom överenskommelsen gjorts vissa redaktionella ändringar. Artikeln bygger (liksom tidigare lydelse) på 1961 års Haagkonvention om lagkonflikter i fråga om formen för testamentariska förordnanden.

Bestämmelsen motsvarar 9 § NDL I men hänvisar i stället för till IDL till regeln i 2 kap. 4 § denna lag som överensstämmer helt med den tidigare regleringen i 1 kap. 4 § IDL. Mina överväganden finns i avsnitt 10.6.2.

Erkännande och verkställighet

10 § I fråga om erkännande och verkställighet av dom eller förlikning om rätt på grund av arv eller testamente, efterlevande makes rätt, boutredning eller skifte med anledning av dödsfall eller ansvarighet för den dödes gäld gäller bestämmelserna i lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område.

Paragrafen motsvarar artikel 28 i den nordiska arvskonventionen. Bestämmelsen överensstämmer helt med 10 § NDL II. Mina överväganden finns i avsnitt 10.6.2.

4 kap. Erkännande och verkställighet i förhållande till stater som inte är bundna av EU:s arvsförordning eller den nordiska arvskonventionen

Erkännande

1 § *Ett lagakraftvunnet avgörande som avser arv eller testamente av en utländsk domstol, annan myndighet eller särskilt förordnad skiftesman i en stat som inte är bunden av EU:s arvsförordning eller den nordiska arvskonventionen gäller i Sverige, om det meddelats i en stat där den avlidne vid sin död hade hemvist.*

Paragrafen anger de grundläggande förutsättningarna för att ett utländskt avgörande från en stat som varken tillämpar arvsförordningen eller den nordiska arvskonventionen ska erkännas i Sverige. Vissa ytterligare förutsättningar framgår av 4 kap. 2 §. Mina överväganden i denna del finns i avsnitten 12.4.2 och 12.4.3.

Såväl arvsifte som förrättats av myndighet eller särskilt förordnad skiftesman som tvist om arv eller testamente som avgjorts av utländsk domstol kan bli föremål för erkännande enligt bestämmelsen. För erkännande krävs alltså att avgörandet meddelats av utländsk domstol, annan myndighet eller särskilt förordnad skiftesman. I många länder förrättas arvsiftet av s.k. notarius publicus som enligt detta lagrum är att betrakta som särskilt förordnad skiftesman. Liksom enligt gällande rätt omfattas inte skiften som förrättats av dödsbodelägarna själva av bestämmelsen om erkännande.

För erkännande krävs vidare att avgörandet har vunnit laga kraft. Det innebär att det inte längre ska vara möjligt att med ordinarie rättsmedel få avgörandet ändrat i den stat där det meddelats.

En ytterligare förutsättning för erkännande är att avgörandet meddelats i den stat där den avlidne vid sin död hade hemvist.

2 § *Det utländska avgörandet gäller dock inte i Sverige, om*

1. *avgörandet har meddelats mot en part som inte har gått i svaromål och som inte har fått kännedom om den väckta talan i tid för att kunna svara i saken eller mot en part som annars inte har fått rimliga möjligheter att föra sin talan i det utländska förfarandet,*

2. *avgörandet strider mot ett svenskt avgörande,*

3. avgörandet strider mot ett utländskt avgörande som gäller här i ett förfarande som påbörjades tidigare än det andra utländska avgörandet,

4. det i Sverige pågår ett förfarande som kan leda till ett motstridigt avgörande, såvida det svenska förfarandet påbörjades innan det utländska avgörandet meddelades eller

5. det skulle vara uppenbart oförenligt med grunderna för den svenska rättsordningen att erkänna avgörandet.

Paragrafen anger de omständigheter som medför att ett utländskt avgörande inte gäller i Sverige trots att förutsättningarna enligt 4 kap. 1 § denna lag är uppfyllda. Bestämmelserna har utformats med 14 § LIMF som förebild. Mina överväganden i denna del finns i avsnitt 12.5.

Punkt 1 avser grova brister i det utländska förfarandet. För erkännande ska krävas att en part har fått rimliga möjligheter att föra sin talan i det utländska förfarandet. Erkännande bör t.ex. inte ske om svaranden inte fått kännedom om förfarandet eller inte fått rimlig tid att ingå svaromål.

Det utländska avgörandet ska enligt *punkt 2* inte erkännas om det strider mot ett svenskt avgörande. Finns ett svenskt avgörande saknar det härvid betydelse om det svenska avgörandet meddelats före eller efter det utländska avgörandet.

Finns två motstridiga utländska avgöranden följer av *punkt 3* att ett avgörande som strider mot ett utländskt avgörande som gäller här i ett förfarande som påbörjades tidigare inte ska erkännas.

Punkt 4 tar sikte på situationen att det i Sverige finns ett pågående förfarande som kan leda till ett motstridigt avgörande. Det är alltså inte tillräckligt att det finns svensk behörighet och att ett förfarande skulle kunna inledas här. För tillämpning av *punkt 4* krävs att det finns ett pågående förfarande i Sverige. Finns ett pågående förfarande i Sverige är det emellertid tillräckligt att domstolen konstaterar att det finns en risk för att det svenska förfarande leder fram till ett motstridigt avgörande för att det utländska avgörandet inte ska gälla i Sverige. Det svenska förfarandet måste dock ha påbörjats innan det utländska avgörandet meddelades. Det utländska avgörandet behöver inte ha hunnit få laga kraft innan det svenska förfarandet påbörjades.

Erkännande kan enligt *punkt 5* också vägras på grund av ordre public.

Verkställbarhet

3 § *Ett utländskt domstolsavgörande som är verkställbart i domstolslandet och som gäller i Sverige får verkställas, om avgörandet har förklarats verkställbart här.*

En ansökan om att ett utländskt avgörande ska förklaras vara verkställbart i Sverige ska göras hos den tingsrätt som regeringen föreskriver med hänsyn till var motparten har sin hemvist.

Till ansökan ska bifogas avgörandet i original eller av behörig myndighet bestyrkt kopia och de ytterligare handlingar som tingsrätten behöver för sin prövning.

Vid handläggningen i domstol tillämpas bestämmelserna i lagen (1996:242) om domstolsärenden.

Paragrafen reglerar förutsättningar för verkställighet och exekvaturförfarandet. Mina överväganden i dessa frågor finns i avsnitten 12.6.1 och 12.6.2.

Första stycket anger att en verkställbarhetsförklaring är en förutsättning för att ett utländskt avgörande ska få verkställas i Sverige.

Av andra stycket framgår att en ansökan om verkställbarhet ska göras hos den tingsrätt som regeringen föreskriver utifrån var motparten har sin hemvist.

Vilka handlingar som ska bifogas ansökan om verkställbarhet anges i *tredje stycket*. Förutom avgörandet är det framför allt aktuellt att till ansökan bifoga bevis om att avgörandet har vunnit laga kraft.

Av fjärde stycket framgår att ärendelagen är tillämplig på domstolarnas handläggning av ärenden om verkställbarhet. Exekvaturförfarandet ska ske i ett steg, vilket innebär att en ansökan om verkställbarhet inte får bifallas utan att motparten har beretts tillfälle att yttra sig över ansökan. I ärendelagen finns bestämmelser om bl.a. avvisning av en ofullständig ansökan, rättens sammansättning, kommunikering av handlingar, inhibition och överklaganden.

Verkställighet

4 § Om ett utländskt domstolsavgörande förklaras verkställbart, verkställs avgörandet enligt utsökningsbalken på samma sätt som en svensk dom som har vunnit laga kraft. Föreskrifter om tvångsmedel i det utländska avgörandet ska inte tillämpas.

Paragrafen anger att ett utländskt domstolsavgörande som förklarats verkställbart, får verkställas i Sverige på det sätt som gäller för verkställighet av ett motsvarande svenskt avgörande som har vunnit laga kraft. Av 3 § framgår att ärendelagen ska tillämpas vid prövningen. I 26 § andra stycket ärendelagen finns en bestämmelse om inhibition som är tillämplig i hovrätten och Högsta domstolen. Någon särskild regel om att en förutsättning för verkställighet är att hovrätten eller Högsta domstolen inte förordnat om annat har därför inte tagits in i 4 §.

5 kap. Övriga frågor

Beaktande av utländsk förrättning

1 § Vid boutredning eller arvsifte i Sverige ska beaktas vad som vid motsvarande förrättning efter den döde i en stat som inte bunden av EU:s arvsförordning eller den nordiska arvskonventionen tillkommit eller kan antas tillkomma borgenär, efterlevande make, arvinge eller testamentstagare.

Paragrafen överensstämmer delvis med 2 kap. 9 § IDL och anger att det vid boutredning eller arvsifte i Sverige ska beaktas vad som skett vid motsvarande förrättning utomlands. Det innebär att man i Sverige kan ta hänsyn till utfallet utomlands. Även om utfallet av den utländska förrättningen inte är klart, men det kan antas vad utfallet kan komma att bli kan den utländska förrättningen beaktas. Bestämmelsen är enbart tillämplig i förhållande till stater som inte är bundna av EU:s arvsförordning eller den nordiska arvskonventionen.

Formkrav för utländskt arvskifte

2 § Utländskt arvskifte ska anses giltigt till formen om det uppfyller formkraven enligt

- lagen i den stat där skiftet förrättades,*
- lagen i den stat där den avlidne vid sin död hade hemvist eller var medborgare, eller*
- den lag som var tillämplig på arvet.*

I paragrafen regleras tillämplig lag för den formella giltigheten av arvskifte. Mina överväganden rörande detta finns i avsnitt 12.7.

Bestämmelsen överensstämmer delvis med 2 kap. 11 § IDL. Liksom tidigare gällt ska ett utländskt arvskifte anses giltigt till formen om det uppfyller formkraven antingen i den avlidnes medborgarskapsland eller i det land där förrättningen ägde rum.

Sista strecksatsen är ny och innebär att ett utländskt arvskifte också ska anses giltigt om det uppfyller formkraven enligt den på arvet tillämpliga lagen.

Utrikesdepartementet

3 § Har egendom genom Utrikesdepartementets försorg överförs till Sverige för att utlämnas till någon som är berättigad enligt ett arvskifte utomlands, får den inte utmätas eller beläggas med kvarstad innan den har utlämnats.

Paragrafen överensstämmer i stort med 2 kap. 14 § IDL. Mina överväganden i frågan finns i avsnitt 13.2.8.

4 § Boutredningsman får för införskaffande av handlingar från utländsk förrättning avseende boutredning eller arvskifte anlita Utrikesdepartementet.

Paragrafen överensstämmer i stort med 2 kap.15 § IDL och reglerar utrikesdepartementets medverkan i vissa fall i internationella arvsärenden. Mina överväganden i frågan finns i avsnitt 13.2.8.

15.2 Förslaget till lag om ändring i jordabalken

20 kap. 2 § Lagfart *ska* sökas inom tre månader efter det att den handling på vilken förvärvet grundas (fångeshandlingen) upprättades.

Tiden för sökande av lagfart räknas dock

1. för förvärv som beror av villkor, myndighets tillstånd eller annan sådan omständighet, från det förvärvet fullbordades,

2. för dödsbo, i fall som avses i 1 § andra stycket, från det egendomen överläts eller, om bouppteckning då ej registrerats, från det registreringen skedde,

3. för den som är ensam delägare i dödsbo, från det bouppteckningen registrerades eller, om han först därefter blivit ensam delägare, från det så skedde, dock, om boets förvaltning omhänderhas av boutredningsman eller testamentsexekutor eller om boet är avträtt till konkurs, ej i något fall tidigare än från det egendomen utgavs till delägare,

4. för testamentstagare som tillagts egendom i legat, från det testamentet vann laga kraft och legatet utgavs eller, om bouppteckning då ej registrerats, från det registreringen skedde,

5. när talan väckts om återgång eller hävande av förvärv innan tiden för sökande av lagfart utgick, från det dom varigenom talan ogillades vann laga kraft,

6. för den som åberopar ett europeiskt arvsintyg till grund för sitt förvärv, från den dag då arvsintyget utfärdades.

I paragrafen finns regler om när ansökan om lagfart ska ges in. I lagrummet har lagts till en ny punkt 6. Mina överväganden i frågan finns i avsnitt 9.3.5.

Punkt 6 anger att den tid inom vilken lagfartsansökan ska göras ska räknas från den dag då arvsintyget utfärdades om ansökan grundas på ett europeiskt arvsintyg.

20 kap. 5 § Den som söker lagfart *ska* ge in fångeshandlingen och de övriga handlingar som är nödvändiga för att styrka förvärvet. Om ett dödsbo eller en arvinge som är ensam delägare i ett dödsbo söker lagfart på förvärv av egendom från den döde, anses en inregistrerad bouppteckning efter denne som fångeshandling. *Ett för ändamålet utfärdat europeiskt arvsintyg kan också ligga till grund för lagfartsansökan.*

Om en ansökan om lagfart görs av flera sökande gemensamt, *ska* den innehålla uppgift om hur stor andel av fastigheten som varje sökande har förvärvat. Om det saknas sådana uppgifter och sökandena inte följer ett föreläggande att komplettera ansökan, *ska* den anses avse andelar efter huvudtalet.

Paragrafen anger vilka handlingar som ska ges in i samband med ansökan om lagfart. I paragrafen har i första stycket lagts till en ny mening. Mina överväganden rörande detta finns i avsnitt 9.3.5.

När arvet handläggs i en medlemsstat som är bunden av arvsförordningen kan ett europeiskt arvsintyg komma att användas i Sverige i stället för en bouppteckning. Av *första stycket sista meningen* följer att ett för ändamålet utfärdat europeiskt arvsintyg kan utgöra grund för lagfart.

15.3 Förslaget till lag om ändring i ärvdabalken

19 kap. 3 § Val av boutredningsman *ska göras så* att uppdraget kan förväntas *bli* utfört med den insikt som boets beskaffenhet kräver. Särskilt avseende *ska* fästas vid förslag av dem, vilkas rätt är beroende av utredningen.

Delägare *får* förordnas till boutredningsman.

Har någon utsetts att vara testamentsexekutor, ska denne förordnas till boutredningsman, om det inte finns skäl som talar emot det.

Till särskild boutredningsman förordnas den som inte är dödsbodelägare eller på annat sätt beroende av utredningen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om utseende av boutredningsman. Ett nytt tredje stycke har lagts till i bestämmelsen. Mina överväganden i den delen finns i avsnitt 13.2.5.

Av *tredje stycket* följer att en oberoende boutredningsman i förordnandet ska benämnas särskild boutredningsman. Att boutredningsmannen är oberoende innebär att han eller hon inte är dödsbodelägare eller på annat sätt beroende av utredningen.

23 kap. 5 § På en delägars begäran *ska* rätten förordna någon att vara skiftesman. Vad som föreskrivs i 17 kap. 1–4 och 6–9 §§ äktenskapsbalken om bodelning, bodelningsförrättare och make *ska* gälla i fråga om arvskifte, skiftesman och delägare i boet.

Arvode och ersättning till skiftesmannen *ska* dock betalas av dödsboet.

Ställs boet under förvaltning av testamentsexekutor, är denne utan särskilt förordnande skiftesman. Detta gäller dock *inte*, om någon annan redan har förordnats som skiftesman eller om testamentsexekutorn är delägare i boet.

Dödsbodelägare får inte förordnas till skiftesman.

Paragrafen behandlar frågan om förordnande av skiftesman. Ett nytt tredje stycke har lagts till i bestämmelsen. Mina överväganden i den delen finns i avsnitt 13.2.5.

Tredje stycket anger att en dödsbodelägare inte får vara skiftesman. Genom detta tillägg införs ett formellt hinder i lag för dödsbodelägare att vara skiftesman. Därigenom möjliggörs att en enligt svensk rätt förordnad skiftesman alltid kan omfattas av arvsförordningens domstolsbegrepp.

15.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden

2 § En fråga om makars förmögenhetsförhållanden får tas upp av svensk domstol,

1. om frågan har samband med ett äktenskapsmål i Sverige,
2. om svaranden har hemvist i Sverige,
3. om käranden har hemvist i Sverige och svensk lag enligt 3 eller 4 § är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden,
4. om frågan rör egendom i Sverige, eller
5. om svaranden i en uppkommen fråga har godtagit att saken prövas i Sverige eller har gått i svaromål i saken utan invändning om domstolens behörighet.

En fråga om bodelning med anledning av makes död får också, på begäran av efterlevande make, tas upp av svensk domstol om domstolen är behörig att ta upp en fråga om arv enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 650/2012 av den 4 juli 2012 om behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt godkännande och verkställighet av officiella handlingar i samband med arv och om inrättandet av ett europeiskt arvsintyg.

Paragrafen anger svensk domstols behörighet i fråga om makars förmögenhetsförhållanden. Tidigare fanns i bestämmelsens andra stycke en hänvisning till IDL beträffande behörighet i frågor om bodelning med anledning av makes död. Genom ett nytt andra stycke tas denna hänvisning bort och dessa frågor regleras uttömmande av LIMF. Mina överväganden beträffande detta finns i avsnitt 11.5.2.

Av *andra stycket* följer att frågor som rör bodelning med anledning av makes död utöver de grunder för behörighet som anges i paragrafens första stycke, får tas upp av svensk domstol om svensk behörighet föreligger att hantera en fråga om arv enligt arvsförordningen.

5 § En rättshandling mellan makar avseende deras förmögenhetsförhållanden är giltig, om den stämmer överens med den lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden när rättshandlingen företas. Företas rättshandlingen före äktenskapet, är den giltig, om den stämmer överens med den lag som blir tillämplig när makarna ingår äktenskap.

Rättshandlingen *ska* vidare anses giltig till formen, om den uppfyller formkraven enligt lagen i den stat där den företas eller där makarna då har hemvist.

Äktenskapsförord mellan makar som har hemvist i Sverige när rättshandlingen företas blir dock gällande här i landet endast om registrering sker enligt bestämmelserna i äktenskapsbalken. Gåva mellan makar som har hemvist i Sverige när gåvan ges blir gällande mot givarens borgenärer endast om vad som föreskrivs för sådan giltighet i 8 kap. 1 § äktenskapsbalken har iakttagits.

En utländsk bodelning med anledning av makes död ska anses giltig till formen om den uppfyller formkraven enligt

- lagen i den stat där den förrättades,*
- lagen i den stat där den avlidne vid sin död hade hemvist eller var medborgare, eller*
- den lag som var tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden.*

Paragrafen reglerar tillämplig lag för rättshandlingar mellan makar. I ett nytt fjärde stycke har regler om tillämplig lag för den formella giltigheten av bodelning med anledning av makes död förts in. Det nya stycket motsvarar till viss del vad som tidigare enligt 2 kap.

11 § IDL gällt i denna fråga. Mina överväganden rörande detta finns i avsnitt 11.7.3.

Enligt fjärde stycket ska en utländsk bodelning anses giltig till formen om bodelningen uppfyller formkraven enligt antingen lagen i den stat där den förrättades, lagen där den avlidne vid sin död hade hemvist eller var medborgare eller den lag som var tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden. Bestämmelsen är också tillämplig för bodelning med anledning av sambos död (jfr 1 § andra stycket LIMF).

7 § Vid en bodelning *ska* makarnas samtliga tillgångar och skulder i Sverige och utomlands beaktas, om inte något annat följer av den lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden. Vid lottläggningen bör en make i första hand tilldelas egendom som tillhör honom eller henne utomlands.

Finns det egendom i ett främmande land och kan det antas att bodelningen inte kommer att gälla i det landet, får bodelningen begränsas till att gälla en viss del av makarnas egendom. En sådan begränsning får dock inte göras, om någon av makarna med rimliga skäl motsätter sig det.

Vid bodelning som görs i Sverige med anledning av makes död ska beaktas vad som vid motsvarande förrättning efter den döde i en annan stat tillkommit eller kan antas tillkomma efterlevande make.

Paragrafen innehåller regler om vilken egendom som omfattas av bodelning. I bestämmelsen har lagts till ett nytt tredje stycke. Det nya stycket överensstämmer delvis med 2 kap. 9 § IDL. Mina överväganden i saken finns i avsnitt 11.5.3.

Av *tredje stycket* följer att det vid en svensk bodelning med anledning av makes död ska beaktas vad som vid motsvarande förrättning efter den döde i ett annat land tillkommit eller kan antas tillkomma efterlevande make. Man kan alltså i Sverige ta hänsyn till utfallet av en bodelning som förrättats utomlands. Den utländska förrättningen kan beaktas även i de fall utfallet av den utländska förrättningen inte är klart, men man kan anta vad som kommer att bli utfallet av den utländska bodelningen.

Kommittédirektiv 2012:106

Arvsfrågor i internationella situationer

Beslut vid regeringssammanträde den 18 oktober 2012

Sammanfattning

Det blir allt vanligare att en person som avlider har anknytning till flera länder. Den avlidne kan exempelvis ha varit medborgare i ett land men haft hemvist i ett annat land, arvingarna kan finnas i olika länder eller så finns det egendom som tillhör den avlidne på flera ställen. Utan internationella instrument om gränsöverskridande arvsfrågor tillämpar varje land sina egna regler om vilken domstol som är behörig och vilken lag som ska tillämpas. Det kan leda till att parallella förfaranden inleds i flera länder, vilket ofta blir problematiskt och dyrt både för de enskilda som berörs och för myndigheterna.

Mot denna bakgrund har det inom EU antagits en förordning som reglerar frågor om behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt godkännande och verkställighet av officiella handlingar i samband med arv och om inrättandet av ett europeiskt arvsintyg. Vidare har det träffats en överenskommelse mellan de nordiska länderna om ändring av den nordiska arvskonventionen. En särskild utredare ska föreslå de författningsändringar som de båda instrumenten ger anledning till.

Uppdraget ska redovisas senast den 30 april 2014.

Internationella arvsfrågor

Nuvarande svensk reglering om internationella arvsfrågor

Internationella arvsfrågor regleras i Sverige i dag, förutom när det gäller nordiska förhållanden, i lagen (1937:81) om internationella rättsförhållanden rörande dödsbo, förkortad IDL. Den lagen innehåller bestämmelser om tillämplig lag för rätten till arv och därmed sammanhängande frågor, om svensk behörighet i arvsfrågor samt om erkännande och verkställighet av utländska avgöranden om bodelning efter makes död, arv eller testamente. IDL utgår ifrån nationalitetsprincipen, som innebär att en persons rättsförhållanden bedöms enligt lagen i det land där han eller hon är medborgare. IDL bygger inte på någon internationell överenskommelse.

I förhållande till de nordiska länderna gäller tre andra lagar – lagen (1935:44) om dödsbo efter dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare, som hade hemvist här i riket, m.m., lagen (1935:45) om kvarlåtenskap efter den som hade hemvist i Danmark, Finland, Island eller Norge och lagen (1935:46) om tillsyn i vissa fall å oskiftat dödsbo efter medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge. Lagarna införlivar konventionen den 19 november 1934 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om arv, testamente och boutredning (den nordiska arvskonventionen). Konventionen reglerar förhållandet för medborgare i en nordisk stat som har hemvist i en annan nordisk stat. Den nordiska ordningen utgår ifrån hemvistprincipen, som innebär att hemvistlandets lag ska tillämpas vid bedömningen av en persons rättsförhållanden. När det gäller frågor om erkännande och verkställighet av utländska avgöranden hänvisas i nämnda lagar till lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område. I fråga om nordiskt samarbete kan även nämnas kungörelsen KK (1935:575) angående skriftväxling med utländska myndigheter i sådana frågor om handräckning, som avses i konventionen den 19 november 1934 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om arv, testamente och boutredning.

Arvsförordningen

I avsaknad av ett EU-instrument om gränsöverskridande arvsfrågor har medlemsstaterna tillämpat olika regler om bl.a. vilken domstol som är behörig och vilken lag som ska tillämpas. Olikheter har

ibland lett till problem när flera medlemsstaters myndigheter har varit inblandade i samma ärende. Det har varit vanligt med parallella förfaranden i flera medlemsstater. Detta är både tids- och kostnadskrävande och dessutom förvirrande och svårförståeligt för de inblandade parterna.

Mot denna bakgrund lade kommissionen fram ett förslag till förordning under hösten 2009. Efter några års förhandlingsarbete antogs Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 650/2012 av den 4 juli 2012 om behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt godkännande och verkställighet av officiella handlingar i samband med arv och om inrättandet av ett europeiskt arvsintyg (arvsförordningen). Förordningen trädde i kraft den 16 augusti 2012, men dess bestämmelser ska, med några få undantag, börja tillämpas först den 17 augusti 2015. Förordningen är publicerad i Europeiska unionens officiella tidning (EUT L 201, 27.7.2012, s. 107, Celex 32012R0650). Förordningen är till alla delar bindande och direkt tillämplig i alla EU:s medlemsstater utom Danmark, Förenade kungariket och Irland.

Arvsförordningen ska tillämpas på arv med gränsöverskridande verkan. Den innefattar i princip alla civilrättsliga aspekter av arv efter en avlidne person, såsom frågor om överföring av tillgångar och frågor om rättigheter och skyldigheter efter dödsfall. Den gäller oavsett om det rör sig om arv enligt den legala arvsordningen eller enligt ett testamentariskt förordnande om kvarlåtenskap.

Huvudregeln i förordningen är att domstolarna i det land där den avlidne hade hemvist vid sin död ska vara behöriga att handlägga arvsfrågor. Även domstolarna i det land vars lag har valts av den avlidne kan under vissa förutsättningar vara behöriga. Behörighetsfrågorna överlämnas inte till någon del åt nationell rätt.

Förordningens definition av domstol är vidsträckt och omfattar förutom alla rättsliga myndigheter även andra myndigheter och rättstillämpare som har behörighet i arvsfrågor och som utövar rättsliga funktioner eller agerar till följd av delegering av en rättslig myndighet.

Den lag som ska tillämpas på arvsfrågor ska som huvudregel vara lagen i det land där den avlidne hade hemvist vid sin död. Enligt förordningen kan en person också välja tillämplig lag. Valmöjligheten är begränsad till lagen i en stat där han eller hon är medborgare. Förordningens lagvalsregler har universell karaktär, dvs. den lag som anvisas som tillämplig lag ska användas oavsett om

det är lagen i en EU-medlemsstat som är bunden av förordningen eller om det är lagen i en annan stat.

Den tillämpliga lagen ska enligt arvsförordningen styra arvet i dess helhet. Förutom materiella bestämmelser om arv, såsom fastställande av förmånstagarna och deras andelar samt överföring av de tillgångar som utgör kvarlåtenskapen, omfattas även förfarandefrågor, dvs. frågor om hur boutredning och arvskifte ska ske.

För att underlätta i de situationer där en domstol i en medlemsstat ska tillämpa en annan stats lag finns det i förordningen särskilda regler om utseende av och befogenheter för boutredningsmän. De reglerna innebär bl.a. att en boutredningsman i vissa fall ska kunna utses i den medlemsstat som är behörig att handlägga arvet (domstolslandet). I första hand ska den tillämpliga lagen styra utseende av boutredningsman och befogenheter för denne. Det finns dock, om domstolslandets lag kräver det, möjlighet att utse en utomstående boutredningsman som kan utöva ytterligare befogenheter i enlighet med lagen i domstolslandet, t.ex. för att skydda borgenärernas rättigheter.

Förordningen innehåller även bestämmelser om lagval i frågor om bl.a. giltigheten av och formkraven för förordnanden om kvarlåtenskap, t.ex. testamenten och arvsavtal. Utgångspunkten i fråga om den materiella giltigheten av testamenten är att den lag ska tillämpas som enligt förordningen skulle ha tillämpats på arv efter testatorn, om denne hade avlidit samma dag som testamentet upprättades.

Tillämpningen av en bestämmelse i den lag som pekats ut får vägras endast om en sådan tillämpning är uppenbart oförenlig med grunderna för domstolslandets rättsordning (ordre public).

Bestämmelserna i arvsförordningen om erkännande, verkställbarhet och verkställighet av domar och förlikningar inför domstol bygger på Bryssel I-förordningen¹ och underhållsförordningen². Bestämmelserna innebär bl.a. att en dom som har meddelats i en medlemsstat och som är verkställbar i den staten ska kunna verkställas i en annan medlemsstat sedan domen har förklarats verkställbar där i enlighet med ett i förordningen föreskrivet förfarande.

Arvsförordningen innehåller även bestämmelser om godkännande och verkställbarhet av officiella handlingar, t.ex. handlingar

¹ Rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område.

² Rådets förordning (EG) nr 4/2009 av den 18 december 2008 om domstols behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt samarbete i fråga om underhållsskyldighet.

utfärdade av notarier. En officiell handling som har fastställts i en medlemsstat ska ha samma bevisvärde i en annan medlemsstat som den har i ursprungsmedlemsstaten eller ett bevisvärde som är så jämförbart som möjligt, under förutsättning att detta inte uppenbarligen strider mot grunderna för rättsordningen (*ordre public*) i den berörda medlemsstaten.

Genom förordningen inrättas slutligen ett europeiskt arvsintyg. Med intyget ska t.ex. arvingar och boutredningsmän kunna styrka sin behörighet att ta hand om den avlidnes tillgångar. Det ska inte vara obligatoriskt att använda intyget.

Den nordiska arvskonventionen

Den nordiska expertgruppen för familjerättsfrågor, där samtliga nordiska länder är representerade, har haft i uppgift att modernisera bestämmelserna i den nordiska arvskonventionen. Under arbetets gång konstaterades att arvsförordningen innebär att internationella arvsfrågor numera, för Sveriges och Finlands del, faller inom EU:s exklusiva kompetens. En fortsatt tillämpning av en nordisk reglering kräver därför, för dessa länder, att arvsförordningen innehåller ett undantag för detta. Sverige och Finland begärde under förhandlingarna ett undantag för att få tillämpa den nordiska arvskonventionen i en reviderad lydelse. Resultatet blev att förordningen innehåller ett sådant undantag. Undantaget är begränsat på så sätt att arvskonventionen, för Sveriges och Finlands del, endast får tillämpas i den utsträckning som konventionen innehåller regler om förvaltningen av dödsboet, medverkan av myndigheter i de fördragsslutande staterna samt enklare och snabbare förfaranden för erkännande och verkställighet av domar i samband med arv. När det stod klart vad arvsförordningen skulle få för konsekvenser för tillämpningen av konventionen anpassade expertgruppen sitt arbete efter det. Regeringen beslutade den 26 april 2012 att överenskommelsen skulle undertecknas, med förbehåll för ratifikation. Överenskommelsen undertecknades av samtliga nordiska länder den 1 juni 2012.

Ändringsöverenskommelsen innebär att de delar av konventionen som Sverige och Finland får tillämpa i allt väsentligt behållits oförändrade. Det gäller förfarandebestämmelserna om förvaltning av dödsbo och medverkan av myndigheter. Det gäller också bestämmelserna om erkännande och verkställighet, som bl.a. inne-

bär att det inte behövs något exekvaturförfarande för att nordiska arvsavgöranden ska kunna verkställas. I de delar som Sverige och Finland inte får tillämpa arvskonventionen innebär ändringsöverenskommelsen bl.a. att konventionens bestämmelser anpassats så att de i allt väsentligt motsvarar bestämmelserna i arvsförordningen. Det gäller främst konventionens grundläggande lagvalsregler som nu innehåller en möjlighet för arvlåtaren att välja lagen i den stat där han eller hon är medborgare.

Utredningsuppdraget

Nya internationella instrument om arv gör att det finns behov av en utredning

Arvsförordningen börjar tillämpas fullt ut den 17 augusti 2015. Förordningen är till alla delar bindande och direkt tillämplig i Sverige och i övriga berörda medlemsstater i EU. Det finns ett behov av att utreda vilka kompletterande bestämmelser som förordningen kräver eller som annars behövs.

Överenskommelsen om ändring i den nordiska arvskonventionen föregicks av ett intensivt arbete av den nordiska expertgruppen. Överenskommelsen undertecknades den 1 juni 2012. För tillträde till överenskommelsen krävs godkännande av riksdagen. Det finns behov av att överväga om Sverige ska tillträda överenskommelsen och undersöka vilka författningsändringar som aktualiseras med anledning av ett framtida tillträde till överenskommelsen.

De nya internationella instrumenten har så starka beröringspunkter att följderna av att de blir gällande i Sverige bör utredas i ett sammanhang.

Det bör utses en särskild utredare, som ges följande uppdrag.

Arvsförordningens tillämpning i Sverige

Utredaren ska analysera förordningen, varvid likheter och skillnader i förhållande till framför allt Bryssel I-förordningen och underhållsförordningen ska belysas. Det ska ingå i analysen att bl.a. jämföra arvsförordningens tillämpningsområde med tillämpningsområdet för de svenska internationellt privaträttsliga reglerna om arv.

Utredaren ska undersöka vilka kompletterande författningsbestämmelser som behövs med anledning av förordningen och föreslå sådana.

I arbetet ingår att bedöma vilka myndigheter och rättstillämpare i Sverige som bör likställas med domstol i förordningens mening. Utredaren får, om det anses nödvändigt för att få ett så stort praktiskt genomslag som möjligt för förordningen, föreslå att ett nytt institut införs, t.ex. genom att uppgifterna för en boutredningsman och en skiftesman slås ihop. Om ett nytt institut föreslås, bör det övervägas om detta ska gälla generellt i Sverige eller enbart i internationella situationer.

Utredaren ska vidare undersöka vad det får för konsekvenser att den lag som anvisas enligt artiklarna 21–23 i arvsförordningen (arvsstatutet), till skillnad från vad som nu gäller i Sverige, även ska reglera förfarandefrågor. Frågor om boutredning och arvskifte kommer alltså i vissa fall att kunna regleras av främmande rätt även när arvlåtaren hade hemvist i Sverige. I denna del fordras inledningsvis en analys av vilka frågor av förfarandekaraktär som omfattas av förordningens arvsstatut. Utredaren ska klargöra gränsdragningen gentemot sådana rent processuella frågor som ligger utanför arvsstatutets räckvidd och som i stället kommer att regleras av lagen i det land som är behörigt att handlägga arvsärendet. Analysen ska innefatta en bedömning av på vilket sätt svenska institut kan omhänderta sådana uppgifter som enligt främmande rättsordningar kan tillkomma en för svenska förhållanden okänd aktör, t.ex. en notarie. Utredaren bör i detta sammanhang beakta den internationellt privaträttsliga principen om anpassning. Enligt denna princip är det ett erkänt faktum att rättstillämpare i det land där behörighet finns kan behöva göra ingrepp i den lag som är tillämplig i ärendet, om det krävs för att möjliggöra en anpassning till supplerande bestämmelser i den egna rättsordningen. Analysen ska även innefatta en bedömning av vilken betydelse förordningen får när det gäller krav på ingivande av bouppteckning.

I ljuset av det sagda ska utredaren också analysera det av bl.a. Sverige särskilt framförhandlade undantaget om utseende av och befogenheter för boutredningsmän i vissa situationer och beskriva hur det kan komma att tillämpas i Sverige. Om det visar sig att de nationella bestämmelserna i IDL och ärvdabalken om dödsboförvaltning inte är tillräckliga för att möjliggöra en lämplig och fullgod tillämpning av undantaget, får utredaren föreslå kompletterande regler. I uppdraget ingår dock inte att göra några genomgripande

förändringar av ärvdabalkens förfaranderegler och inte heller att ändra de materiella reglerna om arv.

I uppdraget ingår också att analysera innebörden av bestämmelserna om erkännande och verkställighet av domar samt godkännande och verkställighet av officiella handlingar och uppmärksamma skillnaderna mot nuvarande svenska regler. I detta sammanhang ska innebörden av att en officiell handling har bevisverkan i en annan medlemsstat belysas.

I samband med analysen av det europeiska arvsintyget ska frågor om intygets rättsverkningar och om hantering av personuppgifter särskilt uppmärksammas. Även det faktum att i särskild ordning bestyrkta kopior enbart ska lämnas ut till personer som har ett legitimt intresse ska uppmärksammas. I uppdraget ingår också att ge förslag på vilken myndighet som lämpligen bör vara behörig att utfärda arvsintyget. Utredaren ska redovisa den kompetens och de resurser som behövs för att myndigheten ska kunna utfärda arvsintyg och i övrigt utföra de uppgifter som ligger på myndigheten enligt förordningen.

Utredaren ska vidare överväga om de kompletterande bestämmelser som kan behövas till arvsförordningen bör samlas i en särskild lag eller om de ska tas in i befintlig lagstiftning. Det kan i detta sammanhang noteras att arvsförordningen kommer att ersätta flera av bestämmelserna i IDL. I uppdraget ingår att analysera vilka delar av IDL som kan fortsätta att tillämpas och om dessa kvarvarande delar behöver ses över och moderniseras. Det bör särskilt uppmärksammas att IDL, till skillnad från arvsförordningen, innehåller bestämmelser om behörighet och tillämplig lag för förfarandet vid bodelning efter en makes död. Det bör även noteras att det i fråga om förhållandet till stater utanför EU bör finnas kvar bestämmelser om erkännande och verkställighet.

Tillträde till överenskommelsen om ändring i den nordiska arvskonventionen

Utredaren ska överväga om Sverige ska tillträda överenskommelsen om ändring i den nordiska arvskonventionen. Det ska här noteras dels att en utgångspunkt för förhandlingsarbetet, både i Norden och inom EU, har varit att den ändrade nordiska arvskonventionen ska ersätta den nuvarande konventionen i internordiska arvsärenden, dels att Sverige har undertecknat ändringsöverenskommelsen.

I utredningsarbetet ingår till att börja med att analysera vad arvsförordningen har för inverkan på den nordiska regleringen. Detta gäller särskilt undantaget i arvsförordningen som innebär att de nordiska reglerna, för Sveriges och Finlands del, får tillämpas i vissa delar. Utredaren ska vidare analysera vad ändringarna i den nordiska arvskonventionen innebär. En utgångspunkt i arbetet bör vara den uppfattning som den nordiska expertgruppen hade vid utarbetandet av ändringsöverenskommelsen. Utredaren är dock fri att, utifrån ordalydelse i arvsförordningen och i ändringsöverenskommelsen, dra egna slutsatser om innebörden.

Utredaren ska lämna förslag till de författningsändringar som behövs för att införliva överenskommelsen med svensk lag. Med hänsyn främst till att arvsförordningen kommer att ersätta stora delar av den nordiska regleringen på området ska utredaren överväga om de återstående bestämmelserna bör samlas i en lag och, om så anses vara fallet, lämna förslag på en sådan samlad och moderniserad lagstiftning.

Övriga frågor

Utredaren ska så långt det är möjligt välja lösningar som är förenliga med befintliga svenska regelverk och rutiner för hantering av arvsfrågor.

Utredaren ska i sitt arbete beskriva förhållandet mellan de olika internationellt privat- och processrättsliga regler som tillämpas inom de områden som behandlas i arvsförordningen och den nordiska arvskonventionen.

Om utredaren under arbetets gång finner att det finns behov av att ta upp någon anknytande internationellt familjerättslig fråga, står det utredaren fritt att göra det.

Arbetets bedrivande och redovisning av uppdraget

Utredaren ska lägga fram de förslag till författningsändringar och andra åtgärder som det finns anledning till.

Utredaren ska följa övriga nordiska länders arbete med den nordiska arvskonventionen och Finlands arbete med arvsförordningen. Vikt ska fästas vid intresset av nordisk rättslikhet.

Utredaren ska, särskilt när det gäller exekvaturförfarandet, beakta kommande lagstiftningsarbete med anledning av översynen av Bryssel I-förordningen.

Om utredarens förslag påverkar kostnaderna för staten, ska en beräkning av kostnaderna redovisas. Finansiering för kostnadsökningar ska föreslås.

Uppdraget ska redovisas senast den 30 april 2014.

(Justitiedepartementet)